

హామశిల్పి

707

౬-3703

707

presented
by

M. Rama Mohan Reddy

విద్యానాం:

దేవరకొండ చిన్నికృష్ణశర్మ

త్రేద్వయన్ పబ్లికేషన్సు

విజయవాడ - 2.

ప్రీద్స్మన్ ప్రచురణ :

ప్రథమ ముద్రణ :

డిశంబరు 1964

ద్వితీయ ముద్రణ :

డిశంబరు 1966

వెల : 4-00

సంపాదకులు :

కె. కృష్ణ.

ముద్రణ :

‘వెంకటరత్న’

విజయవాడ-2.

తొలి పలుకు

ఈనాడు తెలుగు సాహిత్యంలో నవలకున్నంత ఆదరణ మరి దేనికి లేదు. ఇందుకు కారణం ఇది ఏ కొంచెం భాషా జ్ఞానం ఉన్నవారైనా... చదివి అర్థంచేసుకొనడానికి తగిన స్థాయిలో ఉండడమే. నాటకం, కథా మొదలయిన సాహిత్య ప్రక్రియలుకూడా సర్వజనగ్రాహ్యమైన వ్యావహారికాన్నే ఆశ్రయించి వున్నాయి. అయినా నవలలో ఉండే కథా కథన సౌలభ్యం నాటకంలో ఉండకపోవడమూ, నవలవల్ల కలిగేవిస్తృతానుభూతి కథలవల్ల కలగకపోవడమూ నవల ఆ రెంటి కంటే ప్రాచుర్యం పొందటానికి ముఖ్య కారణాలు. నవలకు కల ఈ విశిష్టతను గమనించే ఎందరో ఆధునిక మహా రచయితలు ఈ ప్రక్రియను తమ రచనలచేత పరిపుష్టంచేస్తున్నారు. వారిమార్గాన్ని అనుసరించి నేనునూ ఈ రూపాన గూడా సాహిత్యసేవ జయ్యాలనే కుతూహలతో చేసిన రచనలలో ఇది ఒకటి.

అయితే ఈ రచనను గురించి ఒకింత చెప్పవలసింది ఉంది. ఇతరభాషల నుంచి మనం ఎన్నో నవలలు అనుసరించుకొంటున్నాం. కాని మాటల్తోనే తప్ప ఇతివృత్తంలో తెలుగుదనం లేకపోవడం వల్ల ఆ అనువాదాలు తెలుగు డేండాన్ని హత్తుకోలేకపోతున్నాయని నేను అభిప్రాయపడు

తున్నాను. ఆ అభిప్రాయంచేత వైదేశిక మహారచయితల రచనల్ని తెలుగు జాతి అభిరుచులకు తగిన విధంగా మలిచి చూపాలని యత్నిస్తున్నాను. ఆ ప్రయత్న ఫలమే యీ 'హేమశిల్పి'. George Elliot ఆంగ్లంలో రచించిన 'Silas Marner' అనే నవల ప్రసన్న కథాకలితార్థ యుక్తితో అర్థగౌరవం కూడా సమ్మిళితమైన మాలిక రచన. రచయిత యిందులో చూపిన ఉదాత్తతకు సహృదయులు ముగ్ధులు కాక మానరు. ఆ కళాతపస్వి చూపిన త్రోవలో నడిపించా సీ యితీవృత్తాన్ని. కాబట్టి యీ తెలుగు నవలలో ఏవైనా లోపాలుంటే నావేకాని ఆ మహారచయితవి కావని మనవి చేస్తూ యీ కొత్త అంటు మొక్కకు ఆంధ్ర సాహిత్యోద్యానంలో గల స్థానాన్ని నిర్ణయించే బాధ్యత విజ్ఞులకు వదిలి పెడుతున్నాను.

— రచయిత.

హే మ శిల్పి

“ఆశా! ఆశా!”

శైవమతంనుంచి అప్పుడే బయటికి వచ్చిన ఆశ ఈ పిలుపువిని కుడివైపుకుతిరిగి చూచింది. మట్టిబట్టుక్రింద నిలబడి చిరునవ్వు చిందించే శైలేంద్రుడు కనిపించాడు. ఆమె పెదవులమీద కూడా మందహాసం తొలకరించింది.

“మీరు ఎంతసేపటినుంచీ ఇక్కడ వున్నారు?”

“అది నేను చెప్పలేను ఆశా! స్వామివారు పురాణం చెప్పతూ ఉండగానే ఇలావచ్చాను.”

“అయ్యో! ఎంతపని చేశారు.”

“అలా అంటున్నావేం ఆశా!”

“మరి మీరు చేసిందేమైనా బాగుందా? చెప్పండి! గురువులు చెప్పేది సాంతం వినకుండా లేచిరావడం అపచారం కాదూ!”

“ఇవన్నీ నేను ఎన్నిసార్లో విన్నవీ, ఇంకా వినవీ కూడాగదా! ఎప్పుడో వినేవాళ్ళ విషయంలో అయితే..”

“పోనివ్వండి! మీరు ఇక్కడ ఎందుకు నిలబడ్డట్టు?”

“ఆ కారణం నా నోటిమీదుగా వింటే నీకు ఎక్కువ సంతోషంగా ఉంటుందికదూ!”

“అంటే మీరు ఎందుకు ఇక్కడ నిలబడి ఉన్నదీ నాకు తెలుసుననేగా మీ భావం?”

“అది నీ మనస్సునే అడిగి తెలుసుకో ఆశా!”

ఆశ నవ్వింది. ఎలా నవ్విందని! నవ్విందని శైలేంద్రుడు గ్రహించేటట్టు నవ్వింది. ఆమె యెఱ్ఱని పెదవులు ముద్దుగా ముడుచుకున్నాయి. సోగ కన్నులు సొంపుగా వెలుగులు విరజిమ్మాయి. చెక్కిళ్ళమీద కుంకుమవన్నె పొటమరించింది.

శైలేంద్రుడు ఆ కొంచెపు నవ్వుకే కొండ కిక్కిపోయాడు. ‘అలా వెడదాం రా ఆశా!’ అన్నాడతను ఉత్సాహంతో. మునిపండ్లతో అధరం అదుముకొంటూ, చిలిపి చూపులతో అతనిని వెంబడించింది హంసయాన ఆశ.

ఆమె తనవెంట రావడమే వరంగా భావించుకొంటున్న శైలేంద్రుడు నాలుగడుగులు వేసిన తర్వాత ఇలా అన్నాడు.

“స్త్రీలు పైకి ఉన్నంత సుకుమారంగా మనస్సులో ఉండలేరా ఆశా!”

“అంటే?”

“అంటేనా? ఏమున్నది? ఏమీలేదు. వారి శరీరం ఎంత మృదువో మనస్సు అంత కఠినంగా ఉంటుందేమోనని.”

“ఓరు పొరబడుతున్నారంటే కోపం తెచ్చుకోరు గదా!”

“ఈరోజున మన యిద్దరి మధ్యనూ ఉండే అభిప్రాయ భేదాలన్నీ వెల్లడించుకొని, సందేహాలు తీర్చుకొని, ఏకాభిప్రాయానికి రావాలని నిశ్చయించుకొన్నాను. నీకు నా

విషయమై ఎల్లాటి సందేహాలున్నా నిర్భయంగా వెల్లడించు. అందుకు నేను కోపగించుకోను సరిగదా, చాలా సంతోషిస్తాను.”

“.....”

“మాట్లాడవేం ఆశా!”

ఇలా అని అతను నడక ఆపి, వెనకకు తిరిగి ఆమె ముఖంవైపు చూచాడు. తలవంచుకొని నడుస్తున్న ఆశ అతను ఆగిపోవడం గమనించలేక, తల ఆతని రొమ్ముకు తగలగా ఉలిక్కిపడి వెనుకంజవేసి, ‘అబ్బ! ఏమిటది?’ అన్నది సిగ్గుతో. కుంచించుకునిపోయిన ఆమె ముఖం అతనికి ఇంకా ఆకర్షణీయంగా కనిపించింది. శరీరం రోమాంచితమైంది.

“క్షమించు ఆశా! నువ్వు నా మాటకు పెంటనే జవాబు యివ్వకపోవడంవల్ల, నీ ఆలోచన యేమిటో ముఖం చూచి ఊహించాలని వెనుకకు తిరిగాను. ఇంతలో నువ్వు వచ్చి ఢీ కొట్టావు”

ఆశ యిందుకు మధురంగా మందహాసం చేసింది.

“అయితే తప్పు నాదే. మరి నేను మిమ్మల్ని క్షమించటం ఏమిటి? మీరే నన్ను క్షమించాలి.”

“క్షమించటం అంత సులభం కాదుసుమా! ఈ ఢీ కొట్టడం నా వల్లనే జరిగితే నువ్వు శాంతంగా ఉండేదాని వేనా?”

“పొరబాటు ఎవరికైనా వస్తుంది. దానికేం చెయ్యగలం?”

“అది నిజమే అనుకో! అయినా పురుషుడి పొరబాటును స్త్రీ యెన్నటికీ మన్నించదు. కావాలనే అతను తనను అవమానించాడని భావిస్తుంది.”

“అది ఆ పురుషుడి గుణాన్నిబట్టి ఉంటుంది. మీరల్లాంటివాని కారుగా!”

“నామీద నీకంత సదభిప్రాయం ఉన్నదా ఆళా!”

“ఒక్క నాకే కాదు. ఈ ఊళ్ళోవున్న యువతులందరికీ నామీద సదభిప్రాయమే.”

శైలేంద్రుడి ముఖం ఆనందంతో వికసించింది.

“నిజం!”

“ముమ్మాటికీ నిజమేనండీ!”

“అలాగయితే నువ్వు నా కింతవరకు సరిఅయిన సమాధానం ఎందుకు ఇవ్వలేదు?”

“నన్ను ఏమని చెప్పవలసిందంటారు మీరు?”

“అది నేనా చెప్పేది! బాగుంది.”

“మరి మీకు ఎల్లాంటి సమాధానం కావాలో నాకేం తెలుస్తుందండీ!”

“ఆళా! ఇప్పటికీ ఆరునెలలనుంచీ నీతో మాట్లాడుతున్నాను. నా కష్టసుఖాలు చెప్పుకొంటున్నాను. నువ్వు నీ మంచి చెడ్డలు వినిపిస్తూనేవున్నావు. నువ్వు ఇంతసుకుమారివై ఆయింటా ఆయింటా ఊడిగంచేస్తూ జీవిస్తున్నావంటే నా మనస్సు ఎంత తోటిపడుతున్నదో! ఆ విషయం నీకు బాగా తెలుసు కూడా. నీకు ఆ కష్టం లేకుండా చెయ్యాలని నేను కోరుకొంటున్నట్టు కూడా నీకు తెలుసు. తెలిసి, తెలిసి

నన్ను ఇంకా పరాయివాణ్ణి చూచినట్లే చూస్తున్నావు. దీనికి కారణం ఏమిటి?”

“కారణం ఏముంది? ఏమీలేదుగాని ముందు నడవండి. ఎవరైనా చూస్తే బాగుండదు.”

“ఎందుకు బాగుండదు! నీకూ ‘నా’ అనేవాళ్ళు లేరు; నాకూ అంతే. ఒకరి కొకరం తోడుగా ఉంటాం. అందుకు ఎవరో ఏదో అనుకోవలసిన పనియేమున్నది?”

“అది నిజమేగానీ నడవండి స్వామీ! మీకు పుణ్యం ఉంటుంది. ‘ఈ ఆశ కెంత దురాశో! అందరాని మ్రాని పళ్ళకు అర్రులు చాస్తాం’ దంటారు”

శైలేందుడి కీమాటలు పెరమ సంతోషం కలిగించాయి. అతను మళ్ళీ ముందుకు తిరిగి నడుస్తూ ఇలా అన్నాడు:

“ఆశా ! లోకులు అలా అనుకొనేది నన్ను గురించే కాని, నిన్ను గురించి కాదు. ఎందువల్లనో చెప్పనా?”

ఆశ అతని వెనుకనే నడుస్తూ ఇలా అన్నది:

“చెప్పండి?”

“కాకి ముక్కుకు దొండపండు గట్టినట్టుగాదా, శైలేందుడికి ఆశను భగవంతుడు అంటగట్టడం! ఆ పిల్ల యెక్కడ; అతనెక్కడ ? అని యెవరైనా అనుకొంటారు.”

“ఉడిగం చేసుకొని బ్రతికే దానికి గొప్పయింటి బిడ్డ భర్తగా లభించడం సామాన్యమూ !”

“నా గొప్పతనం ఏమిటి ? కులం మాత్రమేనా !”

“ఒక్క కులమేనా ! గుణం ! సంపదన !”

“ఇవన్నీ నీ ఒక్క చిరునవ్వుమందు దిగదుడుపు గావు !”

“అది మీ భ్రాంతిగానీ, మీరు కోరితే నా తల దన్నిన వాళ్ళెంతమంది రాతూ ?”

“వస్తారో ! రారో ! ఆ విచారణతో నాకు నిమి తం లేదు. నిన్ను చూచాను అంతే. ఈ కళ్ళతో మరొక స్త్రీని చూడటం నాకు ఇష్టం లేదు. తెలిసిందా !”

ఆశ యిందుకు కొంటెగా నవ్వి యిలా అన్నది:

“తెలియలేదండీ !”

శైలేంద్రుడు విస్మయంతో వెనకకు తిరిగిచూచాడు. క్రీగంట అతనిని గమనిస్తూ నడిచే ఆశ ఈమారు ముందుకు తూలలేదు. తటాలున ఆగిపోయి నవ్వుతూ “ఈసారి అటు వంటి పొరబాటుపని చెయ్యనులెండి ! ‘చేస్తుందేమో, మరొకమాటు నవ్వుదా’ మనుకొన్నా రేమో !” అన్నది.

శైలేంద్రుడు యిందుకు సిగ్గుపడ్డాడు.

“నాలో అటువంటి కొంటెతనం ఎప్పుడూ ఉండదు ఆశా !”

“అంటే ఒక్కొక్కప్పుడు ఉంటుందనేగా !”

“నీతో నేను వాదించలేను. అన్నింటికీ లేనిపోని ఆర్గాలు కల్పిస్తూ ఉంటావు”

అతని అమాయకత్వానికి జాలిపడింది ఆశ.

“నవ్వుతూనే మాటలకు అంత బాధపడిపోతా రేం? ఇలాగైతే మిమ్మల్ని కట్టుకొన్నా విడగతి ఏంకావాలి? నవ్వు

లాటలకూ నిందలకూ తేడా తెలియని భర్తతో ఎలా వేగుతుం దెవతెమాత్రం !”

“అందుకే నాతత్త్వం అంతా తెలిసిన...”

మిగతావాక్యం అతను పూర్తిచేయలేకపోయాడు.

“అబ్బే! లాభంలేదు స్వామీ!”

అన్న ఆశ మాటలు అతనికి కొరడా దెబ్బలలాగా తగిలాయి “ఎందుచేత ఆశా !”

అతి దీనంగాడన్న అతని ముఖం ఆమె హృదయాన్ని కలచివేసింది. ‘నడుస్తూ మాట్లాడుకొందాం పదండి!’ అన్నదామె. అతను ముందుకు అడుగు వెయ్యక అలాగే నిలబడ్డాడు. ఆమె లాలనగా అతన్ని చూస్తూ “నడవండి ! ఇంతలో నేను మీకు దూరమైపోయేదిలేదు. ఇంటిదాకా వస్తానుగా!” అన్నది. శైలేంద్రుడు బరువెక్కిన గుండెతో మెల్లమెల్లగా నడక సాగించాడు.

“భర్త తనను శాసించాలనే స్త్రీ కోరుకుంటుంది. మేమేమే అనేభర్తను ఏస్త్రీకూడా మెచ్చదు. ఆ రహస్యం మిరింతవరకు తెలుసుకోలేదు. అందుకే మీరంటే నాకు కోపం.”

శైలేంద్రుడు అంతవరకూ చిగపట్టిన ఊపిరి ఒక్కసారి వదలి, “ఇందుకేనా ఆశా! నాకు ఇన్నాళ్ళనుంచీచువ్వు సరిఅయిన జవాబు చెప్పకపోవడం !” అన్నాడు.

“అది కాదండీ ! అల్పరాలనైన నన్ను వివాహం చేసుకోవడంవల్ల సంఘంలో మీరు ఎన్నో చిక్కులను ఎదుర్కోవలసివస్తుంది. మీరేమో సుతిమెత్తనివారు, ఆ కాథ

లకు తట్టుకోలేక మీరు క్రుంగిపోవడం నేను చూడలేను. నన్నుగాక మీ అంతస్తుకు తగిన కన్యను చేపట్టితే మీరు సుఖంగా ఉండగలరు, నాకూ సంతృప్తిగా ఉంటుంది. అలా కాక నా సౌఖ్యంకోసం మీ జీవితం దుఃఖమయంచేస్తానా ! వద్దండి వద్దు !”

నడుస్తూ ఉన్న శైలేంద్రుడు ఎదురుదెబ్బతిన్నట్టు ఆగి పోయాడు. కాని, తనమాటలు ఆతనిలో తేగల మార్పును గమనించిన ఆశ వెంటనే మెత్తనిగొంతుతో ‘ఆగిపోయారేం? అదేగా మీయిల్లు! అక్కడ తీటుబడిగా మాట్లాడుకోవచ్చు నడవండి !’ అన్నది. దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి శైలేంద్రుడు ఇంటి వైపునడిచాడు. ఆశకూడా మానంగా ఆతన్ని అనుసరించింది.

౨

ఆరోజు శైలేంద్రుడు చాలా ఉత్సాహంగా ఉన్నాడు. ఇల్లంతా తగుపాటి వస్తుసామగ్రితో అందంగా పరిశుభ్రంగా కనబడుతున్నది. ఆతను ముందుగదిలో కొలిమిపెట్టుకొని బంగారం కరిగిస్తూ సన్నని గొంతుతో ఏదో పాడుకొంటు న్నాడు.

అంతలో ‘శైలేంద్ర ! శైలేంద్ర !’ అని ఏధిలోనుంచే ఉచ్చైస్వరంతో పిలుస్తూ లోపలికివచ్చిన విలాసుడు ఉల్లాసంగా పాడుకొంటున్న శైలేంద్రుణ్ణి, క్రొత్తగా కనబడుతున్న గృహలంకరణనూ చూచి ఆశ్చర్యపడి “అరే ! ఏమిటోయ్ ఇది? ఏదో విశేషం ఉన్నట్టున్నదే ! ఏమిటది ? నాకు చెప్పదగిందైతే చెప్పు ! సంతోషిస్తాను” అంటూ

అతని ప్రక్కనే చాపమీద కూర్చున్నాడు. శైలేంద్రుడు సస్థితంగా అతనివైపు చూచి, 'మతేమీవిశేషంలేదువిలాస్! ఇల్లు మరీ అసహ్యంగా కనిపిస్తే కొంచెం శ్రద్ధ తీసుకొని నీ వస్తువు ఎక్కడఉంటే బాగుంటుందో ఊహించుకొని ఆ యా స్థానాలో సర్దిపెట్టాను. ఇతా ఇదారం ఊడ్చివేశాను. అంతే!" అన్నాడు.

"ఇన్నాళ్ళనుంచీ అసహ్యంగా కనిపించనియిల్లు ఈ రోజున ఎందుకలా కనిపించింది! ఏదో విశేషం ఉందిలే! నాదగ్గర మటుగుపరుస్తున్నా వది."

"నువ్వలా అంటే నేనేంచేప్పది! నీకు చెప్పకూడని రహస్యా లేముంటాయి నాకు?"

"ఏమీ లేకపోతే ఈ కూనిరాగా లెందుకు వస్తున్నాయి? నాకు తెలుసులే!"

"తెలిస్తే చెప్పు మరి!"

"నీనోటితో చెప్పుతావో, చెప్పవో, చూద్దామని"

"విలాస్!"

శైలేంద్రుడేదో చెప్పాలని ప్రయత్నించికూడా విఫలమైపోయాడు. సిగ్గు అతనిని మాట్లాడనివ్వలేదు. విలాసు డది గమనించి నవ్వుతూ ఇలా అన్నాడు:

"ఆడపిల్లలాగా అంత సిగ్గుపడిపోతున్నా వేమిటోయ్! బహుశః నీమనసు హరించిన వగలాడి నీకోరికను అంగీకరించి ఉంటుందనుకుంటాను. నా అభిప్రాయం సరి అయిందేనా శైలేంద్!"

“పోవోయ్ ; నీలాగా మనోహరిణులకోసం కలవరించడం నాకు అలవాటులేదు.”

“అబ్బో ! సంగనాచి తుంగముల్లువు గావూ! ఆశను రాసీ! నీబండారమంతా బయటబడుతుంది”

“ఏమిటి విలాస్ ! ఆశ నీతో ఏం చెప్పింది ?”

“ఏం చెప్పిందా; ‘ఆ శై లేంద్రుడుగారు నన్ను బ్రతికి నివ్వడంలేనండీ ! నేనటా ! ఆయనమనస్సును దొంగిలించానటా ! నామనస్సును తిరిగి నాకు ఇచ్చి వేస్తావా, లేదా?’ అని ఒకటే గోలపెడుతున్నారండీ!” అని.

“నిజంగా ఇలా చెప్పిందా నీతో !”

“చెప్పకపోతే నా కలా తెలుస్తుంది !”

“ఆశ అలాంటిది. కాదు విలాస్ !”

“అయితే ఆశతత్వం నీకుబాగా తెలుసునన్నమాట!”

“బాగానో కొద్దిగానో, నేను చెప్పలేను. నాకు తెలిసినంతవఱకు ఆమె అబద్ధాలు చెప్పను. తేలికమనిషీ కాదు.”

“ఈ దొంగతనం గురించి దంతా దేనికి ? నువ్వు ఆశను ప్రేమిస్తున్నావా ; లేదా !

“అబద్ధం ఎలా చెప్పను! ప్రేమిస్తూనే ఉన్నాను. కాని నాది చంచలమైన ప్రేమకాదు.”

“దానికేంటే ! సాగినంతవఱకు అందటిప్రేమా స్థిరమైనదే ! సాగనప్పుడే వస్తుంది చిక్కు.”

“నామనస్సు ఎప్పుడూ ఒకే మాదిరిగా ఉంటుంది విలాస్ !”

“అది నీ భ్రమ. నీ ఆశ నిన్నుకాదని మఱొకరిని ప్రేమిస్తుం దనుకో ! అప్పుడుగూడా నువ్వొకరిని ప్రేమించ గలుగుతావా !”

శైలేంద్రుడి ప్రశ్నకు అప్రతిభుడై పోయాడు.

“ఏం శైలేంద్ర ! అలా తెల్లబోయావేం ? ప్రేమ తత్వం తెలిసినట్టు మఱీ మాట్లాడవుగా !”

“కాదు విలాస్ ! ఆశ అలాంటిది కాదు. ఆమెయెన్న టికీ కృతఘ్నురాలు కాదు.”

“కాకపోతే మంచిదేలే! కాని, కృతఘ్నురా లే అవు తుందనుకో ! అప్పుడు?”

“అప్పుడూ నే నామెశ్రేయస్సే కోరుతాను. అంతే కాని ఆమెకు ఓడు తలపెట్టను.”

“అది పొరుషం కాదు శైలేంద్ర ! ధర్త యెలాంటి వాడైనా అతనిని భార్య ఆరాధిస్తుంది. ఆరాధించి తీరాలి. కాని భార్య నడవడి మంచిది కాకపోతే ఏ పురుషుడూ సహించడు. సహించితే వాడు పురుషుడే కాదు.”

“ఇది నీసిద్ధాంతం మాత్రమే విలాస్ ! బుద్ధిమంతు లెవ్వరూ దీనిని ఆమోదించరు.”

“బుద్ధిమంతులు ఆమోదించే సిద్ధాంతాలకు లోకంలో ఏమీ తావులేదు శైలేంద్ర ! వాటిని ఎవ్వరూ ఆచ రణలో పెట్టడంలేదు. ఇది నీకు ఎందుకు తెలియదో నాకు ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది”

“నాకు తెలియకపోవడం కాదయ్యా! తెలుసు. కాని, వాటిని నేను ఆచరణలో పెట్టి తీరాలని నిశ్చయం చేసుకొన్నాను. ఆ నిశ్చయాన్ని ఎవ్వరూ మార్చలేరు.”

“కట్ట వంక పొయ్యే తీరుస్తుంది. కాలంగడచినకొద్దీ ఈ సయమనిష్ఠలన్నీ గాలికగిరిపోతాయి శైలేండ్! నువ్వేమిటో అనుకొంటున్నావు. మసిపైనదికామక్రోధాలకులొంగకుండా ఉండదు. అందులోనూ ఆశవంటిది నీకు ఆశాభంగం కలిగించడం అతి సహజం. స్త్రీస్వభావంక్షణానికొకవిధంగా ఉంటుందనే రహస్యం నాకు తెలిసినట్లు నీకు తెలియదు”

“నాకు స్త్రీలతో విశేషపరిచయం లేనిమాట యథార్థమే అయినా, ఆశ విషయంలో నేనేమీ పొరబడటంలేదని గట్టిగా చెప్పగలను.”

“శైలేండ్! ఆశ ఆశలకు పెట్టిందిపేరు. నగలమీదా చీరలమీదా, ఇతర విలాసాలమీద ఆమెకు ఉన్న మోజు మతొక స్త్రీకి ఉండదు. దానికి కారణం ఆమె పేదటికమే. ఈరొజున నివల్ల తన ముచ్చటలు కొన్ని తీరగలవని ఆమె నిన్ను నమ్మినట్లు ఉండవచ్చును. అవి తీరకపోతే బట్టను అంటుకొన్న గడ్డిపరకను విదల్చివేసినట్లు ఆమె నిన్ను విదల్చి వేస్తుంది.”

“నీ కందుకో ఆశమీద కోపం ఉందనుకొంటాను.”

ఇలా అంటూ కరిగిన బంగారాన్ని మూసలోపోయ్యడానికి ఉద్యుక్తుడైనాడు శైలేండ్రుడు. ఇంతలో ఆశ లోపలికి వస్తూ విలాసుణ్ణిచూచిఆశ్చర్యంతో “ఓహో. విలాసబాబుగా

రిక్కడే ఉన్నారే! నమస్కారం బాబూ! అనుకోకుండా నీమ
దర్శనం లభించింది" అన్నది. విలాసు డందుకు నవ్వుతూ
ఇలా అన్నాడు.

"నేను ఇక్కడ ఉన్నట్టు తెలిస్తే రాకపోయేదాని
వేమో"

"ఎందుచేత బాబూ! మన యిద్దరికీ గిట్టకపోవడం
అనేది లేదుగదా!"

"గిట్టడం. గిట్టకపోవడం కాదు ఆశా! పాపం! నువ్వు
శైలేంద్రుడితో రహస్యంగా ఏదో మాట్లాడాలని వచ్చి
ఉంటావు. ఇక్కడ నేను ఉంటే మీ సంభాషణకు అంత
రాయం కాదా?"

"మీరు వారికి మిత్రులు. వారినిబట్టి నాకూమిత్రులే.
మిత్రులమధ్య రహస్యాలేమిటి?"

"బాగుంది. అయితే శైలేంద్రుడు చెప్పింది నిజమే
నన్నమాట"

"ఏమిటి బాబూ అది!"

ఆశ గొంతులో కుతూహలం ధ్వనించింది.

"చెప్పవచ్చునా శైలేంద్ర్!"

"నీకా జంకు దేనికి ఏలాన్! నువ్వు నాకు నాణమిత్రు
డివి కదా!"

"ఆశా! నువ్వు శైలేంద్రుడూ కొద్ది రోజుల్లో..."
అంటూ విలాసుడు మందహాసం చేసి ఆగాడు.

ఆశ ముఖం సిగ్గుతో కందిపోయింది. శైలేంద్రు దామె ముఖలక్షణాలు గమనించి మటీ ముగ్ధుడైనాడు. మఱుసటి నిమిషంలో ఆశ మృదుస్వరంతో ఇలా అన్నది.

“బేను విలాస బాబూ! నా కోసం వారు ఎంత త్యాగానికయినా సిద్ధపడుతున్నారు. కులం గానీ, ధనంగానీ లేని నన్ను తమ యింటికి అధీశ్వరిని చేసుకొనడానికి అంగీకరించారు. నావంటి దానికి ఇంత అదృష్టమా! ఈ ఆఱు నెలలనుంచీ వారు నాజీవితం సౌఖ్యవంతంచేయడానికి కావలసిన ధనం ఆర్జించడానికి రాత్రీ పగలు విరామం లేకుండా కృషిచేస్తున్నారు. ఎన్ని అవసరపు ఖర్చులో తగ్గించుకొని పైకం కూడ బెట్టుతున్నారు. వారి అండను నా జీవితంలో వెలుగు చూడగలనని ఆశపడుతున్నాను. నా ఆశ ఫలించాలని ఆశీర్వాదించండి విలాసబాబూ!”

ఆశ మాటలు విని విలాసుడు నిరుత్తరుడైనాడు. అతను సంతోషం అభినయిస్తూ శైలేంద్రుడివైపు చూపు సారిం చాడు. ఆశ కూడా తన మాటలకు శైలేంద్రుడు ఎంత సంతోషిస్తున్నాడీ తెలుసుకొనడానికి అతనివైపు చూచింది. శైలేంద్రుడి ముఖం అత్యంత హర్షంతో ప్రళులమై ఉంది. అతని నేత్రాలవెంట ఆనందబాష్పాలు రాలుతున్నాయి. ఏదో చెప్పదలచినట్టు పెదవులు కదలుతున్నాయి. అలా ఉండే హఠాత్తుగా అతను నేలమీదికి ఒరిగిపోయి గిల గిలా కొట్టుకోవడం మొదలు పెట్టాడు. ఆశా, విలాసుడూ కంగారు పడుతూ, అతనిని జాగ్రత్తగా కొలిమి దగ్గరనుంచి యెత్తుకొనిపోయి, రెండవగదిలో మంచం వాల్చి పరుండబెట్టారు.

“అశా! నువ్వు అతనిని జాగ్రత్తగా కనిపెట్టుకొని ఉండు! నేను ఏ వైద్యుణ్ణి పిలుచుకొని వస్తాను.” అంటూనే విలాసుడు గబ గబా బయటికి పరుగెత్తుకొని పోయాడు. ఆశ నిలువునా వణికిపోతూ శైలేంద్రుణ్ణి కనిపెట్టుకొని కూర్చున్నది.

3

మతాధిపతికి కొన్నిరోజులనుంచీ అన్వేషణగా ఉన్నది. శైలేంద్రుడు భక్తి శ్రద్ధలతో ఆయనకు ఉపచారాలు చేస్తున్నాడు. ఆ గురు సేవలో అతనికి నిశ్చింతగా భోజనం చెయ్యడానికి గానీ, కంటినిండా నిద్రపోవడానికి కానీ ఏలు ఉండడం లేదు. అతను అప్పుడే అన్నం ముందు కూర్చుని ఉంటాడు. “శైలేంద్!” అన్న గురువు పిలుపు అతనినీరసంగా వినిపిస్తుంది. తక్షణం అతను చెయ్యా మూతీ కంచంలోనే కడుగుకొని ఆయన దగ్గరకు పరుగెత్తుతాడు. “అశ్యా! కాళ్ళులాక్కొని పోతున్నాయిరా తండ్రీ!” అంటారు గురువుగారు. అతను వెంటనే ఆయన ప్రక్కనే కూర్చుని పాద సంవాహనం ప్రారంభిస్తాడు. “అమ్మయ్యా!” అనుకొంటూ గురువుగారు మెల్లగా నిమిలిత నేత్రులవుతారు. అలా వుండి ఉండి కొంతసేపటికి వారు పూర్తి నిద్రాధీనులై నట్లు కనిపిస్తారు. కొంచెం దాహం తీర్చుకొని వద్దామని అతను ప్రక్కనుంచే లేచి రెండడుగులు వేస్తాడో; లేదో! “వెడతున్నావా శైలేంద్!” అని గురువుగారు దీనంగా ప్రశ్నిస్తారు. అతను అంతదాహాన్ని అణచుకొని తిరిగి ఆయన పాదాలు ఒత్తుతూ కూర్చుంటాడు.

రాత్రివేళ కూడా చాలా సేపటివరకూ గురువుగారికి నిద్రపట్టదు. తల పగలగొట్టుకు పోతున్నదనో, చెయ్యిపోటు పుడుతున్నదనో భాధపడ్డవారు పడ్డట్టే ఉంటారు. ఉపచారం చేస్తున్నవాడు చేస్తున్నట్టే ఉంటాడు శైలేంద్రుడు. ఒకరాత్రి వేళకు ఎంత నిగ్రహించుకొంటున్నా ఆగకుండా నిద్రవస్తే మంచం పట్టమీదనే కొంచెం తలవాలుస్తాడు అతను. అంతలో “అమ్మా! అబ్బా! అయ్యా! శివ శివా!” అన్న గురువుగారి ఆర్తారవాలు బాణాల్లాగా అతని చెవులు దూసుకు పోతాయి. వెంటనే అతను తన కన్నుమూసి నందుకు సిగుపడుతూ తిరిగి గురువుగారికి పరిచర్యలు ప్రారంభిస్తాడు.

మఠంలో భక్తుల సంఖ్య కేమీకొదవ లేదు. వారి భోజన భాజనాల క్రింద అయ్యే ధనవ్యయానికిన్నీ పరిమితి లేదు. మఠాధిపతి ఆరోగ్యం కోసమని ఎండతోఎన్నోదీక్షలు పట్టారు. నిత్యం ఏకాదశ గుద్రాభిషేకాలు జరుగుతున్నాయి. నవగ్రహజపాలు సాగుతున్నాయి. ప్రణీదినం భాగవత సమారాధనలు పుష్కలంగా నెఱవేరుతున్నాయి. విలాసుడూ, ఆశా మొదలైన వారుకూడా యథాశక్తిగా ఈ కార్య కలాపాలలో పాల్గొంటున్నారు. బజారు నుంచి తేవలసిన వస్తువులన్నీ కొని తెచ్చేభాధ్యత వహించాడు విలాసుడు. భక్తులకు ఆయాపాత్రలు పరిశుభ్రంగా తోమి ఇవ్వడం, పూలు కోసి తేవడం, భోజనశాలలు బాగుచేయడం వంటపలన్నీ అతని ఎంతో ఓపికగా నిర్వహిస్తున్నది. ఎవరూ కూడా స్వార్థ

మనేదిలేకుండా మతాధిపతి ఆరోగ్యం చక్కబడడమే పరమ లక్ష్యంగా పనిచేస్తున్నట్లున్నారు. అయితే స్వామివారి చెంత అరివై గడియలు కాచుకొని ఉండేపనికి మాత్రం ఎవ్వరూ తూగిరావడంలేదు. శైలేంద్రుడే అందుకు తగినవాడని అందరూ అభిప్రాయ పడ్డట్లున్నారు. మతాధిపతికూడా ఏపరి చర్యకయినా శైలేంద్రుణ్ణి తప్ప మరొకరిని పిలవడంలేదు. ఒకవేళ అతను ఆ సమయానికి మతావరణలో లేకపోతే ఎవరో ఒకరు అతనిని పిలుచుకొని వచ్చేవారేకాని అతని బదులు కొంతసేపు రోగికి పరిచర్య చెయ్యడానికి సిద్ధపడే వారు కారు.

ఒకరోజున విలాసుడు నౌకర్ల చేత బజారు వస్తువులు మతానికి గండలలో చేర్పించి, చేరుమూలుతో ముఖం మీది స్వేద బిందువులు తుడుచుకుంటూ ఇలా అన్నాడు.

“స్వామివారి ఆరోగ్యం ఎప్పటికీ చక్కబడుతుందో; అప్పుడుగాని ఈ శ్రమకు సార్థకత కనిపించదు. నాకు ప్రతిక్షణం వెయ్యికళ్ళతో చూడవలసిస్తోందే ఇది అయినా. ఎక్కడ పొరపాటు పడితే మరద్రవ్యం దుర్వినియోగం అవుతుందో అనే భయం నాకు శాంతిలేకుండా చేస్తున్నది.”

అప్పుడే పూజా మందిరంలోకి పువ్వులతో వెళ్ళుతున్న ఆశ యీ మాటలు విని “మీరు చాలా శ్రమ పడుతున్న మాట వాస్తవమే విలాసబాబూ! అయినా స్వామి కార్యం శ్రమ అనుకోగూడదు. మనం ఇలా అనుకొన్నట్టు స్వామి

వారికి తెలిస్తే వారు ఎంతైనా నొచ్చుకుంటారు.” అన్నది.
విలాసుడు ఇందుకు సంతృప్తి పడలేదు.

“ఆ విషయం నాకు తెలియకపోలేదు ఆశా! అయినా మతద్రవ్యం కాసైనా నా అజాగ్రత్తవల్ల వ్యర్థమై పోతుందేమో అనే భయంవల్లనే యిలా అనుకుంటున్నాను. ఈ వర్తకులున్నారే; వీళ్ళు మనిషి ముఖాన్నిబట్టి వెలలు చెప్పతూ ఉంటారు. కొంచెం గడుగ్గాయిలాగా కనిపించినవాడికి సరి అయిన ధర చెబుతారు. కైలేంద్రుడి వంటివాడి కయితే రెట్టింపు మామ రెట్లు కూడా చెబుతారు. ఆవెక్రివాడు అంత ధరాపెట్టి తెస్తాడు వస్తువు. చూడు మరి! ఎంత ధనం వృధా అయిపోతుందో!”

“మీరు మాటి మాటికీ వారి నలా అంటుంటే నా కేమిటో కష్టంగా ఉంటుంది విలాసశాబూ!”

“ఒకరికి కష్టంగా ఉంటుందని సత్యం చెప్పడానికి నే నెన్నడూ వెనుదియ్యను ఆశా! ఆ గుణం వల్లనే నేను ఎవరికీ పనికిరానివాడినయి పోతున్నాను. ఊరికే అన్నారా మణి! ‘యథార్థ వాదీ బంధునిరోధీ అని!’”

“యథార్థం చెప్పటం తప్పు కాదనుకోండి! మాటి మాటికీ ఒకరిని ప్రేమెత్తి చూపుతూ ‘వెట్రీవాడు, అసమర్థుడు, అధముడు’ అని అనడం మంచిదా చెప్పండి!”

“ఆశా! అతను నాకు స్నేహితుడైన తర్వాతనే నీకు పరిచితుడైనాడు. స్నేహితుడి శ్రేయస్సు కోరడం నాకు

ధర్మం. అందుకనే సమయం వచ్చినప్పుల్లా అతని లోటు అతనికి తెలియ చెప్పతూ ఉంటాను! చెప్పగా, చెప్పగా ఒక నాటికయినా అతను తన తెలివి తక్కువతనాన్ని గుర్తించక పోదు, తెలివి తెచ్చుకోక పోదు-అని నా విశ్వాసం. 'నేనేదో ద్వేషంలో' అతనిని నిందిస్తున్నా ననుకుంటున్నావేమో!"

“మీరు ద్వేషంలో అంటున్నారని నే నెప్పుడూ అనుకోను విలాసబాబూ! కాని వారు ఎదురుగా లేని సమయంలో మీరు ఇలా అన్నందువల్ల మేలేమీ ఉండదంటున్నాను.”

“ఎందుకుండదు? అతనిమీద అభిమానం ఉన్నవాళ్లు ఎవళ్ళో ఒకళ్ళు 'విలాస బాబు నిన్ను గురించి యిలా అన్నా'డని అతనితో చెప్పకుండా ఉంటారా! అప్పు డతనికి తన తెలివి తక్కువ తనం తెలియకుండా ఉంటుందా! ఒక్కటి గుర్తులో ఉంచుకో ఆశా! సదుద్దేశంతో అనే మాట యెన్నటికీ వ్యర్థం కాదు. ఏదో ఒకనాటికి దానివిలువ లోకానికి తెలిసివస్తుంది.”

పూజా మందిరంలో పువ్వులు చేర్చి తిరిగి వస్తున్న ఆశ యీ మాటలకు ఇలా జవాబిచ్చింది.

“అందరికీ అన్ని శక్తులూ ఉండివు విలాసబాబూ! బేరసారాల్లో మీకు ఉన్న ప్రజ్ఞే ఎన్ని జన్మాలకూ నాకు అబ్బదేమో! అలాగే వారి శాంత స్వభావం కూడా నాకు ఎప్పటికీ అందరానిదిగానే కనుపిస్తుంది. నిజం చెప్పవలసివస్తే స్వామి వారికి వారు చేస్తున్న సేవ మరెవరికీ చేతగాదనే

చెప్పాలి. నిద్రాహారాలను రెంటినీవదలి పెట్టి అరవై గడియలూ వారు స్వామివారి నలా కనిపెట్టుకొని ఉన్నారు. ఒకప్పుడు స్వామి వారు బాధ భరించలేక వారి నెలాంటి మాటలో అంటూ ఉంటారు. ఎన్నిమాటలు పడ్డా వారి పెదవులమీద చిరునవ్వు మాసిపోదుగదా! అంత సహనం మనకు ఉంటుందా మరి! ఏ నిమిషంలోనైనా అబ్బి ఏమిటీ బాధ అని అనుకొనడం వున్నదా!”

“ఎందుకనుకోవాలి! స్వామివారి ధనమంతా అతని చేతిలోనే ఉండే! అతని చేతిలో నుంచి తప్ప ఎవరికి రాగిడబ్బు గూడా ముట్టదయ్యే. ఇలా ఓపిక పట్టగాపట్టగా శేషు అతనికి మతాధిపత్యం వస్తుంది. ఆశా, శైలేంద్రుడు అంత లెలివి తక్కువ వాడేం కాదు. తన భవిష్యత్తేమిటో గుర్తించే అతను స్వామివారికి పరిచర్య చెయ్యడానికి సిద్ధపడ్డాడు.”

“అన్యాయంగా మాట్లాడుతున్నారు విలాసబాబూ స్వామివారి ధనం అంతా వారి చేతిలోనే ఉన్నా ఏ చిన్న ఖర్చుకూ లెక్కవ్రాసి చూపాలి వారు. అదీ యెలాంటిది? ‘విలాసబాబుగారి కిచ్చిందింత-మరొక బాబుగారికి చిచ్చిందింత’ అనేగా! ఇవ్వనిది ఇచ్చినట్లు వ్రాస్తే మీ రందరూ ఒప్పు కొంటారా? కాబట్టి ఆ అధికారం వల్ల వారికి లాభించే దేమీ ఉండదు. మిగిలింది భవిష్యత్తులో మతాధిపత్యం మాట. ఆ అధిపత్యం వల్ల బాధ్యతలు పెరుగుతాయే గానీ సౌఖ్యం ఉండదు గదా! స్వామివారు దీనివల్ల ఎంత సుఖ

పడుతున్నదీ మనకు తెలియని విషయమా! అటువంటిదాని కోసం ఆశించి వారు ఏం సుఖపడగలరు.”

ఇలా అని ఆశ అక్కడినుంచి బయటికి వెళ్ళిపోయింది. విలాసుడు ఆమె పోక గమనిస్తూ బహిరంగ స్వగతం లాగా ఇలా అనుకొన్నాడు.

‘ఈ ప్రపంచమే యింత. ఒళ్ళు వంచకుండా ఉపాయంగా ఇతరుల సొమ్ము ఆరగించే వారిని ఏమీ అనదు. పగలు నాలుగు జాములూ ఊపిరాడకుండా కష్టపడే వారి శ్రమనూ గుర్తించదు. ఒక్కొక్క వస్తువుయొక్క సరి అయిన ధర తెలుసుకొనడానికి ఎన్ని అంగళ్ళు తిరగవలసి వస్తున్నది. తూకంలో, కొలతలో, నాణెంలో మోసం జరగకుండా చూడడానికి ఎంత శ్రద్ధ వహించవలసి వస్తున్నది. కొన్న వస్తువులన్ని అంగడిలో మరచిపోకుండా, దారిలో నేలపాలు గాకుండా మతానికి చేర్చించే సరికి ఎంత ప్రయాస పడవలసి వస్తున్నది!’

‘ఇదేమీ లేకుండా, కూర్చున్నచోట నుంచి కాలు కదల్చకుండా, బుద్ధిబలంతో అసలే అవసరం లేకుండా కూర్చున్నవాళ్ళు మహాశ్రమ పడిపోతున్నారట? అందుకే అన్నాదులలోకులు పలు గాకులని. వాడు ఎంత బుద్ధిమంతుడు గాని, లోకాన్ని ఎప్పటికీ మెప్పించలేడు.’

ఆ రోజున మఠంలో చాలా గందరగోళంగా ఉన్నది. స్వామివారు మహా శివరాత్రినాడు శివసాయుజ్యం పొందగా ఆ రాత్రే ఎవరో ఇనపపెట్టె తలుపులు పగలకొట్టి ధనం యావత్తూ అపహరించుకొని పోయారు. రోజూ ఆ పెట్టె తెరచి ధనం తియ్యడం మళ్ళి పెట్టెతాళం వెయ్యడం శైలేంద్రుని వల్లనే జరుగుతున్నది. కాని శైలేంద్రుడు పరధనం విషంగా చూస్తాడని అందరికీ తెలుసు. అతను తన వృత్తిలో బాగానే ధనార్జన చేస్తున్న వాడు. కుటుంబభారం అనేది లేకపోవడంవల్ల అతనికి పెద్దకర్బులేవి లేవు. అతని తిండికి బట్టలకూ పోగా ఎంతో ధనం మిగులుతున్నది. పైగా స్వామి వారికి పరిచర్య చేస్తే పుణ్యమనే భావంతో మాత్రమే అతను మఠంలోకి వచ్చి నిద్రాహారాలు కూడా మరచి వారికి ఉపచారాలు చేశాడు. అవసాన దశలో వారు భక్తుల నందరినీ చేరబిలిచి 'నా తర్వాత ఈ మఠానికి శైలేంద్రుడే అధిపతి. మీరు ఆతని ఆజ్ఞలను పాలించాలి' అని ఇప్పి మరీలింగైక్యం పొందారు. అటువంటి శైలేంద్రుడే మఠద్రవ్యం హరిస్తాడా!

మఠస్థూలూ గ్రామస్థూలూ కూడా తర్జన భర్జనలు మొదలుపెట్టారు. యీ దొంగ ఎవడో మన ఊరివాడేకాక మఠం యొక్క రహస్యాలు అన్నీ తెలిసినవాడై ఉండాలి.

ఈనాడు ఇంతసాహసం చేసినవాడు రేపు ఇంకెన్ని ఘోర కృత్యాలకు సిద్ధపడతాడో! ఎంత కష్టమైనా సరే! దొంగను కనిపెట్టి క్రూరంగా శిక్షించాలి. అని అందరూ కూడబలుకొని అన్వేషణ సాగించారు. ఊళ్లో ఎక్కడ విన్నా ఈ దొంగతనాన్ని గురించిన చర్చలే నడుస్తున్నాయి. వొక రోజున విలాసుడు ఆశను ఏకాంతంలో కలుసుకొని యిలా ముచ్చటించాడు.

‘ఆశా, నిన్ను చూస్తే నాకు చాలా విచారంగా వున్నది. నీకు ఇంతకష్టం వస్తుందనుకోలేదు.’

ఆశ ఆ మాటలకు అదిరిపడింది.

‘ఏమిటది విలాసబాబూ! మఠంలో దొంగతనం నేనే చేశానని నిందరాశేదు గదా!’

‘ఈ పాడులోకంలో ఏవీ అసంభవం కాదు ఆశా.’

ఆశకు దాదాపు మతిచెడి నట్లయింది.

‘ఆశగుణం ఎలాంటిదో ఈ ఊళ్లో ఎరుగని దెవరు విలాసబాబూ! ఎంతెంత ధనం కలవారి యిళ్ళల్లో తిరగలేదు నేను? నామీద నమ్మకంతో ఇల్లంతా నామీద వదిలిపెట్టి ఎంతమంది యిల్లాభ్యు పుట్టిళ్ళకు పోలేదు. ఎప్పుడైనా చిల్లిగవ్వయినా పోయిందా? అటువంటిదాన్ని ఎలా దొంగదంటున్నారు! పేదదాన్నయినంతమాత్రాన దొంగతనం చేస్తానా? భాగ్యవంతులైకూడా యెంతమంది ఇతరుల కొరపలు తియ్యడంలేదు. ఆ పాడు బుద్ధి పేదరికం వల్లనే

వస్తుందనడానికి వీల్లేదు బాబూ! ఈ మాత్రం మీరు చెప్పలేక పోయారా.'

ఈ దీన వాక్యాలకు విలాసుడు జాలిపడుతున్నట్లు చూచి ఆమెతో ఇలా అన్నాడు.

‘నిజం ఆళా! పేదవాడే దొంగతనం చేస్తాడనీ, భాగ్యవంతుడు చెయ్యడనీ సిద్ధాంతం చెయ్యడానికి వీల్లేదు. నేనూ ఈ మాటే అంటున్నాను. నాకు తెలిసినంతవరకు ఈ దొంగతనం కాస్తో కూస్తో వున్నవాడూ, మహాపుణ్యాత్ముడు అని పేరుపడవాడూ అయినవాడే చేశాడని నిశ్చయమవుతున్నది. అయితే ఆ దొంగ అసాధ్యుడు. కన్నంలో వుండగా కనిపిస్తే తప్పితే అతన్ని దొంగ అని ఎవ్వరూ ఒప్పుకోరు. అది తెలిస్తే అతనింత సాహసం చేశాడు.’

‘అయితే అతనెవరో మీకు బాగా తెలుసు నన్నమాట.’

‘తెలిస్తే ప్రయోజనం ఏమిటి ఆళా! తగినంత నిదర్శనం ఉంటే గానీ, ఆ మాట బైటపెట్టడానికి వీలుండదు.’

‘అయితే నాలాటి దిక్కు మొక్కా లేని వాళ్ళు అన్యాయంగా నిందపాలై నశిస్తుంటే చూస్తూ ఊరుకోవడం మీ లాంటి వాళ్ళకు ధర్మమేనా! ఇంతకూ వారికి ఈ మాట తెలిసిందా?’

‘ఏ మాట?’

‘ఆశమీద నేరం మోపుతున్నారని.’

‘తెలియకేం, బాగా తెలుసు.’

‘తెలిస్తే వారు ఏమీ పట్టనట్టు కూర్చుంటారా? నన్ను
లేకుండా వున్నాను విలాసబాబూ.’

‘అలా, ఆనాడే నేను నీకు గట్టిగా చెప్పాను ఎలాటి
భావావేశం కలిగినా ఒళ్ళు మరచిపోయే వ్యక్తి యెప్పటి
కయినా ప్రమాదకారి కావచ్చునని.’

‘అంటే మీ అభిప్రాయం ఏమిటండీ! నా గొంతు
మీదికి వస్తే వారు ఉపేక్షిస్తారా?’

‘అయ్యో, నువ్వంతగా నమ్మావు కాబట్టే, తడి
గుడ్డతో గొంతు కోస్తున్నాడు దుర్గార్దుడు. తను చేసిన
దొంగతనాన్ని నీ మీదకు నెట్టివేస్తున్నాడు, అలా!
శైలేందుగ్రిడు తేనెపూసిన కత్తి. గోముఖ వ్యాఘ్రమూ
తప్ప నువ్వనుకొన్నట్టు ఏమీ అమాయకుడూ, ప్రేమమూర్తి
కాడు.’

‘మీ రిలా మాట్లాడటానికి ఆధారాలేమిటి విలాస
బాబూ.’

‘కావలసి నన్ని.’

‘ఏదీ, ఒక్కటి చెప్పండి?’

‘తప్పకుండా చెపుతాను కాని యిప్పుడు కాదు.’

‘ఈ కాలయాపనకు కారణం?’

‘అదీ ఇప్పుడు చెప్పను. ప్రస్తుతం నా ప్రయత్నం
ఏమిటంటే ఎంతచెడ్డా అతను నాకు మిత్రుడు కాబట్టి అతనిని
రక్షించాలని. అయితే ఆ ప్రయత్నంవల్ల నీ కేమీ అపకారం

జరగకూడదు. అతను నేరమంతా నీమీదకే నెట్టవెయ్యటానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.'

'మీ రెన్నయినా చెప్పండి, నాకు నమ్మకం చిక్కటంలేదు.'

ఇలా అని ఆశ విసురుగా వెళ్ళిపోయింది. విల్లాసుడు నిర్లక్ష్యంగా నవ్వుతూ, ఆమె కనిపించినంతవరకు చూచి, తన మిత్రుల్ని కలుసుకొనడానికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆశ తిన్నగా శైలేంద్రుడి నివాసానికి వెళ్ళింది. ఆమె వెళ్లేసరికి శైలేంద్రుడు వీధి తలుపు గడియ పట్టుకొని వున్నాడు. ఆశ తలుపు మెల్లగా తట్టింది. శైలేంద్రుడు తలుపు తియ్యకుండానే 'ఎవరు వారు!' అని ప్రశ్నించాడు. ఆశ తడబడుతున్నస్వరంతో 'నేనేనండీ!' అన్నది. 'నువ్వేనా? నేనింకా ఎవరో అనుకొన్నాను' అంటూ శైలేంద్రుడువచ్చి తలుపు తెరిచాడు. 'త్వరగా లోపలికి రా! మళ్ళా యెవరయినా చూస్తారేమో' అంటూ తలుపు పట్టుకొని నిలబడ్డాడు.

'ఎందుకండీ అంత జంకుతున్నారు? ఎవరు చూస్తే మాత్రం ఏమనుకొంటారు?' అని విస్మయంతో ప్రశ్నించింది. ఆశ.

'నీ కాళ్లు పట్టుకొంటాను ఆశా! యిక్కడ నిలబడి ప్రశ్నలు వెయ్యకు. లోపలికి వస్తే నీకు అంతా చెబుతాను.'

అతనిలా అనడంతో ఆశ తలపంకిస్తూ, అతని వంక ఒక్కసారి సాభిప్రాయంగా చూచి మెల్లగాలోపలికివచ్చింది. ఆమె వెనకనే తలుపు గడియపెట్టి శైలేంద్రుడు కూడా లోపలికి వచ్చాడు. ఆమెను ఒకచోట కూర్చోవలసిందని చెప్పి, తాను ఒకచోట కూర్చుని ఇలా అన్నాడు.

‘ఆశా, స్వామివారు నామీద ఎంతో అనుగ్రహం కలిగి యీ మతాధిపత్యం నాకు ప్రసాదించారనుకో. కాని నువ్వు చూస్తూనే వున్నావుకదా? నేను ఆ పదవిని అలంకరించకముందే మత్తదవ్యం దొంగలపాలై పోయింది. ఆ దొంగ లెవరైనా కానీ మతం గట్టు యావత్తు తెలిసినవాళ్లే అనేది సత్యం. వాళ్లు మతస్థులలో ఒకరై ఉంటారనేదిన్నీ యధార్థమే. ఇటువంటి దోహదులు ఉన్నచోట నాలాంటి అమాయకుడు ఇంత బాధ్యతకల పదవిని ఎలా నిర్వహించగలడో నువ్వే చెప్పు?’

ఆశ యిందుకు జవాబేమీ చెప్పకుండా అతనిముఖాన్ని పరిశీలనగా చూడటం మొదలు పెట్టింది. ఆమె మానంగా వుండటం, పరీక్షగా తన ముఖాన్ని చూస్తూ ఉండటం గమనించిన అతను విస్మితుడై ‘అదేమిటలా చూస్తున్నావాశా?’ అని అడిగాడు.

‘మీ ప్రకారం నున్న ఆ సంచిలో ఏమున్నదండీ?’ అన్నదామె.

‘ఇందులోనా? యిన్నాళ్ళ కష్టారితం ఆశా! నువ్వు నా అర్ధాంగవైతే సాటి స్త్రీలముందు ఏ మాత్రం తీసిపోకుండా మంచి చీరా,మంచినగా ధరించినవ్యతూ సుఖంగా

వుండాలికదా? దానికి ధనం అవసరం కదా? అలా అవసరమయే ధనం కొంతవరకు కూడబెట్ట గలిగా నిప్పటికి. అన్నట్టు నే నిలా చేస్తున్నానని యిదివరకే చెప్పాను గూడా నేమో?,

‘చెప్పారుగా! ఏదీ. అందులో ఏమాత్రం ధనం వున్నదో చూడనివ్వండి?’

‘చూడు, ఎప్పటికయినా చూడవలసిన దానివే గదా.’ అంటూ శైలేంద్రుడు ఆ సంచిని ఆమెకు అందించాడు.

ఆశ తొందరగా సంచిలోని వస్తువులన్నీ క్రమక్రమించి చూచింది. వాటిలో కొన్ని కాసులు, కొన్ని ముత్యాలు, కొన్ని బంగారు నగలు కూడా వున్నాయి. ఆమె నగలను చూచి ఆశ్చర్యపడుతూ ‘ఎక్కడివండీ ఇవి?’ అని అడిగింది. ‘పాతనగలు బేరానికి వస్తే కొన్నాను’ అన్నాడతను ఉత్సాహంగా. ఆమె వాటిని అతిపరిశీలనగా చూస్తూ ‘ఎవరిదగ్గర కొన్నారండీ?’ అని అడిగింది.

‘ఒక స్నేహితుడి దగ్గర కొన్నాను.’

‘అతనిది మన ఊరేనా?’

‘ఔను’

‘ఎవరండీ అతను?’

‘ఆ మాట మాత్రం అడగకు ఆశా.’

ఆశ క్రింది పెదవి మునిపండ్లతో నొక్కిపట్టుకొని

అతనివైపు వింతగా చూచింది.

‘అలా చూస్తున్నా వేం ఆశా?’

“మీకు నాతో చెప్పగూడనిరహస్యాలున్నాయండీ!”
 శైలేంద్రుడి ముఖం వివరమైంది. కొంతసేపటివఱకూ
 అతను ఆమెకేమీ జవాబు చెప్పలేకపోయాడు. దానితో
 ఆశ ముఖంలో మార్పులు ప్రారంభమైనాయి. ఆమె వక్ష
 స్థలం ఉచ్చాస నిశ్వాసాల వేగానికి మాటిమాటికి
 పొంగుతూ క్రుంగుతూ వచ్చింది. తెల్ల కలువ రేకులవంటి
 కన్నులు ఎఱ్ఱ కలువ రేకులను తలపించాయి. అధరం అదర
 సాగింది.

“మాట్లాడ రేమండీ!”

వీణానాదం తలపించే ఆమె కంఠస్వరం అతి కర్క
 శంగా ధ్వనించింది.

అతను త్రుళ్ళిపడి ఆమె కళ్ళల్లోకి చూచాడు.
 ఆ చూపులో అతని దైన్యమంతా గూడుగట్టుకొన్నట్టున్నది.

“అలా చూస్తారేం! ఇన్నాళ్ళనుంచీ నాతో మీరు
 చెబుతూ వచ్చినవన్నీ అబద్ధాలే నన్నమాట!” ఆశ చూపు
 లలో అతనిట్ల తిరస్కారం బాగా వ్యక్తపడింది.

“అబద్ధాలా!”

ఇలా అనేబప్పుడు శైలేంద్రుడి కంఠం జీరబోయింది.
 ఆశ అతని దైన్యానికి ఏమాత్రమూ జాలిపడలేదు.

“మీరు ఇంత మేకవన్నె పులులని యేనాడూ
 అనుకోలేదు. తియ్య తియ్యటి మాటలతో నన్ను నమ్మిం
 చారు. చివరకు నా గొంతు కోయడానికి సిద్ధపడ్డారు. ఎవ

రెన్నివిధాల చెప్పినా వినక, మీమీదనే మనస్సు నిలుపు
 కొన్నందుకు నాకు తగ్గ శాస్త్రీ చేశారు. మీ స్వార్థకోసం
 నన్ను బలిపెట్టడానికి సిద్ధపడ్డారు. కానివ్వండి! మీకు చేత
 నయిందంతా చెయ్యండి! నేను ఆత్మరక్షణకోసం ఎలాంటి
 ప్రయత్నమూ చెయ్యను. జరగవలసిందే జరుగుతుంది.
 కాని, చివరిసారిగా మీకు ఒక్కమాట చెప్పి పోతాను.
 ఈ కుట్రలో మీరు విజయం పొందినా ఏదో ఒక రోజుకు
 ఈ ఆనందానికి ఎన్నో రెట్లు దుఃఖం అనుభవించవలసి
 వస్తుంది. కాబట్టి చేసినదానికి పశ్చాత్తాపపడండి! నన్ను
 పంచించినట్లు మతెవ్వరినీ పంచించటానికి యత్నించకండి!
 ఉన్నదానితో తృప్తిగా శాంతిగా జీవించండి. సెలవు!”

ఇలా ఒక్క గుక్కలో ఆవేదన అంతా వెళ్ళగ్రక్క
 తటాలున లేచిపోయింది ఆశ. “ఆశా! ఆశా! నిన్ను
 నే నిప్పటికీ ప్రేమిస్తూనే ఉన్నాను. నీకు ఏ విధమైన కీడూ
 తలపెట్టలేదు. ఏ ఒట్టు పెట్టుకోమన్నా పెట్టుకొంటాను” అని
 శైలేంద్రుడు అతి దీనంగా రోదిస్తూ కూలబడిపోయాడు.
 కాని, ఆమె వెనక్కి తిరిగి చూడకుండానే “మోసగాళ్ళు
 మాటమాటకూ ఎన్ని ఒట్లయినా పెట్టుకొంటారు లెండి!
 ఇప్పటికైనా భగవంతుడు నా కళ్ళు తెరిపించాడు. ఇక జీవి
 తంలో మిమ్మల్ని నమ్ముతానా!” అంటూ గడియతీసుకొని
 తలుపు తెరిచి వెళ్ళిపోయింది. శోకమూర్ఛితుడైన శైలేంద్రు
 డికి ఆమె తలుపుతీసి పోవడమే తెలియకపోయింది.

శ్రీ

నా ప్రేయమైన ఆళా!

ఆ రోజున నువ్వు నన్ను దొంగనుగా ఎందుకు
అనుమానించావో నాకు తెలుసు. యదార్థానికి నేను
దొంగను కాను. ఇప్పుడు మరద్రవ్యాన్ని నేనే అపహరించి
నట్లు ఊళ్ళోవాళ్ళందఱూ నిర్ణయించి, నన్ను పదభ్రష్టుణ్ణి
చేయడమే కాక, నాసర్వస్వం మఠానికి చేర్చివేశారు. నన్ను
ఈ ఊళ్ళో ఉండరాదని ఆంక్ష విధించారు. నువ్వు నేను
చెయ్యని తప్పుకు నన్నలా నిందించావో, అలాగే వీళ్ళూ
నేను చెయ్యని ఆపరాధానికే నన్ను హింసించి తఱిమి
వేస్తున్నారు. సత్యానిత్యాలు నాకు తెలుసు; భగవంతుడికి
తెలుసును. ఇది అంతా ఇలా నడిపిన మతొకవ్యక్తికికూడా
తెలుసును. కాని మొదట్లో నేను అతనికి చేసిన వాగ్దానాన్ని
బట్టి అతని పేరు బయటపెట్టలేకపోయాను. ఈనాడు కూడా
నేను ఆ వాగ్దానానికే కట్టుపడి ఉన్నాను. కాని, ఆళా!
నువ్వు నా శీలం ఎలాంటిదో తెలియనిదానివి కావుగదా!
నువ్వెలా నన్ను అనుమానించగలిగావు? ఇది నాకు తీరిని
మనోవేదన కలిగిస్తున్నది. నా మాట నమ్ము ఆళా! నేను
దొంగను కాను. దొంగ సొత్తును తెలిసికొన్నవాణ్ణి కాను.
ఆ వ్యక్తిమీద ఉన్న నమ్మకంకొద్దీ కొన్నాను.

ఆళా! నీమీద ఆశతోనే నేను అవలోరాత్రాలూ
ఒకటే పనిగా చెనుట ఓడ్చి ధనం సంపాదించాను. ఒక్క

రాగిడబ్బుకూడా అక్రమంగా సంపాదించలేదు. ఈ ధనంతో నీకు కావలసినవన్నీ అమర్చి, నీ పెదవులమీద మధురమంద హాసం వెలుగుతూఉంటే ఆ వెలుగులో ఎన్ని దివ్యలోకాల్లో చూడాలని ఆశపడ్డాను ఇది అంతా నీకు తెలిసిన విషయమే కాని కొత్తది కాదుగదా! నీ కోసం అంత శ్రమపడ్డవాణ్ని ఎందుకిలా ద్వేషిస్తున్నావు ఆశా !

నేను దొంగను కావడమే నీ గొంతు కొయ్యడమను కొన్నావా? లేక మరొక విధంగా నీ కేమైనా కీడు తలపెట్టానని అనుకొన్నావా? నాకు నీ అభిప్రాయం ఏమిటో బోధ పడటంలేదు. ఆశా! నిజం ఎప్పుటికో ఒకప్పుడు బయట బడుతుంది "శైలేంద్రుడు సిర్దోషి. అతనిని అన్యాయంగా హింసించాము" అని అందఱూ అనుకోకపోరు. అంతవఱకూ వేచి ఉండలేవా! ఇప్పుడే విలాసుణ్ణి వివాహం చేసుకొని, నా గుండె ముక్కలు చేసివేస్తావా! నా జీవితం సర్వం అంధ కారంమయం చేసివేస్తావా! ఇంత కఠినురాలవా ఆశా! మఱి కొంచెం కాలం వేచివుండే సహనం నీలో అంతరించి పోయిందా !

వెడుతున్నాను ఆశా! వెడుతున్నాను. నిరాశుణ్ణయి ఎన్నడూ చూడని ఏక్రొత్తచోటికో వెళ్ళిపోతాను. ఆత్మ హత్య చేసుకొనే ధైర్యం లేనందువల్ల బరువైన జీవితాన్ని ఒంటరిగానే తుదిగడియదాకా మోస్తూనే కనుమూస్తాను. 'శైలేంద్రుడు నిరపరాధి అయి కూడా అపవిత్రుడలపాలై నానా హింసలూ పడి మరణించా'డని అనాడై నా నువ్వు జాలిపడక

పోవు. పశ్చాత్తాపంతో కన్నీరువిడవకనూపోవు. కాని లాభం ఏమిటి? అది నీకు జీవితాంతందాకా బాధాకరంగానే ఉంటుంది.

అశా! మరొక్కసారి బాగా ఆలోచించి చూడు! అప్పుడే విలాసుణ్ణి వివాహమాడబోకు; శాశ్వతంగా నాకు పరాయిదానివి కాబోకు! ఒకనాటి కయినా నువ్వు నాదాని వౌతావనే ఆశ ఉంటే నేను ఉత్సాహంగా జీవించగలుగుతాను. మళ్ళీ ధనం సంపాదించగలుతాను. ఇద్దరం సుఖంగా జీవించగలుతాము ఆమాత్రం అవకాశం నాకు ఇయ్యి అశా !

చివరిసారిగా నిన్ను ఇదే వేడుకొంటున్నాను. నా స్వార్థం సర్వం నీమీదనే కేంద్రీకరించుకొన్నాను. నీ ఆనందమే నా ఆనందమనుకొంటున్నాను. నువ్వు మొన్నటిదాకా నా విషయంలో అలాగే ఉన్నావు. ఇకముందైనా అలాగే ఉండి మన పవిత్రప్రేమను కలుషితం చెయ్యవద్దని ప్రార్థిస్తున్నాను. ఒక్కసారి నాకు దగ్గరం ఇచ్చి అలా వరం ఇవ్వవా అశా! నీకోసం కళ్ళు కాయలు కాచేట్టు నిరీక్షిస్తున్నాను. రావూ!

—శైలేంద్రుడు.

పెళ్ళిపీటలమీదకు వెళ్ళబోతున్న ఆశ ఒకచిన్నపిల్ల అందించిన యీడ తరం ఇలా చదువుకొని కొంతసేపు ఏ చెయ్యాలో తోచని పరిస్థితిలో పడిపోయింది.

“అశా! ఏంచేస్తున్నావిక్కడ! ముహూర్తం సమీపిస్తోంది. పురోహితుడు రానేవచ్చాడు. నువ్వు అక్కడికి రావాలి. గారీపూజ ముగించాలి ఎక్కువవ్యవధితేదు. బయలుదేలు మఱి!” అంటూ కంగారుగావచ్చిన కళావతి ఆశ వంక చూచి విస్మితురాలయింది.

“ఏమిటది ఆశా! ఈ శుభసమయంలో కన్నీరు పెట్టుకొంటున్నావెందుకు? ప్రాణానికి ప్రాణంగా చూచుకొనే భర్తను చేపట్టబోతున్నావే! ఎంతయింది స్త్రీల కిటువంటి భాగ్యం కలుగుతుంది?” అన్నదామె.

ఆశ యిందుకేమీ జవాబుచెప్పలేకపోగా దుఃఖాన్ని నిరోధించుకోలేకపోయింది. “మోసపోయాను కళావతి! మోసపోయాను. రత్నమేదో గాజముక్కయేదో కనిపెట్టలేకపోయాను. నా శీవితాని కిక శాంతి ఉండదు కళావతి!” అని వెక్కిరించి యేడ్వసాగింది.

కళావతికేమీ పాలుపోలేదు.

“ఏమిటి ఆశా నువ్వనేది? ఇది ని యిష్టప్రకారం జరుగుతున్న దేగానీ బలవంతపు పెళ్ళికాదుగదా!”

“కాదు కళావతి కాదు. ఇది బలవంతపు పెళ్ళి కానే కాదు. అయినా నాగొయ్యి నేనే త్రవ్వకొన్నట్టున్నాను. నాయింటికి నేనే చిచ్చు ముట్టించుకొన్నాను”

ఇలా అనలేక అనలేక అన్న ఆశ రెండు చేతులతో ముఖం కప్పకొని కూలబడింది. వాకిట్లో వినిపించే పెళ్ళి పెద్దల హడావిడి

గమనించటంచేత బలవంతానవదుపు నిగ్రహించుకొనడానికి ప్రయత్నం చెయ్యసాగింది. కాటుకకన్నీటితో ముఖంతంతా మలినమై, కళ్ళాణిలకం పెరిగిపోగా మూర్తి భవించినశోక దేవతలాగా రూపొందింది.

ఇంతలో వీధిగుమ్మందగ్గర పెద్ద కోలాహలం వినిపించ సాగింది. “తన్నండి! కొట్టండి! ఊరిబైటికి తఱిమి వెయ్యండి!” అని యె.దత్తో కేకలు పెయ్యడం వినిపించింది. అశే తృప్తిపడి అటువెళ్ళి చూచింది. ఎండతో పిన్నలూ, పెద్దలూ పిచ్చికుక్కను తరిమిసట్లు తరుముంటే నిస్సహాయుడై దుఃఖపడతూ వెళ్ళుతున్నాడు శైలేంద్రుడు. ఒక రిద్దరు కొంటెపిల్లలు అతనిమీదకు రాళ్లు రుప్పుతున్నారని కూడా. రాళ్ళ దెబ్బలకు అతనిముఖంమీదా, తలకిందా గాయాలు తగిలి నెత్తురు కారుతున్నది. అయినా అతను ఆ దెబ్బలను తప్పుకొనడానికి ప్రయత్నించడంలేదు; పెద్దలు ఎవరూ ఆ కొంటెపిల్లలను వారించడమూ లేదు. అంతలో అక్కడికి పెండ్లికొడుకు వేషంలో వచ్చిన విలాసుడు శైలేంద్రుణ్ణి ఉద్దేశించి యిలా అన్నాడు.

“నీకు ఇటువంటి దుర్గతి సంభవిస్తుందని యేనామా అనుకోలేదు శైలేంద్ర్! నా చేతనైనంతవరకు నిన్ను కాపాడడానికే ప్రయత్నించాను. కాని నువ్వు నిరపరాధివని చెప్పడానికి ఏ ఆధారమూ లేకపోయింది. వెళ్ళు శైలేంద్ర్! వెళ్ళు! తొందరగా ఈడారు దాటిపో! ఆలస్యంచేస్తే ఈ ప్రదలకోపం మరి పెరిగిపోయేట్టున్నది. అప్పుడు ఏం జరుగు

తుందో ఊహించలేను. నా ఆశ కతకు ఏమీ అనుకోకు
శైలేంద్ర! నువ్వు ఎక్కడైనాసరే సన్మార్గుడవనిపించుకొని
ముఖంగా జీవించాలని కోరుకుంటున్నాను. నాకోరికను భగ
వంతుడు ఫలించజేస్తాడని నమ్ముతున్నానుకూడా! వెళ్ళు
శైలేంద్ర! తొందరగా వెళ్ళు”

రక్తంలో, ఆశ్రువులలో తడిసినముఖం పైకెత్తి శైలేం
ద్రుడు ఒక్కసారి విలాసుడివైపు చూచాడు. ఆ చూపులో
ఏ శక్తి ఉన్నదో! విలాసుడిముఖం కళాహీనమైపోయింది.
ఇది అంతా గమనిస్తున్న ఆశ నివ్వెరపోయింది. అంతలో
శైలేంద్రుడు చినిగిన పైబట్టలో ముఖంతుడుచుకొని మెల్లగా
ఇలా అన్నాడు.

“వెడుతున్నాను విలాస్! వెడుతున్నాను. నాకోసం
నువ్వేమీ దిగులుపడబోకు! భగవంతుడనేవాడేఉంటే ఇలా
ఎందుకు జరుగుతుంది? నిర్విచారంగా ఉండు విలాస్! నేను
కరవడంకాదు సరిగదా బుసగూడా కొట్టలేని సర్పాన్ని మనో
వ్యధే దారిబత్తెంగా, కన్నీళ్ళే పానీయంగా దూరతీరాలకు
వలసపోతాను. మనిషిని మనిషి అర్థంచేసుకొని మన్నించడం
సంభవమైన చోటెక్కడయినా కనిపిస్తే అక్కడేవిశ్రమిస్తాను.
మంచితనం అనే జలం కనబడని ప్రపంచమనే యీ పెద్దఎడా
రిలో నాలాంటివాడికి ఆశ్రయం అనేదేకనిపించకపోవచ్చును.
కాని జీవితకాలం ముగిసేవరకూ నా అన్వేషణ కొనసాగి
స్తూనే ఉంటాను. వెడుతున్నా మఱి!”

తర్వాత శైలేంద్రుడు అక్కడ ఒక్కక్షణంగా నిలవలేదు. తలవంచుకొని సూటిగా ముందుకు సాగిపోయాడు. ఆశ నిల్చున్నది నిల్చున్నట్లే కొయ్యవారిపోయింది.

6

అది శాంతిదుర్గం. అక్కడికి ఎవడో విదేశీయ యువకుడు జీవనోపాధికోసం వచ్చాడు. అతను చాలా మితభాషి. వచ్చిన క్రొత్తలో పొలాలలో కూలిపనులకు వెడుతూ, ఆరించినదానిలో ఎంతోకొంత మిగుల్చుకొంటూ ఒక నెల గడచేసరికి బంగారపుపని చేసుకొనడానికి కావలసిన పరికరాలు కొనుక్కొన్నాడు. ఒకరోజు సాయంకాలం ఆ ఊరి జమీందారుగారిని సందర్శించి, తాను అవలంబించుకొన్న వృత్తిని గురించి చెప్పకొని, తనకేదైనా పని ఇవ్వవలసిందని అర్థించాడు. జమీందారుగారి కూతురికి వివాహం నిశ్చితం అయింది. సుముహూర్తం నెలరోజుల వ్యవధిలో ఉన్నది. వధువుకు ప్రాతకాలపునగలు ఎన్నో ఉన్నాయిగాని, క్రొత్త పద్ధతిలో కొన్నింటిని చేయించాలనే ఆభిప్రాయం జమీందారుగారికి అప్పుడే కలిగింది. ఆయన ఆ యువకుడికి తమ దివాణంలోనే బస యేర్పాటుచేసి, ముందు కొన్ని చిల్లర వస్తువులు చేయించిచూచారు. వాటినిబట్టి ఆ కుర్రవాడు బంగారపు పనిలో సమర్థుడే అని నిష్పప్తపడింది. తర్వాతపెద్ద వస్తువులపనిగూడా అతనికే ఒప్పగించారు జమీందారుగారు. ఆయువకుడు అవికూడా సమర్థతతో సర్వహించాడు. జమీం

దారుగారు అతనినేర్పుకు మెచ్చుకొని మంచి బహుమానం కూడా అనుగ్రహించారు. ఆనాటినుంచీ శాంతిదుర్గంలో ఆకుర్రవాడికి విరామం చిక్కనంత పనులవ తిడి, అందుకుతగ్గ ఆదాయమూ ఏర్పడ్డాయి.

అతను ఊరికి చిట్టచివర కొండ నానుకొని ఉన్న స్థలంలో ఒక చిన్న కుటీరం నిర్మించుకొన్నాడు. ఆ స్థలాన్ని అతనికి జమీందారుగారు తమ అనుగ్రహానికి శాశ్వత చిహ్నంగా ప్రసాదించారు. వెనుకవైపు పెద్దకొండ, మిగిలిన మూడువైపులా ఎత్తుగా ఎదిగిన మహావృక్షాలు ఉన్నాయి. ఈ సరిహద్దులమధ్య ఉన్న స్థలంలో గల తన కుటీరంచుట్టూ అతను రకరకాల పూలమొక్కలు నాటుకొన్నాడు. నూరు గజాల దూరాన కొండమీదనుంచి సర్వకాలంలోనూ జాలు వారే సెలయేటి మడుగులో నుంచి కావడితో నీళ్లు తెచ్చి మొక్కలన్నింటికీ పోసేవాడు. ఏమొక్కకు ఎటువంటిపోషణ అవసరమో తెలిసికొని ఆప్రకారం దానిని సాకుతూ కొద్ది కాలంలోనే అతను ఆందమైన పూదోటను సృష్టించుకో గలిగాడు. చేస్తే బంగారపుపని; లేకపోతే తోటపని. మూడవ పని అతనికిగిట్టదు. ఒక్కశాంతి దుర్గంలోనేకాక చుట్టు ప్రక్కల పదిగ్రామాలలోపల అతనివంటి సువర్ణశిల్పి లేడని ప్రఖ్యాతియేర్పడింది. చివరకు అతని యధార్థనామమేమో ఎవరికీ తెలిసికోవలసిన అవసరం పట్టకుండాపోయింది. 'హేమ శిల్పి' అనేదే అతనికి వ్యవహారనామంగా స్థిరపడింది.

ఇప్పుడి హేమశిల్పి వయస్సు ముప్పైవేళ్ళకులోపే. కష్ట జీవి కావడంవల్ల అతనిశరీరం వజ్రదృఢమైన ఆకర్షణీయంగా

నిగగలాడుతూ ఉంటుంది. అతను మరీ పొడుగుకాని, పొట్టి కాని కాక, మధ్యమ ప్రమాణంకలిగి పీలకాని, విపరీతపు లావుకాని కానట్టి రూపంతో నలుగురిలో తన వ్యక్తిత్వం నిలుపుకోదగ్గట్టు కనిపిస్తాడు. అతడు పచ్చగా దబ్బపండు లాంటి వన్నె లేకపోయినా నల్లనివాడు మాత్రంకాదు. చెప్పుకోదగ్గ అందంలేక పోయినా అనాకారికాడు. మృదువైన కంఠస్వరమూ, ప్రియమైన వాక్కుకూ, నిర్మలమైన మంద హాసమూ. అతనిముఖానికి ఆకర్షణ తెచ్చిపెట్టాయి. ఇన్నింటినీ మించినది అతని వినయసంపత్తి. దానితో అతనికి ఎక్కడా శత్రువనేవాడే లేకపోయాడు. అంతఃపుర స్త్రీలు ఎదురుగా నిలబడిఉన్నా కన్నెత్తిచూడని మనోనిగ్రహంస్త్రీ లోకంలో అతనికి ఎంతో గౌరవాన్ని చేకూర్చింది. అప్పటికి 'హేమశిల్పి యింతవరకూ ఎందుకు వివాహంచేసుకోలేదో, అనేది ఆడపిల్లలను గన్న స్వర్ణకారులకు లోకాభిరామాయణంలో ప్రధానాంశమైపోయింది. ఎవరికివారు తలకొక విధంగా వ్యాఖ్యానించటం మొదలుపెట్టారుకూడా.

“అతను భగ్నప్రేమతో విరక్తుడై ఉంటాడు. కాక పోతే ఈ సడియావనంలో స్త్రీసాహచర్యం ఆశించకుండా కాలక్షేపం చెయ్యడంవపురుషుడికయినా సాధ్యమాతుందా?”

“కొంతమందికి స్త్రీకంటెకూడా ధనమేముఖ్యంగాకని పిస్తుంది. వివాహం చేసుకొంటే ఖర్చులు పెరిగిపోతాయి గాబట్టి, ధనం తక్కువైతే సంతోషంగా ఉండలేరు గాబట్టి వాళ్ళు వివాహంచేసుకోరు.”

“అయితే హేమశిల్పి అటువంటి పరమలుబ్ధుడుకాదు గదా! అతను వివాహం మానడానికి మరొకకారణం ఏదో ఉంటుంది.”

“వివాహంతో స్వేచ్ఛ కట్టుపడిపోతుందనేభయంతో కొంతమంది అవివాహితులుగానే బ్రతకడలచుకొంటారు. హేమశిల్పి అభిప్రాయంకూడా అంతేనేమో!”

“కాదు, కాదు అటువంటివాళ్ళు అవినీతులై ఉంటారు. హేమశిల్పి మరి అవినీతుడు కాదుగదా!”

“కొందరికి పుట్టుకతోనే వైరాగ్యం అబ్బుతుంది. ఇతనుకూడా అలాంటివాడేమో!”

“మనం అతనికి నచ్చజెప్పి ఒకయింటివాడ్ని చెయ్యాలి. సంసారి అయినంతమాత్రాన పురుషుడు మోక్షం పొందలేక పోతాడనుకోవడం భ్రమమాత్రమే అని చెప్పాలి.”

“అతనికి అలా మోక్షకాంక్ష ఉన్నట్టూ కనబడదు. ఒకగుడికి పోవడంకానీ, తీర్థయాత్రలకు వెళ్ళడంకానీ లేదు గదా!”

“ఇదంతా ఆలోచిస్తే అతనిని ఏస్త్రీ అయినా ప్రేమించినట్టు నటించి మోసగించిందేమో అని తోస్తుంది. కాకపోతే ప్రియురాలు వివాహం కాకపూర్వమే గతించిఉండాలి. ఆ విధమైన మనోవ్యధయేదో అతనిని పీడిస్తూ ఉండబట్టే స్త్రీయుఖం చూడకుండా ఉంటున్నాడు. పాపం! ఒక స్త్రీ మోసగిస్తే స్త్రీలందరూ మోసగించేవాళ్లే అనుకొంటున్నాడేమో! అతని భ్రమ నివారించాలి మనం.”

పెద్దలిలా అనుకొంటూ ఉండగా ఆ కుటుంబాలకు
 చెందిన కన్యలుకూడా ఏకాంతంలో అతనిని గుఱించి తమలో
 తాము తర్కించుకోవడం మొదలుపెట్టారు. అతను మర్యాద
 తెలిసినవాడు, నీతిమంతుడు, ప్రయోజకుడు, కొంచెమో,
 గొప్ప రూపసంపదకూడా ఉన్నవాడై నప్పుడు అవివాహిత
 యువతులు అతనిని గురించి ఆలోచించకుండా ఉండటం
 ఎలాగు! 'అతనిని పెండ్లాడగలిగిన దానిదే అదృష్ట'మనే
 భావం చాలామందికి కలిగింది. కాని వారి కోరిక ఫలించ
 టానికి మార్గం ఎంతకాలానికీ కనిపించకపోయింది. అతను
 ఏ ఆడపిల్ల ఎదురుగా కనిపించినా తలవంచుకొని ఒదిగి 'వెళ్ళి
 పోయేవాడు. అటువంటివాణ్ణి ఆకర్షించి తనవైపు తిప్పు
 కోవడం కులకన్యలకు ఎలా సాధ్యపడుతుంది. ఎప్పుడైనా
 పండుగ పంజాబలకు కులస్తులెవరూ ఒకరు అతనిని విందుకు
 ఆహ్వానించినా, అతి గంభీరంగావచ్చిభోజనాలుపూర్తిఅయ్యే
 వరకూ ముళ్ళమీదఉన్నట్టుండి వెళ్ళిపోయేవాడతను. సాగసు
 గత్తెల వాలుచూపులుగానీ కిలకిల నవ్వులుగానీ, అతని
 కళ్ళనూ, చెవులనూ గూడా తాకలేక పోయేవి. "అబ్బే!
 హేమశిల్పి తను సృష్టించే శిల్పాలలో ఒక శిల్పంవంటివాడు
 మాత్రమే. అతనిలో శృంగార రసానికి తావేలేదు పాపం!"
 అని చాలామంది యువతులు నిర్ధారణ చేసుకొన్నారు. ఒక
 రిద్దరు కులవృద్ధులు ప్రసంగవశాన వివాహ ప్రసక్తి తీసుకొని
 రాగా "క్షమించండి! నాకు వివాహంచేసుకోవాలనే తలంపే
 లేదు. నన్ను చేసుకొని ఏ యువతి కూడా సుఖపడలేదు."
 అన్నాడతను. దీనితో చాలామంది అతని వైవాహిక

సమస్యను గురించి ఆలోచించించటం మానివేశారు. లభించిన వరుణజీవిత సర్వస్వంగా భావించుకొంటూ ఎందరో స్వకుల యువతులు అతని విషయం మరచిపోయారు కూడా.

హేమశిల్పికి ఎంత వద్దనుకొన్నా ధనం విపరీతంగా వచ్చిపడుతున్నది. “అయ్యా! నాకు ఇప్పటికే పని తలమును కలుగా ఉన్నది. మరెవరిచేతనైనా మీపని పూర్తిచేయించుకోండి” అని చెప్పినా వినకుండా “నీకు తీరుబడి అయినప్పుడే చేసిపెట్టు! మావాళ్ళకు ఇంకొకరు చేసిన సగ నచ్చదు.” అని బంగారం అతనివద్ద పడవేసివెళ్ళిపోయే వాళ్ళెవళ్ళైనా అతను ఉద్దేశించిన దానికంటే హెచ్చు ప్రతిఫలమే ముట్టజెప్పేవాళ్ళు.

కళాసాసకులకు కళారాధనలో అనుభవానికి వచ్చే ఆనందం మఱి యెందులోనూ గోచరించదు. హేమశిల్పి కూడా అలాగే తన బుద్ధిబలంచేత ఎప్పటికప్పుడు రకరకాల నగిషీలతో ఆభరణాలను సృష్టించడంలో ఎంతో ఆనందం అనుభవించేవాడు. దేవతా మూర్తులను అతి మనోహరంగా సృష్టించేవాడు. ఆమూర్తులు జీవకళవుట్టిపడు తున్నట్టుండేవి. “హేమశిల్పి! నీకూ బ్రహ్మదేవుడికి ఏమీ తేడాలేదు. నువ్వు చేసే సృష్టికూడా సజీవమైనట్టే భాసిస్తున్నది” అనే వాళ్ళు చాలామంది. అప్పుడతనికి కలిగే హర్షానికి పరిమితి వుండేది కాదు.

ఇక ప్రతినాయంకాలంపూటా పూలతోటలో, పని చేసేటప్పుడున్నూ అతనికి బాహ్య ప్రపంచం స్ఫురించేది

కాదు. ప్రతిలతా, ప్రతిపత్రమూ, ప్రతిపుష్పమూ అతని కేవో రహస్యాలు చెబుతున్నట్టు కనిపించేవి. అతని చరిత్ర యావత్తూ ఎరిగి ఉన్నట్టు శిరఃకంపాలు చేసేవి. కమ్మని తావులతో రకరకాల వన్నెలతో అతనికి విందులూ, వినోదాలూ కల్పించేవి. ఒక తీగ కొంచెం వాడినా, ఒక పత్రం క్రిములచేత జీర్ణమవుతున్నట్లున్నా, ఒక పువ్వు పరిపూర్ణ వికాసం పొందక పోయినా అతని మనస్సు చివుక్కుమనేది. తోటనిండా పువ్వులు వికసించినా ఒక్కటి కోసేవాడుకాదు. ఇతరులు ఎవరైనా కోస్తారేమో అని, వారిని ఆ తోటలోనికి రానిచ్చేవాడుకాదు. వెన్నలరాత్రులలో ఆ తోటలోనే మంచం వాల్చుకొని పదివేలమంది బంధుమిత్రుల మధ్య శయనించినట్టు తృప్తిగా పరుండేవాడు.

మరి చీకటి రాత్రులలో అతనికి కాలక్షేపం మరొక విధంగా జరిగేది. శాంతి దుర్గానికి చేరుకొన్నది మొదలు కొని సంపాదించిన ధనం ఎంతఉన్నదో అని లెక్కపెట్టుకోడం కూడా అతనికి సంతృప్తి కలిగించేది. అంతేకాదు. ఆ ధనంలో ఏ నాణెం ఏవస్తువు చేసినప్పుడువచ్చిందీకూడా అతనికి గుర్తులో ఉండేది. మనస్సుకు వ్యావృత్తులు తక్కువగా ఉన్నప్పుడు అతిపరిచితమైన దానిలో విశేష ప్రజ్ఞ అబ్బడం ఆశ్చర్యంకాదు. అలా ఆ నాణాలన్నీ సరిచూచుకొని, ధద్రుంగా తోలుసంచులలో పోసి మూతలు కట్టి, తలక్రింద పెట్టుకొని, కన్నుమూసేవాడు.

కొంతకాలా కి క్రొత్తసంచులు అవసరమైనాయి. అన్ని సంచులూ ధనంతో నిండిపోయాయి. అతను క్రొత్తవి కుట్టించి వాటినిగూడా త్వరత్వరగా బంగారు నాణాలతో నింపగలుగుతున్నాడు. అన్నింటినీ తలక్రిందనే ఉంచుకోవడం కష్టమనిపించింది. అందుచేత ఇంట్లోనే ఒక చిన్న నేల మార్లిగ సిద్ధంచేసుకొన్నాడు. ధనపుసంచులన్నీ దానిలోకి చేర్చి వేశాడు. రాత్రిపూట భోజనం ఆయినతర్వాత నేల మార్లిగ తెరచి సంచులన్నీ మంచంమీద పెట్టుకొని వాటి లోని ధనం యావత్తు లెక్కపెట్టుకొని మళ్ళావాటిలోనే పదిల పరచి, నేలమార్లిగలో మూసివేసి, తృప్తితో నిద్రించే వాడు.

7

హేమశిల్పి శాంతి దుర్గంలో నివసించడం మొదలు పెట్టిన పిమ్మట పదిహేను సంవత్సరాలు ఇలాగే గడచి పోయాయి. అకుటీరంలో అతనికికోడు ఎవ్వరూ రాలేదు. ఒకళ్ళు రావాలని అతను కోరుకొన్నదీలేదు. ప్రపంచంలో నా అనేవాళ్ళు ఎవళ్ళయినా అతనికిఉన్నారో, లేరో! ఉన్నట్టయితే ఈ పదిహేనేళ్ళ కాలంలో ఒక్కసారి అయినా అతనిని చూడటానికి రాక పోయేవాళ్ళేనా! అతనై నా వాళ్ళను చూడటానికి వెళ్ళకపోయేవాడా! మరి శాంతి దుర్గంలో అతనికి కావలసినంత మర్యాద అయితే ఉన్నది కాని, అతనిని ప్రేమించే హృదయంఒక్కటి లేదు. దానికి కారణం అతనినడవడే అని చెప్పకతప్పదు. నడియావనంలో

తన అండ అభిలషించే ఏ కన్యనూ అతను కన్నెత్తచూడక పోయాడు. 'ఇతడు జడఁదో! యోగీశ్వరుడో!' అనియువతులకు తోచేవిధంగా కాలంక్షేపం చేశాడు. వినోదంకోసమైనా ఎవ్వరితోనూ స్నేహబంధం పెట్టుకోలేదు. 'పని చెయ్యడమే వినోదం' అన్నట్లు ప్రవర్తించాడు. ఇక అతనికి మిత్రబృందం మాత్రం ఎలా ఏర్పడుతుంది?

పెండ్లి కావలసిన స్వజాతి పురుషులలో ఒకడుగా లెక్కకు వచ్చే హేమశిల్పికి క్రమక్రమంగా ఆ పట్టికలో ప్రాముఖ్యం లేటుగుతూ లేటుగుతూ ఈనాడు స్థానమే లేకుండాపోయింది. అతనిముఖం మరి బిరుసెక్కి మన్మథుడికి చోటేలేకుండా చేసింది. వార్థక్యదేవత కటాక్షాల మాదిరిగా తలవెండ్రుకలలో అక్కడక్కడా తెలుపు మొలిచింది. చూపులలోయువతులకు గిలిగింతలు పెట్టగల స్వారస్యం అంత రించిపోయింది. తమ ఇళ్ళకు వచ్చిన అతనిని గురించి తల్లిదండ్రులకు చెప్పే పడుచులు 'హేమశిల్పి తాతగారు వచ్చారు' అని మాత్రమే అనడం సాగించారు. ఇలావుండగా ఒకనాడు అతని జీవితాన్ని తారుమారు చేసే ఒక అద్భుత సంఘటన జరిగింది.

శాంతిదుర్గపు జమీందారు కాశీనాథుడు దాతృత్వానికి ప్రసిద్ధిచెందిన వ్యక్తి. నూతిలో నీళ్ళు తోడతున్న కొద్దీ త్రోతనీరు ఊరుతూనే ఉంటుంది. తోడితే నీరు తరిగిపోతుం దేమోనని వాడకం మానివేస్తే, పసరెక్కిపోయి ఇక ఆనీళ్ళు న్నానపానాలకు పనికిరానివైపోతాయి. ధనంకూడా ఇటువం

టిచే అని ఆ జమీందారుగారికి తెలుసు. తెలిసినదాన్ని ఆచరణలో పెట్టేవాడు కావడంచేత ఆయనకు ఒక్కరోజుకూడా పశ్చాత్తాపపడవలసిన అవసరం రాకుండాపోయింది. ఆయన దాతృత్వం అతిశయించినకొద్దీ ఐశ్వర్యమున్నూ అతిశయించింది.

ఆయనకు ఇద్దరుకుమారులు. పెద్దవాడు గదాధరుడు, రెండవవాడు దామోదరుడు. వీరిద్దరూ గాక భవాని అనే కూతురుగూడా వున్నది. హేమశిల్పి శాంతిదుర్గానికి వచ్చిన క్రొత్తలోనే ఆమె వివాహం జరిగింది. తర్వాత కొద్దిరోజులలోనే ఆమె అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోగా, తమ్ముళ్ళు అదుపూ ఆజ్ఞ లేనివాళ్ళయినారు. వారితల్లిదామోదరుడికి పడేళ్ళయినా నిండకముందే స్వర్గస్థురాలయింది. అప్పటినుంచి భవానీ తమ్ముల మంచిచెడ్డలు విచారిస్తూ, తిండికి పిల్లల యోగక్షేమాలను గూర్చిన బెంగ కలగకుండా చేసింది. ఆమె అత్తింటికి వెళ్ళడంతో ఈ అన్నదమ్ములను 'ఆఁ' అని అదిలించేవాళ్ళే లేకపోయారు.

జమీందారుగారికి దివాణపు పనులూ, ప్రజల కష్టసుఖాలూ, యాచకుల అభ్యర్థనలూ గమనించడానికేరోజుకు ఉన్న అరవై గడియలూ చాలేవికావు. ఇక ఈ కుమారుల చదువు సంధ్యలనుగూర్చి విచారించటానికి ఆయనకు తీరుబడి యెక్కడిది? గురువులు రోజూ దివాణానికి వస్తూ వెనుతూ వుంటారు. శిష్యులు నెలకు పదిరోజులే వారికి దర్శనం ఇస్తారు. తిక్కిన యిరవైరోజులూ 'ఈరోజు పెద్దబాబుగారు చదువు

కొనలేమంటున్నారు. అందుకని చిన్నబాబుగారుకూడా ఈ వేళకు సెలవు ఇమ్మన్నారు.' అని పరిచారకులు వచ్చి చెప్పడమో, 'ఈరోజు బాబుగార్లు ఇద్దరూ పోట్లాడుకొన్నారు- కాబట్టి చదుకోరట' అని చెప్పడమో, 'ఈనాడు చిన్న బాబుగారికి మనస్సు బాగుండలేదట ! అందుకని పెద్దబాబుగారు పాఠాలకు రారు.' అని వినిపించడమో జరుగుతూ ఉంటుంది.

ఇలా కాలం గడవగా అన్నదమ్ముల కిద్దరికీ చదువంటడం అసంభవమైపోయింది ఇద్దరిలో పెద్దవాడు తమ్ముడి కంటే కొంతకాలం ఎక్కువగా క్రమశిక్షణలో ఉన్నవాడు కాబట్టి ఒకమాదిరి పుస్తకజ్ఞానం సంపాదించాడు. ఆంతరంగిక ప్రవర్తన ఎలా వున్నా పదిమంది యెదట మర్యాదగా వ్యవహరించటం నేర్చుకున్నాడు. రెండవవాడు మాత్రం ఎంత దుస్సాహసానికైనా జంకనివాడైనాడు. అయితే ఇద్దరూ తండ్రి ముందు పిల్లులే.

జమీందారుగారు పారలౌకిక చింత అధికమైన కొద్దీ సంసార పరిస్థితులు విచారించటం మానివేశారు. ఇరవయి వేళ్ళవాడైనప్పనూచీ పెద్దకొడుకు ఆస్తి విషయాలు చూచుకోవడం ప్రారంభమయింది. అయితే తండ్రి అడిగినప్పుడు లెక్కలు చూపించి ఆయన ఆమోదం పొందుతూ వుండేవాడు. చిన్నకొడుకు అన్నగార్ని అడిగి ధనం తీసుకొని సొంతఖర్చులు గడుపుకొనేవాడు. ఇప్పటికీ గదాధరుడు ఇరవై

అయిదేళ్ళ వాడయినాడు. దామోదరుడికి ఇరవై మూడేళ్ళు వచ్చాయి.

మనిషికి ధనం వుంటే ఎన్ని దుర్గుణాలైనా కష్టబడి పోతాయి. అతనితో చుట్టరికం కలుపుకొనడానికి, స్నేహం కల్పించుకోడానికి లోకులు ఉవ్విళ్ళూరుతారు కాబట్టి గదాధరుడికి, దామోదరుడికీకూడా ఇరుగుపొరుగు జమీందారులు మా పిల్లనిస్తామంటే మా పిల్లనిస్తామని రాయబారాలు సాగిస్తున్నారు. అయితే ఆముష్మికవాంఛలో ఉన్న జమీందారు గారు ఆ రాయబారాలకు జవాబులు చెప్పేపనికూడా కుమారులకే విడిచిపెట్టారు. గదాధరుడు తనకు వచ్చిన సంబంధాలలో లక్ష్మీపురం జమీందారుగారి కొమార్తెవైపు కొంచెం మొగ్గుచూపించాడు. ఆపిల్లకొంతవరకు చదువూ, సంగీతమూ నేర్చినదేకాక చక్కనిది. పేరుకూడా పూర్వకాల పద్ధతిలో వుండక 'నవిన' అని సరికొత్తరీతిలో వున్నది. కుమారుడు సనీనను వివాహం చేసుకోదలచినట్టు విన్నప్పుడు జమీందారు గారుకూడా చాలా సంతోషించారు. ఇందుకు కారణం లక్ష్మీపురంవారికీ శాంతిదుర్గంవారికీ చిరకాలపు బాంధవ్యం ఉండటమే. ఇక దామోదరుడు ఏ సంబంధానికీ అంగీకారం చూపించలేదు. అంతమంది కన్యలలో అతనికి నచ్చిన కన్య ఒక్కతే గూడా కనిపించలేదు. అతనికి ఎలాంటిపిల్ల నచ్చుతుందో ఎవరూ ఊహించలేకపోయారుకూడా. కాబట్టిగామస్తులు దామోదరుడి వివాహం విషయంలో ఆలోచనలకు స్వస్తి చెప్పారు. నవినకూ గదాధరుడికీ దాంపత్యం చాలా

ఉచితంగా ఉంటుందనీ, ఆమెవచ్చిందంటే దివాణానికి క్రొత్త వెలుగు వచ్చినట్లే అని అనుకోవడం మొదలు పెట్టారు.

గదాధరుడు కూడా నవీనతో వివాహం నిశ్చితం అయిన తర్వాత చాలా ఉల్లాసంగా కనిపిస్తూ వచ్చాడు. అతని వేషభాషలలో నాగరికత అతిశయించింది. దానితో బాటు పెద్దమనిషితనం కూడా పెరిగింది. నవీన చాలా మిత భాషిణి మాత్రమేకాక మధురభాషిణి కూడానూ. చమత్కారంగా మాట్లాడటం ఆమెకు పుట్టుకతోనే అభివృద్ధి అయింది. గదాధరుడు ఆ గుణాలకు ముగ్ధుడై తానుకూడా మితంగా చమత్కారంగా, వినేవాళ్ళకు ఇంపుగొలిపే విధంగా మాట్లాడటానికి ప్రయత్నం సాగించాడు. ఈ ప్రయత్నం కొంత వరకు ఫలించిందికూడా. దివాణంలో ఉద్యోగులూ, బయట ప్రజలూ అతని విషయంలో చాటునకూడా మర్యాదగానే మాట్లాడుకోవటం మొదలు పెట్టారు. “నవీనా దీవి చలవే నేమో! పెద్దబాబు గారు చాలా మారిపోయారు. ఆమె దివాణంలో అడుగుపెట్టితే బాబుగారిలో ఇంకెంత మంచి మార్పు వస్తుందో! ఇంతకూ అటువంటి బంగారు తల్లి రాణిగా రావడం మన అదృష్టమే” అని అందరూ అనుకొంటూ వచ్చారు.

ఇటువంటి రోజులలో ఒకనాటి సాయంకాలం గదాధరుడు దివాణం పై అంతస్తుమీద ఎవరికోసమో ఆతురతతో చూస్తూ నిలబడ్డాడు. ఎప్పుడూ చిటునవ్వుతో మెరిసే అతని ముఖం అప్పుడు ఎంతో గంభీరంగా ఉన్నది. ఒక్కో

క్కప్పుడు కొంచెం విసుగుదలకూడా తల యెత్తుతున్నట్లు ఆ చూపులు ప్రకటిస్తున్నాయి. మనస్సులోని ఆలోచనల ఛాయలు ముఖం అనే అద్దంలో ప్రతిఫలించి తీరుతూ యెవరికైనా. అలా వాటిని బైబిపడనివ్వకుండా శప్పిపెట్టుకోవడం ఎవరికో కాని సాధ్యపడదు.

గదాధరుడిలా అంతకంతకు క్షీణించిపోయేటర్పుతో మేడమెట్లవై పు మాటి మాటికీ చూస్తూఉండగా, తూలు తున్న శరీరంతో ఎలాగో మెల్లెక్కివచ్చాను దామోదరుడు. అతనినిచూడగానే గదాధరుడు తన చిరాకు నంతటినీ అణచు కొనడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఇలా అన్నాడు:

“చాలా ఆలస్యం అయింది తమ్ముడుగారూ!”

“ఔను అన్నయ్యగారూ! ఆలస్యమే అయింది. క్షమించాలి.”

“తమ్ముడుగారు! ఒక్కసంగతి గనునించాలి. మీ అన్నగారుకూడా సర్వస్వతంత్రులు కారు. నాయనగారికి జవాబు చెప్పకోవాలి. ఎన్నిరోజులూ ఒక్కటే జవాబుతప్ప పని జరగడం లేకపోయేసరికి ఎంత మంచివారైనా కోపగించు కొంటారు.”

“అది నిజమే అని మేమూ ఒప్పుకొంటాము. కాని మా అన్నగారు మాకు పెట్టని కోటలాంటి వారని మాకు తెలుసు. వారు ఎంత విషత్తునైనా సులువుగా ఎదుర్కోగలరు; విషయం సాధించనూ గలరు.”

“తమ్ముడుగారు చాలా పొరబడుతున్నారు. ఒకప్పుడు కోట కోటగా ఉండగానే, లోషలివారు శత్రువులకు చిక్కి పోవడం తటస్థిస్తూ ఉంటుంది. అందుకు కోటను నిందించి లాభంలేదు.”

“అన్నగారు బూజు చూపించి బూచి అని మమ్మల్ని భయపెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారా యేమిటి? భాగుండి!”

ఇలా అని దామోదరుడు నిర్లక్ష్యంగా మందహాసం చేశాడు కాని గదాధరుణ్ణి ఆ చిరునవ్వు శాంతింపజేయ్యలేకపోయింది. చూపులలో అసహ్యం వ్యక్తపరుస్తూ అతనిలా అన్నాడు.

“నాయనగారు లెక్కలు చూడటం పూర్తి అయి పోయింది. మేము వారికి పైకం అప్పగించడమే ఆలస్యం. తమరు మాదగ్గరనుంచి తీసుకొన్న దేదో వారికి చెప్పివేస్తే మా మీద బరువు తప్పించిన వారాతారు. నాయనగారు పైకంకోసం తహ తహ లాడుతున్నారు. మీరు మళ్ళీ ఇలా ధనం దుర్వినియోగం చేస్తున్నట్లు తెలిస్తే వారు చాలా ఆగ్రహిస్తారు. పర్యవసానం శుభంగా ఉండదు.”

కాని దామోదరుడు డిందుకేమీ వెఱచినట్లు కనిపించలేదు. అతను ఒక వెలిసినవ్వు నవ్వి అన్నగారి కిలా సమాధానమిచ్చాడు.

“నాయనగారు మెచ్చేపనులు మాత్రమే జెయ్యడం మాట వచ్చినట్లయితే మనం ఇద్దరం కూడా అనర్హులమే

అయిపోతాము. అన్నగారి దాసీప్రణయం ఇంకా మాకు గుర్తులోనే ఉన్నది. అది 'మేము బహిరంగపరిస్తే కథ అడ్డం తిరిగిపోతుంది. నవీనాదేవి మీద ఆశకూడా వదలుకోవలసి వస్తుంది. కాబట్టి ఏదో విధంగా సర్దుకొని పోవడమే అన్నగారికి శ్రేయస్కరం"

గదాధరు డి మాటలతో కపించిపోయాడు. అతను దీనంగా తమ్ముడి ముఖంలోకి చూస్తూ ఇలా అన్నాడు.

"ఎలా సర్దుకొనేది! మాదగ్గట చిల్లిగవ్వకూడా లేదు."

"తెల్లవారకముందే గుట్టం ఎక్కి వనదుర్గానికి వెళ్ళి నట్టయితే సంతలో గుట్టాన్ని విక్రయించవచ్చును. అలా సంపాదించిన ధనం లెక్కలలో జమకట్టవచ్చును."

"కాని యీ పూట మేము ఒక నృశ్వప్రదర్శనానికి వెళ్ళవలసి ఉన్నదే! తిరిగి వచ్చేసరికి చాలాప్రొద్దుపోతుంది. వనదుర్గానికి తెల్లవాటకుండా చేరుకోవడం ఎలాగు!"

"ఓహో! ఈ రోజు నవీనాదేవి పుట్టినరోజు పండగ కాదూ? మాకు ఆ విషయం గుర్తులో లేకుండానేపోయింది. అవును. ఆవిడతో సమావేశం కలిగే అవకాశాన్ని ఎలా వదలుకోగలరు! కాని, అన్నగారు ఒక్క విషయం జ్ఞప్తిలో ఉంచుకోవాలి! నవీనాదేవి ఏకపత్నిప్రతీతి పాటించని పురుషుణ్ణి పెండ్లాడడానికి ఎన్నడూ అంగీకరించదు కాబట్టి రహస్యగోపనం చాలా అవసరం"

గదాధరుడి ముఖం కోపంతో కందిపోయింది. అతను తీవ్రంగా నేల తన్నుతూ ఇలా అన్నాడు.

“ఇదిగో రహస్యం బైటపెడతా నంటూ మాటి మాటికీ మమ్మల్ని బెదిరించనక్కర్లేదు. అంత తుమ్మితే ఊడే ముక్కు ఎన్నాళ్ళు నిలుపుకొంటాం! ఈరోజే నాయన గారికి సమస్తం విసిపిస్తాం. అంతటితో మాకు తమ్మయ్యగా రంటే భయపడే పనిలేకుండా పోతుంది. తర్వాత ఏది ఎలా జరిగినా విచారపడం.”

దామోదరుడు అన్నగారి కోపావేశానికి అతి నిర్లక్ష్యంగా చిరునవ్వు నవ్వాడు.

“కోపం వచ్చినప్పుడు ఇలా అనుకోవడం మనుష్యులకు అలవాటే. కాని ఈతెగింపు ఎంతో సేపు నిలవదు. అప్పురస లాంటి ప్రభుకుమారి అనంతమైన ఐశ్వర్యంతో చేరవస్తుంటే జారవిడుచుకోగల సాహసం వివేకవంతం కాదని అన్నగారికి మేము ఉపదేశించగలవాళ్ళం కాము. నవీనాదేవిని వదలు కొనడంతోనే సరిపోదుమరి. పిత్రార్జితంకూడా దక్కక పోవచ్చును. నాయనగారు అవినీతుల్ని ఏమాత్రం కనిక రించక పోవడం మన అనుభవంలోకివచ్చిందేగాని కొత్తది కాదుగదా! ఒకరి కొకరిం అండదండలుగా నిలవకపోతే శాంతిదుర్గం ఏ పీఠం వారి పరమో అయితిరుతుంది.”

దామోదరుడు పలికినప్రతి వాక్యమూ గదాధరుణ్ణి విచలితుణ్ణి చేసింది. అతను చాలాసేపు దీర్ఘంగా నిట్టూర్చు

ర్వులు విడుస్తూ కూర్చోవడం తప్ప మరేమీ చేయలేక పోయాడు. కాటువేయ వచ్చిన కోడైతాచును మంత్ర జపంతో కట్టివేసి మందహాసంచేసే మాంత్రికుడుమాదిరిగా, క్రుద్ధగదాధరుణ్ణి నాలుగు మాటలతో స్తంభింపజేసి చిరు నవ్వుతో ఆతని అవస్థను గమనిస్తూ కూర్చున్నాడు దామోదరుడు. కొంతసేపటికి గదాధరుడు హీనస్వరంతో ఇలా మాట్లాడ సాగాడు.

“మా గుర్రం ఉత్తమజాతికి చెందిందని, అటువంటిది ఈ ప్రాంతాలలో ఎప్పుడో కాని అమ్మకానికి రాదని తమ్మయ్యగారికి తెలుసు. తెలిసి కూడా దానిని అమ్మివేయవలసిందనడం వారికే తగును. అదికూడాపోతే ఇక నూది అని చెప్పకోదగ్గ అమూల్యవస్తువేదీ ఉండదు.”

దామోదరుడు చాలా సానుభూతి వ్యక్తపడేస్వరంతో అతి వినయంగా ఇలాబదులు పలికాడు. “ఆసంగతి మాకూ తెలుసు. కాని పరిస్థితులు సవ్యంగా లేనందున ఆ మాట అనక తప్పడంలేదు. కానిమేము ఒక్క హామీ మాత్రం ఇవ్వగలం. మన సంచకల్యాణికి చాలా మంచి బేరమే వచ్చితిరుతుంది. అందుకుతగ్గప్రయత్నం యావత్తు జరుగుతుంది.”

“అదంతా యదార్థమే కానీ, పైకం పూర్తిగా మా చేతికి అందుతుందో లేదో అనేదే మాకు తెలియకుండా ఉన్నది.”

“నుంచిది. నూరు సువర్ణాలకు తక్కువ గాకుండా తను చేతికి అందుతుంది. ఆ పైన వచ్చేది ఎంత స్వల్పమైనా దానితోనే మా అవసరాలు సర్దుకోగలం. ఈ నూరు సువర్ణాలలో ఒక్కటికూడా. మాకోసం వ్యయంకాదు.”

ఇలా అని దామోదరుడు తన ఆసనం మీద నుంచి లేచి తీవిగా వెళ్ళిపోయాడు. గదాధరుడు అతని పోకనుగమనిస్తూ దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచాడు.

“అయ్యో! గూర్వానం ఎంత ప్రమాదకరమైంది? నవీనాదేవి ముందు ఆ దాసీకన్య దిగదుడుపుకైనా పనికిరాదే అటువంటి అల్పురాలికి మేము ఎందుచేత వశపడవలసి వచ్చింది! ఒక్క ఊణం. ఆ ఊణంలో జరిగిన పొరబాటు మాకు ఏనాటికీ తీరని పరితాపానికి కారణమైపోయింది. ఆ దాసి కథే బయటపడితే ఎంత సిగ్గుచేటు! ఇటు నవీనాదేవి, చేయిజారిపోతుంది- అటు ఐశ్వర్యమూ దూరమైపోతుంది. వై పెచ్చు బ్రతికి ఉన్నంతకాలమూ దుఃఖావచూనాలతో క్రుంగిపోవలసి వస్తుంది. కాశీనాథ ప్రభువుల సంతతి ఇటు వంటిదనే అపఖ్యాతిశాశ్వతమైపోతుంది. ఇంతకూ మూలం ఆ ఒక్కఊణం-ఎంత దారుణం!”

అతని హృదయం ఇలాంటి తలిపోతలతో ఒకలమై ఎంతసేపటికీ తిరిగి స్వస్థపడకపోయింది.

౮

ఆ మరునాటి సాయంకాలం దామోదరుడు వనదుర్గం నుంచి గుర్రంపెక్కి వస్తూవుండగా వనమధ్యంలోకి వచ్చేసరికి చీకటి పడింది. చీకటితోడు ఆకాశం కారుమబ్బులతో నిండి సన్నని చినుకులు పడటం ప్రారంభమైంది. గాలి మహా వేగంతో వీస్తూ ఉండటంవల్ల చెట్లు ఊగిపోతున్నాయి ఎండుటాకులూ దుమ్ము క్షిలగాపులగిమై ఆకాశయానం ప్రారంభించాయి. పాపం! అతనికి కళ్ళు తెరవడానికిగానీ, మూసి ఉంచడానికిగానీ వీలులేనిదురవస్థపట్టింది. అప్పుడతను ఇలా అనుకోవడం మొదలుపెట్టాడు.

“నేను ఈ అవస్థ ఎందుకు తెచ్చుకున్నట్టు! ప్రొద్దున హేమశిల్పి యింటిదగ్గర తోచినట్టు అన్నగారిని అతనిదగ్గరకు పంపించి అప్పుగా నూరు సువర్ణాలూ సంపాదించిఉంటే సరి పోయేదికదా! అతనిదగ్గర నూరు సువర్ణాలు పుట్టడం ఒక వింతకాదు. వెయ్యి అయినా పుట్టేవి. అయినా అదేమిటో అనుకొంటూనేఉంటూదాటి వచ్చాము. ఆ గంగాధరుడు తన మనిషిని ఎవరినైనా పంపగూడదా! మేమే గుర్రాన్ని ఒప్పు గించి పైకేం పుచ్చుకోవాలట! ఇప్పటికే చీకటిపడ్డట్టున్నది. ఇంకా కావలసినంత దూరం పోవాలి. ఈ వాన ఒకటి ప్రాణంతీస్తున్నది. పని ఎప్పటికీ పూర్తిఅవుతుందో! ఈరాత్రి అడవిలోనే చిక్కుపడటం ఒరగదుగదా;”

అతను ఇలా అనుకొంటూ ఉండగానే పెద్దమెరుపు మొరసింది దాని వెనకనేఆకాశం పగిలి ముక్కలవుతున్నట్టు

భీకరమైన ఉరుము వినిపించింది. తనచుట్టూ వదో మంట
ఆవరిస్తున్నట్టు అనిపిస్తోంది. ఉత్తరక్షణంలో గుర్రం
కాలుజారి పడిపోయింది. అతను బోరగిల పడిపోయాడు.
మోచేతులూ, మోకాళ్లూ రాళ్ళకు కొట్టుకొన్నాయి.
'అబ్బా!' అనుకొంటూ అతను ఎలానోలేచి నిలద్రొక్కు
కొని గుర్రంవైపు చూశాడు. అది చలనమే లేకుండా పడి
ఉన్నది. అతని గుండెలు అరిసిపోయాయి. అది ఒక ఇరుకు
లోయలో పడిపోవడంవల్ల క్రిందికిదిగి, అది బ్రతికిఉన్నదో
మరణించిందో తెలుసుకొనే ఏలు కనిపించలేదు. ఒక వేళ
వదో కొనసాగి ఉన్నప్పటికీ దానిని అప్పుడు పైకిలాగి
బ్రతికించే ప్రయత్నం చెయ్యడం కూడా అశక్యమని స్పష్ట
పడిపోయింది. ఎన్నడూ చెమర్చని అతని కళ్ళు జల జలా
బాష్పాలు రాలాచాయి.

“అనుకొన్న దేమిటి? జరిగిందేమిటి? అన్న గారికి మేము
ఏం జవాబు చెప్పగలం? పైకంటేదు సరిగదా గుర్రంకూడా
పోయిందంటే పరిస్థితులు ఎలా విషమిస్తాయో? ఏది ఏమైనా
కానీ! పైకంటేకుండా అన్న గారిదగ్గనం చెయ్యగూడదు.”

ఈ నిశ్చయాలివచ్చిన తర్వాత అతను గుర్రంవైపు
తుదిసారిగా చూచి, కళ్ళు తుడుచుకొని, క్రింద పడివున్న
బంగారుకొరడా అందుకొని, మెల్లగా నడివడంసాగించాడు.

కొంతదూరం వెళ్ళినతర్వాత ఆ కఠికచీకటిలో ఆశా
కిరణం లాగా నిన్ననివీలవు వెలుగు ఒకటి అతనికి గోచరిం

చింది. అతను దీక్షగా ఆ వెలుగునుపరికించి చూచాడు. అది హేమశిల్పి కుటీరంలోనుంచివస్తున్న వెలుగే. తలుపులు దగ్గరకువేసి ఉన్నట్టున్నాయే కాని లోపలనుండి గడియవేసి ఉంచినట్టు కనిపించడంలేదు. గాలి తాకినప్పుడల్లా రెండు తలుపులూ కదులుతున్నాయి. అలా కదులుతుండగా రెంటి మధ్యా ఏర్పడే సందునుంచే దీపపు వెలుగు సన్నని రేఖ మాదిరిగా వాకిట్లో పడుతున్నది. అప్పుడు దామోదరుడు నూతనాశతో అడుగులు తొందరగా వెయ్యడంసాగించాడు.

హేమశిల్పి ఇంకా మేలుకొనే ఉన్నాడన్నమాట! ప్రొద్దున ఎవరినికలుసుకొంటే కార్యం సానుకూలం కావచ్చు సనుకొన్నామో అతనిదగ్గరకే ఇప్పుడుపస్తున్నాము. ఏమిటో ఈచిత్రం! మా సంకల్పం వృధా కాగూడదేమో! ఇతను మేము ఎదుటపడి అడిగితే కాదనగలడా! మా అండవల గాదా డబ్బూ పేరూకూడా సంపాదించాడు! ఆ పరమ సత్యం మరిచి కృతఘ్నుడవుతాడా!”

వివిధ భావాలు ఈవిధంగా హృదయాన్ని చలింప జేస్తూఉండగా అతని నడకకూడా వివిధ గతులు అవలంబించింది. బయిందారులం ఈశిల్పిని ఆశ్రయించడమూ, అనే రాజసం ఒకటి, అవసరం ఎలా ‘తీరుతుంది?’ అనే బెంగ ఒకటి అతన్ని తటపటాయింపులో పడద్రోశాయి. చివరకు అతను హేమశిల్పి కుటీర ద్వారందగ్గరనిలబడ్డాడు. అతన్ని ఏమని పిలవాలి? ఏకవచన ప్రయోగంచేస్తే అతను అసంతుష్టుడైపెగం లేదంటాడేమో! బహువచన ప్రయోగంచేస్తే

జమీందారీ రాజసానికి లాఘవం ఆపాదించడం అవుతుం
డమో! అతనికి కొంతసేపు ఏం చెయ్యడానికి తోచలేదు.
కుటీరంలో ఉన్న శిల్పి బయటకు వచ్చేట్టుచెయ్యాలి. అతనే
ముందు పలకరిస్తే బెట్టు చెడకుండా సంభాషణ సాగించ
వచ్చును.

ఇలా అనుకొని అతను మెల్లగా దగ్గాడు. అబ్బ 'ఎంత
చీకటి! అనుకొన్నాడు బహిరంగ స్వగతంలాగా, 'కుటీరంలో
ఎవరున్నారో' అని అలాగే అనుకొన్నాడు. కాని లోపలి
నుంచి 'ఎవరువారు?' అనే ప్రశ్న రాలేదు.

అతను తిన్నగా గుమ్మందగ్గరకు వెళ్లాడు. మునివ్రే
ళ్ళతో మృదువుగా తలుపుమీద శబ్దంచేశాడు. ఉహూ!
లోపలినుంచి ఏగొంతూ 'ఎవరది?' అని ప్రశ్నించలేదు.
అతను సాహసించి తలుపులు త్రోశాడు. అవి అతనికి స్వాగ
తం చెప్పుతున్నట్లు సన్ననిశబ్దం చేస్తూ విడిపోయాయి. ఒక
చిన్న దీపంమాత్రమే కుటీరాన్ని కనిపెట్టుకొని ఉన్నట్లు
కనిపించింది. లోపల ఎవ్వరూ లేరు.

దీపానికి కొంతదూరంలో కుంపటిమీద అన్నంకేడుకు
తున్నట్టున్నది. హేమశిల్పిజాడే లేదు.

దామోదరుడి మనస్సులో వెయ్యి ఆలోచనలు
బయలుదేరాయి. "తలుపులుమూసి తాళం వెయ్యకుండా
హేమశిల్పి ఎక్కడకు వెళ్ళిఉంటాడు? ఉళ్ళోకే వెళ్ళిఉంటే
తాళం ఎందుకు వెయ్యడు? కాబట్టి ఈనిమిషానికి వెళ్ళి
ఉండాలి. వెళ్ళినవాడు ఇంతసేపటిదాకా రాకుండాఉండడం

ఏమిటి? చీకటిలో కాలుజారి నాగుర్రం పడిపోయినట్టుగా
 ఏ పెద్దగోతిలోనో పడిపోయి ఉండడుగదా! పాపం! అతను
 అలా దిక్కులేనిచావు చస్తే అతనిధనం అంతా ఏంకావాలి?
 'నా' అనేవాళ్ళు ఒక్కళ్లా లేరుగదా! అతను పగలూ
 రాత్రి కష్టించి కూడబెట్టింది ఏ అదృష్టవంతుడి పాలై
 పోతుందో! కానీ అతను వస్తూఉంటాడేమో! మరికొంచెం
 సేపు వేచిఉంటే రావచ్చును. అందాకా వేచిఉందాం."

యిలా అనుకొని అతని కుటీరముందు కొంతసేపు
 అటు ఇటు పచార్లు చెయ్యడం ప్రారంభించాడు. తర్వాత
 వానలో బట్టలు తడిసిపోవటంతో చలిగాలికి వణకక తప్పని
 సరి అవుతుంటే లోపలికి వెళ్ళి కుంపటిదగ్గర కూర్చుంటే
 వెచ్చగా ఉంటుందిగా! అనుకొని లోపలికి వెళ్ళి నిప్పుదగ్గర
 కూర్చున్నారు. చలిబాధ ఉపశమించినతర్వాత హేమశిల్పి
 ఈ కుటీరంలో ధనం ఎక్కడ దాచిఉంటాడు? అనేప్రశ్న
 పోచింది. ఆ ప్రశ్నకు సమాధానం తెలుసుకొనడానికి
 దామోదరుడు కుటీరం యావత్తు కలయజూచాడు.

ఒకమూల ఒకనాపరాయి కనిపించింది. 'ఒక గోతి
 వంటిదానిని మూసిఉంచటానికే దానిని అక్కడ ఉంచా
 డేమో హేమశిల్పి!' అనిపించిందిదామోదరుడికి. అవును
 ఆ నాపరాతిమీద ఏ వస్తువూలేదు. మిగతా యిల్లుంతా
 మామూలు నేతలప్పు నాపరాళ్ళు పరచితేవు "ఏ ప్రయో
 జనమూ లేకపోతే హేమశిల్పి దానిని ఇంట్లో అలా పరచి
 ఉంచటానికి కారణం ఏమిటి? కాబట్టి హేమశిల్పి సంపాదిం

చిన ధనం అంతా ఈ రాయి అడుగునే ఉండిఉంటుంది," ఇలా అనుకొని అతడు రాతిని ఎత్తి చూచాడు. అతనికళ్ళు సంకోషంతో తళతళలాడాయి. కేవలం ధనం దాచుకోటానికి వినియోగపడే సంచులు గగ్గవత్తులాగా కదలలేక కూర్చున్నట్టు కనిపించాయి.

అప్రయత్నంగా అతని చేతులు ఆ సంచులమీద వాలాయి. రెండు చేతులతో రెండు సంచులూ తీసికొన్నాడతను. "పో! పో! ఇక నువ్వు ఇక్కడ ఉండకు" అని ఎవరో హెచ్చరిస్తున్నట్టు తోచింది. గుండెలు తీవ్రంగా కొట్టుకొంటున్నాయి. కాళ్లు వణికిపోతున్నాయి. ఎవరో వీపు మీద వెయ్యివేసి కుటీరం బయటికి నెట్టుతున్నట్టు వెలుపలికి వచ్చిపడ్డాడు. బయట వాన తీవ్రరూపం ధరించింది కన్ను పొడుగుకొన్నా కానరాని చీకటి. లిడిసిన బట్టలు. భరించరాని చలి. అస్తవ్యస్తంగా ఉన్న నేల. ఇన్ని అసందర్భాలూ అతనికి ఒక లెక్కలోకి రాలేదు. అక్కర ఉన్నదానికంటే ఎన్నోరెట్లు ధనం లభించింది. ఇక కొంత శ్రమపడితే సౌఖ్యపడవచ్చుగదా! ఒక చేతిలో బంగారు కొఱడాకూడాపట్టుకోవలసి వచ్చింది. యదార్థానికి దానిమీద అతనికి పెద్ద మమకారం ఏమీలేదు. గుట్టం లేకపోయిన పిదప కొఱడా వుపయోగం ఏమిటి? కాకపోతే అది బంగారపు కొఱడా! కాని దాని విలువకంటే కొన్ని వందలరెట్లు విలువగల సొత్తు అతనికి లభించింది దానిని మోసికొని పోవడానికి రెండు చేతులూ చాలడం లేదు. అయినా అతను దానిని విడిచిపెట్టలేదు.

కష్టంగానే ఉన్నా దానిని తీసుకొనే కుటీరం గుమ్మందాటాడు. అదే అక్కడపడి ఉంటే 'దొంగజమీందారుగారి అబ్బాయే' అని లోకానికి తెలిసిపోదు మఱి !

కుటీరపు తలుపులు తెరిచి ఉంటే కొంతదూరం వరకూ అతనికి మార్గం కనిపిస్తుంది. అయినా అతను చీకటిలోనే పోదలచుకొన్నాడు. కానీ వెలుగును సహించలేక పోయాడు. జార చొరులకు చీకటి అంటే ప్రీతీ, వెలుగు అంటే భీతీ సహజం కదూ! తలుపులు బాగా దగ్గరకులాగి మఱి వెళ్ళి పోయాడు దామోదరుడు.

౯

దామోదరుడు వెళ్ళిన అయిదు నిమిషాలకే హేమ శిల్పి తన కుటీరానికి తిరిగివచ్చాడు. వందగజాల దూరాన ఉన్న ఒక యింట్లో నగ ఒకటి ఒప్పజెప్పవలసి ఉండడంవల్ల అతను 'ఇప్పుడే రావచ్చునుగదా! ఇంత మాత్రానికి తలుపులు తాళంవేసి పోవడం దేనికి?' అనుకొన్నాడు. 'దొంగ ఎవడో ఇంట్లోపడి ధనం దోచుకొని పోతాడేమో!' అన్న సందేహం అతనికి కలగనేలేదు. వయోధర్మం చేత శరీరానికి నడకవల్ల శ్రమ కలిగినా, అతని మనస్సుమాత్రం తేలికగానే ఉంది. నగ అందు కొన్న ఇంటి ఆవిడ మజూరీ లెక్క ప్రకారం ఇవ్వడమే కాకుండా "బాబాయీ! ఈ అరెస్టులు పుచ్చుకోండి! మిమ్మల్ని చూస్తే, మా నాన్నగారిని చూచి నటే ఉంటుంది నాకు. పాపం! ఈ వయస్సులో మీకు

ఇవ్వమింది చేసి పెట్టేనాళ్ళు ఎవళ్ళూ లేరుగదా!" అని పంచ దారా, నేతితో వండిన అరిసెలు అరకజను పొట్లం కట్టి ఇచ్చింది. ఆమె చూపిన ప్రీతి అతనికి అమితమైన ఆనందం కలిగించింది. "నాకు ఒక కూతురు ఉంటే, ఇలాగే ఏదో ఒక భక్త్యం చేసి పెట్టేదికదా! అయినా అలా చింతపడడం దేనికి? ఎవరో ఒక పుణ్యాత్మురాలు నన్ను చూచి జాలిపడుతున్నది. ఈ జన్మానికి ఇంతే చాలు" అనుకొంటూ అతను ఉల్లాసంగా ఇంట్లోకి వచ్చి కుంపటి మీద ఉడికిన అన్నం చూచి తృప్తి పడ్డాడు. "కొంచెం ఉమ్మగిల్లితే చాలు-అన్నం పెట్టుకొని తినవచ్చును. అంతవరకూ ఏ పనీ లేకుండా కూర్చోవడం దేనికి? ఆవిడ ఇచ్చిన పైకం నేల మార్లిగలో భద్రం చేసుకోవచ్చును." అనుకొని అతడు లాంతరువ త్తి హెచ్చించి నేలమార్లిగ దగ్గరలో పెట్టుకొన్నాడు. ఆ నాపతాతిమీద పడ్డ ఇసుక అంతా ఊడ్చివేశాడు. 'ఈ ఇసుక రాతిమీద ఎలా పడింది?' అనే ఆలోచన రా లేదతనికి. మెల్లగా నాప రాతిని పైకి తీసి గోడకు ఆన్చి, నేలమార్లిగవైపు చూపు సారించాడతను.

అక్కడ ఏమున్నది? ధనాగారం బావురు మంటున్నట్టున్నది. అతని గుండెలు అవిసిపోయాయి. లాంతరు నేల మార్లిగ లోపలికి దించి చూచాడు. చేతులతో క్రింద నేల అంతా తడవి చూచాడు. వట్టి నేలా, ఇంత ఇసుకా తప్ప మరేమీ కనిపించలేదు. "సంచులు ఏమైనాయి? రాత్రి పైకి తీసి చూచినప్పుడు వాటిని బైటనే ఉంచి మరచిపోలేదుగదా!"

అనుకొంటూ లాంతరుతో బైటకి వచ్చాడు. ఇల్లంతా తిరిగి చూచాడు. ఎక్కడా సంచులు కనిపించలేదు. అతని ఆందోళన అంతలేకుండా పెరిగిపోయింది. “ఎవడో దొంగ వచ్చాడేమో! వాడు నా నేలమాలిగలో ధనం ఉండటం ఎలా తెలుసుకొన్నాడో! వాడికి వినాశకాలం వచ్చి ఉంటుంది. లేకపోతే ఇంత సాహసం ఎలా చేస్తాడు! వాణ్ని నేనుకనిపెట్టలేనా! హేమశిల్పి అంటే బుద్ధిహీనుడనుకొన్నాడేమో! వాడి జాడలు తీసి, నా సొమ్ము మళ్ళీ నేను రాబట్టుకోలేనా! ఎలా చిక్కకుండా పోతాడో చూస్తాను” అనుకొంటూ అతను లాంతరు తీసుకొని గుమ్మం బయటకు వచ్చాడు. కాని అప్పటికి వర్షం మరీ తీవ్రంగా కురుస్తూ ఉండడంతో గుమ్మం ముందు నీళ్ళు తప్ప ఎవరి అడుగు జాడలూ కనబడలేదు.

అతను మళ్ళీ ఇంట్లోకి వచ్చాడు. తనను నోరు తెరచి వెక్కిరిస్తున్నట్లున్న నేలమాలిగను చూచాడు. అడుగంటి మాడువాసన వస్తున్న అన్నాన్ని చూచాడు. “దుర్మార్గుడా! నా ధనం అపహరించి బాగుపడతావా! నువ్వు ఏమూల దాగినా పట్టించి తీరుతాను. లేకపోతే నాపేరు హేమశిల్పి కానేకాదు” అనుకొంటూ అతను కోపంతో కందిపోయిన ముఖంతో, మనస్సులాగానే భగభగ మండుతున్న లాంతరుతో వీధిలోకి వచ్చాడు. ఆ ఆవేశంలో అతను గొడుగు తెచ్చుకోలేదు. తలుపులు మూసి తాళం వేయలేదు. అడుగుడుగునా జారిపడుతూ, బురద కొట్టుకొన్న బట్టలతో అలాగే పరుగెత్తడం ప్రారంభించాడు.

వనదుర్గంలో రచ్చచావడి ఎప్పుడూ జనంకో కిట్కిట్
లాడుతూ ఉంటుంది. పృథ్విలండరికి అది సమావేశమందిరం.
ముఖ్యంగా చతురంగ ప్రేయులు అక్కడ రాత్రి పది-పద
కొండు గంటలవరకూ ఆటలతో కాలక్షేపం చేస్తూఉంటారు.
చతుర్ముఖ పారాయణ పరాయణులయిన యువకులున్నూ
అలాగే చీట్లపేకకో రాత్రి చాలా ప్రొద్దుపోయే వరకూ
అక్కడే కూర్చునిఉంటారు పైగా పొరుగుూళ్ళనుంచి వచ్చి
పోయే గాటనారులకున్నూ అదేవిశ్రాంతిమందిరం. ఊరంతా
మాటుమణిగినా అక్కడనూత్రం సందడిగానే ఉంటుంది
అక్కడికి వెళ్ళినట్లయితే పదిమందికా తనవిషయ చెప్పుకోవచ్చు
ననీ, వారి అండకో సలహాతో తాను తన ధనాన్ని తిరిగి
రాబట్టుకోవచ్చుననీ ఊహించి తిన్నగా అటువైపు పరుగు
దీశాడు హేమశిల్పి.

అక్కడ రచ్చచావడిలో వాన మూలంగా ఎక్కువ
జనంలేరు. ఉన్న కొద్దిమందిలోనూ చాలామంది అన్య
గ్రామాలవాళ్ళు. చెరుగుకు ఆడుతున్నట్టున్న చలిగాలికి,
చాదికొట్టుతున్నట్టున్న వానజల్లుకూ అందరూ ముసుగులు
పెట్టుకొని వానజల్లు తగలనిచోట కూర్చుండి కాలక్షేపానికి
కబుర్లు చెప్పుకొంటున్నారు. సంభాషణ క్రమంగా దయ్యాల
మీదకు మళ్ళింది.

“దయ్యాలనేవి లేనేలేవు. మన భయమే మనకు పెద్ద
దయ్యం” అన్నాడొకడు. దానితో శ్రోతలు ఒకరితర్వాత
ఒకరు తను అనుభవాల్ని ఏకరపు పెట్టటం సాగించారు.

“ఇది వినండిమరి! దయ్యాలంటూ ఉన్నాయనిమీరే
 ఒప్పుకొంటారు. మా బంధువులపిల్లవాడొకడు మా ఊళ్లో
 పొట్ట పోసుకొందా మని వచ్చాడు. వాడికి అప్పటికి వివాహ
 మయింది. కాని భార్యకాపరానికి రాలేదు. నవయావనంతో
 మిడిసిపడుతున్నాడు వాడు. చాయ నలుపైనా కనుముక్కు
 తీరు బాగుంటుంది. ఒకరోజురాత్రి వాడు పదిగంటలు దాటిన
 మీదట ఒంటరిగా బైటికి వెళ్ళాడు. వాడు వెళ్ళినచోట పెద్ద
 మట్టిబెట్టుంది దానికి దయ్యాలమర్రి అనే ప్రసిద్ధిఉంది. వీడు
 అక్కడికి వెళ్ళినప్పుడు ఏం జరిగిందో కానీ ఇంటికి రాగానే
 విరుచుకొని పడిపోయేడు. కంఠాదుగా నలుగురూ వెళ్లి
 చూచారు. నోటివెంట నురుగులు వస్తున్నాయి. ఏదైనా
 పురుగుముట్టుకొన్న దేమో అనిభయపడ్డారు. గబగబాఒకరు
 పోయి మంత్రతాల్మి పిలుచుకొనివచ్చారు. అతనికి భూత
 వైద్యం కొంచెం తెలుసు. పిల్లవాణ్ణి చూస్తూనే ‘ఇది గాలి
 చేష్టగాని, పాము కరవడం కాదు’ అని ఏదో భూతచికిత్స
 ప్రారంభించాడు. అంతలో పిల్లవాడు లేచికూర్చుని ‘ఏరా?
 నా మీదకే వస్తున్నావా? నీకొంప సర్వనాశనం అవుతుంది.
 జాగ్రత్త” అని హుంకరించాడు. అప్పుడేం చెప్పను! అంత
 చక్కనివాడా ఆ పిల్లవాడు! ఎర్రగా మెరిసే కన్నుల్తో, పట
 పటలాడేపళ్ళతో, బుసలుకొడుతూ మహాభయంకరంగా కని
 పించాడు. నాకుమాత్రం అప్పటివరకు దయ్యాలమీద నమ్మకం
 కంటేదు. ‘అన్నీ ఏడిశావులే!’ అని ఆ పిల్లవాణ్ణి పట్టుకొ
 బోయాను. వాడు ఒక్కవిదిలింపు విదిలించేసరికి వెళ్ళి రోటి

మీదపడ్డాను. మోకాలు విరిగినట్టయింది. నిజానికి వాడు నాతో బలంలో సరితూగేవాడుకాదు. అల్లాంటి వాడిముందు నేను నిలబడలేకపోయానంటే వాడిది దయ్యంబలంకాదా?

సరే! అదల్లా ఉంచండి! మంత్రగాడు కంగారుపడి 'ఇదేదో అసాధ్యంగా కనిపిస్తున్నది. గట్టివాళ్ళను ఎవరై నా పిలిపించండి' అని చెప్పి తోక ముడిచాడు. మూలో ఎవరికీ ఏమీ తోచలేదు. ఆ పిల్లవాడి తండ్రి భూతవైద్యుడే. కాని ఆయన ఎక్కడో అరవైమైళ్ళ దూరంలో ఉన్నాడు. వీడి పరిస్థితి భయంకరంగా ఉంది. కొంతసేపు కాళ్ళూ చేతులూ నేలకేసి కొట్టుకొంటున్నాడు. 'దాహం దాహం' అంటూ పావుగంట పావుగంటకూ చెంబెడు చెంబెడు స్తళ్లు తాగు తున్నాడు. అటు తండ్రికి కబురుచేస్తూనే ఇటు ఏ పెద్ద డాక్టరుకైనా చూపించడం మంచిదని నిశ్చయించా మంద రమూ. మాడిరికి పదిమైళ్ళదూరంలో ఉంది బెజవాడ. ఒక గుర్రపుబండి మాట్లాడుకొని పిల్లవాణ్ణి అందులో ఎక్కించి తీసుకొనిపోయాము.

చూడండి! బెజవాడలో డాక్టర్లకేం కొరతలేదుగదా! ఎంతోమందికి చూపించాము. ఎవ్వరూకూడా ఈ పిల్లవాడి కిదీ జబ్బు అని చెప్పలేకపోయారు. ఎవరిమందువల్లా ఏ ప్రయోజనమూ కనిపించలేదు. రెండురోజులు నానాఅవస్థలూ పడ్డాము. అప్పటికి పిల్లవాడి తండ్రి వచ్చాడు. వస్తూనే వాడి చేతికి ఏదో గుడ్డపీలిక బిగించాడు. అందులో ఏముందోమరి!

అంతవరకూ నలుగురు పట్టుకొన్నా విడిపించుకొని పోయే వాడు కిగ్గునకుండా పడుకొన్నాడు.

తర్వాత వారంరోజులు జరిగింది భూతవైద్యం. చివరి రోజున వాడు తిన్నాడండి అన్నం! పదిమందికూడా తినలే సంత. అది తిన్న తర్వాత వీధిలోకి తీసుకొచ్చాం వాణ్ని. వాకిట్లోకి రాగానే “పోతున్నా పోతున్నా” అంటూ విరుచు కొని పడిపోయడు వాడు. పది నిమిషాలకు కళ్లు తెరచి చూచాడు. “ఏమిటిది? ఇక్కడ పడిఉన్నా నేమిటి?” అను కొంటూ మావంక చూడడానికి సిగ్గుపడుతూ లేచి కూర్చున్నాడు. వంచినతల ఎత్తి తే బట్టు. నిజంగా పాడంతసిగ్గరి. పది మాటలకు ఒక్కటి అరా మాట్లాడేవాడు. పరుషమైనమాట నోటివెంట వచ్చేదికాదు. అలాంటి వాడెలా అయ్యాడో చూడండి. ఒళ్లు తెలిసేసరికి సిగ్గుపడడూ మరి!

మళ్ళీ వాడు యధాప్రకారంగా మర్యాదగానే నడిచాడు. ఇప్పుడు హాయిగా వాడి బ్రతుకు వాడు బ్రతుకు తున్నాడు. ‘ఆ, భూతంలేదు గీతంలేదుపో’మ్మని మన యింగ్లీషు డాక్టర్లకే ఒప్పగిస్తే వాడిబ్రతుకు ఏమైపోయేదో!

మరొక డిలా చెప్పాడు.

“ఇది మరెవరి మాటాకాదు. నాకళ్ళారాచూచింది. తల్చుకొంటే ఇప్పటికీ కళ్లకు కట్టినట్టే ఉంటుంది.

అప్పుడు నాకు పదహారోయేడు.భయమంటే ఏమిటో ఎరుగనివాణ్ణి నేను. మా డొల్ఫో చెరువుగట్టున ఒక పురాతన గృహం ఉన్నది. దానిని బాటసారులు తలదాచుకొనే

నిమి తం ఎవరో పుణ్యాత్ములు కట్టించారట ! దానికి ఒక
తలుపుగానీ, కిటికీగానీ లేదు. లోపలికి వెళ్ళడానికి వీలుగా
వసారావైపునుంచి హాలులోకి ద్వారం లాంటది ఉన్నది.
నాకు తెలిసినప్పటినుంచీ అందులో విచ్చగాళ్ళు తప్పితే
మరెవరూ బస చేసేవాళ్ళుకాదు. అందువల్ల దానికి విచ్చ
గాళ్ళసత్రం అని పేరు పడిపోయింది. ఆ విచ్చగాళ్ళలో
స్త్రీలూ, పురుషులూ, పిల్లలూ అనే భేదాలు మాత్రమేకాక
త్రాగుబోతులూ, తగాదాబోరులూ, దురుసు నోటివాళ్ళూ
అనే రకరకాలవ్యక్తులూకూడా ఉండటంచేత మర్యాద కల
వాళ్ళు ఎవళ్ళూ ఆ సత్రంవైపు వెళ్ళేవాళ్ళుకాదు. అది ఎప్పుడైనా
కాళీగా ఉంటే మాత్రం ఎవరైనా పిల్లలు చాటుగా చీట్లపేక
ఆడుకోటానికి, బీడీలు కాల్చటానికి దానిని వినియోగించుకొనే
వాళ్ళు. నాకు ఈ రెండు అలవాట్లూ లేనందువల్ల చాలా
రోజులవరకూ ఆ సత్రంలోపలికి వెళ్ళే అవసరం కలగలేదు.
చివరికొకసారి నా స్నేహితుడొకడు తనకోసం అక్కడికి
ఒక నిర్మిత సమయానికి రావలసిందని కోరడంచేత నే నా
సత్రంలో ప్రవేశించవలసి వచ్చింది. ప్రవేశించాను. మిత్రుడి
అభ్యర్థనవల్ల కొంతసేపు అక్కడే కూర్చున్నాను.

మిత్రుడు ఎంతసేపటికీ బయల్దేరలేదు. పేకాట పిశా
చంలాంటిదని మీకు తెలుసాగా. 'ఇదిగో ఇదిగో!' అంటూనే
మూడుగంటలసేపు కూర్చోబెట్టాడతను. అప్పటికి సాయం
కాలమయింది. సత్రంలో క్రమంగా వెలుగు సన్నగిలి
పోతున్నది. మనస్సులో ఉల్లాసమూ తరిగిపోతున్నది.

మిత్రుడిపట్ల ఉండే ఆత్మీయత ఒకవైపు, చల్లగాలికివనోటల
వైపు తిరిగి వద్దామనే అభిలాష ఒకవైపు పట్టి లాగుతూ
ఉంటే నిస్సహాయుణ్ణయి పైకప్పు పరికించటం మొదలు
పెట్టాను. హఠాత్తుగా గోడపైన ఒక నల్లటిచెయ్యి కనిపిం
చింది. ఏ మానవహస్తమూ అంత పెద్దదిగా ఉండదు. మీ
జెయ్యి అంతా రోమాచ్ఛాదితంగా ఉన్నది. విస్మయంతో
'ఏమిటది?' అన్నమాటలు హఠాత్తుగా నానోటినుంచి వెలు
వడ్డాయి. ఏమిటేమిటంటూ నలుగురూ తలలెత్తారు 'అదిగో,
అని ఆచెయ్యివైపు వేలుపెట్టి చూపాను, 'అమ్మో' అంటూ
పెకముక్కలక్కడే విడిచి పరుగెత్తా రందరూ. నా మిత్రుడు
నన్ను చెయ్యిపట్టుకొని యీడ్చుకొని పోయాడు
బైటికి. సత్రంనుంచి ముప్పై నలభై గజాలు దూరానికి వెళ్ళి
జనంలోపడ్డ తర్వాత గాని ఆగలేదు ఎవళ్ళూనూ.
రోడ్డుమీద వెళ్ళేవాళ్ళు 'ఏమిటేమి'టంటూ మా
చుట్టూ మూగారు. "అదే అదే లంబాడి దయ్యం! ఈ
చెరువులో పడి చచ్చిందటారే అదే. ఆ గోడమీదనుంచి
చెయ్యి ఊపుతోంది." అని ఒక్క బిగువున అన్నారవీళ్ళు.
అప్పటికి గాని అదిలంబాడిదయ్యపు చెయ్యి అని తెలిసిరా లేదు
నాకు. ఆ చెరువులో ఎప్పుడో ఒక లంబాడిది బలవంతపు
చావు చచ్చిందనీ, చచ్చిదయ్యమై ఆ సత్రాన్ని ఆశ్రయించి
ఉంటున్నదనీ యువకులైనా ఒంటరిగా అక్కడికి పోతే
పట్టుకొంటున్నదనీ అక్కడివాళ్ళ మాటలవల్ల తెలుసు
కొన్నాను.

✱

✱

✱

చాలామంది అనే దేమిటంటే అక్కడ దయ్యం ఉంటుందని విని భయపడ్డవాళ్ళకే దయ్యంకనబడుతుందనీ వాళ్ళనే అది పట్టుకుంటుందనీనూ. మరి అక్కడ దయ్యం ఉందనినేను అప్పటికీ విననూలేదు; దానిని తల్చుకొని భయపడనూలేదు గదా! ఆ దయ్యపుచెయ్యి నాకు ఎందుకు కనిపించిట్టు? పోనీ నాది భ్రాంతి అనుకొందా. తక్కిన నలుగురిదీకూడా భ్రాంతేనా! ఏ భ్రాంతికయినా ముందు భావనఉండాలిగదా! ఆ భావన నాలో లేకుండానే భ్రాంతి ఎలాకలిగింది? ఇందు వల్ల నేననే దేమిటంటే దయ్యాలనేవి నిజంగానే ఉన్నాయి. అయితే అవి అందరిజోలికీ రావు. వాటికి కావాలనుకొన్న వాళ్ళమీదకే అవి పోతాయి.”

ఇంకొక డిలా అన్నాడు.

“ఔను అందరిజోలికీ అవెందుకు పోతాయి? కామినీ భూతాలయితే ఎర్రగా బుర్రగా కనిపించిన కుర్రవాళ్ళనే పట్టుకొంటాయి. తిండికి మొహంవాచి చచ్చినవైతే భాగ్య వంతుల్నే పట్టుకొంటాయి. కాని దయ్యాలన్నీ భయంకరంగా ఉండవు. కామినీగ్రహాలు చాలా అందంగా ఉంటాయి. అవి ఏ రాణినానపు స్త్రీలమాదిరిగానో కనిపిస్తాయి. వాటిని దయ్యాలని అనుకోనేరేం.”

“అయితే మనకు కనిపించింది దయ్యమో మనిషో తెలుసుకోటానికి మార్గంలేదా?” అని అడిగాడొకడు.

“ఎందుకులేదూ? అవి ఎంతరూపం మార్చుకొన్నా వాటి పాదాలుమాత్రం వెనక్కుతిరిగి ఉంటాయి.”

అని యెవరో అంటూఉండగా గుమ్మముందుఎవరో పడిపోయినట్లు చప్పుడయింది. చకితులై అందరూ అటు చూచారు. క్రుద్ధిదీపపు వెలుగులో తటాలున లేచి తూలి పోతున్న ఆ వ్యక్తిని చూడగానే వారి పై ప్రాణాలు పైనే పోయినట్టయ్యాయి. బూచిలాగా రోమాలు పెరిగినముఖంతో తడిసి నీళ్ళోడుతున్న శిరోజాలతో బురదగొట్టుకొన్న బట్టలతో ద్వారబంధం పట్టుకొని ఊగిసలాడుతున్న ఆ వ్యక్తి దయ్యమే అనిఉంటుందని తోచింది వారికి. భయావేశంతో కొంతమందికి అరవడానికి గొంతుకూడా స్వాధీనంకాక పోయింది; కొంతమందికి తలవెండ్రుకలు చివాలున లేచి నిలబడ్డాయి.

సాపం! ధనంపోయిందన్న దుఃఖంవల్లనూ చాలా దూరంనుంచి పరుగెత్తుకు వచ్చినందువల్లనూ హేమశిల్పి కూడా కొంతసేపటిదాకా ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. అతనివంక వాళ్ళూ, వాళ్ళవంక అతనూ ఎగాదిగాచూడటం తప్ప మరేమీజరగలేదు. కొంతమంది లోలోపల ఆంజనేయ దండకం వల్లెవెయ్యడం సాగించారు. "ధూత్! చలో! హం ఫట్! నిన్ను మారణంచేస్తా" అనే బెదిరింపుమాటలుఅంటే దయ్యం పారిపోతుందని విన్నవాళ్ళు కొందరు 'ధూత్' అనే పదంలో మొదటి అక్షరం మాత్రమే ఎలాగో అని, మిగతా శబ్దజాలం ఒక్క ఆరున్నొక్కరాగంలో సరిపెట్టారు.

వారి ఆక్రందనాలకు ఇరుగుపొరుగుల ఇళ్ళలోనివారు అందరూ లేచారు. లాంతరంతో, కట్టలతో వీధిలోకి వచ్చి

చూచారు. క్షణం సేపు వారున్నా నిశ్చేష్టులైనారు. అతలొ
హేమశిల్పిని బాగా ఎరిగిఉన్న నీలకాంతుడు మనస్సు అదుపు
లోకి తెచ్చుకొని “ఏమిటి విశ్వకర్మగారూ! మీకు ఏం
కావాలి? ఇంతరాత్రి వేళ ఎందుకిలా పరుగెత్తుకువచ్చారు?”
అని అడిగాడు.

అప్పటికి హేమశిల్పికి మాట్లాడేశ కి వచ్చింది. కాని
దుఃఖంవల్ల ఆ మాటలు స్పష్టంగా ఉండలేదు. “కొంప
పోయింది నీలకాంత బాబూ! కష్టమైతే అంతా పోయింది.
దొంగలు పూరిగా ఎత్తుకుపోయారు బాబూ! ఇప్పుడే!
ఇప్పుడే! ఇటో అటో వెళ్ళారు. వాళ్ళ శ్రాద్ధం పెట్టు
కొన్నారు”

హేమశిల్పి మాటలు అన్నీ వినబడకపోయినా, విన్న
వాటినిబట్టి అతనికి తటస్థించిన ఆపదను గ్రహించగలిగాడు
నీలకాంతుడు. అతను జాలితో కరిగిపోయాడు. తన ప్రక్కనే
ఉన్న గోవిందుణ్ణి చూచి “గోవింద్! మన విశ్వకర్మగారికి
దుఃఖంతో మాటగూడా సరిగా రావడంలేదు. ఎలా వణికి
పోతున్నాడో చూడు! వానలో తడిసి ముద్ద అయిపోయాడు
పాపం! కళ్ళు ఎర్రగా నిప్పులమూదిరి కనిపిస్తున్నాయి. జ్వరం
వచ్చిందేమో చూడు!” అన్నాడు. గోవిందుడు హేమశిల్పి
శరీరం లాకి చూచాడు. ‘ఒళ్ళు వెచ్చగాలేదు బాబూ!’ అని
అతను నీలకాంతుడితో అంటూఉండగా, హేమశిల్పి
ప్రార్థనా స్వరంతో ‘గోవింద్!’ అని మళ్ళీ అగిపోయాడు.

గోవిందుడు అతని దీనతకు ద్రవించి కంపితస్వరంతో "ఏమిటి బాబూ!" అని ప్రశ్నించాడు.

"గోవింద్! నిజంచెప్పు! నాడబ్బు నువ్వు తియ్య లేదూ? ఎవరితోనూ చెప్పనుగా! నాపైకం నాకు ఇవ్వు బాబూ! అందులో ఒక సువర్ణం నీకు బహుమతిగా ఇస్తాగా! ఏం? ఏ మంటావు? చెప్పు గోవింద్! నిజం చెప్పరా?"

హేమశిల్పి యిలా అడిగేసరికి గోవిందుడి కళ్ళుచింత

నిప్పులయ్యాయి.

"ఏమిటయ్యా నువ్వనేది! నీసాము నేను ఎత్తుకు పోయానా! మాటలు జాగ్రత్తగా రానియ్యవయ్యాయ్! గోవిందుడంటే ఏమిటని నీ వృద్ధేశం?"

క్రోధంతో నిలువునా కంపించాడు గోవిందుడు. కాని, హేమశిల్పి సందేహం అలాగే ఉండిపోయింది. అతను ఏదో అనబోతుంటే నీలకాంతుడు అతనిని చెయ్యిపట్టుకొని ఒక చోట కూర్చోపెట్టాడు. సానుభూతి ఉట్టిపడే స్వరంతో "విశ్వకర్మగారూ! మీరు గోవిందుణ్ని నిష్కారణంగా అనుమానిస్తున్నారు. అతను ఈ సాయంకాలంనుంచీ నాదగ్గరే ఉన్నాడు. మీరు అలా ఎందుకు అనుకుంటున్నారో నాకు తెలియడంలేదు. అసలు దొంగతనం ఎప్పుడు జరిగిందో, మీకు ఎప్పుడు తెలిసిందో, ఎంతసాము పోయిందో వివరంగా చెప్పండి!" అని అడిగాడు.

హేమశిల్పి జరిగిందంతా చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు. మధ్యమధ్య ఎవరో ఒకరు ఏదో ఒక ప్రశ్నవేస్తూ ఉంటే

అతను ఓపికగా అందరికీ సమాధానాలు చెబుతూ వచ్చాడు. దానితో శ్రోతలు అందరూ అతనికి కలిగిన నష్టానికి జాలి పడ్డారు. అలా వారు సానుభూతి చూపుతున్నకొద్దీ అతనికి కొద్దికొద్దిగా దుఃఖం ఉపశమిస్తున్నట్టు తోచింది. పదిమంది జాలిపడేవాళ్ళుంటే దుఃఖభారం తగ్గడం సహజమేగా! చివరకు నీలకాంతుడు ఇలా అన్నాడు.

“విశ్వకర్మగారూ! మీయింట్లో దొంగతనం చేసిన వాడు మరెవడో అయిఉంటాడు. గోవిందుడు మాత్రం కాదు. అతన్ని అనుమానించకండి! ఇందుకే నేమో అంటారు; ‘సొమ్ము ఒక చోట ఉంటే, అనుమానం మరొక చోట ఉంటుంది’ అని.”

హేమశిల్పికి నీలకాంతుడి మాటలతో పశ్చాత్తాపం కలిగింది. అతను గోవిందుణ్ణి చూచి “గోవింద్! నువ్వు తరుచూ మీయింటికి వచ్చేవాడివి. అందువల్ల నువ్వే తీశా వేమో అనే సందేహం కలిగింది నాకు. ఒక వేళ వేళాకోళా నికే తీశావేమో అనికూడా అనిపించింది. డబ్బుపోవడంతో నాకు మతిపోయినట్లయింది గోవింద్! అందుచేతనే అలా అడిగాన్నిన్ను, ఏం అనుకోబోకుసుమా! మరి నేను ఎవరినీ నిందించను. కాని, దొంగను పట్టుకు తీరుతాను. న్యాయార్జితం నాది. అది ఇంకొకడికి ఎన్నటికీ దక్కదు. ఏదో ఒక రోజుకు అది నాడగ్గరకు రావలసిందే” అన్నాడు.

అతని మాటలు ముగియగానే ఒక శ్రోత యిలా ప్రశ్నించాడు. “ఇంతకూ పోయిన సొమ్ము ఏమాత్రమిందీ!”

హేమశిల్పి ఆ ప్రశ్నకు బరువుగా నిట్టూర్చాడు.
“ఒకటా రెండా బాబూ! మూడువందల కాసులు. నిన్న
రాత్రే లెక్కపెట్టాను” అన్నాడు.

“మూడు వందలకాసులు! అన్నీ కాసులేనా!” అని
మరొక శ్రోత ప్రశ్నించాడు. అంతలో నీలాకాంతుడు ఇలా
అన్నాడు. “ఏం? మూడువందల కాసులు మోసుకుపోలేడా
ఒకమనిషి? విశ్వేశ్వరగారూ! ఇంతచీకట్లో వానలో మీగు
ఒక్కరూ రక్షకభటాధికారి ఇంటికి ఎలాపోతారు! నేనూ,
గోవిందుడూ కూడా వస్తాం పదండి!”

హేమశిల్పి కృతజ్ఞతతో అతనివైపుచూచినిలబడ్డాడు.
నీలాకాంతుడూ గోవిందుడూ కూడా లేచారు. ముగ్గురూ
రక్షకభటాధికారి యింటికి బయలుదేరారు.

౧౦

గదాధరుడు ఆ రాత్రి తమ్ముడు రానందుకు అంతగా
విచారించలేదు. పంచకల్యాణిని అమ్మడం అంత తొందరగా
జరిగేపని కాదనిఅతనికి తెలుసు! ఎవళ్ళో లక్షాధికారులుగాని
అటువంటి అశ్వరత్నాన్ని కొనడానికి సాహసించరు. కాబట్టి
దామోదరుడు మంచిబేరం వచ్చేవరకూ ఆగకతప్పదు. అదీ
గాక అతనికి మరో మిత్రుడేవద్దే నా కనిపిస్తే ఇక్కడ అన్న
గారిపరిస్థితి ఏమైపోయినాసరే ఆమిత్రుడేమో, అతనేమో!

తమ్ముడి నడవడి గురుకువస్తే గదాధరుడు చాలా
చిరాకుపడవలసిందే. అయితేనవీనాదేనితో అంతవరకుగడిపి

రావడంవల్ల అతని మనస్సులో ఆలావణ్యవతే సాక్షాత్కరిస్తున్నది. ఆ హుందాంతనం, ఆ మధురవీక్షణం, ఆ మృదుమందహాసం, ఆ సరససంభాషణ అతనికిమరపురావడంలేదు. ఆమె గులాబిరేకుల్లాంటి పెదవులు మళ్ళీమళ్ళీ ప్రత్యక్షమవుతున్నాయి. తన సర్వభాగ్యం ఆపెదవుల్లానే ఇమిడిఉన్నట్లు స్ఫురిస్తున్నది. అవిగనక తనవైతే లోకం ఏమైపోతేనేం? ఈ మధురభావన అతనిని మరేవిషయమూ స్మరింపనియ్యకుండా చేసింది. ఎప్పుడు నిద్రపట్టిందో ఏమో! మరునాటి ఉదయం పరిచారకులెవరో చెప్పినప్పుడుగాని హేమశిల్పి సర్వస్వం ఎవరో ఎత్తుకొనిపోయారనే విషయం అతనికి తెలియలేదు.

తర్వాత ఉల్లోపదిమందితో బాటు అతనూ హేమశిల్పి యింటికి వెళ్ళాడు. 'దొంగ యెటుచుంచి వచ్చి ఉంటాడు? ఎటు వెళ్ళివుంటాడు?' అని తానూ విచర్చించాడు. దొంగ అడుగుజాడ లేమైనా కనబడతాయేమోనని ఆయింటిపరిసరాలన్ని పరీక్షించాడు. కాని ఆ రాత్రి కురిసినవానకు దొంగ అడుగు జాడలు తుడిచి పెట్టుకునిపోయాయి. అయితే ప్రత్యేక గుళం పరిశీలించగా పరిశీలించగా తెల్లని వస్తువొకటి బురదలో ముచ్చాతికవంతు కూరుకుని పోయింది కనిపించింది. 'ఏమిటిది?' అని దానిని తీసి చూచాడతను. అదినన్యపేటిక. అందరికళ్ళూ దానిమీద వాలాయి. 'ఏదేది?' అని అంతమందీ అందుకొని చూచారు. అది చిన్న పెండ్లిపెట్టె. మంచినగిషీతో చూడటానికి చాలా అందంగా ఉంది. అటువంటిదాన్ని మంచి భాగ్య

వంతులుమాత్రమే ఉపయోగిస్తారుగదా! వాళ్ళకు ఈదొంగ
తనం చేసే కర్మ ఎందుకు కలుగుతుంది?

గదాధరుడితోచాటు అందరూ సుదీర్ఘంగా ఆలోచిం
చారు. చివరకు నీలకాంతుడిలా అన్నాడు.

“ఆఁ, ఇప్పటికీ గుర్తుకు వచ్చింది. రెండుమూడు
నెలలవుతుంది; ఒక వృద్ధుడు అన్నం పెట్టించవలసిందనిమా
యింటికివచ్చాడు. అతని దగ్గర చూచా నీపెట్టె. అదికొ
తినేవాడిదగ్గర ఇలాంటిది ఉండటం పింతికాదూ? అయితే
అంతకుముందే చెప్పాడతను. తాను గొప్ప కుటుంబంలో
పుట్టాననీ దాయాదులవల్ల తన ఆస్తి సర్వనాశనం అయింద
ననూ. ‘అయినా ఆ పెట్టె అమ్మకొంటేఒకటి రెండ్రోజులు
తిండి గడుస్తుందిగా! దాన్ని అలాగే ఉంచుకొని ఇతనికి ఈ
ముష్టిబతుకేలా బుద్ధిపుట్టిందో!’ అనే ఆలోచన వచ్చింది
నాకు. కాని ఒకరోజూ రెండ్రోజుల్లో బతుకు పూరిఅయి
పోతుందా? అది అమ్మనమీదట అతని గతి! ఏమిటో, మన
ఆలోచనలకు అర్థంలేదు. అందినచోటనెల్లా అప్పులు చేస్తూ
ఒక్క బాకీకూడా తీర్చకుండా దర్జాలు పెలిగిస్తూ ఉంటారు
కొందరు. వాళ్ళను ఏమీ అనలేం. కాని బిచ్చగాడి దగ్గర
ఏకొంచం విలువైన వస్తువున్నా ‘నీకది దేనికి?’ అని ప్రశ్న
పేసితిరుతాం. ఆ వృద్ధుడు తనపెట్టెవంక నేను చూడిగానే
నా అభిప్రాయం గ్రహించినట్టున్నాడు; ‘ఇది మా నాన్న
గారు వాడుకొనేవారు బాబూ! ఆయన స్మృతిచిహ్నంగా
దీన్ని ఒక్క రైకోనం అమ్మకోకుండా దాచిపెట్టుకొన్నాను.

దీన్ని చూస్తుంటే ఆయన నాకళ్ళయెదుట ఉన్నట్టు ఉంటుంది. అబ్బ! ఎలాంటివారు మా నాన్నగారు! ఆయన గతించినా నేను బతికి ఉన్నానంటే నాలాంటి కృతఘ్నుచూరారీకుండే వాడూ ఇంకొక డి లొకంలో ఉండడనే చెప్పాలి. నా ప్రాణం నాశంత తీయ్యవైంది. ఛీ! ఈస్వార్థపరుడి కీశిక్ష చాలదు బాబూ! వీడింకా ఇంకా అవస్థలుపడాలి. గుక్కడు మంచిదీళ్ళు కూడా పుట్టకుండా ఏడ్చి ఏడ్చి చావాలి. అలాగే ఆశాపం ఏకొంచెమైనా తరుగుతుందేమో! అని వెక్కిరిస్తూ యేడనటా మొవలువెట్టాడు. చెప్పవద్దూ! నాకూ కళ్ళవెంట నీళ్ళు తిరిగాయి. మా నాన్నగారూ నాకు గుర్తుకు వచ్చారు.

“మేం నలుగురం అన్నదమ్ములనూ! ఆయన మిగతా వాళ్ళనూ కంట నామీదే వాత్సల్యం చూపించేవారు. అన్నదమ్ములే యేమిటి! అప్పచెల్లెళ్ళు కూడానూ! మా నాన్నగారి వాత్సల్యం నేను అనుభవించినంతగా నాతోబుట్టువుల్లో మరెవ్వరూ అనుభవించలేదు. నేను ఆయనకు చేసిన ఉపచారం ఒక్క రవ్వకూడా లేదు. అయినా ఇరవైనాలుగు గంటలూ నాతోనే గడపాలని కుతూహలపడేవారు వారు. ‘అన్నానికింత ఆలస్యంగా వచ్చావేం? నడిచే వచ్చావా? ఎండలో ఇంతసేపు తిరిగితే ఎలాగు?’ అని ఎప్పుడూ నేను ఏమై పోతానో అనే ఆందోళన పడేవారు. నాకు కొంచెం తలనొప్పి వచ్చిందంటే అది తగ్గేదాకా ఆయన మంచిదీళ్ళు

కూడా ముట్టేవారు కాదు. అలాంటి వాత్సల్యసముద్రుల్ని
కాటి కప్పగించి నే నలా బ్రతుకుతున్నానో!

ఇలా మానాన్నగార్ని తల్చుకొని ఆ వృద్ధుడి కున్న
పితృభక్తిలో నాకు సహస్రాంశంకూడా లేదనుకొని సిగ్గు
పడ్డాను. చూచారా! ఈ పెట్టె అతనిదే. సందేహం లేదు.
కాని అతనే యీదొంగతనం చేసివుంటాడని నేను అనుకో-
లేకపోతున్నాను. గొప్పయింటపుట్టినవాడికి గొప్ప బుద్ధులే
ఉంటాయిగాని సీచ బుద్ధులెలా ఉంటాయి!”

నీలకాంతు డిలాఅని శ్రోతల అభిప్రాయాలు తెలుసు
కోవడంకోసం అందరి ముఖాలూ పరికించాడు. ఆ సంద
ర్భంలో అతని చూపు గదాధరుడిమీదకూడా పడింది. గదా
ధరుడు ఉలిక్కిపడ్డాడు. అయితే అతని ఉలిక్కిపాటు ఎవరూ
గమనించలేదు. అంతలో హైమాచలశ్రేష్ఠి సంభాషణ
మొదలుపెట్టాడు. హైమాచలశ్రేష్ఠి నిజంగా హైమాచలమే
అని ప్రసిద్ధి అతను ఇంతికలూ, కారపుపూసా అమ్మ
కొంటూ సంపాదన ప్రారంభించిన వ్యక్తి. జూగిడి పుచ్చ
కొని యింటింటికీ తిరిగి దమ్మిడి అమ్మకం గూడా వదులు
కోకుంటా ఓర్పుకో వ్యాపారం సాగించాడు. ‘బేరాతే తేవు
బాబూ!’ అంటూ అంటూనే ఏడాదితిరేగేసరికి చిల్లరకొట్టు
పెట్టాడు. రెండో యేటికి మరాయి కొట్టుకూడా మొలిపిం
చాడు ‘అది మా అమ్మది. ఈచిల్లరకొట్టుమాత్రమే నాది’
అంటూవచ్చాడు. మూడో యేట కొడుకుచేత బట్టల
కొట్టు పెట్టించాడు. నాలుగో ఏటినుంచీ పెండి బంగారు

వస్తువుల తాకట్టుమీద అప్పలివ్వడం మొదలుపెట్టాడు. పదేళ్ళు తిరిగేసరికి ఒక్క జమీందారుగారు తప్ప అతనికి బాకీపడని సంసారి ఎవ్వడూ లేకుండా పోయా డాడోళ్ళో. మితాయి అరుకస్తాడు. బట్టలు అరువిస్తాడు. చిల్లర సరుకులు అరువిస్తాడు. నాము పద్ధతిని పేదరైతులకు అప్పులు పెడ తాడు. అన్నప్పుడెల్లా డబ్బు అందరిచేతిలోనూ ఆడదు గదా! కాబట్టి యంత అప్పు చెయ్యగూడదనుకున్నవాడై నా వీదో ఒక సందర్భంలో అతని దగ్గర అప్పుచెయ్యక తప్పిది కాదు. కుటుంబ యదనాని స్వయంగా అప్పుచెయ్యక పోయినా చిరుతిండ్లకోసం చిన్నపిల్లలూ, నిత్యకృత్యాల్లో వెచ్చాలకోసమో, అరుదుగా వచ్చిన చీరలకోసమో.

స్త్రీలూ, హైమాచలందగ్గర ఖాతా పెడునూవచ్చారు. ఇన్ని రకాల గాఅప్పలిచ్చినాకూడా అన్నీవసూలు చేసుకొనేసామ ర్థ్యంకూడా అతని దగ్గర అమోఘంగా ఉంది. ఏ మసిషి తత్వం ఎలాంటిదో ఎవరితో ఎలా వ్యవహరించి తన కార్యం సాధించుకోవాలో హైమాచలానికి తెలిసినట్టు మరె వ్వరికీ తెలియకు. డోళ్ళోచాళ్ళోదరికి కూడా అతని విష యంలో ఇదే అభిప్రాయం. అందువల్ల అతని అభిప్రాయా నికి అందరూ ఎంతో నిలువ యిస్తారు. అతనిలా అన్నాడు.

“నిలకాంతభాబూ! గొప్పయిల్లంటే డబ్బుగలవాళ్ళ యిల్లు అనేనామీ అభిప్రాయం? అయితే పొరబడ్డారన్న మాటే. నిజాయితీ అనేది కలిమినిబట్టి ఉండదు. రాజ్యం

కోసం అన్నదమ్ములు ఒకరిని ఒకరుమోసగించిచంపుకొంటు
న్నారు. వాళ్ళద్దరూ మహారాజకుటుంబంలో పుట్టినవారేగా!
మోసగించటం వాళ్ళ కలా అబ్బింది? అదలా ఉంచండి!
నాదగ్గర అప్పుతీసుకొనే వాళ్ళని చూస్తున్నాగా! పేదలు
అణ్ణాపైసలతో గడుపు నాటికి బాకీ తీరుస్తున్నారు. కలవాళ్ళో;
ఇదిగో అదిగో అని కాలయాపన చేస్తున్నారు. పేదవా
డెవడూ కొంచెం ఆలస్యంఅయినా బాకీ తీర్చివేస్తున్నాడే
కాని ఎగగొట్టాలని ప్రయత్నించటంలేదు. కలవాళ్ళయినా
కొందరు ఆస్తి పెళ్ళాంపేరనో ఇంకెవరిపేరనో వ్రాసి నాకు
పంగనామాలు పెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. అయితే నా
దగ్గర ఈ ఆటలేమీ నాగవనుకోండి! అప్పు ఇచ్చేటప్పుడే
దాన్ని రాబట్టుకొనేందుకు ఉపాయం ఆలోచించి ఉంటాను.
దానిప్రకారం గోల్లాడగొట్టి మరీ పుచ్చుకొంటాను; నాకు
రావలసినదంతా. కాబట్టి భాగ్యవంతుడు పొంగతనంచెయ్య
డనీ, బీదవాడే చేస్తాడనీ సిద్ధాంతం ఇయ్యడానికి వీలేదు.”

అప్పుడు హేమశిల్పి యిలా అన్నాడు.

“బాబూ! ఆ వృద్ధుణ్ణి నేనూ చూచాను. అతన్ని
శాగాపరీక్షించానుకూడానూ. అతను దొంగకాదు. పైగా
నాదగ్గర డబ్బు ఉంటుందని అతనికి తెలిస్తే అవకాశంలేదు.
అదీకాక అతనిగ్రామం విడిచి వెళ్ళి కూడా చాలాకాలం
లయింది. నా దౌర్భాగ్యంకొద్దీ ఎవడో మన ఊరివాడే,
నా గుట్టుమట్టులన్నీ తెలిసినవాడే యీపని చేసివుంటాడు.
ఎవని చెప్పేది? నా ప్రారబ్ధం ఇలా ఉంది.”

హేమశిల్పి యిలాఅనేసరికి అందరికీ అతని మీదజాలి కలిగింది. గదాధరుడు మగ్గ జాలిపడ్డాడు!

“విశ్వకర్మగామా! మీరు దిగులు పడబోకండి! వీలు చూచుకొని నేను మీకు పోయినపైకం యావత్తూయిస్తాను.”

కాని అతడందుకు అంగీకరించలేదు.

“బాబూ! ఇంతవరకు ఒకరిసొమ్ము ఉచితంగా తీసుకొని యెరుగను. ఇప్పుడు అపని ఎందుకు చెయ్యాలి? నేనైనా ఈపైకం నాకోసం కూడబెట్టలేదు. ఎవరికోసమో ఏకో చెయ్యాలనుకొన్నాను. నరుడు తానొకటి తలిస్తే భగవంతుడు మరొకటి తలుస్తాడన్నట్టయిపోయింది. పోనివ్వండి! ఏం చేస్తాం?”

తర్వాత గ్రామస్తులు హేమశిల్పికి ఓదార్పు మాటలు చెప్పి ఎవరికోకు వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. గదాధరుడు కూడా అలాగే వెళ్ళిపోయినా అతనికి మనశ్శాంతి లేకపోయింది. ఆ సస్యపెటిక దామోదరుడి దగ్గర ఉండగా చూచాడతను. ఆవృద్ధుడి దగ్గరనుంచి దామోదరుడి కలావచ్చిందో అది! ఏమైనా దొంగతనం దామోదరుడేచేశాడనిపిస్తున్నది. అయితే అతను ఊళ్ళోకి రాలేదుగదా! వచ్చిఉంటే గుర్రం అమ్మినబాపతు సొమ్ముతనకు ఇయ్యవలసిందే గదా! ఒకవేళ అదంతా కర్చుపెట్టుకొన్నా ఈ దొంగిలించిందికూడా కర్చుపెడతాడా! ఇంతకూ అతనేమైనట్లు?”

గదాధరుడికి ఒళ్ళంతా తేళ్ళు జెర్రలూప్రాకినట్లయింది. భోజనమైనా చెయ్యకూడదా అమ్ముడిజాడ తెలుసుకో

డాసికి మరొకగుర్రం ఎక్కి వనదుర్గంవైపు బయలుదేరాడు. కొంతదూరం వేళ్లేసరికి అతనికి ఎదురుగా ఎవరో గుర్రం మీద వస్తున్నట్లు కనిపించింది. ఆ వచ్చేది తమ్మయ్యగానే కావాలి! పంచకల్యాణి అమ్మకం కాలేదేమో! భగవంతుడా ఈరోజు నాయనగారి కెలా కనిపించేది?

ఇలా దిగులుపడి గదాధరుడు గుర్రాన్ని నిలిపి ఆవచ్చే కాతుకోసం వేచిఉన్నాడు. కొద్ది నిమిషాలలో ఆ వ్యక్తి దగ్గిరకు వచ్చాడు. కాని ఆగుర్రం పంచకల్యాణికాదు; ఆ కాతు దామోదరుడూ కాదు. అతను గంగాధరుడు. దామోదరుడి దగ్గి పంచకల్యాణిని కొనాలనుకొనినది అతనే. అతను గదాధరుణ్ణి చూడగానే గుర్రాన్ని ఆపి ఇలా అడిగాడు.

“నమస్కారమండీ! దామోదరం దొరగారు ఊళ్ళో లేరా?”

“ఏమండీ గంగాధరా! తొందరగా చెప్పు! పంచకల్యాణితో సంతకువచ్చారే తమ్మయ్యగారు! వారు నికు కనిపించలేదా?”

“పంచకల్యాణిని మంచిబేరం వస్తే అమ్ముతామన్నారండీ! మీరు అమ్ముమన్నారా; వారే అమ్మదలచారా? అది మీ దెకదా!”

“ఏదో అయింది. కానీ పంచకల్యాణితో వారుమీకు కనిపించలేదా?”

“మీరు కొంచెం సావధానంగా వింటామంటే మనవి చేస్తాను.”

“చెప్పు! వినకేంచేస్తాం? ఇది యింకో దుర్వార్త అనుకొంటాం. నిండా మునిగినవాళ్ళను చలియేమిటి?”

“దామోదరం దొరగారు పంచకళ్యాణిని అమ్ముతామంటే నేను కొనాలని మోజుపడ్డాను. మీరేమో దాన్ని వారికి ఇచ్చివేశారని చెప్పారు వారు. నూటయిరవై సువర్ణాలకు బేరం జరిగింది. ఇదిగో గుర్రం తెస్తామని వచ్చారు. తర్వాత ఎంతసేపటికీ రాకపోతే నేను బయల్దేరాను. దారిలో చూస్తే గుర్రం గోతిలో పడిఉంది.”

“అఁ! గోతిలోనా! కాళ్ళు పరిగిపోయాయేమిటి?”

“ఔను బాబూ! లేకపోతే ఎలాగో బైటికి వచ్చేదేగా!”

“అలా దానిగతికి దాన్ని వదిలి తమ్ముయ్యగారలా వెళ్ళిపోయారో.”

“ప్రాణమేపోయిన దాన్ని వదిలి పెట్టకేం చేస్తారు బాబూ!”

“ఏమిటి? ప్రాణమే పోయిందా?”

“చి త్తం బాబూ! అందుకే చిన్నదొరగారు మీ ముఖం చూడడానికి జంకి ఎటో వెళ్ళిపోయివుంటారు. లేక పోతే యింటికి రావద్దా?”

“ఇల్లూ, వల్లకాదూనూ - దొరగారి కిల్లెందుకు? అన్ని యిల్లూ వారివే, అన్ని ఊల్లూ వారివే! ఇంతకూ వారిని నమ్మకోడం మాడే బుద్ధితెక్కువ. ఇలా జరుగుతుందని ఊహించ లేకపోయాం.”

“ఇంతకూ వారేమైనారా అనే నా ఆలోచన వన దుర్గంలో లేదు. శాంతిదుర్గానికి రాలేదు. పంచకళ్యాణితో బాటు దెబ్బలుతగిలి పడిపోయారా అంటే అక్కడలేదు. కాబట్టి వారు కులాసాగానే ఎక్కడో ఉన్నారని అనుకోవలసి వస్తోంది.”

“దెబ్బలు తగలడమా? కల్ల! వారు ఇతరులమీద దెబ్బతీసేవారేగానే దెబ్బతినేవారు కారు.”

ఇలా అని గదాధరుడు దుఃఖిన్రోధాలను నిగ్రహించు కొంటూ శాంతిదుర్గంవైపు గుర్రాన్ని మళ్ళించాడు. అంతలో గంగాధరుడు డిలా అన్నాడు.

“వారు ఒకవేళ విలాసపుర పానశాలలో ఉంటా శ్రమో!”

“ఎక్కడై నా ఉండనీ! విదియనాడు కనబడని చంద్రుడు తదియనాడు తానే కనబడతాడు.”

అని ఆతనికి జవాబు చెప్పి గుర్రాన్ని మెల్లగా గృహభిముఖంగా పోనిచ్చాడు గదాధరుడు.

నాయనగారు రేపు తప్పకుండా ప్రశ్నిస్తారు. తమ్మయ్యగారి వ్యవహారం యావత్తు నివేదించకపోతే మా మీద వారికి సడభిప్రాయం కలగదు. కాని అలా చెప్పినప్పుడు తమ్మయ్యగారు మా గుట్టు రట్టుచేయక మానరు. అప్పుడు నాయనగారు మమ్మల్ని ద్విధరిసి అసహ్యించుకొంటారు. ఇద్దరమూ వంశానికి అప్రక్షప్త తెచ్చే పనులు చేసిన వాళ్ళమే. మా నైచ్యం తెలిసిరావడంవల్ల ఈ అవసానదశలో

నాయనగారికి మనశ్శాంతిలేకుండా పోతోంది. పరిసర గ్రామా
లన్నింటిలోనూ కాశీనాథ ప్రభువుల కుటుంబం ఇలాంటిదని
చెప్పుకొంటూ నవ్వుకోటం తప్పదు.

ఇది ఇలా ఉండగా నవీనాదేవికి మేము శాశ్వతంగా
దూరమై పోవలసివస్తుంది. రాజకన్య దాసీ ప్రియుణ్ణి ఎలా
వరిస్తుంది? కాబట్టి మా జీవితంలో అంతా అమావాస్యగానే
అయిపోతుంది.

ఇలా అటు నాయనగారికి, ఇటు మాకూ తమ్మయ్య
గారికి, మమ్మల్నూ బట్టి బంధుమిత్రులకూ శోక దేవతా పరి
ష్వంగంలోనే జీవితాలు గడచిపోవలసి వస్తుంది.

ఈ దురవస్థ కలగకుండావుండాలంటే తమ్మయ్యగారి
వ్యవహారం నాయనగారికి తెలియనియ్యకుండానే ఉంచాలి.
పైకం మరొక విధంగా సమకూర్చి నాయనగారికి ఒప్పగిం
చాలి. ఇంతకంటే గత్యంతరం లేదు.

ఇలా విచారిస్తూ ఇంటికి చేరుకొన్నాడు గదాధరుడు.
నిత్యమూ ఉత్సాహనందాలతో సంచరించే అతను ఏరో
మహాపత్తు సంభవించినట్టు ముఖం ముకుడుకొని తిరగడం
పరిచారకుల కందిరికి విస్మయం కలిగించింది. పలకరిస్తే
యేమంటాడో అనే జంకుతో ఎవరికి వారు ఒదిగి ఒదిగి తిర
గడం మొదలుపెట్టారు. సేవకులయిన వాళ్ళ అంతకంటే
ఏం చెయ్యగలరు?

ఆరోజీ గదాధరుడు తండ్రికి పైకం బిచ్చజెప్పాలి. తండ్రి కబురు చెయ్యకముందే వెళ్ళి ఎలాగో నచ్చజెప్పి అప్పటికి పైకం ఇయ్యవలసినపని లేకుండా తప్పించుకోవాలని ఉద్దేశించాడతను. సూక్ష్మోదయానికి పూర్వమే స్నానం చేసి, దేవమందిరంలో కొంతసేపు జపంతో గడిపి, పూజా కుంకుమ నొసట దిద్దుకొని అతి వినీతవేషంతో తండ్రియెదుటికి వెళ్ళాడు. కుమారుణ్ణి ఆవేషంలో చూడటం కాశీనాథ ప్రభువులకు చాలా ఆనందం కలిగించింది.

“యువరాజావారిలో చాలా మార్పు వచ్చినట్టుందే! రావాలి. ఆ మార్పు ప్రతిమానవుడికి అవసరం. ఐహికం ఎప్పుడూ అశాశ్వతం. శాశ్వతం పారతాళికం మాత్రమే. సుఖదుఃఖాలకు అతీతులమై ఉండాలంటే ఆధ్యాత్మికమార్గం గాక మరొక మార్గంలేదు. ఇది తెలుసుకోలేక మూఢ మానవులు కాంతాకనకాలవల్ల ఆనందం లభిస్తుందని వాటికోసమే నానాశ్రమలూ పడుతూవుంటారు. ఆదానినుండి తప్పుకొని యువరాజావారు ఈ ఉత్తమ పథం అవలంబించటం మాకు చాలా ఆనందంగా ఉన్నది.”

తండ్రి అలా పలకరించటానికి కుమారుడు చాలా సిగ్గుపడ్డాడు. కాంతాకనకాలకోసమే తాను తహతహలాడుతున్నాడు. దామోదరుడు పైకంఇవ్వలేదని ఒకచింత; పంచ కల్యాణి కూడా వట్టిలో కలిసిందని ఒక దుఃఖం; సనీనాదేవి తనది కాకుండా పోతుందమో అని ఒక భయం. ఇలాంటి

దిగుళ్ళతో క్రుంగిపోతున్న తానా, మోక్షమార్గాన పయనించటం!

సిగ్గుతో క్రుంగిపోతున్న గదాధరుడు తలయెత్తి సూటిగా తండ్రి ముఖంలోకి చూడలేక, నీరసంగా నవ్వి యిలా అన్నాడు.

“మహారాజావారి దృష్టిలో అందరూ మహాత్ములే. మేము యింకా అజ్ఞానంలోనే ఉన్నాం కానీ ముముక్షువులంకా లేదు. అయితే ఒక్కటి-ప్రపంచం దుఃఖమయమేనేమో అనేశంక యిప్పుడు రోజురోజుకూ బలపడుతున్నది. అలాటి దుఃఖాదుభవం వద్దే నా కలిగినప్పుడు మాత్రం మనశ్శాంతికి దేవతారాధనం చేస్తూవుంటాం”

యువరాజు సమాధానం రాజావారికి చాలాసంతృప్తి కలిగించింది. వారు మందహాసం చేసి యిలా అన్నారు.

“మంచిపని చేస్తున్నారు. కొందరైతే ఏదో దుఃఖం తటస్థిచేసరికి మనశ్శాంతికోసమని ఏ మద్యమో సేవించి పతితులవుతారు. మా వంశోద్ధారకు లలా చేయకుండా దేవతారాధన మనశ్శాంతి హేతువని గుర్తించారు. ఇది మా కంతో గర్వకారణం. ఇంతకూ మిమ్మల్ని పీడిస్తున్న అచింతయొక్క స్వరూపం ఏమిటో?”

గదాధరుడు అతి మృదువుగా ఇలాజవాబు చెప్పాడు.

“మా ప్రాణానికి ప్రాణం పంచకల్యాణి ఈరోజున కొండప్రక్క గోతిలో కూలిపోయింది.”

వృద్ధప్రభువు నేత్రాలు చెమ్మగిల్లాయి.

“పంచకల్యాణి! చాలా విశ్వాసంగల ప్రాణి. అటు వంటి అశ్వరత్నం ఎక్కడోగాని ఉండదు. యువరాజువారు దానికోసం చింతాక్రాంతులు కావడం సమంజసమే. చిర కాలం మనకు సేవచేసిన ప్రాణికి బాధ కలిగిందంటే అది మనకు కలిగినట్టే తొస్తుంది. మరిదానికిచికిత్సకోసం ఏర్పాట్లు జరిగిందా?”

“చికిత్స! ఇంకేం చికిత్స మహారాజా! అది ఏచికిత్సా కోరని శరీరం ధరించింది.”

“ఆ! అంతపని జరిగిందీ? ఈ వార్త మాకుగూడా దారుణంగా వినిపిస్తున్నది. కాని యువరాజువారు శోకానికి లొంగిపోగూడదు. పుట్టిన ప్రతిజీవికీ మరణాంతప్పుకు గతించిన దానికి విచారపడి చెయ్యగలిగిందేమిటి? పశుపత్నిసుతాల యానులు ఋణానుబంధ రూపాలేకదా! కాని ఒక్కమాట అశ్వానాణంలో చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలి. మీరు అంత జాగ్రత్తగా ఎలాఉన్నారు? గుర్రపుస్వారిలో మీకు గొప్పనేర్పు ఉన్నదనే మా నమ్మకం. మేం ఎప్పుడూ ఇలాంటి పొరపాటుపడి యెరగం ‘ఈగుర్రం ఇలా అయింది మరో గుర్రం కొనిపెట్టవలసిందని మా నాయనగారిని ఎన్నడూ అడగలేదు.’”

తండ్రి అభిప్రాయాన్నికనిపెట్టి వెంటనేగదాధకుడిలా అన్నాడు.

“ప్రభువులు మన్నించాలి. మేమూ మరోగుర్రాన్ని కొనిపెట్టవలసిందని ఏలిసవాన్ని కోరబోవడంలేదు. కాని...”

“కాని... అంటే మరేదో ఉన్నదన్నమాట. చెప్పడానికి సందేహమెందుకు? సత్యం అనేది అప్రియమైనా వినడానికి సిద్ధంగానే ఉంటాం మేము. ప్రీయమైతే మాత్రం అసత్యం విని యేం ప్రయోజం?”

ప్రభువు కోశంనుంచి నూరుసువర్ణాలు మాకర్చులకు వాడుకోవడం జరిగింది. అవి భక్తి చెయ్యడానికే ఉంచబడినవి. విక్రయించాలని తమ్మయ్యగారికి ఒప్పగించాం. వారు వనదుర్గ ప్రయాణంలో ఆ గుర్రాని కాగతి కలిగించారు. అందువల్ల ఈ ఊణానికి మేము దోషులమై జీవరవారిఎదుట నిలబడవలసి వస్తోంది.”

కాశీనాథులు కశ్చర్యంతో కుమారుడి మాటలు ఆలించి యిలా అన్నారు.

“యువరాజువారు ఈ సంపద కంటెటికి మనం ధర్మ కర్తలమే కాని యజమానులం కామనేది మరిచిపోయారన్నమాట. ఇలాగైతే ఈ సంస్థానాన్ని మనం పాలించలేం. ప్రజల సొమ్ముప్రజలకోసమే వినియోగించాలి. ప్రభువులు ఆపని చెయ్యకపోతే ప్రజలూ మెచ్చరు; భగవంతుడూ మెచ్చడు. ఈరోజు వేణుగోపాలస్వామి మందిరం ముందు మండపం నిర్మించే శిల్పిలకు నూరు సువర్ణాలు ఇస్తామని మాటయిచ్చాము. ఆమాట పూర్తియిపోవలసిందేనా?”

గదాధరుడు వంచినతల యెత్తలేదు. నిట్టూర్పునూ నేలచూపులతో ఆలాగే నిలబడ్డాడు. అతనిమానాసిక ప్రభువులు కొంచెం అసంప్రీతులై తీరిగి యిలా అన్నారు.

“తమతమ్మయ్యగారినడవడి యెలాంటిదో తెలిసికూడా వారితో మీరు ధననిబంధంఎలా పెట్టుకోగలుగుతున్నారో మాకు బోధపడడంలేదు. మాకు తోచేదేమిటంటే అనూరు సువర్ణాలూ మీసాంతానికి వాడుకోలేదనే. తమ్మయ్యగారే వాడుకొని ఉంటారు. అవునా?”

తండ్రియిలా ఆలోచించటం తనకు ప్రియంగానే ఉన్నా గదాధరుడు బదులు చెప్పలేదు. వెనకటి మాదిరిగానే నిలబడి ఉన్నాడు. ప్రభువుల కిప్పుడు నిజంగా కోపం వచ్చింది.

“మేం ముక్కుమూసుకొని కూర్చుంటున్నాం గదా అని మీ రిద్దరూ మీ యిష్టానుసారం ప్రజాధనం వెచ్చిస్తున్నారు. మాకేమీ తెలియదనుకోబోకండి! అన్నీ తెలిసే విరక్తి మరికొందరి పెంచుకొంటున్నాం. మీమంచిచెడ్డలు లోకానికి తెలిసిరాకముందే మేం ఈలోకం ఎందుకు విడిచి పెట్టలేదా అని విచారిస్తున్నాం.”

గదాధరుడిక పూనం నిలుపుకోలేకపోయాడు. అతను తండ్రి పాదాలమీద పడి యిలా విచారించాడు.

“మన్నించండి మహారాజా! వెనక తెలిసో తెలియకో కానిపని యేదైనా చేసినా ఈనాడు మేమువంశానికి మచ్చ తెచ్చేదని యేదీ చెయ్యటంలేదు. తమ్మయ్యగారిని కూడా మంచితోవకు త్రిప్పాలని ప్రయత్నిస్తున్నాం. అందుకోసమే వారికి అడిగినప్పుడు అంతో యంతో రొక్కం

ఇస్తూ ఉన్నాం. సామదానాలతో చేసినంత పని భేదదండా
లతో చెయ్యలేమని ప్రభువులకు మేం చెప్పినక్కర్లేదు
గదా!”

ప్రభువు మరి సంభాషణ పొడిగించటం ఇష్టపడలేదు.
“మంచిదండీ మంచిదని తోచిందే చెయ్యండి; కాని
ఒక్క విషయం గుర్తులో వుంచుకోండి! మీ అన్నదమ్ముల్లో
ఒక్కరూకూడా యోగ్యులుకారని మాకు రూఢిఅయినప్పుడు
ఈ సంస్థానాన్ని ప్రజలకు అప్పగించి మాదారి మేము
చూసుకుంటాం. తగిన ప్రభువును ప్రజలే ఎన్నుకుంటారు.
వీలయితే ఈలోపల ‘ఇలానావారి కుమారులు మంచివారు’
అనే పేరు తెచ్చుకోండి.”

ఇలా అని కాశీనాథులు సోపానాదనుండి లేచారు.
గదాధరుడు తండ్రి పాదఘాతి గ్రహించి వినయంగా ఇలా
అన్నాడు.

“ఈ ఒక్కసారికి ఈ అసమర్థజీవిని మన్నించండి
మహాప్రభూ! ఇంకెప్పుడూ ఎలాంటి అప్రియమూ మావల్ల
జరగనియ్యమని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాం.”

ప్రభువులు మండహాసంతో ఆరిన్ని చూస్తూ “అప్రి
యంకాను యువరాజా! అధర్మం జరగనియ్యరాదు. అదే
మేము కోరేది. అదే మోక్షవులనుంచి భగవంతుడున్నా
కోరేది. సకల మనుష్యులూ అధర్మానికి దూసులుగావున్న
నామ భుక్తి దిపక్తి భేదంలేదు. కాబట్టి ధర్మమార్గంనుండి
రేఖామాత్రమైనా తొలగకుండా మెలగండి!” అని

చేయెత్తి దీవిస్తూ ఏదో అస్పష్టంగా పలికి గదినుండిబయటికి వెళ్ళిపోయారు.

గదాధరుడు కొన్ని క్షణాలపాటు తండ్రిపోకను గమనిస్తూ అక్కడే నిలబడి తర్వాత మెల్లగా నిశ్చయిస్తూ తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

వెళ్ళి గదిలో కూర్చున్నాడే కానీ మనస్సును మాత్రం కూర్చోబెట్టలేకపోయాడు గదాధరుడు. తండ్రి మాట లతని చెవిలో యింకా వినిపిస్తోన్నట్టే ఉన్నాయి.

“ధర్మమార్గంనుండి రేఖామాత్రమైనా తొలగకుండా మెలగండి.”

ఆ వాక్యం అతని హృదయంలో బాణంలాగా నాలుకొని పోయింది.”

ధర్మం! ధర్మం! ధర్మం! నాయనగారికి ఈ ధర్మం తప్పితే మరేదీ అక్కరలేదు. అదన్నీ శుద్ధ సనాతన భారత ధర్మం. దానికి ఈరోజున తావులేదనే సర్వం వారు గుర్తించటంలేదో; గుర్తించినా కాలాని కెమకీద నల్లు కొన్నారో! ఏ భోగమూ అనుభవించనప్పుడు రాజుకి సామాన్యుడికీ భేదం ఏమిటి? రాజగుడా తన బ్రతుకు తెరువు కోసం సామాన్యుడిలాగా శ్రమించవలసిందేనా? ప్రభుకోశం నుంచి పైసా అయినా సొంతానికి వాడుకోరాదా? పూర్వ కాలపు రాజులందరూ ఇలాగే జీవించారా? ఇప్పుడు వారు జీవిస్తున్నారా? ఏరొక్కరి కనిపిస్తున్నారు. పైగా మమ్మల్ని కూడా తమ మాదిరిగా జీవించవలసిందనీ లేకపోతే సంస్థానం ప్రజలకు ఒప్పగించి వేస్తామనీ నోక్క చెపుతున్నారు.

అన్నంతపనీ చేస్తారుగూడానూ. అప్పుడు మాగతి ఏం కానాలో! కన్నబిడ్డలపట్ల ఇంత నిర్దాక్షిణ్యంగా ఉండే తండ్రులు ఎక్కడైనా ఉంటారా?

శమ్మయ్యగారు తిరిగిఎన్నటికీ ఇంటికిరాకుండాఉంటే మా దాసీప్రణయం నలుగురి నోళ్ళలో పడకుండాపోతుంది. ఇటు రాజ్యమూ దక్కుతుంది; అటు నవీనాదేవి దక్కుతుంది. ఏదో అదృశ్య శక్తి సహకరించాలి. లేకపోతే మాగతి అధోగతే!

ఇలా విచారిస్తూ అతను ఎంతసేపు అలా కూర్చున్నాడో! “భోజనానికి వేళఅయింది దొరగారూ!” అని పరిచారిక పిలిచిన తర్వాతగానీ అతనికి శావ్యాలోకం స్ఫురణకు రాలేదు.

౧౨

ఎన్నాళ్ళు ఎంతమంది విచారించినా హేమశిల్పి ఇంటి ముందు కనిపించిన నన్యపేటికను అక్కడఎవరువిడిచిపెట్టారో తెలిసిరా లేదు. కాలక్రమాన ఆ దొంగతనం జరిగినవిషయం హేమశిల్పికి తప్ప మిగతావారి కందరికీ మరపున పడిపోయింది. దామోదరుడు ఎందుకు తిరిగిరాలేదో అన్నప్రశ్న కూడా గలగడంలేదు. అంతకుముందు ఎన్నోసార్లు అతను ఊరువిడిచిపెట్టి ఎక్కడెక్కడో తిరిగి ఎప్పుడో తిరిగి రావ

డము జరుగుతూ వచ్చింది. ఇప్పుడూ అలాగే జరుగుతుందనుకొన్నారు. కాబట్టి అతని విషయమై ఆలోచించడము మానుకొన్నారు. ఎవరి జీవితం గురించి వారే ఆలోచించుకొంటూవున్నారు. యధాపూర్వంగా తమ తమ వృత్తుల్ని నిర్వహించుకొంటున్నారు.

హేమశిల్పి మాత్రం వెనకటి మాదిరిగా కాలక్షేపం చెయ్యలేకపోతున్నాడు. పూర్వం అతను రోజూ కొన్ని గడియాలైనా తాను కూడబెట్టిన సువర్ణాల్ని లెక్కించుకోటముగా గడిపేవాడు. ఇప్పుడా సువర్ణాలేవి? అని లేకపోవడము అతని అనుదిన కార్యక్రమంలో చాలా మార్పుకు కారణమైంది.

ఒకప్పుడు 'హేమశిల్పి చాలా బుద్ధిశాలి' అని అనుకొన్న ప్రజలే ఇప్పుడు 'హేమశిల్పి వట్టి తేలికతక్కువవాడు. లేకపోతే అలా సొమ్ము గంగపాలు చేసుకునే వాడేనా' అనుకోడం సాగించారు. కాని అతనిపట్ల వారి సానుభూతి దినదినాభివృద్ధి అవుతున్నది. "మనిషి ఒకరికి అపకారం చేసేవాడు కాదు. ఒకరి సొమ్ము తేరగా తినేవాడూ కాదు. మన గ్రామాన్ని నమ్మకొని ఉన్నాడు. పెద్దవాడయ్యాడు. 'నా' అనే వాళ్ళెవళ్ళూ లేనివాడు. గడించుకొన్న కష్టార్జితం పొగొట్టుకొన్నాడు. ఈ స్థితిలో అతనిని మనం తనిపెట్టకపోతే ఎలాగు? మనం గమక ఉపేక్షిస్తే మతిచెడి మనోవ్యాధితో మరణిస్తాడేమో పాపం!" అనుకొన్నారు. పండుగరోజుల్లో, సంఘన్న గృహస్థులు అతనిని భోజనానికి

పిలిచి తాంబూలంలో ఒకటో రెండో రూపాయలు యివ్వడము మొదలుపెట్టారు. కొంతమంది బట్టలు పెనుతూవచ్చారు. కొందరు అతని యింటిలో చాలాసేపు గడుపుతూ వీపురాణగథలో చెప్పి అతని మనస్సుకు విశ్రాంతిలిగించడము మొదలుపెట్టారు. “విశ్వకర్మగారూ ! కష్టార్థితం చాలా విలువైనదే! పోయింది! పోయింది తిరిగిరాదు. రాకపోతే మాత్రం మీకిప్పుడు లోతుమిద? చెప్పండి. మీకంటే ఎంతమంది పేదవాళ్ళు లేరు? వాళ్ళందరికంటే మీరు సుఖంగా కాలక్షేపం చేస్తున్నారా; లేదా? అయినా అన్నవస్త్రాలకు లోటులేకుండా ఉన్నప్పుడు డబ్బులేకపోతే మాత్రం మేం? ఏదో జీవితావశ్యకమైనది కొనుక్కోటానికేగా డబ్బు! అలాంటి ఆర్థ్యావశ్యక వస్తువులన్నీ మీకు లభిస్తూనే ఉన్నాయిగదా! మీకు డబ్బు పోయిందనే దిగులెందుకు చెప్పండి? మీరు ఎవరికీ మూటగట్టి యిచ్చే పనిలేకుగా!” అనేవాళ్ళు. హేమశిల్పి వారు చెప్పినవన్నీ మానంగా ఆలించేవాడు. ఎవరైనా మరీ నొక్కొంచి ప్రశ్నిస్తే అతను ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచి యిలా అనేవాడు.

“అవును బాబూ! మీరనేదంతా నిజమే. నా సంపాదనకోసం ఆశిపడే వాళ్ళేవళ్ళూ లేరు. కాని ఆ డబ్బుతోనేను ఒకపని చేయాలనుకొన్నాను. అది చేయవలసిన బాధ్యత నామీద ఉన్నది. ఆ బాధ్యత తీర్చుకోకుండా మరణిస్తే నాకూ పరలోకంలో శాంతి ఉండదు”

‘అయితే అదేమిటో చెప్పండి!’ అని ఎవరు ఎన్ని సార్లు అడిగినా అతను బవాబు చెప్పేవాడు కాదు.

ఇది ఇలా ఉండగా కాశీనాథ ప్రభువు కాశీయాత్ర ముగించుకొని వచ్చి శాంతిదుర్గాన్ని కాశీ క్షేత్రానికి సమానంగా చెయ్యాలనే సంకల్పంతో బ్రహ్మాండమైన శివాలయం కట్టించడానికి పూనుకొన్నారు. అందులో హేమశిల్పికి విగ్రహాదికాలు నిర్మించే పని ఒప్పగించారు దానివల్ల అతనికి పోయిన ధనాన్ని గురించి తరుబడిగా విచారించే అవకాశం లేకుండాపోయింది. తనకేప్పు సర్వమూ వినియోగించి దేవతా విగ్రహాలను సజీవమూర్తులుగా రూపొందించాలనే ఆకాంక్ష రోజురోజుకూ బలపడసాగింది. అలా చెయ్యగలిగినప్పుడే తనకు హేమశిల్పి అనేపేరు సార్థకం అవుతుందని ఊహించాడు. దీనితో పూర్వం సువర్ణాలను స్మరించుకొని దిగుబడే ఆ వృద్ధుడు పార్వతీ పరమేశ్వర మూర్తులను మనోనైతంతో దర్శిస్తూ ఉల్లాస భరితుడవుతూ వచ్చాడు. మనస్సనే పశువు అభ్యాసమనే పలుచుతో కట్టుబడిఉంటుంది గదా !

శాంతిదుర్గంలో ఇప్పుడు సత్కాలక్షేత్రాలు ప్రారంభమైనాయి. ప్రభువులు శివాలయం నిర్మిస్తున్నారంటే ప్రజలలో ఒకనూరినోత్సాహం వెల్లివిరిసింది. భస్మతీపుండ్ర ధారణం ప్రతిపురుషుడికీ ఒక ఆభరణమై పోయింది. నొసటి నడుమ సన్నని విభూతి రేఖ ప్రతి నవలావణ్యవతికీ నవలా ఛందమై పోయింది. రోజురోజూ ముఖమేం దంతధావనం వంటిదిగా

పాటించే యువకలోకం ముఖమండలాలు విలంబిత నీల
లాంఛనలాగా మెరిసే సుదీర్ఘశ్మశ్మపులతో చంద్రమండల
శోభవహించాయి. చలన చిత్రాలలోని గీతాలకంటే శివ
స్తోత్రాలే ప్రతికంఠంనుంచీ వినిపించ సాగాయి. 'యథా
రాజా తథాప్రజా' అనేది ఎంతఅనుభవంకలవాళ్ళు చెప్పిందో
మరి !

రచ్చ చావడిలో ఇప్పుడు చతుర్ముఖ పారాయణం
కట్టుబడిపోయింది. పురాణ శ్రవణం నిత్యకృత్యంగా పరిణ
మించింది. అక్కడికి పురుషులేకాక స్త్రీలకూడా రావడం
మొదలు పెట్టారు ఒక్కొక్కరోజు ప్రసిద్ధ హరికథకులవల్ల
శివకథలు వినటమున్నూ జరుగుతూవచ్చింది. దేవాలయంలో
విగ్రహప్రతిష్ఠ దగ్గర పడ్డకొద్దీ ఈ సత్కాలక్షేపాలు మరింత
అతిశయించాయి. భగవంతుడివేరు వినడమంటేనే గిటని
నాస్తి కులకు కూడా శివనామ శ్రవణం వినిపించటం అల
వాటైపోయింది. మరికొద్దిరోజులకు శివస్తుతులు వినిపించక
పోతే అంతటి నాస్తి కులకున్నూ నిత్యానుభవంలోవదో వెలితి
అయినట్లు అసత్యస్త్రీ కలగడం మొదలయింది చీనులు
ప్రాకగా ప్రాకగా రాళ్ళునూ అరిగిపోతాయట ! అలాగే
సదభ్యాసం చెయ్యగా చెయ్యగా ఎంత దుష్ట చిత్రానికయినా
శుభ పరిణామం సంభవించి తీసుకుంది.

అంతలో కార్తీకంవచ్చింది. అందాకా సూర్యోదయా
నంతరం కాని నిద్రలేవని వాళ్ళుకూడా మల్లికార్జున సుప్ర
భాత శ్రవణంచేస్తూ ఉవక కాలానికే మేలుకోసాగారు. వేడి
సిగ్గుతోగాని స్నానం చెయ్యనివాళ్ళు తాకితే కరిచేట్టుండే

చన్నిశ్శతోనేన్నానంచెయ్యడం మొదలుపెట్టారు. స్నానానికి ఇల్లుదాటి పోనివాళ్లు పెద్దకాలవకో చెరువుకో వెళ్ళి స్నానం చేస్తూ వచ్చారు. సంధ్యావందనం మర్చిపోయినవాళ్ళు సంధ్యావందన పుస్తకాలు ఎదుటబెట్టుకొని అయినా ఆ విధిని ముగిస్తూ ఉన్నారు. ముఖప్రత్యక్షనంకూడా చెయ్యకుండానే శాఫీ టీలు సేవించే అలసులు పగలంతా ఉపవాసం ఉండి రుద్రాభిషేకం చేసుకొని రాత్రుకి మాత్రమే భోజనం చేస్తున్నారు. ఇలా శాంతిదుర్గ, కాశీనాథ ప్రభువుల సంకల్పానికి అనుగుణంగా కాశీక్షేత్రానికి ప్రతిరూపంలాగా భాసిల్లింది.

పరిసర ప్రభావం మానవుడిమీద ప్రసరించితిరుతుండనడానికి పైన చెప్పినవే చాలు. చిత్రమేమిటంటే అంత వరకూ ఆనందమనేది ఎక్కడ ఉంటుందో తెలియకట్టున్న హేమశిల్పికి కూడా అత్యధికమైన ఆనందం అనుభవంలోకి రాసాగింది.

ధనం దొంగలచాలు కావడానికి ముందుకూడా అతను ఎక్కువగా ఎవరితోనూ మాట్లాడేవాడుకాదు. ఎందుచేతనో అతను మనష్యులకు దూరదూరంగానే ఉండేవాడు. తనవృత్తి సాగటానికి ఆవసరమైన వాళ్ళతో తప్ప మిగలిన వాళ్ళతో ఎలాంటి సంబంధమూ పెట్టుకొనేవాడు కాదు. ధనంపోయిన తర్వాత ఆ స్వభావం మరి బలపడుతూ వచ్చింది.

అటువంటివా డిప్పుడు ప్రపంచాన్నిమూచి ఆనందించటం సేర్పుకొన్నాడు. ఎక్కడెక్కడ ఎలాంటి సౌందర్యం

గోచరించినా ముగ్ధుడవు తున్నాడు. రూపగతం, శబ్దగతం మొదలుగా నానావిధాలుగా వ్యక్తమయ్యే ఈశ్వరకళా విభూతి అతనిలో నవచైతన్యాన్ని ఉద్దీపింప జేస్తున్నది. ఈ నూతనానుభూతి విగ్రహ నిర్మాణంలో అతని కౌశలాన్ని ఇనుమడింప జేస్తున్నది కుగ్రద్ధ నాగేంద్రుడిలోనూ, హింసా ద్యుక్త మహావ్యాఘ్రంలోనూ అతనికి భయహేతు వేదీ పొడగట్టడంలేదు. తనలో ఇంత కళాత్మకదృష్టి ఉన్నదని అతని నెప్పుడూ అనుకోలేదేమో! చిత్రమేమిటంటే అతనిలోని యీ మార్పు అతనికి చిత్రంగా స్ఫురిస్తోంది.

శాంతుడూ, పద్మాసనాసీనుడూ, శశిధరమకుటుడూ పంచవక్త్రుడూ, త్రినేత్రుడూ, శూలవజ్ర ఖడ్గ పరశుధాగీ, నాగపాశ ఘంటాంకుశ సమేతుడూ నానాలంకార సంయుతుడూ పార్వతీయుక్తుడూ అయిన పరమశివుడు అతనికి కన్నుల కట్టిట్టున్నాడు. తన కంటికితగిలే సర్వపురుష కోటిలోనూ ఆ పరమశివుడి అంశ ఏకాంఛమో ఉన్నట్టే భావన కలుగుతున్నది. ఈవిధంగా తాను నిర్మించే ఈశ్వర విగ్రహంలో తాను లోకంలో చూచేదీ మనస్సులో భావించి దర్శించేదీ అయిన సర్వసౌందర్యమూ నిక్షేపించబానికి నిరంతర యత్నం చేస్తున్నాడు హేమశిల్పి.

సహస్రకోటి భానుసదృశా, కేయూరహారోజ్వలా, బింబోష్ఠీస్థిత దంతపంక్తిరుచిరా, పీతాంబరాలంకృతా, విష్ణు బ్రహ్మ సురేంద్ర సేవితపదా, తత్త్వస్వరూపా అయిన వశిషూడా మినాక్షులలో అతనికి సాక్షాత్కరిస్తున్నది. అని

మేషనయనుడె అతను సర్వాలంకారాలతో ధగధగలాడే ఆ జగజ్జనని తేజోవిశేషాన్ని నిరవధికంగా దర్శించటం అభ్యసిస్తున్నాడు. ఆ చంద్రసుందర వదనాన్ని ఎంతసేపు విశోకించినా తనివిపొందలేక పోతున్నాడు. ఎటుచుంచి విన్నా ఆతల్లి నూపురకిక్కిరి రవళులు వినగలుగుతున్నాడు. దృగ్గోచరమయ్యే సకలరమ్య పుష్పాలతోనూ మాలలుకట్టి ఆ భువనేశ్వరికి హృదయ పితాధివాసినికి హృదయంతోనే సమర్పించుకొంటున్నాడు.

అతను తన చిత్తచేత అపరిమిత శ్రీ చందనం కల్పించి అమ్మకు మైపుతగా అలంకరిస్తున్నాడు. అసంఖ్యాకాలైన కుసుమరాజాలతో అర్చిస్తున్నాడు. దిగంతాలదాకా సాంభం వెరచల్లే ధూసాలు కల్పిస్తున్నాడు కన్నులు మిగు మిల్లుగొల్పే దీపనూలికలు వెలిగిస్తున్నాడు. పంచభక్త్య పరమాన్నాలు నివేదిస్తున్నాడు. కర్పూరసమేతమూ, ముక్తాచూర్ణ సంయుక్తమూ, పూగీఫలపేతమూ నాగపల్లి దళయుతమూ అయిన తాంబూలం చేతి కందిస్తున్నాడు.

అమ్మ అతనిని జాలిగా వీక్షిస్తున్నది. చిరునవ్వుతో పలకరిస్తున్నది. శేయెత్తి దీవిస్తున్నది. సంతాప జ్వాలలను చల్లారుస్తున్నది. అతాకికానందం అనుగ్రహిస్తున్నది.

ఇప్పుడతనికి మేలుకొనివున్నా, కలగంటున్నా, నిద్రిస్తున్నా అంబికా సాన్నిధ్యం నిరంతరాయంగా ఉంటున్నది. ఒకసారి కన్నతల్లి ఆకారంలో దర్శనమిచ్చి తేమ సమా

చారా లడుగుతుం దావాత్సల్య స్వరూపిణి. మరొకసారి
పదిపన్నెండేళ్ల బాలగా సాక్షాత్కరించి ఆటలకు పిలుస్తుంది.
ఇంకొకమారు బోసినవ్వల ముద్దులపాపగా చేతుల్లో చేరి
ముత్యాల నవ్వులరాసులు పోస్తుంది. అక్కలాగా చెల్లెలు
లాగా చెంతచేరి ముచ్చటలు చెప్పుతుంది. అతని అదృష్ట
మేమో! ఎన్నిరకాల రూపాలతోనో అంబిక అతనిముందు
నిలిచిందిగానీ ప్రేయసీ రూపానమాత్రం నిలిచిందికాదు.
స్త్రీ సౌందర్యసారమైన మూర్తితో తల్లి సాక్షాత్కరించినా
అతని హృదయంలో కాముకులవరంకలిగించ లేకపోయాడు.

పూర్వం ఏ స్త్రీనీ కన్నెత్తి చూడని హేమశిల్పి
యిప్పుడు నిశ్చలంగా ప్రతియువతని వీక్షిస్తాడు. నవ్వుతూ
పలకరిస్తాడు. ఏ కన్య కెలాంటి చీర అందమిస్తుందో చెప్పు
తాడు. జడ ఎలా వేసుకొంటే బాగుంటుందో తెలియజెప్పు
తాడు. నవ్వుతాడు. నవ్విస్తాడు. తానొక మగవాడనే
విషయమే మరిచిపోతాడు; మరి అగ్గిది తస్థితి ఎటువంటిదో
సామాన్యులు ఊహించగలిగింది కాదు.

తనతో ఏదో మాట్లాడాలని వచ్చిన వారితో ఇప్పుడు
ఎంతసేపు మాట్లాడినా తాను నిర్విస్తున్న దేవతావిగ్రహాలను
గురించి మాత్రమే. ఏ యే దేవాలయాలలో ఏ యే దేవతా
మూర్తులు ఎలాఉన్నాయో తెలుసుకొంటున్నాడతడు. ఎవ
రైనా ఎక్కడైనా ఒక దేవతావిగ్రహంలో ఇదీ ప్రత్యేకత
అంటే వెంటనే తల పంకిస్తున్నాడు. తల పంకించాడంటే

ఆ విశిష్టత తన శిల్పంలోకూడా చూడాలని అతను నిశ్చయించున్నాడన్నమాటే.

హేమశిల్పిలోని యీ మార్పు గ్రామాన్నంతటినీ విస్మయ సముద్రంలో ముంచివేసింది. పదిమందీ పదివిధాలుగా అనుకోవడం మొదలు పెట్టారు.

“కొన్నాళ్ళ క్రిందట హేమశిల్పికి మతి చలిస్తుండేమోనని మన మందరం భయపడ్డాం. అతనిదిగులుపోగొట్టడానికి మన సర్వశక్తులా ప్రయత్నించాం. ప్రభువులుకూడా సమయానికతని కొక మహాకార్యం ఒప్పగించి కాలక్షేపానికి వీలు కలిగించారు. అతనూ ఆ పనిని చాలా నేర్పుతోనే నిర్వహిస్తున్నట్లు కనబడుతున్నది. కాని యిదేమిటి? నన్ను ముట్టబోకు, నా మాలకాకి అనేట్లుండే మనిషి యింతగా మారిపోయాడు.”

“అతని కిప్పుడు వివాహం చేసుకోవాలనేకోరిక బాగా కలిగినట్లుంది.”

“అబ్బే! అదేంకాదు. హేమశిల్పి అయివంటి అజ్ఞాని యెంతమాత్రం కాదు.”

“ఓయి నాయనా! తలక్రిందులుగా తపస్సు చేసిన మహామునీశ్వరులే నరికిన గడ్డాలతో వాలినకనుబొమలతో శృంగార నాయకపాత్రలు నిర్వహించారుగదా! యీ శిల్పి వాళ్ళముందు ఎంత ?

“దానికేం? యావనంలో అడుగుపెట్టి పెట్టకముందే విరక్తి అవలంబించి మహాయోగులైన వాళ్ళు యెంతమంది లేరు?”

“ఓ హా! హేనుశిల్పి ఆ అవతార పురుషులూ ఒకటే అంటావు.”

“ఏనాటివాడయ్యా అతను. ఎంతకాలంనుంచీ చూస్తున్నాం! ఎంతమంది తను పిల్లల్ని అతని కివ్వాలని ప్రయత్నించలేదు? ఎవరికయినా సందిచ్చాడా అతను? నవ యావనంలో తని స్త్రీవాంఛ యిప్పుడు కలిగిందా అతనికి?”

“నువ్వు మళ్ళీ మొదటికి వస్తున్నావు. ఆ రోజుల్లో ఎవరి తోడ్పాటూ అక్కరలేకుండా నిదురానే శక్తి ఉండేదతనికి. ఇప్పుడు ఓపిక సన్నగిల్లుతోందిగా! గృహ కృత్యాలు చెయ్యడానికి ఇంత వండిపెట్టడానికి స్త్రీ ఉండాలని అతనినెక్కో గూడదా?”

“అనుకోవచ్చునుగాని ఇప్పుడతనికి ఏ స్త్రీ లభిస్తుంది? వెనకనంటే ఎంతయినా సంపాదించేవాడు. కావలసినంత సొమ్ము నిలవవుండేది. అలాంటి రోజులన్నీ పోయి వయసు ఉడిగిపోతుంటే తన్నెవరియినా క్షేమించి పెళ్ళిచేసుకొంటుందని అతనిలా అశిస్తాడ?”

“అదేమీ లేకపోతే ఆడవాళ్ళతో అంత మరీ కల్పించుకొని మాట్లాడటం ఎందుకు?”

“ఆడవాళ్ళతోనే ఏమిటి? మనతోనూ గంటల తరబడి మాట్లాడటం లేదూ? పూర్వమైతే సంపాదించిన ధనాన్ని చూచుకొని మురిసిపోతుంటే కాలంగడిచిపోయేది. ఇప్పుడు కాలక్షేపాని కోర్కే ఉపాయమేమీ లేదు. కాబట్టి అందరినీ పలకరించి ఏవో మాటలతో ఉల్లాసంగా కాలంగడుపుతున్నాడు.”

“నీ అభిప్రాయం నిజమే అయితే పనిగట్టుకుని ఏ ఆడ పిల్లనో పిలిచి పూలూ బుక్కాయూ యివ్వడమెందుకు? నీకూ నాకూ ఏదో ఒకటియిస్తూ వుండగూడదూ? అబ్బాయి నువ్వు వెయ్యిరెళ్ళ; లక్ష చెళ్ళ? హేమశిల్పి ఇప్పుడు పిచ్చిపట్టింది. అది మరో మరో పిచ్చికాదు. అక్షరాలా మదపిచ్చి.”

“నువ్వు పూర్తిగా పొగబడతున్నావు. అది మదపిచ్చే అయితే ఆడవాళ్ళు తొందరగా గుర్తిస్తారు. ఈనాటికి ఏదో అల్లరి జరగనే జరిగేది.”

“ఏం? ఎందుకు జరుగుతుంది? ఆడదాని కిష్టమే ఉండగూడదా?”

“పోనీ! అదీ ఒప్పుకొందాం. ఎవరో ఒకరి అతనికి అనుకూలురాలు కావచ్చును. కాని ఊళ్లో అందరు ఆడవాళ్ళూ అంతేనా?”

“నేనుమాత్రం అలా అంటానా? కాని శీలవతు లయినవాళ్ళు అమాయకులుగా ఉండవచ్చును. అతనిలో ఈ దుర్బుద్ధి ఉన్నదని కనిపెట్టలేక పోవచ్చును.”

“అలాగైతే ఇందాకటి నీ సిద్ధాంతాన్ని నువ్వే
ఖండించుకొంటున్నావు.”

“మన కి సిద్ధాంత రాద్ధాంతాలు జేనికి? ఏ కట్టెను
నిప్పుంటే ఆ కట్టె కాలుతుంది. అదుగో! హేమశిల్పి యిటే
వస్తున్నాడు. ఇక ఈ ప్రసంగం మానివేద్దాం.”

ఇలా అనుకొని హేమశిల్పి అక్కడికి వచ్చేసరికి వాళ్ళు
నురొక విషయాన్ని గురించి మాట్లాడటం మొదలుపెట్టారు.
వాళ్ళ సభాషణ ఏమాత్రమూ విసని హేమశిల్పి పంచదశీ
స్తోత్ర పారాయణం చేసుకొంటూ వచ్చి కూర్చున్నాడు.

“లభ్యా నకృత్తి పురసుందరి తావకీనం
కారుణ్య కందళిత కాంతిధరం కటాక్షమ్
కందర్ప భావ సుభగాః ఖలు భక్తిభాజ
స్సం మోహాయంతి తమగే ర్భువనత్రయేఽపి.

ఆ శ్లోకం అక్కడివాళ్ళ కవచికి బోధపడకపోయినా
‘సుందరి’ అనే పదాన్ని వినిపించినందువల్ల అదేనో సుందరీనర్తనం
అయిఉంటుందని ఊహించారు. దాని అర్థం పూర్తిగా
తెలుసుకుని అతన్ని పరాభవించాలనే సంకల్పంతో మొదటి
నుంచీ అతనిపట్ల అసమ్మతి వెలిబుచ్చిన యువకుడు అతనితో
యిలా అన్నాడు.

“ఏమండీ హేమశిల్పిగారూ! ‘సుందరి’ అంటున్నా
కేమిటి? కొంపదీసి ఏ సుందరి అయినా మీ వ్యాదయం
దోచుకొని పోయిందా ఏమిటి?”

హేమశిల్పి అతని ప్రశ్న వినగానే రెండు చెవులూ మూసుకొని 'శివ శివా!' అన్నాడు.

“శివశివా అంటారేమిటండీ ? పురుషుడు స్త్రీని, స్త్రీని పురుషుడూ ప్రేమించటం పట్టి సహజమే కానీ దానికి భిన్నంకాదుగదా!”

“కాదు గాని నాయనా! నేను స్మరించే సుందరి ఇహ లోక సుందరికాదు.”

“ఇహలోకసుందరికాదంటే అమరలోకపు సుందరా? రంభా ? తిలొత్తమా! మేనకా! ఘృతాచా ?”

“అసుందరి త్రిపురసుందరి నాయనా! నువ్వు చెప్పిన వారి ఎంటిది కాదు. అమె త్రిలోకజనని. పరాశక్తి.”

“అహా! అలాగా! అయితే అమ్మచారి సౌందర్యంలో భక్తుని కేం.ని చెప్పండి? లోకంలో ఎవడైనా తెల్లదగ్గర నుంచి వాత్సల్యాన్ని పొందగోరు అంటాడే గాని అమె అం దాన్ని వణికించి పరివశుకవుతాడా?”

“అల్లి అందం మోహజనకం కాదు నాయనా! అది భక్తిని పుట్టించేది మాత్రమే.”

“అయితే మాత్రం? అయినా మీ రిప్పుడు చదివిన శ్లోకానికి అర్థం ఏమిటో చెప్పండి.”

“దీని అర్థమా! చాలా గొప్పది కాబూ! అందనూ వినవలసిందే. ఆ త్రిపురసుందరయొక్క కరుణాకటాక్షం ఒక్కసారి అయినా పొందని పురుషుడు మన్మథునివలె అతి సౌందర్యంలో ప్రకాశిస్తూ మూడులోకాలలోని యువతు

లనూ మోహింపజేస్తారు. విన్నారా ! జేవి చల్లని చూపు లోని ప్రభావం !”

విశ్వకర్మ జవాబు వినగానే ఆ యువకుడు పకపకా నవ్వుతూ అందరివైపు చూచాడు.

“విన్నారా ! మన విశ్వకర్మగారి కోరిక యేమిటో ! ఆయనకు మూడు లోకాలలోని యువతుల్ని మోహింపజేసే సౌందర్యం కావాలట ! అందుకోసమే ఆయన త్రిపురసుందరిని ప్రార్థిస్తున్నారు..”

విశ్వకర్మ యీ విషరీత వ్యాఖ్యానానికి తెల్ల బోయాడు.

“నాయనా ! ఇది పంచదశీస్తోత్రంలోని శ్లోకం. పంచదశి అంతా పారాయణం చేస్తూఉంటే మంచిదని చిన్ని ప్పుడు మా గురువుగారు చెప్పారు. నేను అలా పారాయణం చేస్తున్నాను. అంతేకాని నాకు ఈ అందం ఏదో కావాలనీ దానితో ముల్లోకపు యువతుల్ని మోహింపజేయ్యాలనీ ఉద్దేశించటంలేదు. ఒక్క నా మాత్రం దేనికి? లోకంలో ఎంతయందో చేస్తున్నారు పంచదశీ పారాయణం, వారందరూ నువ్వు చెప్పినవిధంగానే కోరి చేస్తున్నారా అది?”

యువకుడు వెంటనే జవాబు చెప్పలేదు. శ్రోతలలో ఎవరై నా తనకు ప్రోత్సాహకరంగా మాట్లాడుతారేమోనని కొంచెంసేపు ఆగి, అందరినీ పరికించాడు. అతని సమాధానం సంతృప్తికరంగా ఉన్నందువల్ల మిగిలినవారెవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆ యువకుడి ఉత్సాహం దిగజారి

పోయింది. పైగా తానుచేసింది తప్పేనేమో అనే జంకున్నూ కలిగిందతనికి. దానితో కొంచెం సిగ్గుపడి మానంవహించాడంతటి వాడప్రియుడూనూ.

అప్పుడిలా అన్నాడు విశ్వకర్మ.

“పరాశక్తియొక్క మహిమలు అనంతాలు బాబూ! వాటిని వర్ణించటం దేవతలకూ మహారులకే సాధ్యంకాదు. మనుష్యులం మనం ఏపాటివాళ్ళం? ఈ శ్లోకం రచించటంలో ఆ మహాకవి ఉద్దేశం తనకు సాధ్యమైనంతగా దేవి మహిమాభివర్ణనం చెయ్యటమే.

“అయితే ఇలా సుతిస్తే దేవి సంతోషిస్తుందా? అవిడ కూడా పొగడ్తకు లొంగిపోయేదేనా? అని యెవరైనా అనవచ్చును. కాని దేవిమహిమ యెంత గొప్పదో మనలాంటి వాళ్ళకు తెలియాలని మాత్రమే కవిశ్వులు లిలాంటి రచనలు చేస్తారు. దేవీకటాక్షం పొందిన వాడికి తీరనికోరిక యేదీఉండదనిమాత్రమే మనం ఇందువల్ల గ్రహించాలి.

“ఆ జగజ్జననిని అర్చించి యెందరెందరు ఎన్నెన్ని శక్తులు సంపాదించలేదు? కోరుకొంటే అలాంటి మహిమలన్నీ మనమూ సంపాదించవచ్చును. కాని అటువంటికోరికలేవీ పెట్టుకోకుండా ఉండటమే ఉత్తమం. మనకష్టసుఖాలన్నీ విచారించే భారం ఆ తల్లిమీదనే ఉంచి మనం నిశ్చింతులం కావాలి. కష్టంరానీ, సుఖంరానీ, అది మన మేలుకోనిమే అని కుంగటం పొంగటం అనే రెంటికీ అతీతులంగా ఉండగలగాలి. చరచరాత్మకమై యీ విశ్వమంతటిలో ఆ జగ

జననినే సందర్శించ గలగాలి. అందుకు నిత్యసాధనకంటె
ఉచితమంటేదు. అమ్మను ధ్యానించాలి. అమ్మను దర్శిం
చాలి. అమ్మను పలకరించాలి. అమ్మనూటలు ఆలకించాలి.
అమ్మ నిర్దేశించినట్లు నడవాలి. అదీ నాయనా జీవిత పర
మార్గం! అదే బాబూ తపస్సారం! ఆ సామర్థ్యం సిద్ధించే
లోపల ఎన్ని జన్మాలు ఎ తవలసివస్తుందోనాకు. దుఃఖబహుళ
మైన సూర్యోక్షలో వ్యామోహ పరంపరలన్నీ దరిచేర
కుండా అమ్మ అమగుల దగ్గరే ఎలా ఉండగలుగుతానో!

హింకారమేవ తవ నామగృణంతి వేదా
మాతప్రిణాం నిలయే త్రిపురే త్రినేత్రే
త్వత్సంస్మృతౌ యనుభటాదిభయం విహాయ
దీప్యంతి సందనవనే సహలోకపాలైః॥

పరివేషితాల్తో గద్గదస్వరంబో అలా జీవినిస్తుతిస్తూ
మెల్లగా అక్కడినుండి గృహోన్ముఖుడై న హేనుశిల్పిని
కంటి కందినంతవరకూ పరికిస్తూ అక్కడివారందరూ అన్యం
మరిచిపోయారు.

౧౩

కాంతిదుర్గం ఇన్నాళ్ళనుంచీ ఎరుగుచూచిన గోజు
రానే వచ్చింది. మరునాడే దేవాలయంలో విగ్రహ ప్రతి
ష్ఠాపన జరుగుతుంది. కాశీనాథేశ్వర ప్రతిష్ఠా మహోత్సవం
నేత్రపర్వంగా విలీకించటానికి ఎక్కడెక్కడి ప్రజలూ
వచ్చారు. ఎంతమంది వచ్చినా అంతమందికీ భోజనాలు

పెట్టదగిన యేర్పాట్లు చేయించారు ప్రభువులు. అంతేకాక ఉత్సవదినాల్లో అరవై గడియలూ విడవకుండా సత్కాలక్షేపం జరగడానికి దేశం నలుమూలలనుంచీ భజన సమాజాలనూ, పౌరాణికుల్నీ, హరికథకుల్నీ, సంగీతవిద్వాంసుల్నీ, నర్తకుల్నీ వేలకు వేలు రూపాయలిచ్చి పిలిపించారు. ఉషఃకాలం ప్రారంభమవుతూ ఉండగానే సన్నాయిరూద స్వామికి మేలుకొలుపు పాట వినిపించాలి. దానితోబాటే విప్రోతములు సుప్రభాత శ్లోకాలు చదవటం ప్రారంభించాలి. అక్కడనుంచి వరసగా భజన సమాజాలూ, నర్తకీ నర్తకబృందాలూ, గాయక గాయనీ నికాయాలూ తమతమ విద్యా కౌశలాలను ప్రదర్శిస్తూ ఉండాలి. భగవన్నామం వినిపించకుండా క్షణమైనా వ్యర్థం కావడానికి వీలేదు.

స్వామి ఊరేగింపు వేడుకకు ప్రభువులు సాటి జరిగిందార్ల వద్దనుండికూడా వనుగులూ, గుర్రాలూ, లొట్టిపిట్టలూ మొదలైన జంతువులను తెప్పించారు. కత్తిసామూ, కర్రసామూ నేర్చినవాడూ, మల్లయుద్ధ విశారదులూ అయిన యువకులూ, వృద్ధులూకూడా స్వామి ఊరేగింపు వేళలో ప్రదర్శనాలు నిర్వహించటానికి వచ్చారు. కూచిపూడి నాటక సమాజంవారు ప్రత్యేకాహ్వానం మీద వచ్చారు. ఔత్సాహికులైన నటులనేకులు కొన్ని సమాజాలుగా ఏర్పడి ఎవరి ఆహ్వానంలోనూ నిమిత్తం లేకుండా వచ్చారు.

ఉత్సవ కార్యక్రమాలలో ప్రభువులు స్వయంగా ముచ్చటపడి ఏర్పాటుచేసిన మంథన ఘనపాదాల వేదపక

నమూ, ఆశిభట్ల నారాయణదాసుగారి పార్శ్వతీ పరిణయ
 కథాకాలక్షేపమూ, తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల శతావధానమూ
 కొప్పరపు వారి ఆశువితా ప్రదర్శనమూ, వారణాసి
 బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి వాయులీనంబో, వారి సోదరులైన
 ఖంటయ్యశాస్త్రిగారి మృదంగంబో, ఆ యిద్దరికీ పినతండ్రి
 అయిన బలరామయ్యగారి గాత్రసంగీతమూ ప్రత్యేకంగా
 ద్వారం వారి వాయులీన వాద్యమూ మొదలైనవి. వారి
 నాగభూషణంగారి కచేరీ వారణాసి సోదరుల కచేరీకి పోటీగా
 ఉండాలనీ, బళ్ళారి రాఘవాచార్యులుగారి రామదాసు
 నాటకం, డి. వి. సుబ్బారావుగారి క్షూరిశ్చంద్ర నాటకం,
 ప్రత్యేకంగా చూచితీరాలనీ, కుతూహలపడ్డారు కాశీనాథ
 ప్రభువులు. పిచ్చహరి సన్నాయి వాద్యంతో స్వామికి మేలు
 కొలుపు జరగాలని నిర్ణయించేశారు. మతద్వేషం పెట్టుకో
 కుండా పీరుసోదరుల సన్నాయి వాయిద్యమున్నూ ప్రత్యేక కార్య
 క్రిమాల్లో చేర్చారు. బులుసువారి వేదార్థ ప్రవచనమూ,
 తాతా, దెందుకూరి, శ్రీరాధ ప్రభృతుల శాస్త్రీర్థాలు ఆ
 కార్యక్రమాల్లో అతివిశిష్టమైనవి. ఇలా ఆంధ్రుల సంస్కృతి
 సమగ్ర ప్రదర్శనకు అనువైన యేర్పాట్లు జరిగాయి.

‘మహర్షు లెప్పుడో సత్రయాగాలు జరిపే వారని
 పురాణ కథల్లో వినడమేగాని ప్రత్యేకంగా చూడలేదు. ఈ
 కాశీనాథేశ్వర ప్రతిష్ఠ నిమిత్తంగా అలనాటి సత్రయాగా
 లెలా జరిగేవో తెలుసుకోవచ్చు. నని కరపత్రాలలో కార్య

కృమి పట్టిక చూచి ఆస్థిక శిఖామణు లెండరో దూరాగమన
ప్రియాసాలు లెక్కించకుండా శాంతిదుర్గానికి విచ్చేశారు.
దానితో ఆ గ్రామంలో ఇల్లెల్లా ఒక పెండ్లి యిల్లు మాదిరి
గానే శోభించింది. ఇళ్ళన్నీ జనంతో క్రిక్కిరిసిపోగా ఇంకా
ఎండరో ఊరికి అవతలనే విశ్రమించవలసి వచ్చింది. అటు
వంటి వారికోసం జమీందారుగారు సువిశాలమైన పండిళ్ళు
వేయించి పెట్టారు. వాటితో ఊరు నలువైపులా నాలుగు
రెట్లు పెరిగి నట్టయింది.

గదాధరుడికి ఇప్పుడు అమృత ప్రవాహంలో ఈడు
లాడు తున్నట్టే ఉన్నది. అతను కళాప్రియు డనేమాట
నిజమే అయినా ఇప్పటి అరిని అత్యధికోల్లాసానికి అదికాదు
కారణం. నవీనాదేని తల్లిదండ్రులతో సహా ఆ ఉత్సవాలు
చూడటానికి వచ్చింది. అంతఃపురంలోనే బస చేసింది
కూడానూ. ఏ కొండమూ ప్రియన్నంతో పనిలేకుండా
ఆమె కోకిలాలాపం అతని చెవికి సోకుతున్నది. అప్రియ
త్నంగానే ఆ లావణ్య తరంగిణి ఎదురవుతూ ఉన్నది. ఏదో
ఒక సందర్భంలో ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడటంకూడా తటస్థ
పడతున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు అతనే ఆమె మాటలకు జవా
బులు చెప్పడానికి తటస్టాయించవలసి వస్తున్నది గానీ ఆమె
హీమాత్రిమ సంభాషణకు వెనుదియ్యటం లేదు. ఏ దివ్య
సౌందర్యాన్ని తిలకించటానికి చిరకాలంగా అతను ఉవ్విళ్ళూ
రతూ ఉన్నాడో ఆదివ్య సౌందర్యం తనకు తానే సాక్షాత్క

రించే సరికి అతను తిన్నగా కన్న త్రి చూడలేక పోతున్నాడు. ఆ విచిత్రానుభవం అతన్ని ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసి వేసింది.

నిత్యమూ ఉత్సవ విశేషాలు చూచి అంతఃపురానికి వచ్చిన పిమ్మట పదిమందీ తీరుబడిగా కూర్చుని అనాటి కార్య క్రమాలలో విశిష్టమైన వాటిని గూర్చి ముచ్చటించుకొనే వారు. ఆయా సందర్భాలలో నవీనాదేవికి సాహిత్య సంగీతాదులతో గల గాఢ పరిచయం వ్యక్తమవుతుంటే గదా ధరుడు తన అల్పజ్ఞతకు లోలోపల లజ్జించవలసి వచ్చింది. ఇంతేకాదు. నవీనాదేవి వేషభూషణాదులలో ఎంత అధునాతన వ్యక్తిగా కనిపించినా సనాతన ధర్మాలమీద ఆమెకు గల భక్తివిశ్వాసాలు అపరిమితాలని అప్పుడే అతనికి తెలియ వచ్చింది. అతనైతే ఆత్మాధునికుడూ కాలేకపోతున్నాడు; సనాతన ధర్మపరాయణుడూ కాలేకపోతున్నాడు. హేమశిల్పి సృష్టించిన దేవతా విగ్రహాలలో దివ్యత్వం ఉట్టి పడుతున్నదని నవీనాదేవి అంటే ఆ దివ్యత్వం ఎలాంటిదో అతను భావించలేక పోయాడు. జీవితానికి పరమార్థమేమో గుర్తించని వ్యక్తికి ఆ భావన కలిగే అవకాశం ఏదీ?

శాంతి దుర్గంలో ఉత్సవా లైదురోజులూ ఐదు క్షణాలు లాగా గడిచి పోయాయి. చివరి ఒక్కరాత్రిగడిస్తే నవీనాదేవి తిరిగి వెళ్ళిపోతున్నది. పాపం! గదాధరుడికి ప్రపంచం సర్వం శూన్యం కాబోతున్న దనిపించింది. నవీనాదేవితో ఎన్నో మాట్లాడాలనీ తన హృదయం యావత్తూ ఆమెకు విప్పి చెప్పాలనీ అతను ఎంతో కుతూహల పడ్డాడు.

కాని ఆమె యెదట అతనికి ఏమాటా స్పృశించేది కాదు. ఏదో ఒక మిషన్ ఆమె ఉన్న చోటికి ఎన్నోసార్లు వెళ్ళాడు. కళ్ళారా ఆమెను చూచాడు. ఆమె కన్నెత్తి చూచేసరికి అతన్ని ఏదో జంకు ఆవేశించేది. తటాలున చూపులు మరల్చుకోవటం మాత్రం మానలేక పోయాడు.

దీనితో నవీనాదేవి హృదయం శంకాకులిత మైంది. “ఆయన యీ విధంగా ప్రవర్తించటానికి కారణం ఏమిటి? నామీద అనురాగం ఉందా; లేదా? పెద్దల బలవంతంచేత మాత్రమే నన్ను వివాహం చేసుకోబోతున్నారా? లేక నే నెలా ప్రవర్తించేదీ తెలుసుకోగోరు తున్నారా? ఈ పిషయంలో నేనే లేనిపోని మమతలు పెంచుకుంటున్నానా? ఆయన మనస్సులో ఏమున్నదీ తెలుసుకోటం ఎలాగు?” ఇలా ఆమె లోలోపల మధన పడుతున్నది.

ఆ రాత్రి అందరూ హరికథా కాలక్షేపానికి వెళ్లారు. కొంతసేపు గడిచేసరికి నవీనాదేవి అక్కడ కూర్చోతేక పోయింది. అంతరంగ మధనంవల్లనే వచ్చిందో మరెందువల్ల వచ్చిందో ఆమెకు తలనొప్పి వచ్చింది అక్కడ కూర్చో లేక ఇంటికి తిరిగి వచ్చింది. గదాధరుడి గది తెరిచి ఉన్నది. దీపం మహోజ్వలంగా వెలుగు తున్నది. ఆమెకు ఆశ్చర్యం కలిగింది. ‘ఈయన హరికథ వినడానికి రానేలేదా? ఒంటరిగా వీం చేస్తున్నట్టు!’ అనుకొంటూ గదిలోకి తొంగి చూసిందామె. గదాధరుడు ఆమె రాకను గమనించలేదు. తల వంచుకుని యేదో వ్రాసుకొంటున్నాడు. అమృతాంజనం

అతని వద్ద ఉంటుంటేమో అడుగుదామనుకొని ముందుకు
రెండడుగులు వేసింది. కాని అతని పనికి ఆటంకం కలిగించి
నట్టపుతుంటేమో అని శంక కలగడం వల్ల నిల్చున్నచోటనే
ఆగిపోయింది. అంతలో అతను తాను వ్రాసింది యిలా
చదువుకోవటం మొదలుపెట్టాడు.

చి|| నవినాదేవికి

గదాధరుడు ఆశీర్వాచనాలు.

దేవీ !

నిన్ను ఎలా సంబోధించాలో నాకు బోధపడకుండా
ఉన్నది. నీయందు నాకున్న అనురాగాన్ని వ్యక్తం చెయ్య
డానికి తగ్గ పదం భాషలో లేదనుకొంటాను. ఇలా అన్న
ప్పుడు నా సాహసానికి నువ్వు నవ్వుకోవచ్చు; భాషా సము
ద్రంలో పది బారలై నా ఈది యెరగని యిరిను యిలా
అంటున్నా దేమిటని. కాని నాకు వచ్చిన భాషలో అను
కొన్నట్లయితే సరిపోతుందను కొంటాను.

మనోహరిణీ ! నీ దివ్యరూపాన్ని తిలకించేటప్పుడు
ఆనంద'పారవశ్యంతో నా శరీరం నాది కాకుండాపోతున్నది.
నీతో చెప్పాలనుకొన్న మాటలన్నీ మరిచిపోతున్నాను.
పైగా నువ్వు నాకంటే ఎన్నో అంతస్తులు పైన ఉన్నట్టనిపిస్తు
న్నది. భర్తనై నిన్ను నేను ఎలా శాసించగలను! ఈడంకే
నన్ను సూటిగా నీకళ్ళలోకి చూడనివ్వటం లేదు. ఏమనేది ?
ఏం చేసేది? నువ్వొక మహారాజువైతే నేనొక అల్పభృత్యు

జ్ఞప్తతాను. ఈ భృత్యుడికి నిన్ను సేవించే భాగ్యం లభించి నట్టయితే దేవేంద్రప్రదవికూడా అక్కరలేదు.

అమృత మూర్తీ ! నీ వాలు చూపులు నాకు మణి భూషణాలు. నీ పలకరింపులు నాకు పంచభక్త్య పరమా న్నాలు. నీ పాద స్పర్శ నాకు కోటి స్వర్గాలు. నా జన్మ తరించటానికి నీతో అనుబంధంకంటే మరొక ఉపాయం లేనే లేదు. నన్ను ఒక మనిషిగా, ఒక కార్య శూరుడుగా, తీర్చి దిద్దగల దానివి నువ్వే.

లోకపావనీ !

తుమ్మెదకూడా వాసనచూచి ఉండని గులాబికన్నెవు నువ్వు. అన్ని కంపులకూ అసహ్యం ఎరగని జంతువున్నేను. నన్ను నువ్వు స్వీకరించ గలవా? ఏమంటావు ?

ఇట్లు

నీ జవాబుకు వెయ్యి చెవులతో గదాధరుడు.

ఇలా వ్రాసింది ఎన్నిసార్లు చదువుకున్నాడో గదా ధరుడు. ఆ లేఖ చదువుకొని జవాబియ్య వలసిన వ్యక్తి తన వెనకనే ఉన్నదని, లేఖాంశాలు అన్నీ విని విస్మయ పడు తున్నదని తెలియ దలచి. చదువుకొని చదువుకొని సంతృ ప్తుడై లేఖను నీలవు కవరులో పెట్టి నవీనాదేవి చేతు వ్రాసి దానిని చేత బుచ్చుకొని కుర్చీలో నుంచి లేచాడు. దానిని ఆమెకు ఎలా అందించాలా అని ఆలోచిస్తూ గుమ్మంపై పు త్తిరిగాడు. అంతే. అతనికళ్ళు మిరుమిట్లు గొన్నాయి. అడుగు

ముందుకు పడలేదు. నిల్చున్నవాడు నిల్చున్నట్లే ఉండిపోయాడు.

నవీనాదేవి అతని అవస్థకు జాలి పడ్డది. మృదువుగా నవ్వుతూ ఇలా అన్నది.

“ఎక్కడికో కార్యార్థం బయలుదేరినట్టున్నారు. నేను మీకు అశకునం కాలేదు గదా!”

“హాపం! గదాధరుడికి జవాబు తోచలేదు.

“నువ్వు - కాదు - మీరే! ఇలా వచ్చారే? హరి కథ అయిపోయిందా?”

“అప్పుడే ఎలా అయిపోతుందండీ? తల నొప్పిగా ఉంటే ఎక్కడ కూర్చోలేక ఇలా వచ్చాను మీ దగ్గర అమృతాంజనం ఉన్నదా?”

గదాధరుడు ఆమె మాటలకు తబ్బిబ్బి పడ్డాడు. “అరే! తల నొప్పిగా ఉందా? ఎంతసేపటినుంచి? అయినా మీరు ఈ అయిదురోజులనుంచి విశ్రాంతి లేకుండా ఉంటున్నారు. తల నొప్పి వచ్చిందంటే రాదూ? అమృతాంజనమేలే లేదుగానీ దానికంటెగూడా గొప్ప మందు నాకు తెలుసు. ఉండండి! ఇప్పుడే తయారుచేసి యిస్తాను.”

ఇలా అని అతను డ్రాయరులో నుంచి పాతకారు ఒకటి తీసి గొట్టంలాగా మడిచి, రాగి పాత్రమీద ఉంచి దానిని అగ్నిపుల్లగీసి మట్టిస్తూ “రండి! ఇలా కూర్చోండి! మందు వేస్తాను” అన్నాడు. ఆమె మీ అభ్యంతరం చెప్పకుండా వచ్చి అతని ముందు కూర్చున్నది.

కార్డు పూర్తిగా కాలిపోయింది. అవశిష్టభస్మాన్ని అతను జాగ్రత్తగా అవతలికి నెట్టాడు. రాగిపాత్ర మీద ఆవిరి సోనట్టు ద్రవ బిందువులు సన్న సన్నగా వర్పడి ఉన్నాయి. అతను ఆ ద్రవ పదార్థాన్ని రెండు చేతులా రెండేసి వేళ్ళతో మాత్రమే గ్రహిస్తూ “కొంచెం ముందుకు కూర్చోండి” అన్నాడు. ఆమె కొంచెం సందేహిస్తున్నట్టుండి “అదేనా మందు. నేను వేసుకొంటాను లెండి!” అన్నది. అంతవరకూ ఉల్లాసంతో వెలుగుతున్న అతని ముఖం దగ్ధావశిష్టమైన కార్డు మాదిరిగా నల్లబడి పోయింది.

ఆమె అతని ముఖంలోని విషాదచ్ఛాయను చూచి తెల్లబోయింది. “అదేమిటి? కోపం వచ్చినట్టుండే ! దేనికి? నే నే మన్నానని?” అని ప్రార్థనా స్వరంతో అడిగింది.

అతను వెంటనే జవాబు చెప్పలేక పోయాడు. మాటలు నేర్చుకొంటున్నట్టు అతికష్టమైన “కోపం దేని కండి! ఏంలేదు. మీరు మందు వేసుకోండి” అన్నాడు చిరునవ్వు తెచ్చుకొంటూ. కాని నవీనాదేవి తృప్తిపడ లేదు. “నేను మీ మనస్సుకు కష్టం కలిగించే ఉంటాను. లేక పోతే మీ ముఖంలో ఇందాక ఉన్న ప్రసన్నత ఇప్పుడెందుకు మాయ మవుతుంది? తప్పేమిటో చెప్పండి! దిద్దుకొంటాను. అంతేగాని మనస్సులోని శంక మనస్సులోనే ఉంచుకొనకండి ! అది చాలా అనారోగ్యకరం” అన్నది.

గదాధరుడి కిప్పుడు కొంచెం ఉత్సాహం కలిగింది. దానితో ఇష్టసిద్ధికి ఉపాయమున్నూ స్ఫూరించింది. అతను మెరిసే కన్నుల్లో ఆమెను వీక్షిస్తూ ఇలా అన్నాడు.

“ఈ మందు నా చేతులతోనే వెయ్యాలి. ఇది వట్టి మందుగాదు. దీనిలో మంత్రం గూడా ఉంది. మీ శేమో ఈ పాపిచెయ్యి తాకితే పూర్వజన్మ పుణ్యమంతా హరించు కొని పోతుందన్నట్టు ప్రవర్తిస్తున్నారు. నేను ఇంత కష్ట పడ్డా మీకు తలనొప్పి తగ్గక పోతుందేమో నని మాత్రమే నా భయం.”

నవీనా దేవి ఆ మాటలకు పక్కున నవ్వింది. నవ్వు తూనే యిలా అంది.

“ఆ మంత్రం ఏమిటండీ! నాకూడా ఉపదేశిస్తారా! మీ దయవల్ల నేనూ కాస్త లోకోపకారం చేస్తా నిప్పటి నుంచీ. తలనొప్పి వచ్చినప్పుడు కలిగే బాధ యెలాంటిదో ఇప్పుడు నుభవిస్తున్నా గదా! మీరీ మంత్రం కనుక ఉపదేశిస్తే నాదగ్గిరకి వచ్చిన వాళ్ళకందరికీ ఈ బాధనుంచి విముక్తి కలిగిస్తాను.”

“అలాగే గానీ—ముందీ మందు రాయనియ్యండి.”

“కాదండీ! అందులో వశీకరణోపధం ఏమీ లేదు గదా!”

“అయితే మీకు తలనొప్పి ఉత్తుర్తి దన్నమాట. లేక పోతే అంత బాధలో ఉన్నవారు మందు రాయించుకోటానికి ఇంత అభ్యంతర పెడతారా?”

“మందంటే అభ్యంతరం చెప్పేదాన్ని కాదండీ! ఏదో మంత్రం అంటున్నారుగదా! ఆ మంత్రం ఏం మంత్రమో ఏమో! కొంపదీసి నేననుకొన్నదే అయితే?”

“నాకే మీ రనుకొన్న మంత్రం వచ్చిఉంటే ఇదంతా దేనికి?”

ఇలా అని అతను తన దగ్గరే ఉన్న ప్రణయలేఖ ఆమె అందించాడు. ఆమె కవరుమీద ఉన్న తనపేరు మాత్రం చదివి యిలా అన్నది.

“ఏమిటి? నాకే యీ ఉత్తరం! ఏం వ్రాశా రేమి టిందులో?”

“చదువుకోండి! తినబోడూ గుచులు విచారించటం ఎందుకు?”

“కొన్ని చదవదగ్గవి ఉంటాయి; కొన్ని చదవకుండానే చించి పారవెయ్యవలసినవి ఉంటాయి. ఇది ఏ రకానికి చెందిందో అని అడుగుతున్నాను.”

“ఆ నిర్ణయం చెయ్యవలసింది మీరు గాని నేను కాదు గదా!”

“నిర్ణయం చెయ్యడానికి చదవాలి గదా మరి? మీరే వ్రాశారు కాబట్టి విషయం ఏమిటో చెప్పండి! దాన్ని బట్టి చదవదగిందైతేనే చదువుతాను.”

“మిమ్మల్ని మాటల్లో గెలవడం చాలా కష్టమేనే!”

“అయితే నన్ను గెల్చుకోవాలని మీరు ఉద్దేశిస్తున్నారా?”

“మాట మాటకీ ఇలా విపరీతార్థాలు తిస్తే నేనేం చెప్పేది నా మొహం?”

“అది చెప్పడ మెందుకండీ ? కనబడుతూనే ఉన్నదిగా ! అయినా నాకు తెలియ కడుగుతాను. ఎదటనే తిరిగే మనిషి! ఉత్తరం వ్రాసే అగత్యం ఏమిటండీ ?”

“మీ రింత సంభాషణ పొడిగిస్తూ మందు నిర్లక్ష్యం చేస్తున్నారు.”

“నాకు ఆ తలనొప్పి అలా ఉండగా మీ మాటలవల్ల కొత్త తలనొప్పి పట్టుకుంటోంది. ఇది మందల్లో పోయేది కాదు. నే నడిగినదానికి జవాబు చెప్పండి మరి”

“నన్ను మీ యిష్టం వచ్చినట్టు అడిస్తున్నారు!”

“నాకేం మంత్రాలూ మాయలూ తెలియవండోయ్, సూటిగా మాట్లాడతాను అంతే.”

“నేను వంకరగా మాట్లాడుతున్నా నంటారు.”

“మితో చాలా చిక్కేనే! రాజగారి చిన్నభార్య మహాపతివ్రత అంటే పెద్దభార్య చెడ్డదనే అర్థం వస్తుందా ? చిన్నభార్య విషయం వచ్చింది గాబట్టి ఆమె విషయమే చెప్పడం జరిగిందని యెందుకనుకో గూడదు?”

“మీరు నా నోరు నొక్కివేస్తున్నారు.”

“రామ రామ ! ఇది కూడానా ! బాబోయ్! మీరు బలే మనుషులు. కొంచెం సేపుంటే ఇది నా గొంతు నులి మేస్తున్నదని పది మందినీ పోగుచేసేట్టున్నారు. మీ దగ్గరికి రావడమే తప్పేపోయింది.”

ఇలా అని నవీనాదేవి గిరుక్కున వెనకకు తిరిగింది.
 పాపం ! గదాధరుడికి కళ్ళలో నీళ్లు తిరిగాయి.

“నవీనాదేవీ !”

అతి కరుణాస్పదంగా ధ్వనించిందా గొంతు. ఆమె తే
 నవ్వుతో మళ్ళీ అతనివైపు తిరిగింది.

“ఆ ఉత్తరం సాంతంగా చదివి జవాబు చెబుతారు
 గదూ !”

“నేను చెప్పవలసిన జవాబేమిటో ఇందాకే చెప్పాను”

“అయితే అది చదవరు-అంతేనా !”

“ఎదురుగా ముఖం ఉండగా అద్దం దేనికి చెప్పండి !
 మీరు నాకు తెలియజెయ్యగోరే దేమిటో ముఖాముఖంగా
 ఎందుకు చెప్పగూడదు ?”

“ఎందుకంటేనా? ఎందుకంటే...ఎందుకంటే...”

“ఆ ‘ఎందుకంటే’ అనేది యెన్నిసార్లు రోజునాలోచిస్తే
 నేనంటూ ఉంటానండీ ! తక్కినమాటలు మీరు చెప్పండి.
 ఊ! ఎందుకంటే...ఎందుకంటే”

గదాధరుడి ముఖం సిగ్గుతో కందిపోయింది.

అంతలో మేడమెట్టు ఎవరో ఎక్కుతున్నట్లు అడుగుల
 సవ్వడి వినపచ్చింది. నవీనాదేవి మరిపెంగా కవరు చూచు
 కొంటూ “కవరు తీసి చదువుతాలెండి ! అయినా మీరేం
 వ్రాయరాని వ్రాతలు వ్రాయరుగా ! మీ మీద నాకు
 ఆ మాత్రం నమ్మకం ఉంది” అంటూ తన గదిలోకి వెళ్ళి

పోయింది. గదాధరుడు తన పిరికితనాన్ని తానే నిందించు
కొంటూ గదిలోకి వెళ్ళి తలుపులు గదియ పెట్టుకొన్నాడు.

౧౪

గదాధరుడు నవీనా దేవికి ప్రణయలేఖ అందించి ఆమె
అనుగ్రహాన్ని అర్జిస్తున్న ఆ రాత్రివేళనే శాంతిమర్గాభి
ముఖంగా ప్రయాణం చేస్తున్న దొకయువతి. ఆమెకు దాదాపు
ఇరవయి ఏళ్ళుండవచ్చును. మూడేళ్ళ బాలిక ఆమె బుజం
మీద నిద్రపోతున్నది. అప్పుడే ఉదయించిన కార్తిక
చంద్రుడి వెన్నలలో ఆ బిడ్డ ముఖం రమ్యంగా ప్రకాశిస్తు
న్నది. ఆపిల్ల ఏరాజవంశంలోనో జన్మించవలసింది. ఆయువతి
కెలా కలిగిందో! లలికి బిడ్డకూ పాలికేలేదు. తల్లిది చిఁపిరి
జాట్టు, గుంటకమ్మ ఎత్తుపమ్మ నల్లని ముఖమూనూ. అంత
నల్లని ముఖానికి క్రింది పెదవి అందం తెస్తున్నది. అలాంటి
అధరమే లేకపోతే ఆ స్త్రీని ఏ పురుషుడూ చేపట్టే వాడు
కాడేమో! మనిషి చాలా చిక్క ఉన్నది. దుమ్ముగొట్టు
కొని చీలికలు పేలికలైన చీర గట్టుకొని ఉన్నది. బాక్సు
గూడా అక్కడక్కడ చిరిగిపోయి ఉన్నది. కొంతదూరం
నడిచిన తర్వాత బొడ్డున దోపుకొన్న పొగాకు ముక్క
కొంచెం తుంచి నోట్లో వేసుకొని కూర్చుని బిడ్డను ఒళ్ళో
పడుకో బెట్టుకొంటున్నది. ధూమపత్ర రసం కొంత అన్వ
దించి పరిసరాలు లాలా జలంతో పవిత్ర పరచి కొత్త

శక్తితో బిడ్డను ఎత్తుకొని మళ్ళి నడక సాగిస్తున్నది. విశ్రమించినప్పుడు లోలోపల గొణుక్కొంటున్నది.

“ఇయ్యే లాడి అంతుకనుక్కుంటాను. యెన్ని బాసలు సేసిండు ! యెంత నమ్మించిండు ! యిట్లాంటోడని కానుకో నేక పొయ్యాను. కాపడితేనే కరిగి పొయ్యాను. పోలి అంటే పొంగిపొయ్యాను. ఆ డాడించినట్లలా ఆడాను. బిడ్డ నెత్తాను. ఇప్పుడిట్లా వొగ్గేత్తామా !

నాకోసం గాకుంటేమాన ! బిడ్డకోసమైనా రావొచ్చు గదా ! అందుట్టోనూ యెట్లాంటి బిడ్డ ! సెందురుడికైనా వొంకుంటుందిగాని నా బిడ్డ కొంకనేడే ! సూసి యెత్తుకో కుండా పెళ్ళి పొయ్యేవోళ్ళు నేరే ! ఆడి డం గుండే రాయా ? బిడ్డనూద్దారనే అనుకోజే.

యెప్పుడు సెప్పినా ‘యింకా ఆగు’ ‘యింకా ఆగు’ అనే. యెన్నాలంట ఆగేది ! జమీ యాడి సేతుల్లో కొచ్చే తలికి నా జలను యెల్లమూరపోద్ది. అప్పుడంట నన్ను పిలుసు కళ్ళి గద్దె యెక్కితా డంట !

గొప్ప యింట పుట్టిండు. చెప్పినంతా సేత్తాడని వొళ్ళోవాలాను. సివరికిట్టాసేసిండు. నాను తన పెళ్ళం అని యెవరూ యివ్రాడంట ! యింటే జమీదక్కడంట ! అది ముందే యెందుకు సెప్పాడు గాడు ? ఉహు ! అట్లా గయితే నన్ను ముట్టనియ్యనుగా ?

యియ్యే లయితే యెక్కడి పెద్దోల్లా ఆడేవుంటారు. ‘నానయ్యా ! తమ పెద్ద కోడల్ని’ అని పోతా జమీదారు

బాబుకాడికి. సేద దీర్తడో! యెయ్యో రెండేలో యిత్రా
పొమ్మంటాడో! కొడుకును గూడా గెంచుతడో!

యెయ్యో గియ్యో నా కొద్దంటా. మొగుడితో
కాపరం సేసుకుంటా నంటా. 'నేనుంటే వో వొందెకరాలు
రాసి పారెయ్య' మంటా, ఆ తరోత మొగుడు దుండనీ పోనీ!
నా బిడ్డా నేనూ సుకంగా బతుకుతాం"

ఈ విధంగా అనుకొంటూ ఆ యువతి శాంతిమర్గపు
పాలిమేగల్లోకి వచ్చింది. 'యీడ రొవంత సేద దీర్చుకుంటే
వొక్క బిగిన పూల్లోకెల్లి పోవొచ్చు' ననుకొంటూ ఒక
చెట్టు క్రింద కూర్చున్నది. మళ్ళా కొంతపొగాకు కాడతుంపి
నోట్లో వేసుకొన్నది. బిడ్డను పక్కగా ఇసక దిబ్బరూద
పరుండ బెట్టింది. పయనపు బడలికతో తానూ కునికింది.

ఇసక దిబ్బరూద పరున్న పసిబిడ్డ నిద్రలో క్రిందికి
దొల్లింది. అయితే అది అంతా ఒత్తయిన యిసకతో ఉన్న
నేల కాబట్టి బిడ్డకేమీ దెబ్బ తగలేదు. కదలికకు మెలకువ
మాత్రం వచ్చింది. చక్రాలవంటి కళ్ళు నలువైపులా ప్రస
రింప జేస్తూ పరిసరాలు పరికించింది పాప. ఎదురుగా ఎక్కడో
దీపాలు వెలుగుతున్నాయి. ఎట్టని పట్టు బట్టలలో మెడనిండా
పూల దండలతో బల్లమీద ఎక్కి ఆడుతూ పాడుతూన్న
హరిదాసుగారు కనిపించారు. పాప కదేమో చూడదగిన
వింతగా తోచింది. నమ్మదిగా అటువైపు వడక సాగించింది.

సగం దూరం వెళ్ళేటప్పటికి బిడ్డ అలసిపోయింది.
బాటకు ప్రక్కగా ఒక కుటీరం కనిపించింది. కుటీరంలో

దీపం వెలుగు తున్నది. తలుపులు తీసే ఉన్నాయి. దీపం వెలుగులో చాపా దిందూ కనిపించాయి. శిశువుకు అది తన కోసం తల్లి వేసిన పక్కే అని తోచింది. తిన్నగా కుటీరం లోపలికి వెళ్ళి దిండుమీద తల పెట్టుకొని పరున్నది. కుదాల మీద గాఢనిద్రపోయింది.

అది హేమశిల్పి కుటీరమే. వైరాగ్యం వర్ధిల్లుతున్న కొద్దీ, అతను ఏదియేమై పోతుందో అనే ఆందోళనకు దూర మౌతూ వచ్చాడు. 'జరగనున్నది తప్పకుండా జరుగుతుంది. జరగడానికి ఏలులేనిది ఎన్నటికీ జరగదు,' అని విశ్వసించటం మొదలు పెట్టాడు. కాబట్టి హరికథ వినడానికి వెళ్ళుతూ తలుపులు మూయకుండానే వెళ్ళిపోయాడు. అందువల్ల ఆ శిశువు నిరాటంకంగా అతని కుటీరం ప్రవేశించి హాయిగా శయనించింది.

నాటి హరికథకులు నారాణదాసుగారే. 'శంభో' అన్న మహానాదంతోనే శ్రోతల్ని ఆకట్టి వేశారు. తర్వాత ప్రారంభించారు పార్వతీకల్యాణ కథ. దివ్యసభలో సమాధి నిష్ఠుడైన పరిమేశ్వరుణ్ణి వర్ణిస్తూ తామూ సమాధి నిష్ఠులయ్యారు. సదస్యుల్ని పరిచింతా పరాజ్ఞుఖుల్ని కావించారు. గగన విహారులైన దేవతల్ని వర్ణిస్తూ తామూ గగనయాన వికోదం అనుభవించారు, ప్రేక్షకుల చేత అనుభవింపజేశారు. పతి యెంత కాదన్నా పుట్టింటికి బయలుదేరే సతి చిత్తవృత్తిని విశదీకరిస్తూ మహిళల కందరికీ వారివారి చిత్తవృత్తులు అద్దంలోవలె ప్రత్యక్షం కావించారు. సతీ మరణ

వార్తవిని క్రుద్ధుడైన రుద్రుణ్ణి ప్రత్యక్షీకరిస్తూ సభ్య సహ
స్రాల్ని హుంకార మాత్ర వికంపితుల్ని చేశారు. దక్ష
యాగ విధ్వంస ఘట్టంలో తామే పరభద్రులై బీభత్సాన్ని
సాకారంగా ప్రదర్శించారు. తారకాసుర పీడిత దేవ
బృందాభివర్ణనంలో కరుణ రసాన్ని కాలువలు కట్టించారు.
శివపరిచర్యాసక్త అయిన నగరాజకుమారి సౌకుమార్యాన్ని
గూర్చి ముచ్చటిస్తూ అచ్చపు రాజకన్యగా అభినయించారు.
చెఱకు విల్లెత్తి పూవుటమ్ముతో పరమేశ్వరుడి హృదయాన్ని
భేరించే కామ దేవుణ్ణి ప్రత్యక్షీకరించటానికి వయసు మళ్ళిన
దాసుగారు నూనూగు మీసాల నూత్న యువకులుగా
రూపొందారు. కామదహనవేళ ఫాలలోచనం విచ్చారు.
ప్రళయాన్ని విరజిమ్మారు. పార్వతీ కపట బ్రహ్మచారుల
సంవాదంలో శృంగారంలో హాస్యం జోడించి యువతీయువ
కులకు రోమాంచం కలిగించారు. పరమేశ్వరులై దేవముని
సంఘాలతో ఓషధీ ప్రస్థపురానికి పెండ్లికొడుకుగా తిరిగి
వెళ్ళారు. కల్యాణ మందిరంలో నవవధునై వింకకులుకులు ఒలి
కించారు. పార్వతీ సమేతులై నందిని ఆరోహించి హిమగిరి
కాననాలలో విలాసవార్ధులై విహరించారు.

అవంతరకూ వారణాసి బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారివాయు
లీన నివాదం మాత్రమే బ్రహ్మనంద సహోదరమని బల్ల
గ్రుద్ది ఇప్పినవారూ, హరినాగభూషణంగారి జంత్రిగాత్రా
ల్లోనే అమృతం ఉన్నదని నొక్కి వెళ్ళాణించినవారూ,

చెళ్ళుచున్నవారి పద్మ పతనం కంటె శ్రావ్యమైంది లేదని
వాదించేవారూ, కొప్పరపు సోదరుల జహ్వగ్రాలయం దే
వాగ్దేవి నలకొన్నదని ప్రశంసించేవారూ, డి. వి. సుబ్బా
రావుగారి నాటకాన్ని చూడటమే మహాభాగ్యమంటే బళ్ళారి
వారి అభినయ కౌశలమే సర్వోత్కృష్ట మనివివరించేవారూ,
నారాయణదాసుగారి హరికథ విసడంకంటె ఈ జన్మానికి
కావలసింది లేదనే ఏకాభిప్రాయానికి వచ్చారు. దాసుగారు
వట్టి కథకులేనా మరి! ఆయన కంతం మేఘగంభీరం, భావన
శ్రుతి శిరిస్సీయంత విహారిణి. లయ బ్రహ్మ అనే బిరుదు
ఆయనపట్లనే సార్థక మయింది. రాయదుర్గాస్త్రీగారి వంటి
వారి శాస్త్రార్థ విచారణలోనే వంక లెన్నిగల పాండిత్యం
ఆయనసొమ్ము. కవిత్వం ఆయనను బాల్యంలోనే వరించింది.
వీణాది వాద్యాలు ఆయనకు కైకర్యం చేస్తూఉంటాయి.
హరికథా కథనానికి ఎన్నికళలతో పరిచయం ఉండాలి!
ఎంత శాస్త్ర పురాణ విజ్ఞానం కావాలి! ఎటువంటి శరీర
దార్ఢ్యం అవసరమో! ఏనుగు పాదంలో అన్ని జంతువుల
పాదాలూ ఇమిడినట్లు యదార్థ హరికథాకథన విద్యలో
సర్వ విద్యలూ ఇమిడి ఉంటాయన్న పరమ సత్యం నాటి
శ్రోతల కందరికీ అవగత మయింది.

హేమశిల్పి దాసుగారి కథవిని బ్రహ్మనందపడాడు.
ఆ మహా పురుషుడు అటువంటి సామర్థ్యం ఎలా సంపాదించ
గలిగాడు! పరమోచ్చమైన ఆ స్తీర్థ్యంవల్ల, ఆత్మతాదాత్మ్యం
లోనే అన్ని విద్యలూ అణిగి ఉన్నాయని పండితులు చెప్పిన

మాటకు ఇంతకన్న లక్ష్యం ఏం కావాలి? కాబట్టి సర్వం భావనలోనే ఉన్నది. మట్టితో రాతితో లోహంతో చేసిన విగ్రహాలలో దేవుడుంటున్నాడంటే భక్తుల భావనా బలం వల్ల కాదా? దైవానుగ్రహం ఉంటేనేకాని ఆ దివ్యభావన అబ్బదు. అది అబ్బని వాళ్ళకు దేవ మందిరాల్లోని దేవతలు వట్టి బొమ్మలుగానే కనిపిస్తారు. వాళ్ళు ఏనాటికీ ఈశ్వర తత్వాన్ని గుర్తించ లేరు. ఆ దివ్య భావన అబ్బినవాళ్ళు క్రమంగా సర్వవిశ్వం బ్రహ్మ మయంగా సందర్శించగలరు. జిజ్ఞాసువులున్నూ బ్రహ్మ విద్యను ప్రసాదించగలరు. ఔరా! భావన యెంత అద్భుతమైనది!

ఇలా ఆలోచించుకొంటూ గృహలోన్నుంటున్న హేమశిల్పికి తనకు అలవడుతున్న దివ్యభావన చక్కగా దృఢపడినట్లుతే తనయిష్టదేవత బాల, బాలాకృతితో తనకు సాక్షాత్కరించి తనపరిచర్యల్ని స్వీకరిస్తూ ఈజీవిత శేషాన్ని ఆనందాన్ముత్యాలతో నింపి వేయగలదనే విశ్వాసం ఏర్పడింది ఆ విశ్వాసమే ఫలిత్తే! ఇహ జీవితంలో తాను కోరుకోవలసిందో ఏముంటుంది !

ఈ విధంగా భావిస్తూ మెల్ల మెల్లగా కుటీరానికి వచ్చాడు హేమశిల్పి. దీపపు వెలుగులో పదహారు వన్నెల బంగారం ప్రోగుపడినట్టున్న పదార్థాన్ని చూచాడు. అతని కళ్ళు మిలమిలలాడాయి! 'బహుశః ఆనాడు నాధనంహరించిన చోరుడే పశ్చాత్తాపం పొంది దొంగిలించిన సువర్ణాలు ఇక్కడ పోసి వెళ్ళిపోలేదు గదా!' అనుకొన్నాడు. చెదురు

తున్న కళ్యో, తడబడుతున్న కళ్యో వణుకుతున్న
చేతుల్లో ఆ పచ్చని పదార్థాన్ని సమీపించి స్పృశించి
చూశాడు వృద్ధ హేమశిల్పి ఆ పదార్థం చేతికి తగలగానే
విద్యుదాఘాతం పొందినట్లు అదిరిపడ్డాడు. కరుకు కాసులకు
బదులు సుతమే తని పసిపాప శరీరం చేతికి తగిలింది మరి!

విస్మయావిష్టుడైన హేమశిల్పి కొంతసేపటి వరకూ
కూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్టే ఉన్నాడు. సుడులు తిరిగే
ఆలోచనల్లో కళ్ళు మూసుకున్నాడు. బాహ్య జగత్తు కన
బడడం మానగానే అంతర్జగత్తు మనోగోచర మయింది. ఆ
అంతర్జగత్తులో తను తిరిగి మూత్రంగా మెరిసిందొక
జ్యోతి. అదే అంతకంతకు విస్తరిస్తూ మనోగగన మంతలా
ఆవరించింది. ఆ జ్యోతిర్వలయం మధ్య కరచరణాద్వవయ
వాలలో భాసిందిందొక మూర్తి. అప్రయత్నంగా అతని
పెదవులు కదిలాయి.

“ఈ ఆనందం నిత్యం నిలపరాదా అమ్మా! జాగ్ర
త్స్వప్న సుషుప్తులు మూడింటిలోనూ నిన్నే చూచేభాగ్యం
అనుగ్రహించరాదా? పరీక్షకు నిలవలేని పరమ జడణ్ణి
గదా!

పృథివ్యా పుత్రాస్తే జనని బహవస్సన్తి సరళాః
పరం తేమాం మధ్యే విరళవిరళో ఒ మాం తవసుతః
మదీయో ఒ యం త్యాగస్సముచిత మిదంనో తనశివే
కుపుత్రో జాయేత క్వచి దపి కుమారా నభవతి.”

వెంటనే తల్లి చిరునవ్వు వెన్నలలు ఒలకబోసింది. పురుగు తేనెలు విరజిల్లుచున్నది.

“నిన్ను విడిచి ఉండరా దనేగా నీ యింటికి వచ్చాను.”

ప్రత్యక్షరస్ఫుటంగా వినిపించిందీ వాక్యం హేమశిల్పి ఒళ్ళు జలదరించింది. తటాలున కళ్ళు తెరిచి చూచాడతను. అప్పుడే ఆ శిశువు మేలుకొని సకుశూహలంగా అతని ముఖాన్ని పరికిస్తున్నది. అతని ఆనందం అవధులు దాటింది.

“నువ్వేనా అమ్మా! నువ్వేనా! నన్ను విడిచి ఉండ లేక నా యింటికి వచ్చావా? ఇంత అనుగ్రహమా తల్లీ!” అన్నాడతను పొంగిపోతూ.

శాల అతనివంకవంతగా మారింది. వెండి తీగల్లాగా మోసే అశని పొడుగాటి గడ్డ వద్దో ఆట వస్తువుగా భావించింది. చిట్టి చేతులు చాచి దాన్ని అందుకో బోయింది. పారవశ్యంతో అతను ఆ చిన్నారిని లేవనెత్తి గుండెలకు హత్తుకున్నాడు. శిశువు అతని ముఖాన్ని మెత్తి మెత్తగా స్పృశించ సాగింది. అతను క్రమ క్రమంగా బాహ్యలోకం లోకి వచ్చి ఆలోచించటం మొదలు పెట్టాడు.

“ఎవరీ పసిపాప ! ఎలా వచ్చింది ఇక్కడికి ? సొంత యింట్లో పరున్నట్లు నాచాపమీద జంకు లేకుండా ఎలా శయనించింది? ఈ పిల్ల తల్లికూడా ఇక్కడికి వచ్చిందేమో! పిల్ల నిక్కడ పడుకోబెట్టి పెరట్లోకి పెట్టిందేమో ! ఆవిడ నన్ను బాగా ఎరుగున్నదేమో! దగ్గర చుట్టమేమో! అయినానానా

తెలియని చుట్టాలెవరున్నాను? ఎంత ఆపురాని కాకపోతే
చొరవగా ఇంట్లో ప్రవేశించి బిడ్డ నిక్కడ పరుండ బెట్టు
తుంది?

అలా కాకపోతే హరికథకు వచ్చిన దగ్గర ఊళ్ళనా
శ్చేనశ్చయినా ఈకటీరంముందునుంచి వెళ్ళా రేమో! వెళ్ళే
టప్పుడు బిడ్డకు నడిపించుకు పోతున్నారేమో! వెంటనే
వస్తోందనుకొని ముందుకు సాగిపోయారేమో! ఎంత మైదుర
పైనా ఇంతసేపటిదాకా పిల్లను మరిచి వెడుతూ ఉంటారా?
వెనక్కి తిరిగి శ్రోవపొడుగునా వెతుక్కుంటూ వస్తున్నా
రేమో! అలాజరిగినా మాత్రం ఈపసికందుతల్లికోసంవీధిలోనే
వడుస్తూ కూర్చోవాలి గానీ నా ఇంట్లో కెందుకు వస్తుంది?
అబ్బే, ఇలాగూ జరిగి ఉండదు. మరెలా జరిగి ఉంటుంది?

ఆతడు యిలా విత్కరించుకొంటూ కర్తవ్యంపాలు
పోగుండా ఉండగా పాల బెంగళో పాప వడ్డు నాగించింది.
అయ్యో! పాపం. పాపకు ఆకలయినట్టుంది. వడుస్తున్నదిఅని
జాలిపడుతూ చిగుతి. డి యేదయినా పెట్టి ఆ యేడ్పుమాని
పించాలని గతదినం ఒక పుణ్యాత్మురాలు తనకు పొట్లం కట్టి
యిచ్చిన యెడ్డులు కొయ్యపెట్టెలోనుంచి తీసి పాపాయికి
కొంచెం కొంచెంగా నోటికిందిస్తూ వచ్చాడు. నోరు తియ్య
బడుతూ ఉండడంవల్ల బిడ్డ యేడుపు చాలించింది.

అప్పుడతను నెమ్మదిగా ఆ అనాథ బాలవృత్తాంతం
తెలుసుకొనడానికి ప్రయత్నం ప్రారంభించాడు. బాలికను
ఎత్తుకొని పెట్టో చూచాడు. అక్కడ ఎవరూ కనిపించ

లేదు తిరిగి యిట్లోకి వచ్చాడు. ఇల్లు నలుమూలలాచూచి ఎక్కడా ఎవరూ లేరనే నిశ్చయంచేసుకొనివీధిలోకివచ్చాడు. పాపాయి మళ్ళి వదుపు మొదలుపెట్టింది. 'ఏం పాపా, ఏం కావాలి? అని అడిగాడతను. అమ్మ, అమ్మ, అన్నా చిన్నారి రోదనస్వరం హెచ్చిస్తూ. అతను జాలిపడి 'అమ్మ వదీఎక్కడుందీ, అని అడగానే ఎదుగుగా కొంతదూరాన ఉన్న ఇసుక టబ్బలవైపు చూపించింది. జమిందారుగారు అక్కడ వేద వాతశాల ఒకటి కట్టించదలచి పునాదుల తీయిస్తున్నారు. పరాయిచోట్లనుంచి వచ్చిన కూలీలుకొంతమంది ఆ చేరువనే చిన్నచిన్న గుడిసెలు నిర్మించుకొని నివసిస్తున్నారు. ఈబిడ్డ ఆ కూలీల తాలూకేనేమో! అడిగి తెలుసుకొందామని హేమశిల్పి పిల్లను ఎత్తుకొని ఆ ఇసుక టబ్బలవైపు నడిక సాగించాడు.

అక్కడికి వెళ్ళేవరకూ శిశువు ఏమిస్తూనే ఉన్నది. హేమశిల్పి ఆ గుడిసెలలోని కూలీలను పిలిచాడు అక్కడ ఏంతసేపటికీ ఎవరూ పలక లేదు. అందరూ హరికథ విన్నచోటనే ఉండిపోయారేమో. ఇప్పుడక్కడ తోలుబొమ్మలాట జరుగుతున్నది. అదిచూడకుండా వాళ్ళుతిరిగివస్తారా? అతను పదే పదే పిలవగా పిలవగా ఒక వృద్ధురాలు ఒక గుడిసెలో నుంచి లేచివచ్చింది. హేమశిల్పి శిశువును ఆమెకుచూపించి తన సందేహం వెలిబుచ్చాడు, ఆమె బిడ్డను పరీక్షగాచూచి యిలాఅంది 'అయ్యబాబు, యీపిల్లడుకూలోళ్ళయింట పుట్టదగిందేనా, యే రాచ బిడ్డో! యిక్కడెవ్వళ్ళకీ యిట్లాటి పాప లేదు. యెట్లా దారి తప్పొచ్చిందో"

చేసేది లేక హేమశిల్పి కాలతో తిరిగి తన కుటీరం వెళ్ళు మళ్ళాడు. కానీ నినుక ఇసకదిబ్బలమీదకే చెయ్యి చాపుతూ 'అమ్మ అమ్మ' అని గట్టగా రోదించటం మొదలు పెట్టింది. ఆ వద్దకు జాలితో ద్రవిస్తూ 'అక్కడమ్మా అమ్మో' అని ప్రశ్నించాడు 'అక్కలే! అక్కలే!' అన్నది బిడ్డ దృఢస్వరంతో. విస్మయంతో ఆ యిసకదిబ్బలమీదకు ఎక్కి చూచాడనిను. దిబ్బకు దిగువనే అచేతనమే పడిఉన్న ఒక యువతి శరీరం కనిపించింది నిలువుగ్రుడ్లతో, తెరుచుకొన్న నోటితో వికృతంగా ఉన్న శరీరం. ఆ అనాథ స్త్రీమూర్తిని, ఆ మాతృహీన బాలికనూ పరికించగా అతని గుండె వీరే ప్రవహించింది.

౧౫

కాశీనాథ ప్రభువులు నవీనాదేవూద ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకొన్నారు. ఆ విద్యావినయ సంపన్నురాలు తమయింటి కోడలైతే ఈటుంబమర్యాద నిలవగలదని, అదాధ రాదులనందరినీ సన్మార్గాన నడిపించగలదని ఆశించారు. పైపెచ్చువీణ వాదనంలో ఆమెకుగలనేర్పు వారినంతో ముగుల్ని చేసింది. ఉత్సవాల నెపంతో వచ్చిన సంగీతవిద్వాంసుల సమక్షంలో నవీనాదేవీచేత వీణకచేరి చేయించివ్వవై నాకొన్ని మెళుకువలు వారివల్ల ఆమె గ్రహించేట్టుచేస్తే ఆమె ఆ విద్యలో మరింత

రాణించగల దని కుతూహలపడ్డారు. అందువల్ల ఉత్సవాలు ముగిసినా విద్వాంసుల నందరినీ తమకు ఆతిథ్యముగా మరి రెండురోజులు శాంతిదుర్గంలోనే ఉండవలసిందని అభ్యర్థించారు. పండితులు వారి కోరికను తీరస్కరించలేక పోయారు.

సూర్యోదయానంతరం జాను ప్రొద్దు గడచిన తర్వాత ప్రభు మందిరంలో విద్వాంసులందరూ సమావిష్టులయ్యారు. కుమార సమేతులై బృహమిత్రులతో ప్రభువులు విచ్చేసిన పిమ్మట వేదికకు నెవక గల తెర తొలగించుకొని చేటిసమేతురాలై వచ్చి నిలిచింది నవీనా దేవి. సభావందనం చేసి పెద్దల అనుమతితో వేదికపై కూర్చున్నది. అంతలో పరిచారికలు వీణకొనివచ్చి ఆమె మ్రోల ఉంచి వెళ్ళారు. ప్రభువుల కనుసన్నతో విపంచి గ్రహించింది ఆమె.

“గిరిరాజ సుతా తనయ ! సదయ !

పరిపాలయ మాం - ఇభ రాజముఖ !”

అనే త్యాగరాజ కృతినీ ప్రారంభించి వీణా నాదానికి తన కలకంఠం జోడించి గజానన స్తుతి ప్రారంభించింది. శిల్లి ఒడిలో కూర్చుండి ముద్దు ముద్దుగా పలికే బాలలాగా వీణ ఆమె అంకం ఆశ్రయించి అలతి అలతి పలుకులు కండి చక్కెర పలుకుల మాదిరిగా విరజిమ్ముతూ క్రమ క్రమంగా అమృతలహరి వంటి నాదాన్ని ఆలపించటం మొదలు పెట్టింది. విద్వాంసులు విచకిత్సతో పడ్డారు; ‘వింపచి స్వరం వల్ల ఆమె కంఠస్వరానికి నిండుదశం వస్తున్నదా! ఆమె గాత్రం వల్లనే వీణానాదానికి మాధుర్యం అతిశయిస్తున్నదా!’ అని

ఇభ రాజముఖమా, పణిరాజ కంకణమా అయిన గణనాథుడు శ్రోతల హృదయంలో మెలగడం ప్రారంభించాడు.

శ్రోతలందరూ ఏకవారంగా శిరఃకంపం చేస్తుంటే భోగీశ్వరుడే పరవశుడై వేయి పడగలూ పంకిస్తున్నట్లున్నది. అందరి నేత్రాలూ ఆశ్చర్య విస్ఫూరితాలవుతుంటే మానసంలో సహస్రదళ కమలం వికసిస్తున్నట్లున్నది అందరి చేతులూ లయబద్ధంగా తళం వేస్తుంటే నాగ లోకం సాక్షాత్కరించి నర్తిస్తున్నట్లున్నది. పరిమిత వైశాల్యంగాల మందిరంలో. కూర్చున్న సదస్యులకు అపరిమితానంద జాతు అనుభవ గోచరమవున్నది. త్యాగరాజస్వామికి తమకూ అభిన్నానుభావించే బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిగ రవాద బ్రహ్మంలో లీనులై తామున్నా ఫిడేలు వాయిస్తున్నట్లు భ్రమించి ఉపాంశువుగా నాదోపాసన ప్రారంభించారు. ఘంటయ్య శాస్త్రి గారు మృదంగ వాదనంలో మణిబట్టుకు ఎగువ భాగం కిదల నియ్యరు. అటువంటివారు తళం వేస్తే అభ్యాసంలో మోచే తులపైన గూడా కంపం వ్యాపిస్తుంటే నిగ్రహించుకోలేక పోయారు. హరినాగ భూషణంగారు సంగీతం విషయంలో దేవ తల్లెనా మెచ్చరు. అలాంటివారు 'భేష్! సె బాస్' అన కుండా ఉండలేక పోయారు. ఏ విద్యలోనైనా ఎవరికైనా వంక లెన్నే నారాయణ దాసుగారు ఆనంద బాహులు చెక్కిళ్ళ వెంట దిగజరుతుంటే నిమిలిత నేత్రులై సమాధి స్థితులౌ తున్నట్లు భాసించారు.

ఇక ప్రభువులూ తద్భంధువులూ సహజమైన గాంభీర్యాన్ని చిక్కబట్టుకొనటానికి నూతనో పాయాలు అన్వే

షించటం మొదలు పెట్టారు. పరిచారికల తెరిచిన నోళ్ళు తెరిచినట్టే ఉన్నవి. పరిసరోద్యానాల నుంచి వీచే వాయువు గూడా తాను ఏ మాత్రం వేగంగా వీచినా ధ్వనిఉత్పన్నమై రసజల ఆనందానభూతికి భంగం కలుగుతుందేమోనని, అప్పుడే ప్రాకటం నేర్చుకొంటున్న పసిపాపలాగా పారాడు తున్నట్టున్నది.

ఇలా సదస్యము రసజగత్తులో విహరిస్తూ బాహ్య జగత్తు విస్మరించి ఉన్న సమయంలో హఠాత్తుగా వీధిలో పెద్ద సందడి వినిపించింది.

“అయ్యో ! పాపం ! దిక్కులేని చావు చస్తోంది. ఎక్కడనుంచి వచ్చిందో! ఎందుకు వచ్చిందో!”

“ఎంత చక్కటి పాపాయమ్మా! ఇప్పుడే తల్లిలేనిదై పోతోంది”

“ఈ బిడ్డను ఎవరైనా తీసుకుపోయి పెంచుకొంటారులే. ఆ తల్లికి ఈబిడ్డ ముద్దు మురిసాలు చూచే యోగం లేనట్టుంది”

“గబగబా వెళ్ళి ఎవరినైనా పెద్ద వైద్యుణ్ణి తీసుకు వస్తే బాగుండును. ఏ ముందైనా వేసి బతికిస్తాడేమో!”

“ఇంకేం బతికించటం! నాడే అందడం లేదట.”

“అసలు చలనమే లేండాబ్బో! శవమే అనుకో వచ్చును”

“ఇదే మన యింట్లో మనిషైతే ఊరుకొనే వాళ్ళ మేనా! వైద్యం చేయించకుండా ఉంటామా!”

“ఆ! చేయిస్తాం చేయించమూ? నూ ఆవిడ ఇస్కటికి నాలుగేళ్ళనుగచీ మంచంకో ఉన్నది. ఏదో కూరగాయ వైద్యమేగానీ ఏవైద్యుడి చేతైనా మందిప్పించ గలిగానూ? మన బతుకు లెంత; మన మెంత?”

“అలాఅని చచ్చిపోతున్న మనిషిని కాపాడటానికి ప్రయత్నమే లేకుండా ఉంటామా!”

“మనకేం మళ్ళా, మాన్యాలా? ఇలాంటివి దొరల వల్ల కావలసిన పనులేగాని మానవల్ల అయ్యేవి కావు”

“దొరగారితో మనవి చేద్దాం పదండయ్యా! వారు ఆ ఆమ్మాయికి దివాణపు డాక్టరుచేత మందిప్పిస్తారు”

“దొరగారేదో పాటకచేరీలో ఉన్నట్టున్నాను. ఈ సమయంలో....”

“ఉండునేమయ్యా! కాస్త విసుక్కొంటారేమో! అయితేనేం? ఒకప్రాణి బ్రతుకుందేమో! ఆ పుణ్యం మనది కాదూ!”

“దొరగా నిల్లాంటి వాటి కెప్పుడూ కోపం తెచ్చు కోరుతాబూ! బాబూ! బాబూ!”

ఆ ప్రార్థనాలాపాలు తొరస్థాయికి చేరుకొనే సరికి సదస్యుల రసజగత్తు నామరూపాలైకుండా పోయింది. ‘ఏమిటది? ఏమిటది?’ అంటూ కాశీనాథ ప్రభువులు సభామందిరంనుంచి అవతలికి వెళ్ళి క్రిందికి చూచారు. మేడక్రింద ఎంతోమంది జనం మూగి ఉన్నారు. అందరి మధ్యా బంగారు ప్రతిమ లాంటి బాలికను ఎత్తుకొని నిలుచున్నాడు హేమశిల్పి. ప్రభు

వును చూడగానే హేమశిల్పి అతి విషణ్ణతనో ఇలా నివేదించాడు.

“ఎవరో అమ్మాయి బాబూ! మన పాఠశాల కట్టచోట పడిఉంది. ఈ పాప ఆ అమ్మాయి బిడ్డేనేమో! తొందరగా వైద్యం చరగకపోతే ఆ అమ్మాయి చితికనట్టుంది అందుకని...”

కాశీనాథుని నేత్రాల్లో అశ్రు పూరితాలయినాయి. తక్షణం ఆస్థాన వైద్యుల్ని తీసుకొని రావలసిందని అనుచరులకు ఆజ్ఞ యిచ్చి స్వయంగా ఆ అనాథ యువతిని చూడటానికి బయలుదేరుతూ నవీనాదేవిని చూచి “అమ్మా! ప్రస్తుతానికి మీ వీరానాదం మధ్యలోనే నిలిపి వెళ్ళవలసి వస్తున్నది. ఇందుకు మీరు అన్యధా భావించరుగదా!” అన్నారు.

నవీనాదేవి అందుకు సిగ్గుపడుతూ ఇలా అన్నది.

“అనాథుల్ని వాళ్ళ గ్రతికి విడిచిపెట్టే సమర్థుల్ని భగవంతుడు మెచ్చుకోడనే విన్నాను. అందుకు అన్యధా భావించవలసిన పనేమున్నది? పెద్దలు అనుమతిస్తే అక్కడికి వచ్చి ఆ ఆపన్ను రాతికి నా చేతనైన సహాయం చెయ్యాలని కుతూహల పడుతున్నాను.”

ఈ సంభాషణ ఇలా ఉండగా హేమశిల్పి యెరుకొని ఉన్న శిశువును చూచి లోలోపలే మధనపడి పోతూ ఉన్న గదాధరుడు తలయెత్తి ఎవరి వంక చూడటానికిన్నీ భయపడుతున్నట్టున్నాడు. చిత్రి - ౪ బాలిక కేవలం అతని నోట్లనుంచి ఊడిపడట్టున్నది. నవీనాదేవి కూడా ఆ బాలిక తల్లిని చూడటానికి వస్తాననడం వినగానే అతను ఉలిక్కి

పడాడు. నదీనాదేవి అతని ఉలికిపాటుకి హేతువు తెలియ
వీచిత్రంగా చూచింది. అంతలో గదాధరుడు తన్నుతాను
సంభాళించుకొని తండ్రితో ఇలా అన్నాడు.

“ప్రభువులు సెలవిస్తే ఆ దీనురాలికి చెయ్యవలసిన
సాయమంతా చేయిస్తాము మేము. వయోధికులైన దేవర
వారూ, అంతఃపుర కాంతిలూ శ్రమపడి అంతేదూరం రావల
సిన పనిలేదు. పైగా ఇంతమంది విద్వాంసులి రప్పించి
సభ ముగియకుండానే మన పనులమీద మసం వెళ్ళిపోవడం
బాగుండదు.”

ప్రభువులు కుమారుడి సమయస్ఫూర్తికి సంబోధిస్తూ
నారు. విద్వాంసులున్నూ గదాధరుడివైపు ప్రశంసాత్మక
దృష్టులు సారించారు. ఒక్క నారాయణదాసుగారుమాత్రం
అతనిని నఖశిఖ పర్వతం పరికించి గుబురు మీసాల
మాటున చిరునవ్వు చాచుకొన్నారు. గదాధరుడు గబగబా
మేడమెట్లు దిగి హేమశిల్పితో కలిసి ఆ మరణాసన్న పడి
ఉన్న చోటికి వెళ్ళాడు.

కాని ఆ యువతి మరణాసన్న కానేకాదు. మరణాతీతు
రాతీ అయిందప్పటికీ. యౌవనంలో ఉన్నా సహజ సౌంద
ర్యమూ_పోవణ లేకపోవడం వల్ల ఆకర్షణ కోల్పోయి
ఉన్న ఆమె ముఖం ప్రేతకళతో పూర్తిగా వికృతమై
పోయింది. ఆ ముఖాన్ని చూచినవారికి జాలికంటే హెచ్చుగా
జుగుప్ప కలుగుతున్నది. ఆస్థాన వైద్యులు వచ్చి పెదవి విరిచి
వెళ్ళిపోయారు. గదాధరుడి ముఖంలో ఒక విధమైన
సంతృప్తి తొలకరించింది. కాని ఎండ తగులుతున్నదనే

మిషతో అతను ముఖం సగం పచ్చన్న మయ్యేట్టు చుట్టు
కొన్న తలపాగా ఆ సంతృప్తి రేఖను ఎవరికీ కనిపించనియ్య
కుండా దాచి పెట్టింది.

అప్పుడు 'ఈ అనాథ ప్రేతానికి అంత్య క్రియలు
ఎవరు చెయ్యాలి? ఎలా చెయ్యాలి?' అనే మీమాంస లేవ
దీశా రొకరు. 'నేనూ చేసేది' అని యెవ్వరూ ముందుకు
రాలేదు.

'ఏ కులమో తెలియనిదానికి ఎలా చేసేది?'

'ఏ మతమో మాత్రం ఎలా చెప్పగలం?'

'మెడలో మంగళసూత్రం ఉండిగాబట్టి హిందూస్త్రీ
అని చెప్పవచ్చులే.'

'కైస్తవుల్లో ఒక తెగవాళ్ళున్నారు. వాళ్ళ ఆడ
వాళ్ళు హిందూస్త్రీల మాదిరిగా మంగళసూత్రమూ తిల
కమూ కూడా ధరిస్తారు.'

ఇంతలో మృతవ్యక్తిని పరిశీలించిన ఒక వృద్ధురాలి
లిలా అన్నది.

"చేతిమీద కనకదుర్గమ్మ పచ్చ బొట్టుంది బాబూ!
ఆ బిడ్డ మన మతంలో వున్నదే. పెగా మెళ్ళో అదేదో శివ
లింగకాయేమో! అంతా సూత్రే జంగమమ్మాయనిపిస్తది"

జంగాలు ఉలిక్కి పడ్డారు.

"అది లింగకాయా గాదు, పాదూ గాదు. నగా
నట్రా లేదని అదేదో మెళ్ళో కట్టుకొని వుంటుంది. బాగా
చూసిరా అమ్మా!"

జంగా లిలా ఆ వృద్ధురాలిని ఆదేశించగా గదా ధరుడు అడ్డు తగిలాడు.

“ఎవరైతేనేం? ఇది శాశీనాథేశ్వర క్షేత్రలింగాబట్టి శైవమతానుసారం అంత్యక్రియలు జరిపించండి ! అందుకు కాపలసిన పైకం మేం భరిస్తాం.”

అతనిలా అనేసరికి అందరి ముఖాలూ వికసించాయి. సొంతసొమ్ము ఖర్చుపెట్టేసనిలేదు. యువరాజువారు తృణమోషణమో అదనంగానే యిప్పిస్తారుగానీ గీసి గీసి యిప్పించరు. జంగాలకు సంతర్పణకూడా జరుగుతుంది. కాని కర్త అయినవాడు పదిసార్లు చన్నిళ్ళలో మునుగుతూ ఉండాలి రోదకు ఒక్కసారే భోజనం చెయ్యాలి. ఇన్నింటికన్న కష్టం ఆ చలికాలంలో బ్రహ్మచర్యం పాటించాలి. కాబట్టి జంగా లింకా ఆలోచనలో ఉన్నారు.

అంతలో గదాధరుడిలా అని ఒక్కసారి హిమశిల్పి ఒళ్లో పడుండి అప్పుడే నిద్రలేచిన పసిబిడ్డనాక చూచాడు. అప్పుడే శిశువుకూడా అతనివైపు కళ్లు త్రిప్పింది. అతనిలో ఏం ఆత్మీయత గమనించిందో గాని తియ్యగా నవ్వింది. అతను అందుకు సంతోషించినట్టే ఉన్నాడు గానీ ఎందుకో ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పుకొని కళ్లు తుడుచుకున్నాడు.

“యువరాజువారి దేవత జాలి మనసో ! ముక్కామొహం తెలియని వాళ్ల కోసం కన్నిళ్ళు పెట్టుకొంటున్నారు.”

“యిలాంటి దరమదాత లుండబట్టే పెసంచకం నిలబడివుంది.”

“దొరగారు మన పెరువులై పుట్టడానికి మరమెంత పున్నెం సేసుకున్నామో!”

అక్కడ ఉన్నజనం ఇలా తలకొక విధంగా అనుకొంటూ ఉంటే హేమశిల్పి అందరి వంకా చూచి యీ విధంగా అన్నాడు.

“ఈ చంటిబిడ్డ తనంత తాను నాయంటికి వచ్చింది. తనే తన తలి చెంతకు నన్ను తీసుకొని పోయింది. తల్లి కోసం కొంతసేపే వచ్చినా నన్నుమాత్రం విడిచి ఉండడం లేదు. ఇదంతా ఆలోచిస్తే ఈ పసిపాప మంచిచెడ్డలన్నీ నేనే చూడాలని నాతల్లి బాలా త్రిపుర సుందరి సంకల్పించిందనే విశ్వాసం కలుగుతున్నది. కాబట్టి నా శిక్షికి తగ్గట్టు ఈ అనాధ స్త్రీ అంత్యోక్తియలూ నేనే చేస్తాను. నేటినుంచీ ఈ చిన్నారి పాషణ భారమూ నేనే వహిస్తాను. యువరాజు వారు దయచేయిస్తామన్న పైకం కాదన్నానని నామీద కోపం తెచ్చుకోరనుకుంటాను. ఎదుకంటే ఇప్పుడు నేను తింటున్న దంతా వారిసొమ్మేగదా!”

ఇలాఅని హేమశిల్పి గదాధరుడివైపు సాభిపాయంగా చూచాడు. గదాధరుడికి కొండంత బరువు తగ్గిపట్టయింది. అతను హేమశిల్పిని చూచి “మూకు కోపం దేనికి? మేము వహించవలసిన భారం మరొకరు వహిస్తున్నందుకా? కాని ఒక్కమాట! ఈ బిడ్డను పోషించటానికి ఎప్పుడు ఎంత పైకం కావలసి వచ్చినా మా దగ్గర పుచ్చుకోవచ్చును. పిల్లను మాత్రం జాగ్రత్తగా పెంచాలనేదే మేం చెప్పేది.” అని నెమ్మదిగా అక్కడనుంచి లేచి దివాణంవైపు నడిచాడు

హైయశిల్పి కిప్పుడు ఇహజీవితంకూడా రసవంతమని పిస్తున్నది. ఇంట్లో ఉన్నంతసేపూ వృత్తికి సంబంధించిన పనిచేస్తూ ఉన్నా ఆ దైవదత్త పుత్రికకు ఏవేవో ఉపచారాలు చేస్తూనే ఉంటాడు. తాను తెల్లవారక ముందే చన్నిటి స్నానం చేస్తున్నా బిడ్డకుమాత్రం వేళ్ళేళ్ళు పెట్టిఉంచుతాడు. తాను నిద్రలేచే సరికి బాల మేలుకోక పోతే మేలుకొలుపు పాటలు పాడుతాడు. పిల్ల ఎంత మారాం చేసినా విసుక్కొకుండా బుజ్జగిస్తూ కాలకృత్యాలు జరిపిస్తూ ఉంటాడు. రుచ్య వస్తువులతో బాలభోగం జరుపుతూ ఉంటాడు. ఏవేవో ఆట వస్తువులు ఇచ్చి, పాప వాటితో ఆడుకొంటూ ఉంటే తన అనుష్ఠానం తీర్చుకుంటాడు. దేవాలయానికి వెళ్ళుతూ బిడ్డనుకూడా ఎత్తుకు వెళ్ళుతుంటాడు. బజారులో కనబడ్డ ఏ ఆటవస్తువైనా ఏ ఉపాహారమైనా కొనిపెట్టి సంతోషపడుతూ ఉంటాడు. చిన్నారి చిరునవ్వు చూస్తే దేవేంద్ర పదవి లభించినట్టు పొంగిపోతూ ఉంటాడు.

ఇప్పు డతను ఎవరితో మాట్లాడినా ఆపాపనుగురించే. ఏది వర్ణించినా ఆ బిడ్డ అభిరుచుల్ని గురించే. ఎవరినేనలహా అడిగినా శశువును ఎలా పెంచాలనే విషయాన్ని గురించే. అయితే అతని యీ మాట లిప్పుడు ఎవరికైనా ప్రియంగానే ఉంటున్నాయి. ఒక్కరుకూడా అతనిని మనస్సులో నైనా విసుక్కొవడంలేదు. పైగా తమంతట తామే ఆతన్ని పిలిచి బిడ్డ యోగక్షేమాలు విచారిస్తూ ఉన్నారు. ముఖ్యంగా స్త్రీలు అతనితో పనిగట్టుకొని మాట్లాడుతూ 'పాపకోసం'

అని ఏవేవో కానుకలు ఇస్తూ ఉన్నారు. విశేషం ఏమిటంటే దివాణం నుంచి బిడ్డకు రోజురోజూ రకరకాల కానుకలు లభించటం వీటితో ఆ బాల పేద అయిన హేమశిల్పియింట్లో పెరుగుతున్నారాజపుత్రికలతో సాటిగా భోగాలు అనుభవిస్తున్నది. వీతస్పృహలైన కాశీనాథులుగూడా ఆ కుమారిపట్ల ఎంతో ఆదరాభిమానాలు చూపుతున్నారు. గదాధరుడు రోజూ ఏదో ఒక వేళకు హేమశిల్పి కుటీరానికివచ్చి శిశువుతో కొంతసేపు ముచ్చటలు చెబుతూ వినోదిస్తున్నాడు. కాని లోకుల కిదేమీ అసహజంగా తోచలేదు. అంత ముద్దు వచ్చే బిడ్డతో కాలక్షేపం చెయ్యటానికి ఎవరుకుతూహలపడరు?

ఇలా కొన్నాళ్లు గడవగా హేమశిల్పి తన పెంపుడు కూతురికి ఏపేరు పెడితే బాగుంటుందో అని ఆలోచించ సాగాడు. సువర్ణంలాగా మెరుస్తున్నది కాబట్టి సువర్ణ అని పిలిస్తే సరిపోతుందని ఒకరు అన్నారు. దేవదత్త అయిన పుత్రిక కనక దేవదత్త అనే పేరు పెట్టవలసింగన్నారెంకొకరు. చాలా అందమైనపిల్ల కాబట్టి రంభ అనే పేరు సార్థకం అవుతుందని కొంతమంది అన్నారు. 'నీ యిష్టనేవది' బాలా త్రిపురసుందరిగదా ! ఆపేరే పెట్టు' అన్నారు కాశీనాథ ప్రభువులు. హేమశిల్పికి ప్రభువు లన్నమాట నచ్చింది. బిడ్డకు ఆపేరే పెట్టాడతను.

బాలా త్రిపురసుందరి అనేపేరు ఆబిడ్డకు తగిఉన్నదనే అందరూ అభిప్రాయపడ్డారు. అయితే అక్షరాలు ఎక్కువగా ఉన్నాయి కాబట్టి కొంతమంది ఆమెను బాల అంటే, కొంతమంది త్రిపురసుందరి అంటూ పిలుస్తున్నారు. మరికొంత

మంది త్రిపుర అంటున్నారు. ఇంకా కొంతమంది సుందరి అనే అంటున్నారు. ఎవరు ఏపేర పిలిచినా పట్టకేదై వంలాగా శాలా త్రిపురసుందరికూడా తన్నెవరెలా పిలిచినా పలుకుతున్నది ముద్దుమాటలతో ముచ్చటలు చెబుతున్నది. క్రమంగా శాంతిదుర్గంలో హేమశల్పకన్నా, గదాధరుడి కన్నా, కాశీనాథ ప్రభువులకన్నా కాశీనాథేశ్వరుడికన్నా బాలా త్రిపురసుందరికే ప్రాముఖ్యం అబ్బుతూ వచ్చింది. రోజూ ఏనో ఒకవేళలో శాలా త్రిపురసుందరిని స్మరించని వారు అక్కడ మచ్చుకై నా కనిపించటంలేదు.

౧౭

ప్రస్తుతం శాంతిదుర్గంలో చాలా మార్పులు వచ్చాయి.

ఏ సుముహూర్తాన కాశీనాథేశ్వరస్వామి ప్రతిష్ఠ జరిగిందో అది మొదలుకొని క్రమక్రమంగా గ్రామం అంతటా ప్రశాంత వాతావరణం నెలకొన్నది. గదాధరుడి జీవితం శాంతిమహా సముద్రములో నొలలాగా వడిదుడుకులు లేకుండా సాగిపోతున్నది. నవినాదేవి అతని గృహలక్ష్మి అయింది. 'కార్యేశు దాసీ కరణేశుమిత్రీ' అన్న కులధర్మపత్నీ లక్షణాలు ఆమెలో మూర్తీభవించాయి. కాబట్టి కాశీనాథులుకైలాసవాసులైనా గదాధరుడికి గృహవిషయాలుగానీ సంస్థానవ్యవహారాలుగానీ ఎటువంటి మనఃకేళానికి తావునివ్వకుండా సాగిపోతున్నాయి. ప్రతి సంవత్సరం స్వామికల్యాణోత్సవాలు కాశీనాథులున్నప్పటి మాదిరిగానే జరుగుతున్నాయి. అయితే గదాధరుడికొక్క విషయం మాత్రం అభీష్టానుసారంగా చక్కదిద్దుకొనడానికి

సాధ్యపడలేదు. అది ఇలాంటిదని అతను నవీనాదేవికి చెప్పలేదు. చెప్పినట్టయితే ఆమె దానిని చక్కబరిచిఉండేదిమో!

బాలా త్రిపురసుందరి యిప్పుడు పదహారేళ్ళ ఎలజవ్వనంలో ఉన్నది. అయినా హేమశిల్పివద్ద ఆమె నాలుగైదేళ్ళ పసిపాపలాగానే మెలుగుతూ ఉంటుంది. అతనితో కబుర్లు చెప్పుకొంటూ ఉండటంకంటే ఆమెకు ప్రియమైందిమరొకటి లేదు. శాంతిదుర్గంలో ఆమెయూను యువకులూ ఉన్నారు; యువకులూ ఉన్నారు. ఆ బాలగోపాలమూ ఆమెతో సంభాషించటమే మహద్భాగ్యంగా భావిస్తూ ఉన్నారు. గదాధరుడు ఆమెకోసం యిప్పటికీ ఎంతో డబ్బు వెచ్చిస్తున్నాడు. తండ్రి నెలకొల్పిన వేదపాఠశాలకు అనుబంధంగా సంస్కృతపాఠశాలా, సంగీత పాఠశాలకూడా నెలకోల్పాడతను. ఇందుకు కారణం బాలా త్రిపురసుందరిని చదువుల సరస్వతినిచెయ్యాలనే సంకల్పమే. అతని సంకల్పం చాలావరకు ఫలించింది కూడానూ. సంస్కృత పాఠశాలలోని అధ్యాపకులలో ఒకరు ఆంధ్రంలోకూడా మంచి పాండిత్యం ఉన్నవారు. వారివద్ద ఆమె తెలుగు కావ్యాలుకూడా చదువుతున్నది. అంతో యితో కవిత్వం చెప్పడమున్నూ ప్రారంభించింది. చిత్రలేఖనం ఆమెకు తోబుట్టువులాగా ఉన్నది. అయితే ఇన్నికూడా ఆమెకు హేమశిల్పితో ముచ్చట లిచ్చినంత ఉత్సాహాన్ని ఇవ్వడంలేదు. ఇదే గదాధరుడికి ఏమీ తోచనియ్యాకుండా ఉన్నట్టున్నది. ఎందుకో అతనికంత అసహనం!

నాడు కార్తీక పౌర్ణమి. నవీనాదేవి గదాధరుడూ పాఠశాలలో ఉపవసించి దేవాలయంలో స్వామికి అభిషేకం

చేసికొని తీర్థప్రసాదాలు గ్రహించి దివాణానికి బయలు
దేరారు. అంతలో హేమశిల్పి బాలా త్రిపురసుందరితో
స్వామి దర్శనానికి వస్తూ వారికి ఎదురై నాడు. తండ్రికూతు
ల్నిద్దరూ ప్రభు దంపతులకు నమస్కరించారు. నమస్కారం
స్వీకరిస్తూ నవీనాదేవి బాలా త్రిపురసుందరి నిలా పలక
రించింది.

“నువ్వుగూడా ఉపవాసం ఉన్నావా బాలా?”

అంతలో హేమశిల్పి కలగ జేసుకొని రాణి కిలావిన్న
వించాడు.

“నేను ఎంత చెప్పినా వినకుండా ఉపవాసం ఉంది
తల్లీ! నాజూ ముప్పుటలా అన్నం తినే వయస్సులో ఈ
నివ్వూ నియమాలూ ఎందుకో అడగండి!”

వెంటనే గదాధరు డిలా అందుకొన్నాడు.

“బాలా! మే మొకటి యెబుతాం వింటావా?”

“అదేంమాట మహారాజా! మీరు ఆజ్ఞాపించాలి ”

‘మహారాజా!’ అని ఇతరులు తన్ను పిలవడం గదా
ధరుడి కెంతయినా ప్రీయం. కాని బాలా త్రిపురసుందరి
అలా అనడం అతనికి ప్రీయం కాలేదు.

“నువ్వు మమ్మల్ని అలా సంబోధించనక్కరలే
దమ్మా! మనదంతా ఒకటే కుటుంబం.”

ఇలాఅని గదాధరుడు వాత్సల్యం ఉట్టిపడేట్టు చూచా
డామెవై పు. కాని ఆమె వినయ మధురంగా మందస్మితం
స్తూ అతని కిలా బదులు చెప్పింది.

“ప్రభువులు అన్నది అక్షరాలా యదార్థమే అయినా ప్రజలు తమ ధర్మాన్ని విస్మరించ గూడదు. మనుషులందరూ పరమేశ్వరుడి సంతానమే. అయినా ఆ పరమేశ్వరుణ్ణి సందర్శించటానికి వెళ్ళినప్పుడు ఆలయంచుట్టూ ప్రదక్షిణం చెయ్యవలసిందే అంటే బంధంతో దర్శనం చెయ్యవలసిందే ఆత్మ ప్రదక్షిణం చేసి స్వామింగ నమస్కారం చెయ్యవలసిందే. ‘నువ్వు నాకు ఎందుకు నమస్కరించలేదు? ఎందుకు కొబ్బరికాయ కొట్టడం లేదు?’ అని స్వామి ప్రశ్నిస్తున్నాడా? అవిధేయతకు శిక్షిస్తున్నాడా! ఏమీలేదు. అయినా మనుషులింత వంగి వంగి నమస్కారం చెయ్యడం దేనికి? తమ జన్మం తరించటానికి కాదా?”

ప్రభువుగా రిక జవాబు చెప్పలేక పోయారు. వారు రాణిగారి సాయం అభిలషిస్తున్నట్టు కనిపించారు. అంతట నవీనాదేవి బాలా త్రిపురసుందరితో ఇలా అంది.

“నువ్వు చెప్పింది ఎంతైనా యుక్తి యుక్తంగా ఉందమ్మా! కాని పరమేశ్వరుడే ఎదట నిలిచి ఆజ్ఞాపిస్తే ఆజ్ఞ పాలించవద్దా?”

బాలా త్రిపురసుందరి అందుకు సవినయంగా ఇలా బదులు పలికింది.

“సాలించ వలసిందే మహారాజ్! కాని జన్మజన్మాంతరాలనుంచీ వస్తున్న వాసన ఒకటి అడ్డు తగులుతుంది. ఆ వాసన విముక్తి అంత సులభంగా జరిగే పనికాదని మీకూ తెలుసు. ఎన్నో వేల దివ్యవర్షాలు తపస్సు చేసిన మహర్షు

ల్పయినా వాసనలు వీడకుండా ఉంటాయట ! మరి నావంటి అజానురాలి నలా విడిచి పోతాయవి?"

తన బాల అంత సమంజసంగా మాట్లాడి నందుకు హేమశిల్పి నేత్రాలు సవదీప్తితో తళతళలాడాయి. కాని ప్రభువుకు ఆ మాటలు ఎలా ధ్వనిస్తాయో అనే జంకు ఉదయించింది. అందువల్ల ఏదో మిషతో అక్కడినుంచి వెళ్ళి పోవడమే ఉత్తమ మనుకొన్నాడు. వెంటనే అతడు బాల నిలా మందలించాడు.

"అమ్మా! ప్రభువులు ఉపవసించి ఉన్నారు. నువ్వి క్కడ అదీ యిదీ మాట్లాడుతూ ఉంటే ఎలాగు? నీ పాండిత్యం ప్రదర్శించటానికి వలసవారు కేవు సభ పెట్టినారులే. అపరాధం మన్నించ వలసిందని వేడుకో."'

బాల తండ్రి అభిప్రాయం గ్రహించిందో! తండ్రి మాట పాలించటమే ధర్మంగా భావించిందో! తామర మొగ్గలాంటి దోసిలి సంధించి గదాధరుడితో ఇలా అంది.

"మన్నించండి మహాప్రభూ ! ఇటు మీకూ భోజన కాలం అతిక్రమించటానికి కారుశుర్నాయాను - అటు మా నాన్నగారికీ అటువంటి కష్టమే కలిగించిన దాన్నయ్యాను. బిడ్డచేసిన తప్పు తల్లిదండ్రులు గాకపోతే మరెవరు మన్నిస్తారు?"

సవీనాదేవి యీ మాటలకు చాలా సంతోషించింది.

"నీతో ఎంతసేపు మాట్లాడినా మాట్లాడాలనే ఉంటుందమ్మా ! కేపోకసారి రా ! మీ నాన్న అన్నట్టు సభ కూడా వీర్పాటు చేయిస్తాం."

అని క్రీగంట భర్తవైపు చూచింది రాణీ. చూపుల తోనే ఆ తండ్రి కూతుళ్ళకు నెలవిచ్చి రాణిని అనుసరించారు రాజావారు.

ఆ రాత్రి హేమశిల్పి, బాలా త్రిపురసుందరీ చాలా సేపు ప్రభు దంపతులను గురించి ముచ్చటించుకొన్నారు.

“నాన్నా! రాణీగారు చాలా తెలివిగలవారు కామా?”

“ఔనమ్మా! వారి బుద్ధిబలం వల్లనే రాజావారు ఈ సంస్థానాన్ని వల గలుగుతున్నారు!”

“మరి అలాంటి రాణీగారు దొరక్కపోతే రాజాగారికి సంస్థానం నిలిచేది కాదుగా నాన్నా!”

“అదీ నిజమే నమ్మా! అయితే రాజాగారి పుణ్యం చాలా గొప్పది. దానివల్లనే ఇలాంటి రాణీగారు లభించారు వారికి.”

“నువ్వేం తక్కువ పుణ్యాత్ముడివా నాన్నా! ఎరగని నేరం పైబడ్డందుకు పైసా తక్కువగాకుండా సొమ్ము సమ కూర్చి, ఆ శైవ మతానికి పంపాలని అంతా సమకూర్చావు. ఆ దుర్మార్గు డేవడో ఆ సొమ్ము ఆపహరించుకు పోయాడు. అసలు నువ్వీలా ఒంటరిజీవితం ఎందుకు గడపవలసివచ్చింది? ఎంతటి పుణ్యులిలా ఉండగలరు?”

హేమశిల్పికి ఆ మాటలు సంతోష విచారాల్ని రెంటినీ కలిగించాయి. అతను బిడ్డ మార్గం ఆఘాతాస్త్రా ఇలా అన్నాడు.

“రాజావారి పుణ్యం నవీనాదేవి రూపాన ప్రత్యక్షమైతే నా పుణ్యం నీ రూపాన ప్రత్యక్షమైంది తల్లీ! నేను ఒంటరివాణ్ణిలా అవుతాను-నువ్వుండగా?”

బాల అతని ఒళ్లోకి ఒరిగి ఇలా అన్నది.

“నావల్ల నీకు అంతా కష్టమేగా నాన్నా! నన్నొక్క పని చెయ్యనియ్యవు. ఇంత పెద్ద వయస్సులో గూడా అన్ని పనులూ నువ్వే చేసుకొంటావు నీకింత శ్రమ కలిగించేదాన్ని నీ పుణ్యఫలా న్నెలా అవుతాను?”

“పిచ్చితల్లీ! నువ్వు నాకళ్ళయెదుట తిరుగుతుంటేనే చాలు. బ్రహ్మానందం కలుగుతుంది నాకు ఈ ఆనందం రాజావారి కేదీ?”

“నీదంతా పిచ్చిగానీ నే నేమోతాను నాన్నా నీకు; దిక్కుమాలినదాన్ని గదా! జాలికొద్దీ పెంచుతున్నావు. నీ ఋణం నేను ఎన్ని జన్మలెత్తినా తీర్చుకోగలనా?”

“అలా అనకు తల్లీ! నువ్వు నా యింటికి వచ్చావు. అంధకార బంధుగమైన నా జీవితంలో ఆనంద దీపం వెలిగించావు. నువ్వే అలా ప్రత్యక్షం కాకపోతే నిరంతర విషాదంతో నేను ఎప్పుడో ఘోరమరణం పొంది ఉండేవాణ్ని.”

బాలా త్రిపురసుందరి యిందుకు రెండు చెవులూ మూసుకొని యిలా అన్నది.

“అబ్బో! అవేం మాటలు నాన్నా! నాగుండె పగిలి పోతున్నది. నువ్వు వెయ్యేళ్ళు జీవించవలసిన వాడివి.”

హేమశిల్పి మందహాసం చేశాడు.

“నామీద నీకింత మమత దేనికమ్మా! ఆడపిల్లవు. ఇవ్వేళ కాకపోతే రేపైనా నిన్ను ఒక అయ్యచేతిలో పెట్టక తప్పదు నాకు. అప్పుడు నన్ను విడిచి నువ్వు వెళ్ళవద్దా?”

“పో నాన్నా! నిన్ను విడిచి నే నెక్కడికీ వెళ్ళను. ఏ అయ్యా కొయ్యా నా కక్కర్లేదు.”

ఇలా అని బాల అతన్ని గాఢంగా కౌగలించుకొన్నది. హేమశిల్పి హృదయంలో వాత్సల్యరసం కట్టలు తెంచుకొన్నది.

“అలాగే చిల్లీ! నువ్వెక్కడికీ వెళ్ళవద్దు. ఆ కొయ్య యెవడో నువ్వున్న చోటకే వస్తాడు. ఇక నిద్రపో, రాత్రి చాలా గడచిపోయింది.”

ఇలా అని అతను బిడ్డవెన్ను చేత్తో నిమురుతూ కూర్చున్నాడు. పది నిమిషాలు గడిచాయో, లేదో! బిడ్డ సుఖంగా నిద్రపోయింది దీపపు వెలుగున ఆ అనూయిక ముఖం సంతృప్తిగా చూచి అతనిలా అనుకొన్నాడు.

“అమ్మ నన్ను సంతోషపెట్టడాని కిలా చేస్తున్నది. ఈ సంతోషం యెల్లకాలం నిలుస్తుందా? అది యెలాసాధ్యం? ఈమవచ్చిన పిల్లకు వివాహం చెయ్యవద్దా? చేసిన తర్వాత అత్తవారింటికి పంపవద్దా? నే నేమంత ఐశ్వర్యవంతుణ్ణి అల్లుడు ఇల్లరికానికి అంగీకరిస్తాను? అబ్బా! మమత యెన్నెన్ని రూపాల పరీక్షిస్తూ వుంటుంది!”

ఇలా భావిస్తూ అతను దేవీధ్యాన పరాయణుడై నాడు. తర్వాత ‘రాను. రాను. మా నాన్నను విడిచిరాను. నిలువెత్తు ధనం పోసినా సరే! నాకు మా నాన్నే యెక్కువ.’ అని

బాల కలవరించే వరకూ అతనికి బాహ్య లోకం స్ఫురణకు రాలేదు. అప్పుడే కూసింది తొలికూడి.

ఇక్కడ ఇలా వుండగా అక్కడ దివాణంలో రాజ దంపతులకూ నిద్రవట్టలే దారాత్రి.

“మనవంశం మనతోనే అంతరిస్తుందేమోనని మాకు చాలా చింత కలుగుతున్నది” అన్నాడు గదాధరుడు.

“మనం ఏదో మహాపాపం చేసివుంటాం కాబట్టే ఎంత మందికైనా ఇష్టార్థసిద్ధి కలిగించే కాశీనాథేశ్వరుడు మన ప్రార్థన ఎందుకు ఆలకించక పోవాలి?”

అన్నది నవీనాదేవి.

“కాని ఆపాపం మాదేగాని రాణిగారిది కాదు. మా మూలాన మీకున్నా పరితాపం కలుగవలసి వచ్చింది.”

“రాణిగారున్నా ఇలాగే అనుకోవచ్చుగా ! తెలియని పూర్వజన్మకథనుగురించి ఎవరెలా అనుకొన్నా కాదనడానికి ఏ లేదీ?”

“తెలియనిదీ కాదు, పూర్వజన్మాకాదు మహారాజ్ఞ. ఆ పాపం మేము ఈ శరీరంతోనే ఆచరించాము. ప్రాయశ్చిత్తంచేసుకొనే గుండెదైర్యంలేక యిలాపశ్చత్తాపాగ్నిలో వేగి పోతున్నాము.”

నవీనాదేవి విస్మయంతో భర్తముఖం తనవైపు తిప్పుకొని పరికించింది. అతని కన్నులు అశ్రుధారలు స్రవిస్తున్నాయి. ఆమె హృదయం ద్రవించింది.

“ఏమిటది మహారాజా ! మీలోనే మీరు ఎందుకు తపించాలి? మీ అర్థాంగికి అందులో భాగం పంచిపెట్ట

రాదూ? దుఃఖం ఆత్మీయులతో కలిసి అనుభవిస్తే భారంగా తోచదని వినలేదా?”

“విన్నాం దేవి! విన్నాం. కాని యిప్పుడింత సానుభూతిచూపే మీరే ఆ పాపంయొక్క స్వరూపంవిన్నతర్వాత మమ్మల్ని ఎంతమాత్రమూ తమించలేరు.”

ఇలా అంటున్నప్పుడు గదాధరుడి గొంతు దుఃఖ భారంతో పూడిపోయింది. నవీనా దేవి కారుణ్యం పెల్లుబికింది.

“సం దిహించకండి ప్రభూ! భర్తకంటే భారతస్త్రీకి దైవంలేదు. ఆమె భర్త సుఖదుఃఖాలలో పాలుగొని తీరుతుంది. అలా చెయ్యగలగినప్పుడే ఆమె యదార్థమైన ఆనందం అనుభవించగలుగుతుంది. మీ ధర్మశాస్త్రాన్ని ధర్మవిర్వహణానందంనుంచి వంచించకండి మహారాజా! అంతరికన్న నిర్ఘ్నత మరొకటి ఉండదు. అది యెలాంటి దారుణవిషయమైనా విని భరించగలదు మీ పాదదాసి. మీ అబీష్టానుసారం ప్రవర్తించగలదు ఇందుకు కాశీనాథేశ్వరుడే సాక్షి.”

గదాధరు డప్పుకు లజ్జతో కంపించే స్వరంతో ఇలా చెప్పటం మొదలుపెట్టాడు.

“రాణిగారినే మేము వంచించాము అయితే ఆవంచిం చటం రాణిగారి శాశ్వత సాహచర్యాన్ని కోరిమాత్రమే. నిజానికి మా వంచనవల్ల బాధపడ్డ వ్యక్తులు వేరేఉన్నారు. వారిలో ఒకరు బాలా త్రిపురసుందరి తల్లి. రెండవవ్యక్తి బాలా త్రిపురసుందరి దేవే! ఇంకేం చెప్పాలి. బాలా త్రిపుర సుందరి మా ప్రథమ ప్రణయఫలం. మన వంశాంకురం.

“యావనారంభదశలో మాకు దూరాలోచన లేక పోయింది. దిక్కు మొక్కులేని ఒక కన్యను చేపట్టాం. రాజ్యపీఠం మీద కూర్చోబెడతామని మాటయిచ్చాం. సంతానలాభం పొందాం.

“తర్వాత మాతో పరిచయం కలిగింది. ఆ యువతి మీద ఏవగింపు కలిగింది. ఆ రహస్యం బయట పడకుండా ఇంతకాలమూ ప్రయాసపడ్డాం. అదే యిప్పుడు మా హృదయాన్ని విధ్వంసం చేస్తున్నది.

“మహారాజ్జీ! మీరు నిర్బంధించటంవల్ల ఇది చెప్పక తప్పిందగాదు. మీరు మాతో ఏకీభవించినట్లయితే బాలాత్రిపురసుందరిని మనవద్దకే తెచ్చుకోవచ్చును. బిడ్డను సంతోషిస్తే బనని ఆత్మకు సంతృప్తి కలగవచ్చును. ఇక మీ అభిప్రాయం నిస్సంకోచంగా తెలిపితే భవిష్యత్తును గురించి ఒక నిర్ణయం చేసుకోగలుగోతాము.”

నవీనాదేవి అతనిమాటలు పూర్తిఅయ్యా కాకముందే “ఆఁ” అంటూ చైతన్యం కోల్పోయింది. “వైద్యులు! వైద్యులు! అస్థాన వైద్యుల్ని అవశ్యం పిలుచుకొని రావాలి” అని గదాధరుడు కేకలువేస్తూ పరిచారకులకోసం పరుగులెత్తాడు.

౧౮

ఒకనాటిసాయంకాలంబాలాత్రిపురసుందరికొత్తగా నెప్పించుకున్న పూతోటలో తిరుగుతున్నది. హేమశిల్పి

ఒక శిలాఫలకంమీద కూర్చుని ఏయే అంట్లు ఎవరివదనుంచి తెచ్చిందీ, ఏజాతి ఎలువంటి దయిందీ ఉత్సాహంతో చెబుతున్నాడు.

హఠాత్తుగా తోటబయట జోమగుర్రాల బగ్గీఆగింది. బాలా హేమశిల్పులు ఆ సవ్వడికి కుతూహలంతో అటువైపు చూచారు. రాజదంపతులు ఎలాంటి శౌరవసత్కారాలూ అభిలషించకుండా సరాసరి లోపలికి వచ్చారు. హేమశిల్పి సంభ్రమంతో వారికి ఎదురువెళ్ళి అమితభక్తి శౌరవాలతో ఆహ్వానించి తోటలోకి తీసుకొని వచ్చాడు. ఒక సుదీర్ఘ శిలాఫలకంమీద కూర్చోవలసిందని అభ్యర్థించి పూలసజ్జలో నాలుగురకాల పువ్వులూ కోసి సజ్జ రాణియెదుట ఉంచాడు. బాలకూడా విసేతవృత్తితో వచ్చి హేమశిల్పి ప్రక్కనే నిలబడింది.

నవీనాదేవి ఆ బాలను చేరబిల్చి ఒళ్లో కూర్చుండ బెట్టుకొని ముంగురులు సవరిస్తున్నది. అంతలో గదాధరుడు హేమశిల్పుతో ఇలా అన్నాడు.

“అయ్యా! భిక్షార్థులం. కాదనకుండా మా వాంఛి తాన్ని ఈడేర్చాలి.”

హేమశిల్పి తాను సృష్టించే శిల్పంమాదిరిగానే స్తంభించాడు. ప్రభుదంపతులు తనకోసం పనిగట్టుకొని రావడం భిక్షు అర్థించడమూనా? తనవల్ల ఏదైనా అపచారం జరిగిందేమో! దానిని తనచేతనే ఒప్పించి శిక్ష విధించటానికే వారు వచ్చారేమో! కాని తన కేహాని జరిగినా అంతగా చింతించవలసిన పనిలేదు. బాలనుగూడా శిక్షిస్తారేమో!

ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రభువులు ఎంతైనా కఠిన్యం వహిస్తారు. మందహాసంతోనే చంద్రహాసం విసురుతారు.

అతను క్షణకాలం ఆలా స్తంభించినా ఇవ్వదేవతాను గ్రహంవల్ల తమోవిముక్తుడై జరగవలసిందేదో జగగేతీరుతుం దనీ దానితోసం చింతించటం అవివేకమనీ నిశ్చయం చేసు కొన్నాడు. ప్రభువుకు సవినయంగా ఇలా బదులు పలికాడు.

“ప్రభూ! తెలిసిగాని తెలియకగాని నేను ఏదైనా అపరాధం చేసినేమో! అందుకు నన్ను శిక్షించటం తప్పని సరి అయితే ఇంకేం మనవిచేసుకోగలను? కాని ఒక్కటి మాత్రం వరం కోరుకొంటున్నాను. నాబిడ్డ యీ బాల యే పాపమూ ఎఱుగనది. ఈమెనుమాత్రం కనికరించండి!”

తండ్రి ఆలా అనేసరికి బాలాత్రిపురసుందరికి మహా భయం కలిగింది. ఆమె నవీనాదేవి అడుగుల మీద తల మోపి “అల్లీ! మహారాజ్ఞ, మానాన్నగారు చేసినతప్పే దయనా ఉంటే వారి బదులుగా నన్ను శిక్షించండి. వారిని క్షమించండి. వారైనా తెలిసి యేతప్పుచెయ్యరు. వారిని క్షమిస్తామని అభయం ప్రసాదించండి దేవి, అభయం ప్రసా దించండి.” అని దీనాతిదీనంగా విలపించసాగింది.

గదాధరుడు కర్తవ్యమూఢుడై నవీనాదేవి వైపు చూచాడు. ఆమె బాలాత్రిపురసుందరిని లేవనెత్తి అక్కున చేర్చుకొని చెక్కిళ్ళు చుంచిస్తూ ఇలా అన్నది

“భయపడకు బాలా! మీనాన్న మంచితనం ఎరగని వాళ్ళు ఈ చుట్టనట్ల ఎవ్వరూలేరు. ఆయనేమిటి - ఒకరికి దోహం చెయ్యడమేమిటి? పైపెచ్చు మా వల్లనే ఆయనకూ

నీకు కూడా అపకారం జరిగింది. అయితే అది ఎలాంటి అపకారమో మీకు ఇంతవరకు తెలియదు. ప్రభువులు సెల విచ్చేసి సాంతంగా వును. అప్పుడు నువ్వే మమ్మల్ని క్షమించ వలసి ఉంటుంది. క్షమిస్తానంటావో! క్షమించనంటావో!”

ఇలా అని రాణి భర్తవైపు ప్రోత్సాహకరమైనమాపు నిగిడించింది. వెంటనే శాంతిదుర్గేశ్వరుడు పేద విశ్వకర్మతో ఇలా సంభాషణ సాగించాడు.

“విశ్వకర్మగారూ! నిన్న మీరు తోటచుట్టూ కంచె వేయించాలంటే రాతిగోడే పెట్టిద్దాం అని మే మన్నాము గుర్తుదా?”

“ఔను ప్రభూ!”

“ఈ వ్రాద్దుననే పునాదులు తీయటానికి మనుషులు వచ్చారుకూడా గదా?”

“చిత్తం మహారాజా! అప్పుడే ఏనాడో పోయిందను కొన్న నా బంగారంకూడా బయట పడింది. ఆ విషయం తెమకు ఎలా విన్నవించాలో తెలియక...”

హేమశిల్పి యిలా తడబడుతుంటే ప్రభువు ఒక్క దీర్ఘనిశ్వాస విడిచి యిలా అన్నారు.

“అయ్యా! అందుకు సిగ్గుపడవలసింది మేముగాని మీరా? మా తమ్మయ్యగారు అంత నీచకార్యానికి ఒడి గట్టారంటే మాకు తలగొట్టినట్టుండడంలేదా? అయితే

ఒకటి. పోయిన సొమ్ము మీకు దొరికింది, దొంగతనానికి పాల్పడ్డ వారిని పరమేశ్వరుడే శిక్షించాడు. పాపం ఎప్పుడో ఒకప్పుడు బయటపడుతుందంటా రిలాంటి నిద్రనాలనుబట్టే. ఆనాడు చాలామంది పాపం ఒక పరదేశిని అనుమానించారు. అవునా?”

“కాని, నేను మాత్రం అలా అనుకో లేదు మహారాజా;”

“ఔను. అదీ మాకు గుర్తులో ఉన్నది. ఆ నన్యపక్షిక ఆ పరదేశి యెక్కడో పోగొట్టుకుని ఉంటాడు. వనదుర్గానికి వెళతూ వుండగా దొరికిందన్నారు మాతమ్మయ్యగారు.”

“అలాగండి !”

“అలాగే అన్నారు. మేమూ ఔనేమో అనుకొన్నాం. కొన్నాళ్ళు వారు దానిని వాడుతుండగా చూస్తూ వచ్చాం. అందువల్లనే మీరు కోల్పోయిన సొమ్ము మేమే యిస్తామన్నాం కాని అప్పట్లో మీరు అందుకు అంగీకరించ లేదు.”

“నిజమే మహాప్రభూ !”

“ఈనాడు ఆగోతిలో రాళ్ళమధ్య ఇరుక్కొని వున్న తమ్మయ్యగారి కళేబరమూ, బంగారుకొరడా ఇంతకాలం మేము దాచిపెట్టిన రహస్యాన్ని బట్టబయలు చేశాయి. ఏమైనా విశ్వకర్మగారూ, మీరీ దొంగతనం విషయం ఎవరి దగ్గరా ప్రస్తావనకు తేకుండా వుండాలని మేమర్థిస్తున్నాము.”

“ఎంతమాట, తమ దయవల్లగాదా నేను బ్రతుకు తున్నది. ఆ విషయం ఎవరివద్ద మాత్రం ఎలా ప్రస్తావిస్తాను?”

“అమ్మయ్య, ఇప్పటికీ ఒకవరం యిచ్చారు. ఇక రెండవది అడుగుతాను.”

“అలా అనకండి ప్రభూ, సెలవియ్యండి.”

“హేమశిల్పిగారూ, మీరూ పెద్దలయినారు. మీ అమ్మాయికీ వివాహాచిత వయస్సు సమీపించింది. కాబట్టి యిప్పటినుంచీ అమ్మాయి బగువు బాధ్యతలు మాకు విడిచి పెట్టి మీరు విశ్రాంతి తీసుకోండి.”

“తీగెకు కాయ బరువా ప్రభూ!”

“కాని మాట సత్యమే అయినా అమ్మాయిని మేము చూచినట్లు మీరు చూడలేరుగదా, ఇక్కడున్నప్పటికంటే మా సంరక్షణలో సుఖంగావుండటానికి అవకాశాలున్నాయి గదా! మాపిల్ల అనేసరికి ఏజమీందారీసంబంధమో వస్తుంది గదా! ఆలోచించండి.”

అంతలో బాలా త్రిపురసుందరి ప్రభువుతో ఇలా అన్నది.

“మహారాజా, నన్ను మా నాన్నగారి వద్దనుంచి విడదీయకండి. పేదయింట పుట్టాను, పేదయింట పెరిగాను. పేదబుద్ధులే తప్ప గొప్ప బుద్ధులు ఎరగను. మీరు నన్ను ఏ జమీందారు కుటుంబంలోనో పెడవేసినా ఆ కుటుంబపు హోదాను తగ్గట్టు నేనుగడలేను. అప్పుడు మీకూ కష్టం తోచవచ్చును. అదీగాక అసలు విషయ మేమిటంటే నాకు వివాహం చేసుకోవాలనే కోరికలేదు. మా నాన్నగారిని

సేవిస్తూ బ్రహ్మచారిణిగానే ఉండటానికి నిశ్చయించుకొన్నా న్నేను.”

ఇందుకు ప్రభుదంపతులతో బాటు హేమశిల్పి కూడా విస్మయం పొందాడు.

“అదేమిటమ్మా?”

ముగ్గురూ ఏక కఠంతో అలా ప్రశ్నించగా బాలా త్రిపురసుందరి అలవోకగా నవ్వి యిలా అన్నది.

“ఇందులో అంతగా ఆశ్చర్యపడవలసిన పనియేము న్నది? వివాహం చేసుకొని నా తల్లి యేమాత్రం సుఖంగా బ్రతికిందో నేను చూడకపోయినా ఊహించుకో గలను. ఆవిడ అంత దుర్మరణం పొందడానికివెనక ఎంత విషాదగాధ ఉందో! నా కన్నతండ్రి ఆమెను అంతదయగా చూచాడన్న మాట! ఆవిడ మట్టిలో కలిసిపోయినా ఆవిడమీద కనికరం చూపలేక పోయాడు. ఆవిడ సంతానాన్ని కాబట్టే నన్ను గూడా దిక్కుమాలిన దాన్నిగా విడిచిపెట్టాడు అప్పుడు ఈ నాన్నగారే చేరదయ్యకపోతే నేనూ జీవిత పరమార్థం తెలుసుకోకుండా దుర్మరణంపాలు అయేదాన్ని కదా!

“నాన్నగారి సంరక్షణలో, నాన్నగారి శిక్షణలోనేను ఇంతదాన్నయ్యాను. వారి ముఖం చూచి మీవంటి పుణ్యాత్ములందరూ నా విజ్ఞానార్జనకు తోడ్పడ్డారు. మీ అందరి ఋణం తీర్చుకోవాలంటే తపస్సును మించిన సాధనంలేదు నాకు. అదీగాక నన్ను పెంచిన తండ్రికూమ గార్హస్థ్యం

అంటే ఏమిటో తేలియకుండానే ఉన్నారు. వారికి పనికి రానిది నాకు మాత్రం ఎలా పనికి వస్తుంది?

“అయ్యా! వివాహం జీవిత పరమార్థం కాదు. మానవులు సాధించవలసింది వేరే ఉన్నది. అది బ్రహ్మవిద్య. దానికి సహకరించని వాటిని వేరైనా త్యజించ వలసిందే. కాబట్టి నన్ను నిర్భంధించకండి! నాకు రాజ్య భోగాలతో నిమిత్తం లేదు. సాంసారిక సౌఖ్యాలతో అంతకన్న ఆవసరం లేదు.”

ఇలా ప్రజ్వలిత నేత్రాలతో ఆమె ఏదో దివ్యావేశం కలిగినట్లు మాట్లాడుతూ ఉంటే హేమశిల్పి ఆమెలో పరతత్వాన్ని దర్శిస్తున్నాడు. నవనా దేవి తనలో లోపించిన ఒక శక్తిని ఆమెయందు దర్శిస్తున్నది. గుహాధర ప్రభువు తన దర్పాన్ని మరిచి భారాపాతంగా జరుపులు వర్షిస్తున్నాడు. అవి హర్ష బాష్పాలో! దుఃఖబాష్పాలో!

బాల మాటలు విరమించగానే ఆ ప్రభువు శోకోద్వేగంతోనే యిలా ఘోషించాడు.

“అయ్యా! బాతా! ఆ రాక్షసుణ్ణి నేనేనమ్మా! నీ తల్లికి నీకూ తీరని దోహా చేశాను నా నడవడే నికింత విరక్తి పుట్టించింది. నా పాపానికి ప్రియశ్చిత్తం చేసుకో నియ్యి తల్లీ! ఎంత దుష్టుణ్ణయినా నిన్ను కన్నతండ్రిని. పెంచినతండ్రి మీద ఉన్న ప్రేమలో సహస్రాంశమైనా కన్నతండ్రిమీద చూపించ వచ్చా! నా మాట కాదనకమ్మా!”

ఇలా అని ప్రభువు లేచి వెళ్ళి ఆమె రెండు చేతులూ పట్టుకొన్నాడు.

“ఇవి చేతులు గావు తల్లీ! కాళ్ళు అనుకో! పెద్ద వాణ్ణి కాబట్టి నీ పాదాలు నేను స్పృశిస్తే నీకు ఏమి కీడు కలుగుతుందో అని జంకుతున్నా నంతే. అమ్మా! నీ తల్లికి నేను చేసిన ద్రోహం వల్లనే ఈ వివాహానికి సంతానం లేకుండా పోయింది. అసలానాడు - అంటే నీ తల్లి యిక్కడ దుర్మరణంపొందుతున్నాడే నా ద్వితీయ వివాహం రసహీన మాతుందనే సూచన కనిపించింది. కాని దాన్ని నేను లెక్క చేయలేదు. ఎంతో మధురంగా ఈ నవీనాదేవి నీణ వాయిస్తూ గానం ప్రారంభించిన తరుణంలోనే నీతల్లి మరణ వార్త తెలిసింది. అప్పుడే యీ హేమశిల్పిగారి బుజంమీద ఉన్న నీన్ను గుర్తించాను నేను. కాని యీమెను వివాహం చేసుకోవడానికి ఆటంకం కలుగుతుందనే భయంతో నీన్ను గానీ నీ తల్లిని గానీ ఎరగనట్టే నటించాను.

“తల్లీ! బాలా! త్రిపురసుందరీ! చేసిన తప్పు ఓప్పుకొంటున్నాను. నన్ను తీసుకుని నా యింటికి రావూ! రావూ?”

నవీనాదేవి భర్తయొక్కదీనావస్థ చూడలేకపోయింది. బాలా త్రిపురసుందరిని గాఢాలింగనం చేసుకొని “నాన్న గారిని కనికరించు బాలా, పారికి గాని, నాకుగాని నీకంటే ఆపు లేవరున్నారా? మా దుఃఖం ఎవరు తీరుస్తారు?” అని వేడుకొనటం మొదలు పెట్టింది.

హేమశిల్పిని ప్రభుగంపతుల దుఃఖం కన్నీరు తెప్పించింది

“అమ్మా, నువ్వు దివాణంలో ఉంటే మాత్రమేం? రోజూ వచ్చి నిన్ను చూచిపోతూ ఉంటాను. తల్లి దండ్రుల మాట విను. నువ్వు ఇందుకు భిన్నంగా మాట్లాడితే నేను భరించలేను.”

బాలా త్రిపురసుందరి యిందరి మాటలూ విని తల పంకించి యిలా అన్నది.

“నన్ను కొంచెం ఆలోచించుకో నివ్వండి. రేపు ఏ సంగతి చెబుతాను”

గదాధర ప్రభువు ఈ మాటలతో కొంచెం తేరు కొన్నాడు.

“అలాగే నమ్మా, ఆలోచించే చెప్పు. నాతల్లి నన్ను తిరస్కరించదని నాకు తెలుసులే”

ఇలా అని నవీనా దేవితో గూడా దివాణానికి వెళ్ళి పోయాడు. హేమశిల్పి బాలతో తన కుటీరం ప్రవేశించాడు.

౧౯

“మనం ఇంకా ఎంతదూరం వెళ్ళాలి నాన్నా!”

ఎన్నడూ విశేషదూరం నడచి వెళ్ళడం అలవాటు లేని బాల ఆయాసపడుతూ అడిగింది హేమశిల్పిని. హేమశిల్పి కూడా వార్ధక్య కారణంగా నడవడానికి శ్రమపడుతూనే

ఉన్నాడు. అయితే ఓదో పట్టదల అతనిచేత ముందంజ వేయిస్తున్నది. కాని బాల ఆయాసపడుతూ 'ఎంతదూరం వెళ్ళాలి' అని అడిగేసరికి అతని గుండె కరిగి పోయింది.

“చాలా దూరమే వెళ్ళాలమ్మా. నేను చెప్పినట్లు విని ఉంటే నువ్వు ఈ శ్రమ పడవలసిన అవసరమే ఉండేది కాదు.” అన్నాడతను నిస్సహాయత సూచిస్తూ. కాని బాల ఉత్సాహాన్ని తేచ్చుకొంటూ ఇలా అన్నది

“నేను ఆ శాంతిదుర్గంలో - అందులోనూ ప్రభు భవనంలో ఉండవలసివస్తే ఇంతకంటే ఎక్కువ వ్యధే అనుభవించ వలసివచ్చేది. నాన్నా. ఒక మహా దుఃఖం అనుభవించడానికి బదులు స్వల్ప దుఃఖం అనుభవించి మిగతా జీవిత మంతా సుఖమయం చేసుకోవడం తెలివిగల పని కాదా?”

“అక్కడ నువ్వు ఎలాంటివ్యధా పొందేపనే ఉండేది కాదు. అంతా నీ భ్రమ మాత్రమే సమ్మా. గదాధర ప్రభువు లిప్పుడు పూర్తిగా మాటిపోయారు. వారి వల్ల మీ అమ్మకు ఒకప్పుడు జరిగిన అన్యాయాన్ని బట్టే నువ్వు వారిని అసహ్యించు కొంటున్నావుగాని వారిలో ఈనాడు కలిగిన మార్పు నువ్వు లెక్కకు తీసుకోవడంలేదు.”

“కాదు నాన్నా! నేను ఆయాస రక్తం పంచుకొని పుట్టినదాన్నే అయినా నాకు బుద్ధి తెలిసింది మొదలుకొని నిన్నే 'నాన్నా' అంటూ వచ్చాను. నిన్ను 'నాన్నా' అని పిలిచిన నోటితో మఱొకరిని అలా పిలవడం నాకు సాధ్యం కాదు. అంతేకాదు. 'బాల ఫలానా గదాధర ప్రభువు

కూతురు' అని యెవరై నా అంటే వినడం కూడా నాకు
బాధాకరమే. నేను నీకూతురి ననే అనుకొంటున్నాను.
'హేమశిల్పిగారి కూతురు' అని మాత్రమే లోకం నన్ను
పేర్కొనడం నాకు ప్రియంగా ఉంటుంది."

"పిచ్చితలీ! ఎందుకమ్మా ఈ వ్యర్థ జీవితాద నీకింత
మమత? గదాధర ప్రభువు ముందు ఈ హేమశిల్పి విలువ
యేచాటింది?"

బాల యీ మాటలకు మందహాసం చేసింది.

"నాన్నా, ఆనాడు - అంటే, మా అమ్మ శాంతి
దుర్గం పొలిమేరల్లో జీవితం చాలంచిన నాడు నేను ని
యింటికే గాక, ఎటో పోయిఉంటే, ఏం జరిగేది? గదాధర
ప్రభువుకూ నాకూ ఉండే రక్తసంబంధం ఎవరికైనా తెలసే
దేనా? అమ్మతోబాటు నేనుకూడా అప్పుడే ఏదో కారణాన
మరణిస్తే ఏమయ్యేది? కృతఘ్నుడైన ఆ ప్రభువు మాకు పాఠ
తాకిక క్రియలైనా చేయించేవాడేనా? ఇప్పుడైనా తనకు
నవినా దేవియందు సంతానం కలగలేదు కాబట్టి, ఆయన
నన్ను తన బిడ్డనుగా చెప్పుకొంటున్నాడు గాని, ఆవిడకే
బిడ్డలు పుడితే, నన్ను అభిమానించే వాడేనా? కావలసింది
నిర్వాజ ప్రేమ నాన్నా! దానికి భిన్నమైంది మనస్సు కెన్న
టికీ శాంతిని కలిగించదు. బానా?"

హేమశిల్పి మఱి జవాబు చెప్పలేక పోయాడు ఏదో
పూర్వానుభూతి స్ఫురణకు వచ్చి దీర్ఘంగా నిశ్చయించాడు.

"అమ్మా! నిర్వాజప్రేమ అనేది ఒక్క భగవంతుడి
వల్ల పొందదగిందేనమ్మా! తాకిక మైనదంతా సవ్యాజమే.

ఇది నీకు ఎలా నచ్చజేస్తాలో నాకు తెలియడం లేదు. పాపం! గదాధర ప్రభువులు ఈ పాటికి మనయింటికి వచ్చి మన పలాయన వృత్తాంతం తెలుసుకొని ఉంటారు. మనలేఖ చదువుకొని ఎంత విషణ్ణులై పోతారో!" ఇలా అంటూ ఉండగానే హేమశిల్పి కళ్ళు చెమర్చాయి. కంతం బొంగురు పోయింది. ముందుకు అడుగు వెయ్యలేక పోయాడు. బాల అతని పరిస్థితి గమనించి "కొంచెంసేపు ఇక్కడ విశ్రమిద్దాం నాన్నా! నువ్వుకూడా అలసి పోయావు. ఈ మామిడిచెట్టు నీడను కూర్చుంటే మార్గాయాసం కొంత ఉపశమిస్తుంది" అన్నది. హేమశిల్పి కాదనలేదు. ఇద్దరూ చెట్టునీడను కూర్చున్నారు.

"ఇంతకూ మన గమ్యం ఏది నాన్నా?"

మానంగా కాలం గడపడం దుర్భరంగా తోచిన బాల యిలా ప్రశ్నించే సరికి హేమశిల్పి కొంచెంసేపు ఆలోచనా భీతుడై నట్టండి యిలా అన్నాడు.

"అమ్మా! ఇక్కడికిరా అలావై మైళ్ళ దూరంలో ఉన్నది ఆ ఊరు. శాంతిదుర్గానికి రాకముందు అది నా నివాసస్థలంగా ఉండేది. ఊళ్ళోవాళ్ళు అందరూ నన్నెంతో అభిమానిస్తూ ఉండేవారు. ఆ అభిమానాన్నే నిలపుకో గలిగితే నాకు శాంతిదుర్గానికి రావలసిన పనే ఉండేది కాదు."

ఇంత వఱకు చెప్పేసరికి అతని కళ్ళు చెమర్చాయి. గొంతులోనుంచి మాట పెల్లగిలి రాలేదు. తర్వాత మనస్సు చిక్కబట్టుకొని ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచి 'అదమ్మా! మనం వెళ్ళవలసిన చోటు' అని సంభాషణ ముగించటానికి ప్రయ

త్నించాడు. కాని బాల అతని ప్రయత్నాన్ని సా నివ్వ లేదు.

“అదంటే ఏది నాన్నా? ఆడోరు పేరేమిటో, ఇక్కడి నుంచి ఏ దిక్కుగా వెళ్ళాలో చెప్పకపోతే నాకలా తెలుస్తుంది; అక్కడ ఉన్న విశేషా లేమిటి? మనకు కాలక్షేపమెలా జరుగుతుంది? శాంతిదుర్గం మాదిరిగా ఉంటుందా ఆడోరు? కవులు గాని, పండితులు గాని ఉన్నారా అక్కడ?”

బాల కురిపించే ప్రశ్నల వర్షానికి జవాబు లియ్యక తప్పలేదు హేమశిల్పికి. అతను నమ్మదిగా ఇలా చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు.

“ఇక్కడినుంచి ఉత్తరదిక్కుగా ప్రయాణం చెయ్యాలమ్మా, ఆ గ్రామం చేరుకొనడానికి అది శాంతి దుర్గమంతి పెద్దది కాదుగానీ కుగ్రామం మటుకు కాదు. అయితే నేను అక్కడినుంచి బయలుదేరిన నాటికి ప్రయాణ సౌకర్యాలు లేని ఊరది. చుట్టుపట్టు లన్నీ అరణ్య మయూలు. అయితేనే! ప్రకృతి సౌందర్యమంతా అక్కడే మూర్తీభవించి ఉంటుంది. గ్రామస్థులు నితీధర్మాలకు కట్టు పడ్డవాళ్ళు. ఏనాటిదో శైవ మతం ఒకటి అక్కడ ఉన్నది. మిగతా విద్వాంసులమాట యెలా ఉన్నా శైవమత సిద్ధాంతాలు కూలంకషంగా తెలిసిన పండితులు ఒకరో యిద్దటో ఆ మతంలో తప్పకుండా ఉంటారు. ఒహహో! ఏంగ్రామ మది! రెండో కైలాసమే అనుకో! అందుకేనేమో దానికి శివదుర్గ మనేపేరు. గ్రామంలో చాలాభాగం శైవుల యిండ్లే. శైవులు కానివారు కొంత మంది ఉన్నా, వారికి శివభక్తి లోపంలేదు.

శివదుర్గానికి చేరువనే కొండవాగు ఒకటి ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. అయితే ఇతర కాలాలలో ఆ వాగు ఎండిపోయి నట్టు కనబడుతుంది గానీ ప్రతి శివరాత్రికీ నీరు పుష్కలంగా వస్తుం దెక్కడినుంచో. శివరాత్రినాడు అక్కడికి శ్రీశైలానికి చేరినంతమంది యాత్రికులు చేరుతారు. నిజంగా ఆ రోజున కిన్ను లున్నఫలం అబ్బుతుం దెవరికయినా. ఆరోజు ఆ వాగు ఒడ్డు ఒక మహాపట్టణంలాగా వెలిగిపోతుంది. ఎందఱు భక్తులు! ఎందఱు పండితులు! ఎంతమంది వర్తకులు! తెల్లవారూ శివ సంగీతం వినిపిస్తూనే ఉంటుంది. ఎంత పుణ్యక్షేత్ర మమ్మాలది! అక్కడి శివలింగం శ్రీరామచంద్రుడే ప్రతిష్ఠించిందని చెబుతారు. అభాగ్యుణ్ణయిన నాకు జీవితం అక్కడే గడిపేభాగ్యం లేకపోయింది.”

హేమశిల్పి మళ్ళీ విషణ్ణుడయినాడు. అయినా బాల అతన్ని విషాదం భజిస్తూ కూర్చోనివ్వలేదు. వృద్ధులలోని దుఃఖ భారాన్ని ఇతరులకు వెళ్ళిపోయి వారి సానుభూతి పొందితే గుండె బరువు కొంత తగ్గుతుంది గదా! కాబట్టి అతనివల్ల ఆ వృత్తాంతం ఏమిటో విని అతన్ని అనునయించాలని ఆమె నిశ్చయించుకొన్నది.

“మళ్ళీ ఆగావేం నాన్నా? అటువంటి పుణ్యక్షేత్రం విడిచి నువ్వు శాంతిదుర్గానికి రావలసిన కారణం ఏమిటి? గ్రామస్థులు నీమీద ఎంతో ఆదరాభిమానాలు చూపే వారని చెప్పావు గదా! నువ్వు ఒకరి సొమ్ము ఆశించేవాడిని కావుగదా! గంగి గోవువంటి నీమీద కక్ష గట్టిన దుర్మార్గు

లెవరు? అలాంటి వారెవరైనా ఉన్నా గ్రామస్థులకు నువ్వెలాంటివాడివో తెలియదా? తెలిసి యెలా సహించారు? చెప్పు నాన్నా! ఆపులలో పంచుకొంటే ఎంతదుఃఖమైనా తగ్గిపోతుందంటారు. నాకు నీ చరిత్ర వినిపించటానికి సందేహిస్తావా? నేను నీకు పరాయి దాన్ననే అనుకొంటున్నావా? నువ్వలా అనుకోనేట్టయితే నాకింక దిక్కెవరున్నారో?

పాపం! బాల మఱి మాట్లాడలేక పోయింది. దుఃఖావేశం ఆమెను వివశను చేసింది.

హేమశిల్పి బాల మాటలకు నీరై పోయాడు. “లేదు లీ! లేదు. నువ్వు పరాయిదానివే అని నేననుకొన్నట్లయితే గదాధరి సభువుకు విన్ను అప్పగించకుండా ఇలా ఎందుకు తీసుకువస్తాను! ఈ ముసలివాడికి తెల్లి గానీ తోబుట్టువు గానీ కూతురుగానీ సమస్త బంధువులూ నువ్వేనమ్మా! నీ మనస్సుకు నేను నొప్పి కలిగించగలనా! విను మఱి నా పూర్వ వృత్తాంతం.

“అక్కడ వుండగా నాపేరు శైలేంద్రుడు. గురువుల దగ్గర శైవాగమాలన్నీ చదువుకొన్నాను, కుల వృత్తిలోనూ ప్రావీణ్యం సంపాదించాను. చిన్నతనంలోనే తెల్లిదండ్రుల్ని కోల్పోయినా నోటి మంచితనం వల్ల గ్రామస్థులందరికీ ప్రీతి పాత్రుణ్ణయ్యాను. ఇన్నిటికంటెనూ ముఖ్యమయినది మరాఠీ పతుల అనుగ్రహం నామీద ప్రసరించటం. వారు నన్ను కన్నబిడ్డ కన్న మిన్నగా చూచుకొనేవారు. నా కంట

ముందుగా వారి శుశ్రూషచేసే భక్తులెందలో ఉండేవారు. అయినా వారు బాధ్యతగల యేపని అయినా వాకే ఒప్పు గించేవారు. చివరకు వెండిబంగారాలు సంరక్షించే భారం కూడా నామీద మోపి నిశ్చింతలై ఉండేవారు.

“అమ్మా! తర్వాత జరిగిందే చెప్పడానికి సిగ్గుపడ వలసి వస్తున్నది. ఇంత పనికిది యెవరితోనూ చెప్పకోలేదు నేను నన్నింతగా గుచ్చి గుచ్చి అడిగిన అప్పులన్నూ కన బడలేదు.

“ఆ శివమర్గంలో ఆశ అనే అనాథ బాలిక ఉండేది. ఆమెకూడా నా మాదిరిగానే బాల్యంలోనే దిక్కులేనిదై ఉండటంచేత నాకు ఆమెమీద ఒక విధమైన సానుభూతి ఉండేది. ఆమెకున్నా నాపైన అటువంటి భావమే ఉండేది. అది సహజం కదా !

“ఆమె శైవమతంలో పరిచారికగా పనిచేస్తూ ఉండేది. కావటానికి పరిచారికే అయినా ఒక మహారాజ్ఞికి ఉండదగిన ఉత్తమలక్షణాలుండేవామెలో. తన పనేమో తానేమోకాని యెవరితోనూ అనవసర ప్రసంగాలు చేసేది కాదు. అయితే ఆదరించి పలకరించే వారుంటే మనస్సిచ్చి మాట్లాడేది. మాట నేర్పు ఆమె సామ్రే అనుకొనేవాణ్ణి నేను - ఎంత దిగుల్లో ఉన్నవాళ్ళ నైనా తన మాటలతో ఇట్టే నవ్విం చేశా క్రి పర మేశ్వరు డామెకు ప్రసాదించాడు. ఇప్పుడు నీమాటలువింటూ ఉంటే ఆమె గుర్తుకు వస్తూఉంటుంది నాకు. మాటలే కాదమ్మా! ఆమెకూ నీకూ ఎన్నో విషయాలలో సామిళ లున్నాయి. నా కదే ఆశ్చర్య మనిపిస్తూ ఉంటుంది. ఆశ

యెక్కడ! నువ్వెక్కడ! ఒక ఊరూ కాదు. చుట్టరికమూ కాదు. ఆమె పోలిక నీకు ఎలా వచ్చింది! అందుకేనేమో మనిషిని పోలిన వానుషులుంటా రంటారు.

“బాలా! అటువంటి ఆశ నాకు ఎంతో ఆపురాలుగా తోచింది. అవును. నన్ను చూచి జలిపడ్డవాళ్ళు నాకు ఆపులు కాకపోవడం ఏమిటి? రోజూరోజూకీ మా యిద్దరి మధ్యా స్నేహం వృద్ధి పొందసాగింది. చివరకు వివాహ బంధంతో మా స్నేహాన్ని శాశ్వతం చేసుకోవాలని నిశ్చయించుకొన్నాము. అలా నిశ్చయించుకొన్నది మొదలుకొని నేను ధన విషయంలో శ్రద్ధ వహించాను. అంతకుముందు నేను ఒంటరివాణ్ణి. ఎక్కడ ఉన్నా, ఏం తిన్నా ఎలాగో కాలక్షేపమే పోయేది. ఇంకొక వ్యక్తి పోషణశాధ్యత మీద బడ్డప్పుడు అలా జరిగడానికి అవకాశ మేదీ? ఇది మూయిల్లూ వాటి అశుభ యేర్పాటు కావాలిగా సంసారికి! వత్సామాట యేమిటంటే పువ్వులాటి ఆశకు సకలభోగాలూ సమ కూర్పాలనే ఆకాంక్ష నాలో బలీయమైంది. మంచి పిలువైన బట్టలూ నగలూ ధరిస్తే, ఆశ మతెంత అందంగా కనిపిస్తుందో! ఆ సౌందర్యం యావత్తూ కన్నులవిందుగా చూడాలనే తహతహ ప్రారంభమైంది. చివరకా ఉద్వేగమే నన్ను మూఢుణ్ణి చేసి, దుఃఖావమానాలలో ముంచి, శివ దుర్గం నుంచి శాంతిమర్గానికి తీటిమివేసింది.”

ఇలా చెబుతూ హేమశిల్పి హఠాత్తుగా మాటలు చాలించాడు. అతని కళ్ళవెంట బాష్పాలు సంతత ధారగా జాలువార సాగాయి. పెదవు లదరడం మొదలుపెట్టాయి.

అతను కూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్టే క్రిందబడి గిలగిల
తన్నుకో జొచ్చాడు. బాల అతని అవస్థ చూచి అదిరిపడింది.
'నాన్నా నాన్నా' అంటూ ఎలుగె తి పిలుస్తూ శోకించటం
మొదలుపెట్టింది. అంతకంటే అతనికి ఎలా ఉపచారం చేసి
స్వస్థత చేకూర్చాలో ఆమెకు తెలియలేదు. అసలది మూర్ఖ
అనే రోగమనే ఆమెకు తోచలేదు. అంతవఱకూ మూర్ఖా
వశులైన వాళ్ళను ఆమె చూడనేలేదు పాపం!

౨౦

“అళ!..”

“ఏం కావాలండీ?”

“కొంచెం నేపిలా కూర్చో!”

“చేనికి?”

“నీతో కొన్నిమాటలు చెప్పాలి.”

“ఎక్కడి పని అక్కడే ఉంది. కబుర్లు వింటూ
కూర్చోటానికి టిఫిన్ యెక్కడిది?”

“పని యెప్పుడూ ఉన్నదేగా అళ! నా కడపటి
మాట విని పోదూ?”

“ఛా! అవేం మాటలండీ!”

“అంతే. నాకు తెలుసు.”

“ఏమిటి మీకు తెలిసింది? మీరు వాడిలి పోవడం,

దగ్గఱున్న వాళ్ళని మాడల గొట్టడం. ఈ రెండేగా మీకు తెలిసింది? కాస్త జ్వరం వస్తే అంత భయపడతారెందుకు?”

“నేను భయంతో అనడంలేదు ఆశా! నా శరీర పరిస్థితే అలాఉంది. ఏ తుణుకున ప్రాణం పోయినా పోవచ్చు. ప్రాణం విడిచేముందు చేసిన తప్పులు నీముందు ఒప్పుకొని మఱీ జీవితం చాలించాలని ఉన్నది. ఈ ఒక్కకోరిక తీర్చవా ఆశా!”

విలాసు డింతదీనంగా మాట్లాడుతుంటే ఆశ జాలితో కరిగిపోయింది. మెల్లగా వచ్చి అతని శయ్యప్రక్క నిలబడది. “చెప్పండి మఱీ!” అన్నది అతని చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకొంటూ.

విలాసుడు ఒక్కసారి కన్నెత్తి ఆమె ముఖంలోకి చూచి వెంటనే తెప్పలు వచ్చుకొని విషణ్ణ స్వరంతో ఇలా అన్నాడు.

“నేను నీకు చాలా ద్రోహం చేశాను ఆశా!”

ఆశ చీటునవ్వుతో అతని ముఖం తేటిపాటజూచింది.

“కళ్ళు మూసుకొని మాట్లాడు తున్నారేం? నా ముఖం చూడడం మీకీష్టం లేదా?”

చప్పున విలాసుడు కళ్ళు తెరిచాడు. అతని కనుకొనల నుంచి అశ్రువులు జాతాయి.

“నీ ముఖం చూడలేక పోవడమా? నిత్యమూ ఈ సుందరవదనం చూడగలగా లనేకదా ఎంతటి పాపానికియినా ఒడిగట్టాను.”

“అదేమిటండీ!”

“నీకు తెలియదా ఆళా!”

“బాగుంది. మీరేంచేశారో నా కలలా తెలుస్తుంది?”

“నీకు తెలుసు”

“నాకు తెలియదు.”

“అబద్ధ మాడకు ఆళా! నీకు తెలుసు.”

“అబద్ధమా! మీతోగాని, యితరులతో గాని నేనెప్పుడయినా అబద్ధ మాడానని మీరు ఋజువు చేయగలరా?”

“చెయ్యలేను కాని నిన్ను పెండ్లాడడం కోసమని నేను నిన్ను మరొక వ్యక్తిని మోసగించాను. అవునా?”

“ఏమో”

“అంటే సగం వరకు నామోసం నీకు తెలిసినట్టే”

“అదెల్లాగు?”

“ఎప్పుడయితే ‘ఏమో’ అని అన్నావో అప్పుడే నా మీద నీకు కొంత అనుమాన మున్నట్లు స్పష్టమవుతోంది.”

“ఒక్కనూట వినండి! అప్పు డడిగితే మీకేమీ తెలియ దన్నాను. తెలియదంటే విజంగా తెలియదేమో అనుకొన్నాను. దోషమంతా అతనిదే అనుకొన్నాను. పైగా అప్పటికి నేను మీ దాన్నె పోయాను. నామీ మీరే దైవం. దైవాన్ని శంకించవచ్చునా? కాబట్టి నేను మిమ్మల్ని శంకించగూడ దనుకొన్నాను. అంతటితో ఆ కథ ముగిచి పోనా అనుకొన్నాను. ముగిచిపోయాను కూడా. ఇప్పు డదంతా త్రవ్వతారెందుకు?”

“ఈ పశ్చాత్తాపాన్ని నుంచి శాంతి ఎలా పొందేది? అసలు శైలేందుడే కనిపిస్తాడేమో! కనిపిస్తే...”

“ఆ గారేం? కనిపిస్తే?”

“అతని రెండుకాళ్ళూ పట్టుకొని ‘తప్పు చేశాను శైలేంద్రా! నీకు తీరివి దోహం చేశాను. మాయని మచ్చ కల్పించాను. నన్ను క్షమించు లేదా నీ కని తీవ్రేట్టు శిక్షించు కావాలంటే ఆశను చేస్తు’ అని అతనితో చెబుదా మనుకొంటున్నాను.”

“ఔను చెప్పవలసిందే.”

ఆశ పెదవిపై చిటునవ్వు మెరిసింది.

విలాసుడు ఆ చిటునవ్వు చూచి ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

“నువ్వు మహాస్ఫూర్తిగా అంటున్నావా ఆశా!”

ఆశ పకపకా నవ్వింది.

“నేనూ అదే ప్రశ్న మిమ్మల్ని అడగాలనుకొంటున్నా నండీ!” అన్నది.

విలాసుడు అవమానితుడై నట్టు భావించాడు.

“నేను చిత్తశుద్ధిగానే చెబుతున్నాను ఆశా! అతను నిన్ను స్వీకరించి నా అపరాధాన్ని క్షమించటానికి అంగీకరించేట్టులే నేను ఎంతో సంతోషిస్తాను.”

“అవును. ఈమధ్య నవలల్లో నాటకాల్లో కథల్లో ఇల్లాంటివే ఉంటున్నాయి.”

“అంత పరిహాసంగా మాట్లాడుతావేం ఆశా! ప్రేమపాపం ఒప్పుకొని అందుకు ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవడం మంచిపని కాదా?”

“కాదని యెవరన్నారు?”

“మఱి అలా మాట్లాడడం మెందుకు? నవలల్లో నాటక

కాల్లో కథల్లో ఇల్లాంటివే వుంటున్నాయంటే నిత్యజీవితంలో అల్లాంటి వాటికి తావు లేదనేగా?”

“కాకపోతే ఏమిటండీ! తనలో కాపరం చేస్తున్న స్త్రీని ఏ పురుషుడైనా మఱొకడి కెలా అప్పగిస్తాడు! అప్పగించినా అది యెలా ఊరుకుంటుంది! అది ఊరుకున్నా అవతలివాడు దాన్నెలా అంగీకరిస్తాడు! హృదయ మనేది వున్న వాళ్లెవళ్లా ఇల్లాంటి వాటి నంగీకరించరు.”

“ఎందువల్లనో!”

“ఎంగిలికూటి కాశపడే వాళ్ళుగూడా మనుషులేనా? వాళ్ళు కేవలం జంతువులే. మానవత అయిన స్త్రీ ఒక రోజైనా సరే ఒక క్షణమైనా సరే ఒక పురుషుడి గాహువుల్లో చిక్కి తర్వాత వేఱొకడితో సుఖపడ గోరుతుందా?”

“విషయం వచ్చింది కాబట్టి అడుగుతున్నాను ఆళా! మన వివాహానికి పూర్వం నువ్వు శైలేందుగ్రాణ్ణి ప్రేమించలేదా? అతనితో—”

ఆళ వెంటనే రెండుచెవులూ మూసుకొన్నది.

“శివ శివా! ఈ రోజులా మాట్లాడుతున్నా రేమండీ? మీకు మతి చలించలేదు గదా!”

“అంత బాధ పడతావెందు కాళా! నే నదొక తప్పుగా భావించటం లేదుగా! పైగా ఈ రోజున అయినా అతను వచ్చినట్టయితే నిన్ను అప్పగించటానికి సిద్ధంగానే వున్నానుగా?”

పకాలున నవ్వింది ఆళ.

“అతను ఈ రోజున వస్తాడు! నన్ను స్వీకరిస్తాడు!”

ఎముకల గూడుగా, తోలుబొమ్మగా మిగిలిన నాకు ఈ ఆనందం కావలసిందే మఱి! దేనికండీ యీ పిచ్చిమాటలు!”

“అయితే వయస్సు మీ అని పక్షంలో అంగీకరించే దానివే నన్నమాట ”

“మీరు ‘ఈరోజున అతను వస్తే——’ అని చెప్పిన దాని కీజవాబు. మానవతి తత్త్వం ఎలా ఉంటుందో ఇది వఱకే చెప్పాను. అది మీరు వినిపించుకోలేదో, వినికూడా మళ్ళీ అడుగుతున్నారో నాకు తెలియకుండా ఉన్నది.”

“మఱి ఆ రోజులో అతడే నువ్వు ఏకాంత సంభాషణలు జరపలేదా? అలా మాట్లాడుకొనే టప్పుడు మీ మాటలు పరస్పర సౌందర్యాన్ని గుఱించి నడవలేదా? అటువంటి మాటలు నడిచేటప్పుడు మీ మనస్సుల్ని మీరు నిగ్రహించుకోగలిగారా? మానవమాతృలకు అది సాధ్యమని నే ననుకున్నాను ”

“మేము ఏకాంత సంభాషణలు జరిపినా అవి మీరూహించినంత దూరందాకా పోలేదు. వివాహ మైతే చేసుకోవా లనుకున్నాం. అది యెందుకంటే ఒకరికొకరు తోడుగా ఉండేందుకు. నాకు మగదిక్కులేదు. మగదిక్కుయేమిటి? ఏ దిక్కు లేదు. అతనూ అటువంటివాడే. అప్పుడోసం ముఖం వాచిపోయిన వాళ్ళం. ఒక పవిత్ర స్నేహాన్నే మేము కాంక్షించాం.”

“మఱి వివాహం జరిగినా కూడా శరీర సంబంధం లేకుండా ఉండా లనుకున్నారా?”

“అల్లాగేమీ అనుకోలేదు. వివాహ మైతేగాని ఆ ఆలోచనలు మనస్సులోకి రానీయగూడ దనుకొన్నా న్నేను. ఆ అభిప్రాయాన్ని అతనికి స్పష్టంగా తెలిపాను. దాని కతను అంగీకరించాడు. నాకు తెలియదూ! అతను స్త్రీ కేంత దూరంగా ఉండేవాడో!”

“ఆశా! ఈ ఏదై ఏళ్ళ వయస్సులోనే నువ్వుంత నోరూరిస్తున్నావే! తొలిజన్మనంలో ఉన్న నిన్ను ఒంటరిగా కలుసు కొన్నప్పుడు అతను ఎలా నిగ్రహాన్ని పాటించ గలిగే వాడా అనేది నాకు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తున్నది.”

“ఒక్క మీకే కాదండీ! చాలామంది కిది విచిత్రం గానే కనిపిస్తుంది లోకంలో ఎక్కువమంది క్రిస్టియన్ దేవునికి వశపడి పోతారు. మిగిలిన కొద్దిమంది వివేకానికి అప్రపీతం ఇస్తారు. శైలేంద్రుడు ఆ కొద్దిమందిలో వాడు.”

“నీకు నిజంగా శైలేంద్రుడి పవిత్రత మీద అంత విశ్వాసమే ఉంటే అతను మర ద్రవ్యం అపవారించాడని యెలా నమ్ముతున్నావు?”

“మీరు ఒక విషయంలోనుంచి వేరొక విషయం లోకి వస్తున్నారు. స్త్రీ వ్యామోహం లేనివాడు దొంగ కాడని చెప్పగలమా! దొంగ అయినవాడు స్త్రీ వ్యామో హానికి కూడా లొంగిపోతాడనగలమా! కొండటిలో రెండు దుర్గుణాలూ ఉంటాయి, కొండటిలో ఒకటే ఉంటుంది-కొంత మందిలో ఏ దుర్గుణమూ ఉండదు. లోకంలో కొన్ని పుల్లటి ఎస్తువులున్నాయి. కొన్ని పులుపూ చేదూ కలిసినవి ఉన్నాయి. కొన్ని కేవలం తియ్యటివి; మితికొన్ని తీపి

★ పులుపూ కలిసినవి. రక రకాయిన యీ రుచుల మాదిరిగానే మానవుల గుణాలు కూడా అనేక విధాలు ”

“నువ్వు యేది మాట్లాడినా ఇంత విమర్శచేసి యెలా మాట్లాడ గలుగుతా వాళా! పెద్ద చదువు లేవి చదువుకో లేదు గదా!”

“పెద్దల మాటలు వినడం కంటే చదువులేం కావాలి చెప్పండి. వివేకమే కావాలంటే? శైవమతంలో పురాణాలు వినేటప్పుడు మొద్దులాగా కూర్చున్నా ననుకొన్నారా?”

“మళ్ళీ ఒక సందేహం.”

“అసలే ఒంట్లో బాగా లేదంటున్నారు. ఇంతసేపు దేనికి మాట్లాడుతున్నారు? దేహం ఉన్నంతవఱకు సందేహం ఉండేదే. కొంతసేపు మాట్లాడకుండా ఉండండి. అలసట తగ్గుతుంది.”

“మనస్సులో ఆరాటం ఉన్నప్పుడు అలసట యెలా తగ్గుతుంది ఆళా! నా సందేహం తీర్చు. శైలేంద్రుడు దొంగే అని నువ్వెలా నమ్మగలిగావు? అప్పుడి వివేకమంతా ఏమై పోయింది?”

“గ్రామస్థులందఱూ ఎలా నమ్మగలిగారు? అందఱూ అవివేకులేనా? ఆ పరిస్థితులలా కలిసివచ్చాయి. దొంగనగలు అతని దగ్గర కనిపించాయి. వాటిని తనకు అమ్మిన వ్యక్తి పేరు అతను చెప్పలేదు. అందఱూ అనుమానించినట్టే నేనూ అతన్ని అనుమానించాను. పైగా అప్పటికి నా వయస్సెంత చెప్పండి!”

“పది హీనో పదహారో అనుకొంటాను.”

“అవునుగదా! ఆ పయస్సులో నాకు పెద్దవాళ్ళు చెప్పేవి నమ్మడమే తెలుస్తుంది గానీ విమర్శించి సత్యా సత్యాలు నిర్ణయించడం ఎలా తెలుస్తుంది? మీరు చెప్పారు; నేను నమ్మాను. అంతలో శైలేంద్రుడు పెద్ద లేఖ ఒకటి వ్రాసి పంపాడు. అదీచదువుకొనే సరికి నేను సంకటావస్థలో పడ్డాను నిజంగా అతను దొంగకాదేమోఅనీ అనుకొన్నాను. ఎవరో దొంగతనం చేసి అది అతనిమీదకు త్రోసివేశారని కూడా నమ్మాను అయితే అతను ఆ దొంగపేరు తనకు తెలుసు ననికూడా ఎందుకు బయట పెట్టడంలేదు? తన బతుకు బజారు పాలుచేసిన వ్యక్తికి చేసిన వాగ్దానాన్ని నిలుపుకొంటా నంటాడేమిటి? అదే నాకు అతని తత్త్వం గ్రహించటానికి ఒక ఆటంక మయింది ”

“ఆ దొంగను నేనే అంటే నమ్ముతావా ఆశా!”

“మీరు మిగతా స్ఫూర్తిగానే చెప్పితే నేను నమ్మక యేం చేస్తాను?”

“నమ్మి నట్టయితే నన్ను అసహ్యించుకోవూ?”

“ఆ దళ దాటిపోయిన దండీ!”

“ఎప్పటితో?”

ఆశ మెడలోని మాంగల్యం అతనికి చూపి కళ్ళ కద్దు కొంటూ ఇలా అన్నది.

“ఇది నా మెడలోకి వచ్చినప్పటితో.”

“రేపు శైలేంద్రుడు వచ్చి ‘విలాసుడే మర ద్రవ్యం అపహరించి ఆ నేరం నామీదకు త్రోసివేశాడు.’ అని పది మందిలోనూ అన్నట్టయితే నువ్వేం చేస్తావు?”

“ఎప్పుడో ఇక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయిన శైలేంద్రుడు, ఇక్కడ తనది అనేది ఏమీలేని శైలేంద్రుడు, వృద్ధుడై కాలు కదిలించలేని స్థితిలో ఉండవలసిన శైలేంద్రుడు రేపు ఇక్కడికి వస్తాడా? ఎచ్చి పంచాయితీ జరిపిస్తాడా! జరిపించి మీదొ గతనాన్ని సాక్ష్యబలంతో నిరూపణ చేయిస్తాడా! ఏమిటండీ మీ మాటలు?”

“ఏమో ఆశా! రాత్రి నాకు ఆవిధంగా కలవచ్చింది. ఒక్క యీరాత్రే కాదు, ఈమధ్య చాలా రోజులనుంచీ అటువంటి కల వస్తోంది. నిష్కారణంగా ఇటువంటి దెందుకు తటస్థిస్తుంది?”

“మీ భయమే అందుకు కారణమై ఉంటుంది.”

“భయానికి కారణం?”

“కొంతమంది భయానికి కారణం ఏమీ ఉండదు. అది వాళ్ళ మనో దౌర్బల్యమే.

“అలాగెందు కనుకోవాలి? మనకు తెలిసినంత వఱకు శైలేంద్రుడు చాలా పట్టుదల మనిషి. ఏదోఒక రోజున తన నిర్దోషిత్వం నిరూపించు కొనడానికి అతను ప్రత్యక్షం కావచ్చును.”

“శైలేంద్రుడు పట్టుదల గల మనిషే, కాదనను. కాని అతను ఇక్కడనుంచి వాతాశుడై వెళ్ళాడు. వెళ్ళి కూడా ముప్పై నలభై ఏళ్లు గడచిపోయాయి. అతనిని ఈ ఊరే మఱచిపోయింది. అతని తరం వాళ్ళందఱూ దాటిపోయారు. మిగిలింది మన మిద్దఱు. మిమ్మల్ని బట్టి నేనూ అతనికి శత్రు వర్గం లోనిదాన్నే. అయినా మనం ఇంకా జీవించి ఉన్నా

మనీ, ఈ ఊళ్ళోనే ఉంటున్నామనీ అతని కలా తెలుసు? ఎప్పటి సంగతు లప్పుడు తెలుసుకొంటూనే ఉన్నాడంటారా! అలా తెలుసుకొంటూనే ఉంటే తన తరం వాళ్ళందఱూ దాటిపోయిన పిదప ఎవరిముందు ఈ అపకీర్తి మాపుకొందామని వస్తాడు?”

ఆశ మాట లింకా ముగియలేదు. ‘అమ్మా! అమ్మా!’ అని యెవరో తలుపు తట్టడం వినిపించింది. “వచ్చే! వచ్చే!” అని తొందరగా వెళ్ళి తలుపు తీసింది ఆశ.

పరిసరాలకు వన్నె కల్పించే జవ్వని ఒక తె ఎదురుగా నిలబడి ఉన్నది. ఆశను చూడగానే నమస్కరించి ఆమె యిలా అన్నది.

“మా నాన్నకు చాలా దాహంగా ఉందమ్మా! కాసిని మంచి నీళ్ళిస్తారా?”

ఆశ ఆ జవ్వనికి అనతి దూరంలో కూర్చుండి ఉన్న వృద్ధుణ్ణి చూచింది. పిపాస దుర్భరంగా ఉండడం చేతనేమో అతను వసారా గుంజకు చేరిగిలబడి కళ్ళు మూసుకొని ఉన్నాడు. ఆశ అతనిని చూచి జాలిపడి తొందరగా ఇంట్లోకి వెళ్ళి మజ్జిలో కొంత నిమ్మరసం పిండి ఉప్పువేసి తేచ్చి “బాబూ! ఇదిగో! తాగండి!” అని గ్లాసు అతని చేతికి అందించింది. అతను కళ్ళు తెరిచి గ్లాసు అందుకొని మజ్జగ త్రాగి కొంత తేలుకొన్నాడు. కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా ఆమెవైపు చూపులు సారిస్తూ “చల్లని తల్లివమ్మా! పోయే ప్రాణం నిలబెట్టావు. నీ పేరేమిటి తల్లీ!” అన్నాడు.

“ఆశ..”

‘ఆశ’ అన్న పేరు వినగానే ఆ జవ్వని ఉలిక్కిపడింది. వృద్ధుడు చకితు డయ్యాడు.

“ఆశ! ఆశ!” అంటూ అతను పరీక్షగా ఆమె ముఖం లోకి చూచాడు. ఆశ కూడా విస్మయంతో అతన్ని పరికించింది. అతను శై లేందుడు!

౨౧

శ్రీశను గుర్తించిన శై లేందుడు క్షణకాలం కూడా అక్కడ కూర్చోలేకపోయాడు. “బాలా! వెడదాం రాతల్లీ!” అని ఆమె రాకకోసం ఆగకుండానే గబగబా లేచి వీధివైపు నడివసాగాడు. శాల మూలం వెంటనే అతనితో కదలలేక పోయింది.

“మ ప్రేమీ అనుకోబోకం డమ్మా! పెద్దతనం వల్ల మా నాన్న మతి స్థిమితత లేక ఉన్నట్లుండి హఠాతుగా ఎటో వెళ్ళిపోతూ ఉంటాడు. అంతేకాని చేసిన మేలు మఱచి పోయేవాడు కాదు. కీడు చేసిన వారి కయినా అపకారం తలపెట్టే వాడుకాదు. పెద్దవాడి మీద కోపగించుకోకండి తల్లీ! మీ మేలు మఱచిపోలేం. మా నాన్నప్రాణం నిలిపిన పుణ్యం మీది.”

ఇలా అని ఆశకు నమస్కరించి అవసర వదనంతో

శైలేంద్రుణ్ణి అనుసరించ బోయింది. కాని ఆశ ఆమెను చెయ్యి పట్టుకొని యిలా అడిగింది.

“మీ దే ఊరమ్మా! ఇక్కడికి ఏం పని మీద వచ్చారు?”

“మాది శాంతిదుర్గం అని ఇక్కడికి ఎంతో దూర గ్రామం. ఈ శివదుర్గం పుణ్యక్షేత్రమని విని చూచిపోదామని వచ్చాం తల్లీ!” అని ఆశకు బదులు ఇపుతూ శైలేంద్రుడి వైపు చూస్తున్నది బాల. అతను వంచిన తల యెత్తకుండా పోతున్నాడు. ఆశ కూడా శైలేంద్రుణ్ణి గమనిస్తూ బాలను తిరిగి యిలా ప్రశ్నించింది.

“మీ అమ్మగారెక్కడ? వారిని గూడా తీసుకురాలేదా?”

“మా అమ్మగారు నా చిన్నతనంలోనే గతించారమ్మా!”

“అలాగా తల్లీ! తల్లీలేని బిడ్డను పెంచటం ఎంత కష్టం! మీ నాన్నగారు నిన్ను పెంచడానికి చాలా కష్టపడివుంటారు.”

“అదంతా నాకేం తెలుస్తుందమ్మా! నన్ను ఒక రాజకుమారిని పెంచినట్టే పెంచారాయన.”

“మీ తల్లిగారి పుట్టిల్లు? ఆమెవై పు చుట్టా లేవరూ మిమ్మల్ని చూడలేక పోయారా, మీ నాన్నగారి మీదనే వదిలి పెట్టకపోతే?”

“అమ్మగారి పుట్టిల్లూ నాకు తెలియదు. ఆమెవై పు బంధువుల్ని ఇంతవరకు చూడలేదు నేను. తల్లి అయినా

తండ్రి అయినా చుట్టపక్కాలయినా నాన్నగారే నాకు. ”

“అయ్యో పాపం. మీ అమ్మగారు పోతే, మీ నాన్నగారు మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకో లేదా నీసంరక్షణకోసమైనా? లేకపోతే మీ నాన్నగారివైపు చుట్టాలైనా సమీప జాలి చూపకపోయారా!”

“అసలు నా తల్లి యెవరో యెవరికీ తెలియదమ్మా! శాంతిదుర్గపు గొలిమేరల్లో మరణించిన తల్లివద్ద ఏడుస్తుంటే నన్ను చూచి జాలిపడి తెచ్చి పెంచారే నాన్నగారు. మీ అమ్మ యే జాతికి దొంగిందో కూడా యెవరికీ తెలియదు. ఆమె మెడలో లింగాకాయ ఉండట వల్ల శైవమతస్థురాలని మాత్రం తెలిసిందట! దిక్కులేని ఆ శవానికి ఈ నాన్నగారే అంత్యక్రియలు చేశారు. ఈయన ఆజన్మ బ్రహ్మచారి. మరింకా సన్నేవరు ఆదరిస్తారు చెప్పండి! ఈ మా నాన్నగారున్నూ యెక్కడియింకోవచ్చి ఓంటరిగా ఆ శాంతిదుర్గంలో నివసిస్తున్నారు. వీరి బంధువులెవరో, వీరి పూర్వవివాసస్థల మేదో ఆ పూర్ణో ఎవరికీ తెలియదు.”

ఈ సంభాషణలో ఇద్దరుకూడా శైలేంద్రుని పోక మరచినట్లున్నారు. అంతవరకూ ఇంట్లో పనుండి వీరి సంభాషణ ఆలకిస్తున్నా విలాసుడు తొందరగాలేచి బయటికివచ్చి ‘అతనింకెవ్వరో కాదు ఆశా! మన శైలేంద్రుడే అయి ఉంటాడు. ఇంకా జాగు దేనికి? త్వరగా వెళ్ళి అతని పాదాలమీద పడదాం పద! నేను చేసిన మహాపాపంనుంచి నాకు విముక్తి

ప్రసాదించడానికి పరమేశ్వరుడే శైలేంద్రుణ్ణి ఇక్కడకి తీసు
కొనివచ్చాడు. రా ఆశా! అలస్యమయితే అత నింకెక్కడి
కైనా పారిపోతాడేమో! అంటూ ఆయాసంతోనే శయిలేం
ద్రుణ్ణి కలుసుకొనడానికి బయలుదేరాడు. ఆశ మందహాసం
చేస్తూ ‘ఒంట్లో ఏమీ కులాసాగాలేని మీరు రావడమెందు
కండీ! అమ్మాయి నిక్కడ విడిచిపెట్టి ఆయన వెళ్ళిలేదు
ఎక్కడో ఒకచోట కూతురికోసం కనిపెట్టుకొని ఉంటారు.
నేను వెళ్ళి వెతికి పిలుచుకొని వస్తానుగదా! మీరు ఇంట్లో
వుండండి!’ అని అతనిని వారించింది కాని అలను తన అనా
రొగ్యాన్ని కానీ ఆమె మాటల్నికానీ లక్ష్యం చెయ్యలేదు.
తన చేతికర్రతో ముందుకు నడుస్తూ ఇలా అన్నాడు.

“మనిషికి బాగుపడే అవకాశాలు పడేపడేరావు
ఆశా! వచ్చినవాటిని సద్వినియోగం చేసుకోవడంలోనే ప్రకా
శిస్తుంది వివేకం. ఇన్నాళ్ళనుంచీ నాకు ఒకే విధమయిన
కల వస్తున్నదంటే ఎ దుకనుకొన్నావు? ఇదిగో! ఇలా జరగ
బోతున్నది. ఇప్పుడయినా వివేకం కలిగి, పాపానికి ప్రాయ
శ్చిత్తం చేసుకొని, ఉత్తమగతిపొందే యోగ్యతసంపాదించు
కోవలసిందని యీశ్వరుడు నన్ను హెచ్చరించదలచు
కొన్నాడు. ఆ హెచ్చరిక నేను పాటించి తీరాలి.”

ఆశ అతనిని నివారించటం అసాధ్యం అని తెలుసు
కొని, బాలను ‘రా తల్లీ! మీ నాన్నగా రెక్కడున్నా
వెతికి తీసుకొనివద్దాం. మేము యెవరమో అని నువ్వు ఆలో
చించవలసినపనిలేదు. మీ నాన్నగారు ఈ ఊరువిడిచి శాంతి

దుర్గానికి రావడానికి మేమే కారణం. మా వల్ల ఆయనకు ఎంతైనా ద్రోహం జరిగింది. నిజానికి మా పాపం ఎంతమాత్రం క్షమార్హం కాదు. నువ్వు మమ్మల్ని కనికరించి మా అపరాధాన్ని మన్నించేట్లు నాన్నగారికి నచ్చజెప్పాలి, అని పరితప్త హృదయంతో మ రేమీ మాట్లాడలేక కన్నీళ్ళతోనే వేరైపోయాము. బాలకూడా విషయం కొంతవరకు తెలిసినట్లున్నా, పూర్తిగా ఊహించలేకపోయింది. ఏమి యేమైనా తండ్రిదగ్గరకు వెళ్ళడం తనకూ సమ్మతమే కాబట్టి ఆశతో కలిసి విలాసుడివెనక నడవసాగింది.

౨౨

“ఈ ఊళ్ళో ఒకప్పుడు శై లేంద్రుడనే శైవబ్రహ్మచారి ఉండేవాడు. మీరు అతన్ని ఎరుగున్నారా?”

ఒక పెంకుటింటి అరుగుమీద కూర్చున్న ఒక వృద్ధ బ్రాహ్మణుణ్ణి చూచి పై విధంగా శై లేంద్రుడు ప్రశ్నించాడు. ఆ బ్రాహ్మణుడు శైలేంద్రుణ్ణి ఆపాదమస్తకం పరికించి తల అడ్డంగా తిప్పి యిలా అన్నాడు.

“నేను ఈ ఊరికివచ్చి యిరవై సంవత్సరాలయింది. ఈ యిరవై సంవత్సరాలలోనూ శైలేంద్రుడనే పేరు నేనే నాడూ వినలేదుబాబూ! అతను మీకుబంధువా? మిత్రుడా? పాపం! మీరు అతనికోసం వచ్చారేమిటి? అతను లేకపోతే

మాత్రం మీకీ ఊళ్ళో ఆతిథ్యానికి కొరత ఉంటుందా? ఈ పూట మా యింట్లో భోజనంచేసి తీరికగా అతనినిగూర్చి తెలుసుకోవచ్చు; లోపలికి దయచేయండి”

శైలేంద్రుడా గృహస్థు సౌజన్యానికి ముగ్ధుడైనాడు. కాని, అతని లక్ష్యం వేరుగా ఉన్నది. అతను ఆ గృహ యజమానికి మనసారా వందనంచేసి “అయ్యా! నేను ఒకానొక పనిమీద ఇక్కడకు వచ్చాను. భోజనానికి అప్పుడే తొందర లేదు. నేను ఈ రోజు ఇక్కడే గడపవలసివస్తే తప్పక మీ యింట్లోనే భోజనం చేస్తాను. ఇక్కడ వెనక ఒక పూరిల్లు ఉండేది. అది మీరు కొని పెంకుటిల్లుగా మార్చి కట్టారు కాబోలును. అదేమిటో ఊరు యావత్తూ యిల్లాగే ఉన్నది. వెనకటి యిల్లుగానీ మనుష్యులుగానీ కనబడటంలేదు” అనుకొంటూ ముందుకు సాగిపోయాడు వృద్ధ బ్రాహ్మణుడు సందుమలుపు తిగేపరకూ శైలేంద్రుణ్ణి పరికిస్తూ ‘ఎవరబ్బా అతను! నేను ఈ గ్రామానికి రాకపూర్వం ఇకనొకసారి యిక్కడికివచ్చి వెళ్ళాకన్నమాట. అప్పటికీ ఇప్పటికీ ఊరు చాలా మారిపోయిందనుకొంటున్నాడు. మారదు మరి! శరీరమే రోజురోజుకీ మారిపోతుండే. పరబ్రహ్మం ఒక్కటితప్ప మారిపోని వస్తువేదీ’ అనుకొంటూ ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు

అది రచ్చచావడి. చాలామంది పెద్ద లక్కడ కూర్చుండి ఏవేవో ముచ్చటలు చెప్పుకొంటున్నారు. నెమ్మదిగా శైలేంద్రు డక్కడికి చేరుకొన్నాడు. చేతికర్రమీద ముంజెయ్య బలంగా మోపి కూడా నిటారుగా నిలవలేక కొంచెం వంగి వినయపూర్వకంగా వారి నిలా అడిగాడు.

“అయ్యా! ఈ గ్రామంలో ఒకప్పుడు శైలేంద్రుడనే శైవుడు వుండేవాడు. మీలో ఎవరైనా అతనిని ఎరుగు న్నారా!”

పెద్దలు విన్నయంతో ఒకరిముఖం ఒకరు చూచు కొన్నారు. ‘శైలేంద్రుడా!’ అని అందరూ కొంతసేపు ఆలోచనా ధీనులయినారు. చివరకు అందరూ చప్పరింపుతో తమ అసభిజ్ఞతను ప్రకటించారు. అక్కడ ఉన్నవారిలో వయోధికుడయిన రామచంద్రరావుగారు శైలేంద్రుడితో ఇలా అన్నారు.

“అయ్యా! తరతరాలనుంచీ మాది యీ పూరీ. పైగా ఈ ఊరి కరణీకం మాది. నా కిప్పుడు అరవయ్యోపడి పైబడింది. ఇంతవరకు శైలేంద్రుడనే పేరు నే నెన్నడూ వినలేదు. అయితే నా చిన్నతనంలో కొంతకాలం మేన మమల యింట్లో పొరుగుాల్లో గడచింది. ఆ రోజుల్లో శైలేంద్రుడనే వ్యక్తి యెవరైనా ఈ గ్రామంలో ఉండేవాడేమో! నేను ముప్పది యేళ్ళనుంచీ ఈ ఊళ్ళోనే ఉంటున్నాను. ఇక్కడ నాకు లెలయని మనుష్యులెవ్వరూ లేరు. మీకు కావలసిన శైలేంద్రుడు ఇక్కడ ఎంతకాలం కిందట ఉండే వాడు?”

శైలేంద్రుడి మాటలు విని దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు.

మీరు కరణంగారి కుమారులా బాబూ! ఇంకా వారిని వీరిని అడగటం దేనికి? నలభైఅయిదు సంవత్సరాల క్రిందట ఇక్కడ శైవమతం ఒకటి ఉండేది. అది యేమైందో

ఏమో! ఈ ప్రాంతంలోనే వుండాలి. పెద్ద రాతిగోడలతో కట్టిన భవంతి అది. మీరు దాన్ని చూచి ఉటానుకొంటాను. అదేమైపోయింది! కట్టడంతో బాటు మర యజమానులూ, భక్తులూ కూడా అదృశ్యమై నట్టున్నారు!”

“శైవమతమా!”

పెద్దలందరూ ఏకగ్రీవంగా అన్నారీ మాట. ‘అవును. ఒకప్పు డిక్కడ శైవమతం ఒకటి ఉండేది. అయితే ఎందు వల్లనో కాని మాకు లోకజ్ఞానం కలిగేసరికి దాని కాపేరు మాత్రమే ఉండేది. మతంలో ఎవ్వరూ ఉండేవారు కారు. పర దేశస్థులై నరైనా వస్తే అందులో బస చేసేవారు. చివరకు మిషనరీవారు వచ్చి దానిని పాఠశాలగా మార్చారు. అదిగో! ఆ పాఠశాలే ఒకప్పటి శైవమతం ”

ఎప్పటి విషయాలనో స్మృతికి తెచ్చుకొంటూ అత్యుత్సాహంగా చెప్పుకుపోసాగారు రామచంద్రరావుగారు.

“ఆ! అతను ఇప్పటికీ ఉన్నాడు. శైవమతం వ్యవహారాలు అతనే చూచేవా డప్పుడు. మఠానికేమీ ఆదాయం లేదనీ సొంతసొమ్మే ఖర్చుపెట్టవలసి వస్తోందనీ చెప్పేవాడు మా నాయనగారితో. చివరకు మతం తన్ను ముందివేసిందనీ, ఆ కట్టడమైనా అమ్మే ఏర్పాటు చేసిపెట్టినట్లయితే తన్ను రక్షించినట్టవుతుందనీ మొరపెట్టేవాడు. ఆప్పుడే వచ్చారు మిషనరీ లీగ్రామానికి. మా నాయనగారిని పాఠశాల పెట్టడానికి తగిన స్థలం ఏదయినా ఇప్పించ వలసిందని అడిగా రాదొరలు. అప్పుడు నాయనగారే ఆ శైవమతం

యజమానిని పిలికించి మాట్లాడించారు. అతనే ఆ కట్టడాన్ని మిషనరీవారికి విక్రయించి సొమ్ము పుచ్చుకున్నాడు. అబ్బో! అది ఏనాటి సంగతి! కనీసం నలభై ఏళ్ళయినా జరిగి ఉంటుంది.”

శైలేంద్రుని డిక అక్కడ నిలబడలేక పోయాడు. కాని సమాచారం వీలయినంత బాగా తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం అతనిని అవతలికి పోనివ్వలేదు. అతను మెల్లగా నిలుచున్న చోటనే చదికిలబడి రామచంద్రరావుగారి నిలా ప్రశ్నించాడు.

“ఆ శైవమతం యజమాని యిప్పటికీ ఉన్నా ఉంటున్నారా? బాబూ! అతని పేరేమిటి? పెనకటిరోజుల్లో శైవ మతానికి ఆదాయం బాగానే ఉండేదే! అదంతా ఎలా కట్టుపడి పోయిందో! పైగా చరాస్త్ర కావలసినంత ఉండేది. అప్పుడు గ్రామస్థుల్లో ఎక్కువమంది శైవులు. మిగతా వారైనా శివభక్తి శూన్యులుకారు. డబ్బులూ పళ్ళూ మొదలైనవి యెన్నో స్వాములకు సమర్పించేవారు. ఆ భక్తి అంతా యెవ్వరి పోయిందో?”

“అది యెప్పటిమాటో గదండీ! తర్వాత దేశం మాటింది! మొదట్లో బ్రహ్మసమాజం, తర్వాత క్రైస్తవ మతం హిందూమతం మీద దాడి చెయ్యలేదా! విగ్రహ రాధన గానీ, వర్ణభేదాలు గానీ అజ్ఞానులకే గాని జ్ఞానులకు కాదని బ్రహ్మసమాజం ప్రచారం చెయ్యలేదండీ! తర్వాత వివాహాలనూ, విధవా వివాహాలనూ ఎంతమందివిద్యాధికులు

ప్రాతఃపూజితేదేవ! దానితో పూర్వపు సాంఘిక నియమాలు
 చెడిరి పోలేదూ! మఱి క్రైస్తవ మత ప్రచారకులు ఉచిత
 విద్య పొందవచ్చు నని, విద్యావంతులే కాదు, విద్యా
 విహీను లయినా క్రైస్తవులయితే చాలు-వదో ఒక ఉద్యో
 గం సంపాదించుకోగలరనీ ప్రచారంచెయ్యడంతో పేదలూ,
 విద్యా విహీనులూ ఆయినవారు చాలామంది క్రైస్తవులుగా
 మారినారు. క్రైస్తవ మతం స్వీకరించక పోయినా
 క్రైస్తవులతో స్నేహం పెంచుకొంటూ హిందూ మతా
 చారాన్ని తృణీకరిస్తూ వచ్చారు కొందఱు. ఆపలు మాకు
 మతమూ లేదు, కులమూ లేదు, దేవుడూ లేడంటూ
 మఱొక అడుగు ముందుకు వెళ్ళారు కొంతమంది. ఇటువంటి
 పరిస్థితిలో శైవ మతానికి ఆదాయం క్షీణించిందంటే క్షీణిం
 చడ ! అదిగో! అటు చూడండి! ఆ వచ్చే వృద్ధుడే ఆనాటి
 శైవ మతాధిపతి. రా రా విలాసబాబూ! ఈయన యెవరో
 శైవమతం వివరాలు తెలుసుకోగోరు తున్నారు సమయానికి
 వచ్చావు. ఒంట్లో బాగా కులాసాగా వుంటోందా! ఈమధ్య
 కనిపించటమే లేదు" అంటూ రామచంద్రరావుగారు ఆశ
 ఆలంబనంతో మెల్లగా వస్తున్న విలాసుణ్ణి ఆహ్వానించారు.

‘విలాసబాబు’ అనే సంబోధన వినిపించేసరికి శైలేం
 ద్రుడు తృప్తిపడ్డాడు. వెనకకు తిరిగి ఆశ చేయూతలతో
 వస్తున్న విలాసుణ్ణి, వారి వెనకనే నలుదిక్కులూ పరికిస్తూ
 వస్తున్న బాలనూ చూచాడు. అతని శరీరం తీవ్రాన్ని
 జ్వాలల మధ్య మాడిపోతున్నట్టనిపించింది. ఇటుకు కంతలో
 చిక్కిన గోవు లాగా తల్లడిల్లిపోయాడు పాపం! అంతమంది

పెద్దమనుష్యుల ముందు విలాసుడిపై ద్వేషం గానీ నిరాదర భావం గానీ ప్రకటించటానికి నానాసించ లేకపోయాడు. అతనితో మాట్లాడనూ లేకపోయాడు. ఏమాట చెప్పి విలాసుడికి ఆశకూ దూరంగా పోవాలో ఊహించుకో లేకపోయాడు తాను శైవమత వృత్తాంతం తెలుసుకో గోరినట్లు అందఱిముందు మాట్లాడి, ఆ వృత్తాంతం వినిపించగలవ్యక్తి వచ్చేసరికి తనకేం పట్టనట్లు వ్యవహరించడం ఎవరిలో ఎటువంటి అభిప్రాయాన్ని కలిగిస్తుందో అని మధనపడ్డాడు. ఇంతలో విలాసుడు అతనిని సమీపించి పాదాలపై వ్రాలి యిలా విలపించాడు.

“శైలేంద్ర! ని జీవితం నాశనం చేసిన దుర్మార్గునైన నీను అని యిందఱిముందూ అంగీకరిస్తున్నాను. నువ్వు తమ తప్ప ద్వేషం శలియం మహానుభావుడివి. నా అపరాధాన్ని మన్నించి క్షమించితిరా. నా జీవిత శేషం నీకు సపర్య చెయ్యడంలో గడిపి నేనూ ఆశా కూడా కొంతైనా ఫలపరిహారం చేసుకొంటాం. నా ప్రార్థన అంగీకరించు శైలేంద్ర! ఈ పశ్చాత్తాపాన్ని నన్ను నిలుపునా దహించి వేస్తున్నది. నువ్వు క్షమించానంటేగాని నీ పాదాలు విడవను.”

అక్కడి పెద్దమనుష్యులందరూ ఈ విచిత్ర సన్నివేశం చూచి ఆశ్చర్యంతో సంభించారు.

“ఇతనేనా శైలేంద్రుడనే వ్యక్తి! ఒకప్పుడు ఇతను గూడా ఈ గ్రామంలో ఉండేవాడా. విలాసబాబు పరమ

భక్తుడని ప్రసిద్ధిగదా! అటువంటివాడు ఈ శైలేంద్రుడికి ద్రోహం చేశాడా! అందువల్లనే యీ శయిలేంద్రుడు స్వగ్రామము విడిచిపెట్టి ఎక్కడికో వెళ్ళాడా! వెళ్ళినవాడు ఈనాడు తిరిగి ఎందుకు వచ్చాడో? విలాసబాబుమీద పగ తీర్చుకోవాలనా!”

ఇలా ఎన్నో ఆలోచనలు అక్కడివారి హృదయా లలో మొలకలెత్తాయి. అన్నిటిని మించిన కుతూహలం మరొకటి! ‘ఈ నవయావనవతి యెవరు? శైలేంద్రుడికి ఈమెకూ ఉన్న బాంధవ్యం ఎలాంటిది! అబ్బా! ఈమె ఏ రాజపుత్రికగానో కనిపిస్తున్నదే! ఈమె వృత్తాంతం తెలుసు కొంటే బాగుండును’ అనే ఆ కుతూహలం.

అంతలో శయిలేంద్రుడు మనస్సును అదుపులోకి తెచ్చుకొని తన చేతిసంచిలోనుంచి సువర్ణాలను విలాసుడి ముందు క్రమమిస్తూ ఇలా అన్నాడు.

“విలాసబాబూ! ఇదంతా విధినిలాసమే కాని మన ప్రయత్నాల ఫలితం కాదు. జరిగిందేదో జరిగింది. దాన్ని గురించి విచారించకు. ఇదిగో! నా ఆధిపత్యంలో ఉండగా దొంగలెత్తుకొని పోయారన్న ధనం నామీదపడ్డ అపవాదం తొలగించుకొనడానికే ఇన్నాళ్ళూ అన్యస్థలంలో శ్రమించి యీ ధనం సమకూర్చాను అయితే నా ఓర్పు పరీక్షించటానికేమో అన్నట్లు ఇంతటిధనం ఒకసారి నేలవాలైపోయింది. లేకపోతే పదహారేళ్ళ క్రిందటే ఈ ధనంతోనే నిక్కడికి తిరిగివచ్చేవాణ్ణి. కాని భగవతి బాల నా! అమృతమూర్తిని ప్రసాదించదలచి నన్నక్కడే నిలిపివేసింది. ఈ బాలికను

చూచుకునే నేను తోడి మానవుల్ని ప్రేమించటం నేర్చు
కొన్నాను. లేకపోతే నేను దొంగననే అపవాదం మాపు
కొనే తృప్తిపడేవాణ్ణికాని, నీవంటివాళ్ళమీద ద్వేషాన్ని
చంపుకోగలిగేవాణ్ణి కాదు.

“ఇక నా తుది మాటలు విను. ఎన్నో ఉత్తమాశ
యాలతో నిర్మితమైన శైవమతం నామ రూపాలు రెండూ
లేనిదై పోయిందని తెలుసుకొన్నాను. ఈధనంతో మఠాన్ని
పునరుద్ధరించు! ఆ స్తిక్యాన్ని ప్రచారం చెయ్యి. హిందూ
మత పావిత్ర్యాన్ని లోకానికి చాటించు. సర్వ మత సామ
రస్యమే హిందూధర్మమనీ, అదే శైవమత పరమార్థమనీ
ప్రజలకు తెలిస్తే ప్రబోధం చెయ్యి. ఆ స్తికత నశించిందా
ప్రజలు అధోగతి పాలై నా రన్నమాటే. భద్రం విలాస
బాబూ! ఈ బాల నీకు ఈ కార్యక్రమంలో అండదండలుగా
నిలుస్తుంది. ఆశా! ఈమె నా కూతురని విన్నావు గదా!
జాగ్రత్త! ఈమె రక్షణభారం నీకు ఒప్పగిస్తున్నాను-అమ్మా!
బాలా! ఇటు రా తల్లీ!”

బాల గబగబా శైలేంద్రుడి దగ్గరకు వచ్చింది.
శైలేంద్రుడు డామను చేరదీసికొని “అమ్మా! నాకు పిలుపు
వచ్చింది. రాగ ద్వేషాలకు తావులేని పరమ పదానికి చేరు
కొంటున్నాను. నువ్వు ఆశనూ విలాసబాబునూ తెల్లదండ్రు
ల్లాగా చూచుకొంటూ వారు చెప్పినట్టు నడుచుకో తల్లీ!-
హా! జగజ్జనన! శాంభవీ!” అంటూనే నేలకు ఒరిగిపోయాడు.
“అయ్యో!” అన్న ఆర్తనాదం శత కంఠాల నుండి ఒక్క
సారి వెలువడింది. అది యింకా సర్దు ముడగలేదు. జనసమూ

హాన్ని ఒత్తిగించుకొంటూ ఇద్దఱు అపరిచిత వ్యక్తులు శైలేం
ద్రుడి వద్దకు వచ్చారు. వారు అతన్ని చూచి పిలుపునా
నీరయినారు. ఇద్దఱి గుండెలనూ చీల్చుకొంటూ 'హేమశిల్పి
బాబూ!' అన్న పిలుపు కరుణాతి కరుణంగా వినిపించింది.
ఇంకెక్కడి హేమశిల్పి! అత నెప్పుడో ఎవరి పిలుపు అందని
చోటికి పయనించాడు.

ఆ యిద్దఱు వ్యక్తులూ ఎవరో కారు, నవినా దేవి -
గదాధరులే !

— సమాప్తం —

బీచన లంచాయతీ
కోలపూలు గంధారియం,
:: కృష్ణ జిల్లా.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA124B148
పుస్తకం పేరు	హిమశిర్షి
తారీఖు	29/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	205
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	PSAR
పేజీలు విడదీసినది	THASIN
స్కాన్ చేసినది	prathima H
పరీక్ష చేసినది	THASIN
పేజీలు పరిచూసినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good